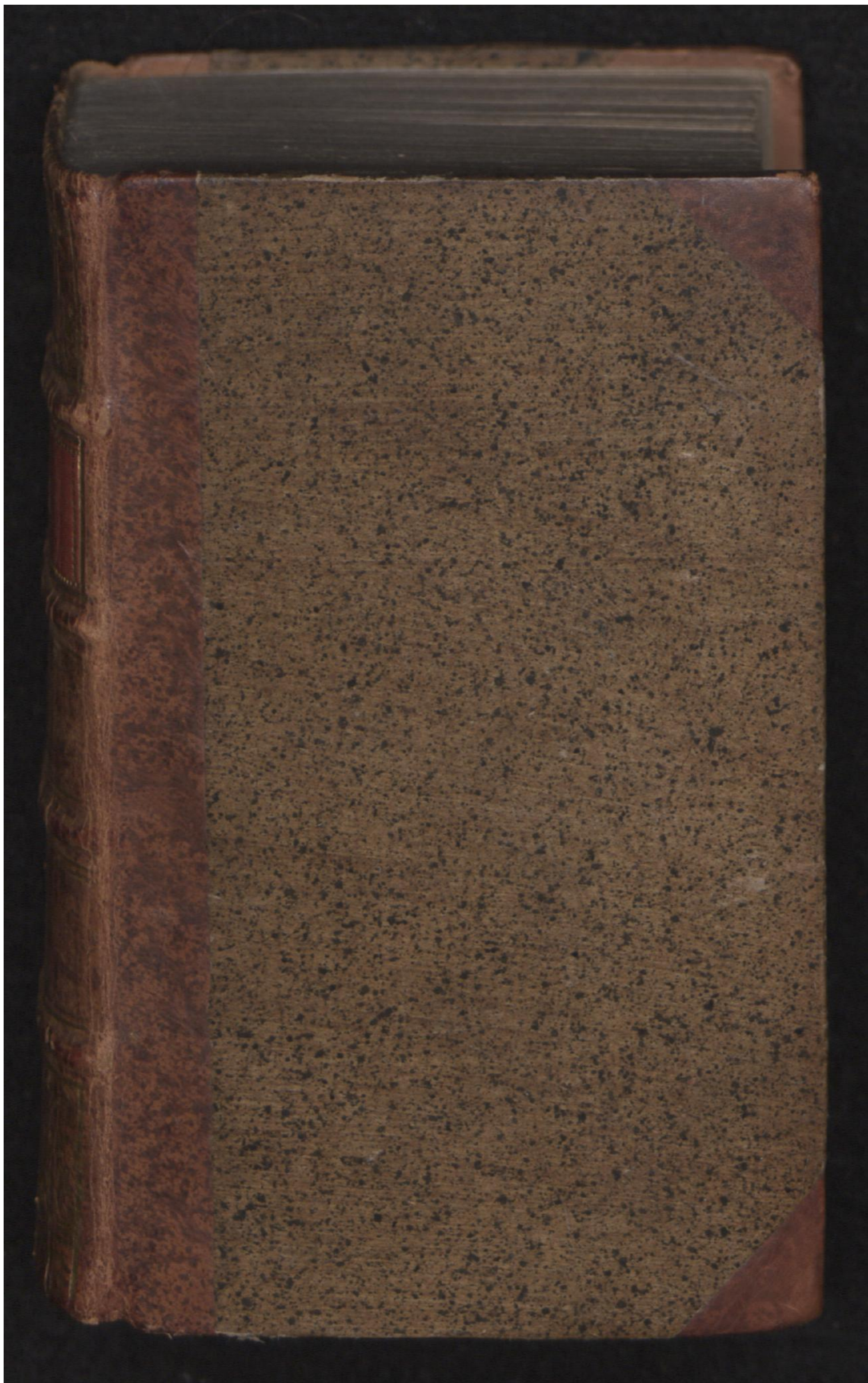
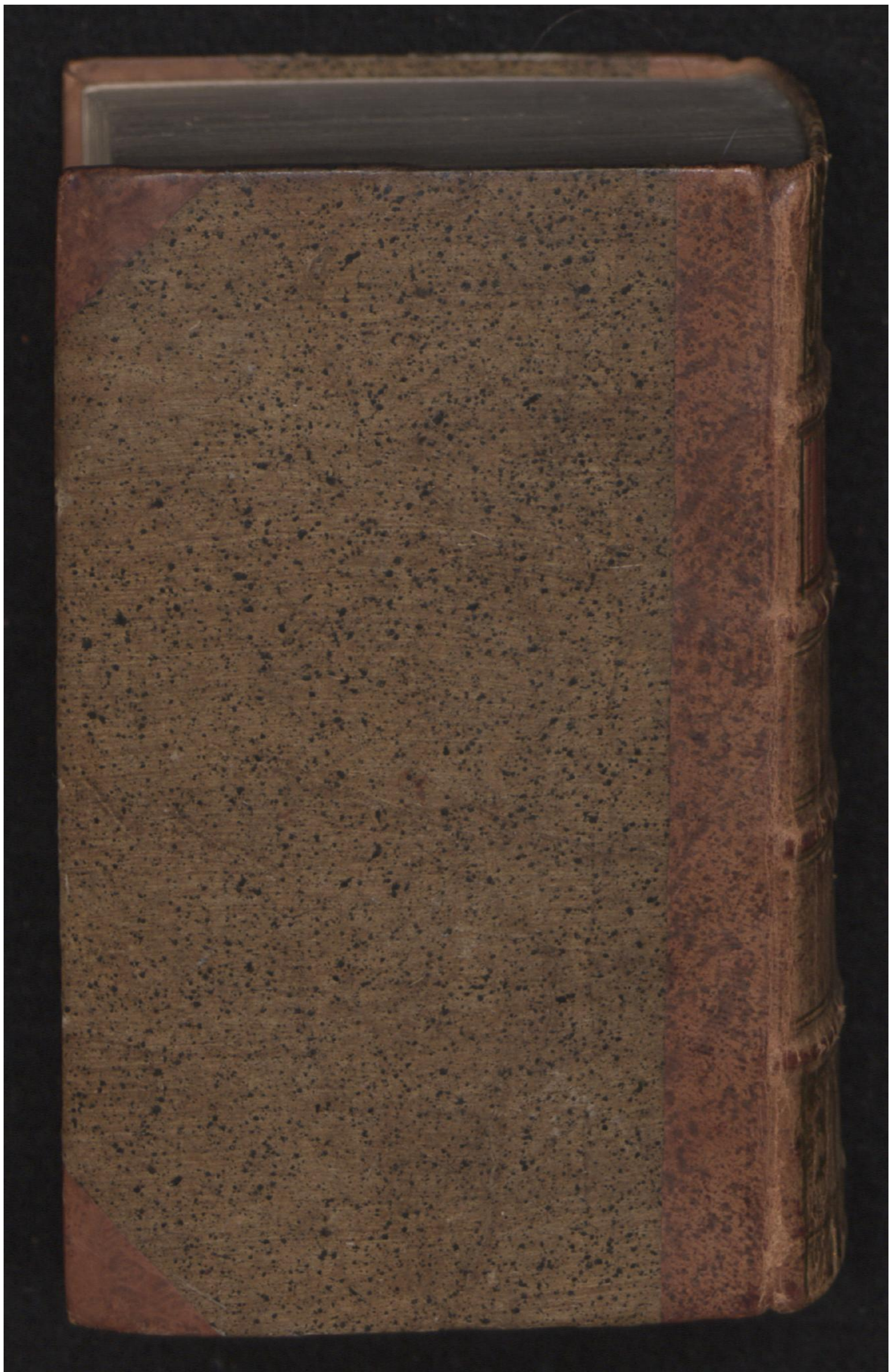
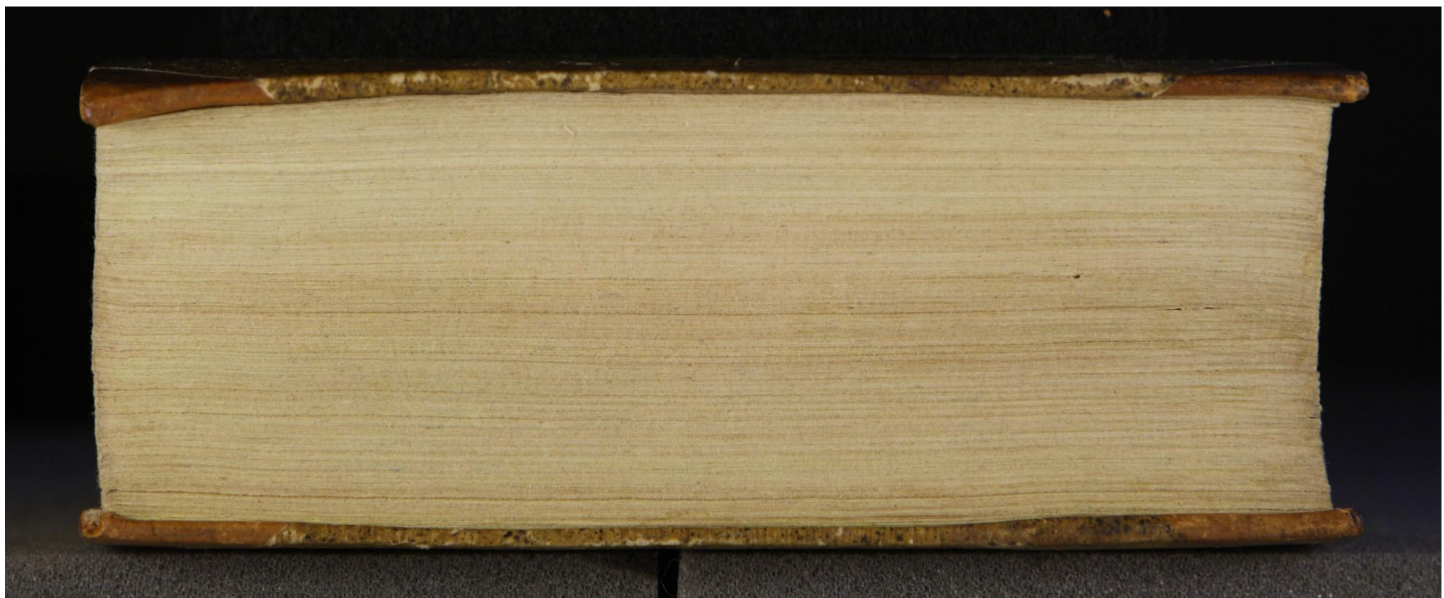

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

En Liden Børne Forklaring/

Offuer vor Herris JEsu Christi Pinis oc Døds Historie / kortelig befattet i Otte oc Tiue Predickener.

Her hos findis ocsaa en liden Forkl[illegible]/ paa det gamle Paaske Lam/ som Christus a[illegible]et sine Disciple / den Afften hand gick vd til sin hellige Pine oc Død. Item / huorledis Christus toede sine Disciplers Fødder / effter hand haffde ædet Paaske Lammet / met dennem. Disligeste paa de Tegn / som skede effter at Christus vaar død paa Kaarsset/ befattet i trende Predickener.

Aff

Pouel Anderson / Medelby.
Slotz Predicant i Kiøbenhaffn.

1. Corinth: 2. v. 2.
Jeg veed intet andet til Salighed / vden allene den Kaarsfeste JEsum Christum.

Prentet i Kiøbenhaffn/ Aff
Laurentz Benedicht.
1597.

DA PACEM DOMINE IN DIEBVS NOSTRIS.

Erlig / Velbyrdig / Vjs oc Gudfryctig Mand/ Christoffer Valckendorff til Glorup / Danmarckis Rigis Hoffmester / Min Gunstige Herre oc Fordrer.

Naade/ Fred/ Barmhiertighed/ oc all Lycksalige velfærdt/ aff Gud Fader/ ved Jesum Christum vor Frelsere oc Saliggiørere.

DEt er oss Christne G. H. Hoffmester høylig fornøden/at wi giffue ræt act paa / huorfor den hellige Paulus bekender / 1. Cor: 2. v. 2. at hand icke haffuer forholdet de Corinther nogen Værdslig Visdom / eller store oc statlige ord/men allene simpel oc enfoldig bekent sig/ intet andet at vide til Salighed/vden allene den Kaarsfeste JEsum. Thi enddog samme Apostel bekender/ Ro: 15. 4. at alt det som screffuit er/er screffuit oss til Vnderuißning / Lærdom oc Trøst / Saa wi haffue vel her at acte/ at den hellige Apostel / icke vdelucker / foracter eller forbiuder/at randsage oc offuerueye den hellige Scrifft/huilcken hand bekender/ altsamen at være nyttig til Lærdom/Straff/ Formanelse/2. Timoth: 3. 16. vil hand lige

paaminde de Corinther oc oss alle met samme ord/at wi skulle i synderlighed giffue act paa / huor wi læse i den hellige Scrifft / at den viser oss icke til noget andet Middel oc maade/ved huilcket wi skulle bliffue Salige/ vden allene til den Kaarsfeste JEsum Christum / som hand oc klarlig lærer der hand siger 1. Cor: 3. 11. at der kand intet andet Fundament leggis / end det som lagt er/huilcket er JEsus Christus. Item til de Colos: 2. 17. siger hand at alle de Offer / Figurer oc Slactninger som skede i det gamle Testamente / de vaare allene nogle Skygger oc Lignelser / Men Christus vaar det sande Legem. Oc den hellige Petrus Act: 10: 43. bekender oc at alle Propheter bare dette Vidnesbyrd/at wi allene i Jesu Christi Naffns fortieniste oc Værdskyld bliffue salige. Saa vil da endelig Apostelen/at wi stedze oc altid/ ja vden Affladelse/besynderlig nu i det Ny Testamente/ icke vende vore Øyne andensteds hen / end til JEsum den Kaarsfeste / effter som hand oc er det som vor Tro anseer oc skal allene befatte til Salighed / Matth: 3. 17. Item / cap: 17. 5. Saa [illegible] oss her hos at acte / huorfor Apostelen [illegible]r oss hans Døds Historie besynderlig [illegible]lt andet / for øyne / der hand siger [illegible] Kaarsfeste / Sandelig vden al tuil

haffuer

haffuer Apostelen det giort for disse tuende
Sagers skyld. 1. Fordi at wi i Christi hel-
lige Pinis oc Døds Historie see / oc i Sand-
hed befinde/ at alt det som er screffuit/ Pro-
pheteret oc affmalet i Figurer/ Lignelser/
Offer oc Slactninger i det gamle Testa-
mente / er fuldkommet i Christo/ som hand
oc selff bekende paa Kaarset / der hand
raabte / Det er fuldkommet. Iohan: 19. 30.
Huorfor Johannes Euangelist cap. 1. 17.
siger / at Naade oc Sandhed er bleffuen
(giffuet) ved JEsum Christum.

Huad Nytte oc gaffn wi Christne
haffue for det Folck i det gamle Testamen-
te/ der aff kand huer lettelig see/ naar hand
acter oc offuerueyer / først den store Be-
kaastning oc wmage / som Folcket skulde
haffue / baade de som Offret skulde frem-
bære / som vaar den gemeine Mand/ huer
for sine Synder Exod: 29. 36. oc disligeste de/
som det skulde Offre / som vaare Presterne
oc Leuiterne / Leuit: 1. 5. &c. Huilcket skede
icke en/ to eller tre gange om Aaret / Men
det skulde ske huer dag / Ja baade Morgen
oc Afften/Exod: 29. 38. &c. Saa at det haff-
uer icke været vden stor wmag oc Bekaast-
ning. Denne samme wmag oc Bekaastning
ere wi nu fri faare/ i det Ny Testamente/
i det wi nu haffue JEsum/ huilcken met sin

euiske Død haffuer indgangen i det aller-
helligste/oc fundet en euig Forløsning Ebre:
9.12. Dernest/den hiertelig Forlengelse de
gamle Forfædre haffde/effter at Christus
skulde komme til Verden/ oc betale met sin
Død for dennem effter sit Løffte/ Gen: 3.15.
Huor stor den attraa haffuer været/kunde
wi her aff vel forstaa/ at baade Mand oc
Quinde haffue inderlig raabt (som Esaias:
64. oc Dauid Psal: 144. 5. taler i den gantske
Christen Kirckis Person) at Gud vilde sønderbryde Himmelen/ oc fare her ned. Her
hos/at Abraham offuer alt andet begærede
Liffs fruct. Gen: 15. 2. det giorde hand alt
paa det/hand foruentede at Messias skulde fødis/ som oc Christus vidner Ioh: 8. 56.
at Abraham glædde sig/ at hand skulde see
Christi Dag/ huilcket oc mange hellige
Konger oc Propheter giorde/som Christus
selff siger til sine Disciple/ Luc: 10. 24. Mange Konger oc Propheter vilde seet det i see/
oc haffue det icke seet/ oc høre det i høre/ oc
haffue det icke hørt. Wi vide oc/ at Rachel,
Anna oc Zacharias icke aff kiødsens Vellyst
saa høylig begærede Liffsens Fruct/ at Rachel siger vdtryckelig sig heller at ville dø/
end være vfructsommelig. Gen: 30. 1. Oc at
Anna er saa høylig bedrøffuet/ at hun
hicker i sin hiertens Graad oc Bedrøffuelse/

ſe/fordi at hun kunde icke føde / 1. Sam : 1. 12.
at Zacharias ſaa inderlige bad om Liffſens
Fruct / at Engelen aff Himmelen vunde/
at hand vaar bleffuen Bønhørt hos Gud/
ſaa at Elizabeth i ſin Alderdom ſkulde bliff-
ue Fructſommelig / Luc : 1. 13. men for den
Sags ſkyld/ at Jøderne haffde Forløfftet/
at Meſsias ſkulde fødis aff Dauids Stam-
me, 2. Sam : 7. 12. oc aff Jeſſe Rod/Eſa : 11. 1.

Derneſt / ſætter hand oſſ allene den
Kaarsfeſte Chriſtum for Øyne / fordiſaa/
at naar wi retſindelig betencke Chriſtum at
være Kaarsfeſt/ da komme wi i kundſkaff/
huorledis wi kunde bliffue deelactige i hans
hellige Døds oc Pinis Fortieniſte / Thi oſſ
her læris / huorledis wi ſkulle vandre vor
gantſke Liffs tid/ huilcket wi ſkulle icke al-
lene forſtaa om de Dage ſom wi nu ſkulle
leffue / Men oc om den tid wi haffue leff-
uit / oc den wi ſkulle leffue / Oc ſandelig in-
gen kand oſſ dette necte / at wi jo finde god
beſkeden her paa i alle maade / i Chriſti
hellige Døds Beſcriffuelſe / huad heller wi
ville i Almindelighed / eller oc i Beſynderlig-
hed anſee de Exemple / ſom oſſ faaregiff-
uis i ſamme Chriſti Kaarſis Hiſtorie / Ja
huert Menniſke / i huad Stat oc Vilkaar
hand kand være / lad ſig være Geiſtlig eller
Værdſlig / lad ſig være høye eller Lawe / al-

lesammen haffue wi i denne Historia / it klart Exempel at gaa effter/huorledis huer skal vide rettelig at betencke sit fremfarne gantske Leffnit.

Huad det er at ansee i Almindelighed/ da hører det oss alle til/ at wi sætte oss Christum den Kaarsfeste for øyne / oc see oc skue i hannem. 1. Huad wi haffue met det fremfarne Leffnit fortient / som er Guds Vrede/huilcken rettelig at betencke oss høilig Mact paaligger. 2. Dernest denne vor dags Leffnit / paa huilcken Gud Faders store Kierlighed mod det Menniskelige Køn/ som vil giøre Penitentz / oc omuende sig fra Synden / faaregiffuis. 3. Huorledis huer bør at betencke at hand kand her effter / som en vdvald Guds Søn oc Barn/ met Davids enbaarne Søn Christo / i sin egen Person nedlegge Synden / oc saa for Christi Døds skyld indgaa til Herlighed oc glæde.

1. Affmaler oss Christi Død/Syndens Slemhed/oc Guds store Vrede imod hende / huilcken huer den som vil bliffue salig/ skal vel betencke/Thi huo som icke finder/at hand er siug / hand acter intet om Lægen/ Matt: 9.12. Huad Syndens slemhed er / oc huor stor Guds Vrede er imod den/kand aldrig noget Creatur nocksom offuerueye oc

betencke/

betencke / eller bedre oc klarligere forstaa/
den i Christi Pine oc Død. Der ere vel grue-
lige oc forfærdelige Exemple paa Guds
Vrede imod Synden i Adams fald / Gen: 3.
at hand for en offuertrædelse kunde forkaste
al sin oprindelig Hellighed oc Retfærdig-
hed / Saa at icke hand allene i sin Person /
Men ocsaa i alle sine Efftterkommere / bliff-
uer straffet der for. Rom: 5.12. Det er oc for-
færdeligt at betencke / huorledis den gant-
ske Verden / otte Siæle vndertagne / i Synd-
floden er bleffuen død oc henskuldt aff Jor-
den / Gen: 7.23. At Sodoma / oc de andre
omliggende Steder / ved Jld oc Suoffuel /
bleffue for Syndens skyld opbrende / Ja
siunckne i Jorden / er gantske forfærdeligt /
Gen: 19.25. Ja / huad ville wi sige / om den
gruelige Jerusalems Forstyrring / huor hine
mange tusinde Mand / aff det Folck / som
Gud haffde giort saa wsigelig vel imod / off-
uer alle andre Nationer oc Folck / saa yn-
ckelige ved Suærd / Jld / Hunger / oc i andre
wsigelige oc jammerlige maade omkomme?
Luc: 19. 44. Det maa jo alle bekende / at det
vaar it grueligt oc Forfærdeligt Guds Vre-
dis Tegn. Men huad ville wi sige? Huad
kand Creaturet lignis imod Skaberen?
Huad Lignelse er imellem det forgengelige /
oc det wforgengelige? Her vidner jo Paulus

klarlig/at Christus/ Guds oc Mariæ Søn/ er Kaarsfest / som er den skendeligste Død Verden viste at sige aff. Ja / hand icke alleniste er plaget for Syndens skyld/ fra Skærtorsdag Afften / der hand suedis blodige taare i Hawen oc indtil hand opgaff sin Aand paa Kaarsit/ Men hans gantske Liffs Tid i denne Verden / vaar saa gaat som intet andet end en bitter Pine / oc Døden selff / Som wi vide / at hand haffde intet gaat aff Verden / Men stor Forfølgelse/Bagtalelse/Bespaattelse/ oc allermest aff sine egne / saa at der hand føddis / maatte hand ligge i kuld oc fraast/ i en Asen Staald oc Krybbe / oc siden til hand opgaff sin Aand / oc sætte den i Faderens haand / der hand nu henger paa Kaarset/da vaar hans Liff en idelig Lidelse oc Død.

At det Menniskelige Køn flitelige offverueye denne Guds Vrede / er høylig fornøden/ Thi wi vide/at Satan met sine gloende Pile oc Falske List / met huilcke hand bedrog vore første Forældre / oc ihielslog dennem/ soffuer icke paa denne Dag wi nu leffue/ Men som en fluende Aand/Ephe: 6.12. løgnactig oc bedragelig Kompan / Ioh: 8. saa Listelig oc snildelig affmaler Menniskene Guds Vrede / lige som den vaar en læt oc ringe ting/ Ja den som ickun alleniste

truede/

truede/oc slog icke til / Oc denne sin bedra-
geri/ stadfester hand falskelig/met de Vgu-
deliges Exemple/huilcke Gud aff sin Lang-
modighed fordrager / oc icke strax slaer til/
Rom: 2. 4. Oc viser Folck hen til denne slem-
me forargelige Verden/ Matt: 18. 7. huilcken
der lader sig høre/at jo arger Skalck/jo be-
dre Lycke / oc i saa maade bedrager fattige
simple Menniskers forstand.

Men at de saadanne Satans gloende
Pile skulle vdslycke/ oc visselig vide/at Gud
er en fortærendis Ild imod de Vgudelige/
saa at huo der icke omuender sig fra det on-
de / hand maa speyle sig i Christo Guds
Søn / huilcken der maatte saa ynckelig pi-
nis / at baade Siæl oc Legem maatte lide
den Smerte/som aldrig noget simpel Crea-
tur kunde haffue vdstaait / oc visselig forla-
de sig der til / at huo der foracter Christi
Død/oc bliffuer icke deelactig i hans Betal-
ning oc værdskyld / hand skal faa Lod oc
part i den Sø / som brender met Ild oc
Suoffuel Apoca: 21. 8. Thi haffuer Gud icke
sparet sin enbaarne Søn / Men ladet han-
nem saa græselige Pinis for fremmede Syn-
der/ Meget mindre vil hand spare dennem/
som ere Vredens Børn aff Naturen/ Eph:
2. 3. oc daglig met forsæt fortørnet hannem.
Saa er da her met Guds Lov beseglet/som
truer

truer met Forbandelse huer den / som icke giør effter alt det / som staar screffuit i hende / i det / at Christus maatte endelig betale i sit Legem paa Kaarset for Menniskens offuertrædelse / oc lærer oss at begræde oc fortryde det Rygløse fremfarne onde Leffnit / som vaar Aarsag til Christi Kaarsfestelse.

For det andet i Christi Kaarsfestelse oc Død / vil Paulus, at wi skulle i denne neruærendis Tid ansee Guds Store Godhed imod det Menniskelige Køn / efftterdi at Paulus vel viste / at alle Mennisker vaare affuigede / Psal: 14. 3. oc der met fortient den Formaledidelse / som Lowen truer met / Ja hand oc viste / huor snare de ere til at falde i Mishaab oc fortuile / naar de nu see Guds strenge Retfærdighed i hans egen Søn Christo imod Synden / oc de betencke / at de icke allene falder Siu gange om Dagen / Prouerb: 24. 16. Men saa offte / at de kunde ingenlunde acte / huor tit de synde / Psal: 19. 13. Der hos / huor hart det er at tro / at Gud vil lade sig forlige met oss. Derfor siger hand sig at vide intet / vden Christum den Kaarsfeste / At hand vil / at alle fattige Guds Børn / som haffue forseet sig aff Kiød oc Blods Skrøbelighed / skulle vide sig i denne neruærendis Tid / at haffue i

Christi

Christi Saar en aaben Brønd oc Aare/ mod al deris Synd oc vreenlighed / Zach: 13. 1. Ja Lægdom oc Plaster imod al skrøbelighed / Esa: 53. 5. oc forlade sig visselig der paa / at Christi Død er en fuldkommen oc fyllest værd hos Gud for den gantske Verdens Synder / 1. Ioh: 2. 2. Huilcket Christus oc selff vidner / Ioh: 3. 16. at Gud Fader / haffuer saa elskt Verden / at hand haffuer giffuit sin Søn / paa det / at alle som tro paa hannem / icke skulle fortabis / Men haffue det euige Liff. Huilcket oc Paulus Rom: 5. 19. Item / 1. Cor: 15. 22. bekender / at lige som wi ere alle bleffne skyldige for det ene Menniskis wlydighed / Saa ere wi oc mange bleffne Retfærdige / for det ene Menniskis Retfærdighed / Saa at alle / som ville omuende sig til Gud / skal forlade sig der til / At raaber Synden Heffn oc Straff / Saa raaber da Christi Blod Naade oc Barmhiertighed / Ebre: 12. 24. Ja træder daglig / met waffladelige suck / frem for Gud Fader / de Bodfærdige oc Gudfryctige til det Beste / Rom: 8. 26. Saa at ingen haffuer sig nu lenger at befrycte / for Synden / oc hendis Straff / efftterdi at de haffue anammet Christum ved Troen / som er Betalningen for deris Synder / 1. Ioh: 2. 2. Saa kand de frimodelige sige met Paulo. Rom: 8. 31.

efftterdi

efftherdi Gud er met oss / huo vil da være imod oss. For det Tredie skal Christi Død oc Kaarsfestelse være oss it Exempel / i alle vore tilkommendis Liffs dage / saaledis / at wi tencke til det wi ere met Christo plictige / at Døde oc Kaarsfeste Synden i vort Legem / huilcket Gud vdkreffuer aff alle dennem / som vil haffue gaat aff Christi Død / Rom: 6. 4. lige som Christus er opuact fra de Døde / formedelst Faderens Herlighed / saa skulle wi oc vandre vdi it nyt Leffnit. Galat: 5. 24. De som høre Christum til / de Kaarsfeste deris Kiød met Lyst oc Begæring. Huo som vil være min Discipel / hand skal tage sit Kaars paa sig / oc følge mig effter. Matth: 16. 24.

Ville wi nu i besynderlighed ansee denne Christi Kaarsis Historie / da selffuillig møder oss skønne Exemple / vdi huilcke huer Menniske / huad heller hand er i Geistlig eller Værdslig Bestilling / haffuer at see oc skue / baade huad wdyd hand skal sky oc fly / Disligeste Herlige Liffactige Affmalninge paa Dyd oc Fromhed / Saa at aldrig nogen Historie kand Lignes mod denne / oc synderlig for denne Sags skyld / at den met faa ord befatter / icke alleniste Exemple som wi skulle effterfølge / oc fly / Men endelig / for den er en Beseglning paa vor

Genløsning / oc tilfører oss denne Glæde/ at wi ere/ved Christi Død/befriede fra den Euige Død / oc haffue Indgang til Himmerigis Glæde oc Salighed.

Denne offueruættis Fruct oc store Trøst/som her findis/(foruden hine skønne Exemple/ synderlig aff Christi egen Person/ effter huilcke huer Christen bør at regulere oc sticke sit gantske Leffnit)haffuer dreffuit mig til/ G. H. Hoffmester/ at Jeg haffuer taget mig for/mit Fæderne Rige til vilie oc Tieniste / denne liden Børne Förklaring/ paa vor Frelseris Jesu Christi hellige Pinis oc Døds Historie at lade vdgaa / huilcken enddog at den er ringe/ Saa fordrister Jeg mig dog til G. H. H. E. V. som min Gunstige Øffrighed oc Fordrer / samme liden Bog at tilscriffue / icke alleniste derfor / at E. V. haffuer altid hafft it Faderlige gaat hierte mod alle Fattige Geistlige Persöner/ Men oc fordisaa / E. V. haffuer i mange maade giort vel imod mig / eders wuærdige Tiener/Oc i synderlighed maa Jeg bekende/ at E. V. Gudfryctige Samtale/ som J/ for Ni Vger siden haffuer hafft n..t mig wuærdige offuer eders Bord / gaff mig endelig Aarsag/til dette ringe Arbeide/at lade paa vort Danske maal vdgaa / huilcket / Gunstige H. H. Jeg ydmygelig beder / at

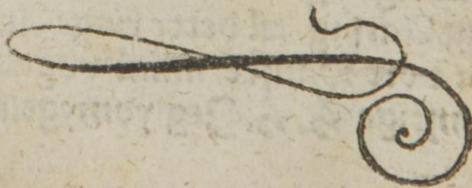
E. V.

E. V. vilde anamme vnder sin beskyttelse oc Forsuar / oc lade sig det / som en liden Tacknemmeligheds Tegn for mange Beuiste Velgierninger befalde/ Jeg forhaaber/ nest Guds hielp/ at E. V. skal finde baade vnderuisning/ som tiener til eders høye Bestilling/ oc disligeste Trøst/ som huer Christen altid haffuer behoff / oc besynderlige paa sin graa Haars dage. Gud Almectigste met sin Hellig Aand/ styre/ raade oc regære E. V. i dette eders høye Kald/ oc besuærlige Bestilling lenge oc vel / oc vnde E. V. saa at faarestaa det / at Guds ære maatte der offuer forfremmis/ oc i selff effter dette Liff/ kand faa hos den Kaarsfeste Christum/ ærens Krone/ oc hos Menniskene beholde it Christeligt Naffn oc Røcte / Amen. Screffuit i Kiøbenhaffn/ den 24. Martij / Aar effter Guds Byrd/ 1597.

E. V.

Ydmyge Tienere/

P. A. M.

Den Første Pre-
dicken.

MAtth. 26. 30. Oc der de haffde sunget Loffsangen. Luc. 22.39. gick Jesus hen vd effter sin Seduane / Ioh: 18. 1. offuer den Beck Kedron: Lu. 22. 39. til Oliebierget. Oc hans Disciple fulde hannem effter. Matt. 26. 31. &c. Oc JEsus sagde til dem / i skulle i denne Nat forarge eder alle paa mig. Thi det staar screffuit / Jeg skal sla Hyrden / oc Faarene skulle atspredis. Men effter at ieg opstaar / da vil ieg gaa hen for eder i Galilæa. Peder suarede / oc sagde til hannem / der som de oc alle forargede dem paa dig / saa vil ieg dog aldrig forarge mig. Mar. 14.30. &c. Jesus sagde til hannem / Sandelig

 siger

siger ieg dig / i dag / vdi denne Nat / førend Hanen gael to gonge / skalt du necte mig tre gonge. Men hand talede end ydermere / ja der som ieg oc skulde dø met dig / da vilde ieg icke necte dig. *Matth.* 26. 35. Lige det samme sagde oc alle Disciplene.

Enddog / at vor HErris Jesu Christi gantske liffs *Historia*, (det er som Euangelisten *Lucas* i Apostlernis Gierninger taler / *Cap*: 1. 1. *&c.* alt det / der JEsus begynte / baade at giøre oc lære / indtil den dag / der hand bleff optagen) er intet andet end en jdelig oc daglig Pine. (Jeg er Elendig oc vansmectig aff min Barndom / *Psal*: 88. 16.) oc Betalning for vore Synder. Dog alligeuel i besynderlighed er hans hellige Døds oc Pinis *Historia* værd for alt andet at rodfeste i vore Hierter. Efftersi den befatter oc besluter enden paa all hans haarde oc beeske pinactighed. Disligeste fordi / at den vidner at hand haffuer beuist sin Fader en fuld-

kommen lydighed indtil Døden paa vore vegne/ som den hellige Apostel S. Pouel oc trøster oss met / der hand siger: Hand fornædrede sig selff / oc bleff lydig indtil Døden. Ja til Døden paa Kaarsit/ *Philip: 2. 8.*

Derfor haffuer den hellig Aand saa gantske flitelig ved alle de fire Euangelister/ samme Christi Pinis Historie ved alle sine puncter oc Artickle antegnet/ oc scrifftlig til denne Dag beuaret. At alle tro Christne skulle dis fliteligere læse / oc offueruene den/ Dag oc Nat/ all deris Liffs tid/ som S. Pouel oc befaler *1. Cor: 11. 26.* I skulle forkynde HErrens Død / indtil hand kommer. Dette haffuer ocsaa den Christne Kircke altid rettelig betenckt. Oc haffuer derfor Aarlige/ (mod den tid paa Aaret Der IEsus taalde sin haarde Pine oc Død/ for vore Synders skyld) met Fasten oc Beden beskicket sig/ til at høre denne Histories Forklaring. Oc det icke alleniste paa en eller to Vgers tid. Men en part haffuer bered sig i tj Vger/ en part i nj. Somme i otte / oc Nogle i siu Vger. Huoraff disse Naffne ere komne/

Septuagesima, Sexagesima, Quinquagesima, effter som de haffue tilig eller silde begynt vor HERris JEsu Christi Pinis oc Døds Historie at forklare i deris Samfund. Thi det er vist/ at halff fierdesindstiue Dage ere tj Vgers Dage oc tid. Saa haffuer den Christne Kircke met disse ord/ *Dominica Septuagesima,* det er HErrens halff fierdesindstiue Dage/ saa meent fra denne Dag i gantske halff fierdesindstiue Dage ville wi berede oss/ oc flitelig høre vor Frelseris Jesu Christi hellige Pinis oc Døds Historie forklaris. Lige saa vilde de oc haffue forstaait disse andre ord/ *Dominica Sexagesima,* HErrens tresindstiue Dage/ *Dominica Quinquagesima,* HErrens halfftrediesindtiue Dage.

Dette skulle wi her vel acte/ at det haffuer været huer Christne Folck efterlat effter vedtaget Skick i huer Menighed/ at de maatte effter deris fri vilie Tilig oc Silde skicke sig met tilbørlige Fasten/ oc Affhold til samme Histories Forklaring. Naar det skede i Gudfryctighed/ foruden all Affguderj oc vrang Guds dyrckelse. Til saa len-

ge / at Satan / ved nogle wlærde Folckis Hoffærdighed oc wforstandighed / som dog skulde faarestaa Guds Kircke oc Menighed / strax effter de hellige Apostlers affgang / haffuer aff den rette sande brug giort en stor vanbrug. Saa de haffue forblindet den simpel Almue / at huad som tilforne Gudeligt / tilbørligt oc gaat vaar / oc i sin rette brug / effter Guds Ord / det haffue de vendt / Først til vrang brug. Derneſt til denne Verdens falske Hellighed. Oc for det sidste til en obenbarlig Affguderj / saa at de haffue ganske nederlagt en ret salig Penitentzis Lærdom / oc bortuendt den rette nytte oc fruct aff vor HErris Jesu Christi Døds Historie. Oc der imod haffue indførdt den Pharisaiske hellighed / som Gud selff fordømmer / *Matth: 5. 20.* Saa at det er dennem vederfaret / som *Paulus* spaade / *Act: 20. 29. &c.* Jeg veed / at der skulle komme grumme Vlffue iblant eder / effter min affgang / som icke skulle spare Hiorden. Der skulle oc opstaa Mend aff eder selff / oc tale vrang Lærdom / at de kunde drage Disciplene til sig.

Mod denne falske oc Wgudelige Lærdom / haffuer Gud Allmectigste / som sender tro Arbeyder i sin Høst / *Luc: 10. 2.* oc opliuser alle Mennisske der kömer i Verden / *Ioh: 1. 9.* optendt i vor tid disse klare Liuss / Guds Ords Tienere / *Matth: 5. 14.* som haffue efterfuldt den Gudfryctige Kongis *Ezechiæ* Exempel / huilcken der nedbrød den Kaaberslange / som dog aff Guds befalning vaar opbygt / *Num: 21. 9.* oc i lang tid / icke vden stor nytte oc opbyggelse brugit vaar: Der hand saae / at den bleff miss brugt / *2. Reg: 18. 4.* oc i lige maade haffuer borttagit den Wgudelige oc fordærffuelige Samwittigheds oc Legems plage / som de samme falske Lærere paalagde / met deris mange visse hellige Dage at holde / oc met wlidelig Affhold aff Mad oc Øll / ja synderlig Mad at vare sig fra / som vaar / Kiød / Flesk / Smør / oc meget andet / i det / at de haffue oss ved det sande faste Prophetelige ord / *2. Pet: 1. 19.* opliust / at Salighed oc Himmerige staar icke i Mad oc Øll / *Rom: 14. 17.* icke heller at Menniskene bliffue wrene aff det / som gaar ind

ved Munden / *Mar: 7. 15.* Men her vdi / at wi tro / at JEsus Christus er en sand Gud / oc it sand Menniske / *Ioh: 17. 3.* i en sand Person / som er Død for vore Synder / oc er Opstanden til vor Retfærdighed / *Rom: 4. 25.* huilcken Tro skal kendis aff huer / i en god Samuittighed / *Rom. 8. 16.* oc kendis aff andre / i it Christeligt Leffnet / *Matth: 5. 16.*

Effter denne samme Christne Kirckis brug oc vijs / som aldrig nocksom kand loffuis / ville wi ocsaa i JEsu Christi vor Frelseris naffn / tage oss denne Histories Forklaring for. Dog skal her icke nogen mene / at wi det ville giøre / at wi tit oc offte skulle allene næffne JEsu naffn / eller kalde hannem vor Frelsere. Men wi skulle rettelig i grunden met Gudelig fryct oc Reuerentz see oc offuerueye / saa meget som Gud vil giffue Naade til / denne høye hemmelige kundskab.

At wi her aff kunde forstaa / huor iammerlig Christus haffuer været pint for vore Synders skyld / at wi i hans Saar skulle haffue Lægedom *Esa: 53. 5.* mod all Synd oc wreenlighed / *Zachar: 13. 1.*

Saa skulle wi derfor / saa fare frem i denne Historie / at wi icke skulle aff Menniskelig medynck græde offuer JEsu blodige Legem / fordi hand vaar saa Retfærdig / at der vaar icke funden suig i hans Mund / *Esa: 53. 9.* Thi at wi oc vide / at Gud haffuer effter denne hans Pine / ophøyet hannem / oc haffuer giffuet hannem it naffn / offuer alle naffn / at i JEsu naffn skulle alle deris Knæ / som er i Himmelen / oc paa Jorden / oc vnder Jorden bøye sig / oc alle Tunger skulle bekende / at JEsus Christus er en Herre til Gud Faders ære / *Philip: 2. 9. &c.* Icke heller at wi skulle forbande Judam / Christi Forrædere / met sine Tilhengere / Phariseerne / *Caiaphas, Pilatus,* oc de andre / som Kaarsffeste hannem. Men at wi skulle lade vore Synders slemhed gaa oss inderlig til hierte / oc fortryde / at wi nogen sinde skulde giøre saadan vederstyggelighed / som skulde trenge Guds Søn paa det forbandede Kaarssens Træ. *Gal: 3. 13.* førend den formaledidelse wi vaare vnder / kunde bliffue affslet. *Coloss: 2. 14.*

Der-

Derneſt met allerſtørſte aluorlighed ſkulle wi affſtaa aff det onde fremfarne væſen / oc holde oſſ ſaa for at wi ere døde fra Synden/ oc leffue i Gud i Chriſto Jeſu vor HErre/ *Rom: 6. 11.* Oc daglige/all vor Liffs tid/met brendendis hierter/offuerueye Gud Faders wrandſagelige Elſkelighed mod det arme Menniſkelige køn / at hand ſaa elſkte det / at hand gaff ſin enbaarne Søn i Døden for det. *Ioh. 3. 16.*

Her hos ocſaa betencke Guds Søns wbegribelige Kierlighed / aff huilcken hand haffuer elſkt oſſ / ſine Fiender mere end ſig ſelff. *Rom: 5. 8.* ja elſkt oſſ indtil den forbandede Kaarſſens død. *Gal: 3. 13.*

Der ſom wi det rettelig betencke i all vor nød oc modgang/oc her hos leffue Tuctelig/ Retfærdelig oc Gudelig. *Tit: 2. 11.* da ſkulle wi nyde en god rolig Samuittighed/ oc glædelig foruente denne vor Frelſere JEſum Chriſtum / ſom ſkal komme effter ſit Løffte. *Ioh: 12. 32.* oc tage oſſ op til ſig/ oc ſette oſſ i ſin Faders huſſ. *Ioh: 14. 2.* i den Glæde oc Herlighed/ ſom aldrig noget Øye

haffuer seet/eller Øre haffuer hørt. *1. Cor: 2. 9.* vdi huilcken wi altid skulle bliffue hos hannem. *1. Thessal: 4. 17.*

Paa det/ at wi dis bedre / oss til nytte oc gaffn/ kunde forklare denne Historie/ ville wi skiffte den i sex synderlige hoffuet parter.

I. Den første Part skal være om Christi Reise/ met sine Disciple/ fra Jerusalem oc til Oliebierget.

II. Den Anden beskriffuer / huad der er bestillet i Hawen.

III. Den Tredie befatter det/ som der er forhandlet for det Geistlige Raad / i *Annæ* oc *Caiaphæ* huss.

IIII. Den Fierde indeholder / huad Christus haffuer lid for det Verdslig Raad/ *Pilato* oc *Herode*.

V. Den Femte Part er om Christi Reise aff Jerusalem til *Golgotha.*

VI. Den sidste Part taler om det / som er tildraget paa *Golgotha*, huor Christus JEsus er Kaarsfest.

Den Første Part indeholder Christi Reise fra Jerusalem til Oliebierget met sine

Disciple / som denne oplæste Text befatter/ i huilcken wi ville faaregiffue disse to Stycker.

Først huorledis den tid/ som Christus er vdgangen met sine Disciple aff Jerusalem/ er aff Euangelisterne bescreffuen.

Dernest Christi Reise i sig selff / som er befattet i disse Stycker / 1. Huorfra / 2. Igennem huad sted hand er reiset/ 3. Oc huad hans tale paa veyen haffuer været.

Det Første.

Matthæus Euangelist bescriffuer Tiden met disse ord:

Der de haffde sunget Loffsangen.

HVad wi skulle rettelige forstaa ved denne Loffsang / er atskillige meninger om: Somme meene / at Christus haffuer effter den gamle Jødernis skick (Naar de aade Paaske Lammet / *Exod: 12.* loffuede de Gud for hand befriede dennem

fra

fra den/ som ihielslo de Førstefødde) tackede oc loffuede sin Himmelske Fader / at hand nu endelig vilde befri hannem aff Satans Haand / oc snarlige effter Dauids Spaadom/ ophøye hans hoffuet / *Psal: 110. 7.*

Nogle meene / at Christus haffuer sunget den 22. den 69. oc den 110. Dauids Psalmer / huilcke der spaaer om Christi Død oc Pine/ oc ærefulde Seyer offuer alle sine Fiender. Men huor om allting er / da er dette vist/som oc det Gredske ord ὑμνέω, huilcket *Matthæus* her bruger/ lærer oss / at Christus haffuer i denne Loffsang giort sin Fader en besynderlig Tacksigelse for sin vbegribelige Vissdom oc Barmhiertighed / som er beuist det Menniskelige kiøn / J det / at hand haffuer tilhaabeføyet Guddom oc Manddom i en Person / vdi huilcken / oc ved huilcken/hand nu vil/effter Løfftet/ *Matth : 1. 21.* endelig forløse alle Folck / som paa hannem ville tro oc haabe. Oc snarlige sette Guds Søn deris Kiød oc Blod / som it Pant paa Himmerige / *1. Corinth : 15. 20.* til sin høyre Haand / i vsigelig Glæde oc Herlighed/ *2. Cor : 12. 4.*

Effter-

Effterdi at Christus vaar vis paa
saadan en herlig Seyer / som Dauid siun-
ger om / *Psalm: 118. 6.* HERREN
er met mig / derfor frycter ieg icke / huad
kunde Menniskene giøre : Jeg skal icke dø /
men leffue / oc kundgiøre HERRENS
gierninger : Saa haffuer hand derfor met
sine Disciple gladelige sunget om samme
Seyer / som oc Dauid haffuer sagt *Psal: 118.*
16. mand siunger met Glæde / om Seyer i de
Retfærdiges bolige / HERRENS høy-
re Haand beholder Seyer.

Tuende stycker skulle wi lære aff den-
ne Christi Loffsang / som hand haffuer siun-
get nu strax effter sit Maaltid. Oc som
hand nu vdgaar til sin hellige Død oc Pine
at lide.

1. Først / at wi aff hans Exempel paa-
mindis / at wi aldrig nogen Dag staa op
fra Bord / effter wi haffue brugt Guds gaff-
uer / at wi so tacke den Allmectige euige
Gud / aff huilcken alle gode Gaffuer kom-
me / *Iacob: 1. 17.* Wi maa so alle bekende met
Iob: 1. 21. at wi ere nøgne komne aff Moders
Liff /

Liff. Oc met S. Pouel *1. Timoth: 6. 7.* intet at haffue ført i Verden met oss. Huorfor oss bør met Kong Dauid *Psal: 113. 1.* at siunge oc sige: Loffuer HERREN / loffuer i HERRENS Tienere / Loffuer HERRENS Naffn / Loffuet være HERRENS Naffn fra nu oc indtil euig tid / fra Solens Opgang / oc til hendis Nedgang / skal HERRENS Naffn være loffuit. Oc met S. Pouel at betencke at alt det wi skulle giøre / met Ord eller met Gierning / det skulle wi altsammen giøre / i vor HErris JEsu Naffn / oc tacke Gud oc Faderen formedelst hannem. *Coloss: 3. 17.* Huad heller wi nu æde eller dricke / eller huad wi giøre / da skulle wi det altsammen giøre til Guds ære. *1. Corinth: 10. 31.*

2. For det Andet lærer Christus oss her / at hand sang der hand nu skulde Dø / met huad hierte oc Sind oss bør at tage imod den Naturlige Død / som wi alle for Syndens skyld skulle vente / *Ebre: 9. 27. Rom: 5. 8.* huilcken enddog wi maa bekende / at hand er for vore Legemlige øyen gantske forskreckelig:

effterdi hand atskiller Legem oc Siæl/oc legger Legemet i forraadnelse/ *Gen: 3. 19.* dog alligeuel kunde alle Gudfryctige met stor Lyst oc begærlighed hannem foruente/ lige som Christus her giør/oc mange andre stedervidner oc Euangelisten *Lucas*, at Christus haffuer hiertelig begæret at dø / *Luc: 12. 49.* Jeg er kommen at optende en Jld/ huad vilde ieg heller / end at den allerede brende? Men ieg maa før lade mig døbe met en Daab/ oc hui er mig saa bange / før hand bliffuer fuldkommen? *Luc: 22. 15.* Mig haffuer hiertelig forlenget at æde dette PaaskeLam met Eder/ før end ieg lider. Saa læse wi at S. Pouel haffuer oc hiertelig begæret at dø / *Phil: 1. 23.* Jeg haffuer lyst til at skilles bort / oc at være hos Christum. *Rom: 8. 23.* Wi som haffue Aandens første Grøde / forlengis oc hos oss selff / effter Børnenis vdkaarelse / oc bie effter vore Legemis forløssning.

Iohannes Euangelist *Cap: 18. 1.* bescriffuer Tiden met disse ord / Der JEsus haffde Dette sagt. ταῦτα, Dette/ befatter i sig all den Samtale./ der JEsus haffde met si-

ne Disciple i Nadueren / oc *Iohannes* haffuer optegnet i sit *13. 14. 15. 16.* oc *17. Cap:* Huilcken Samtale er gantske Fructbar met skøn trøst oc husualelse / saa at enddog hans Disciple skulde lide megen ælendighed / oc driffuis fra en Schole oc til en anden / oc settis i Band / dog alligeuel skulde de intet frycte dennem / det skulde faa saa god en ende / at Sorgen skulde omuendis til hiertens Glæde / oc at ingen skulde tage deris Glede fra dennem / *Ioh: 16. 22.* Saa paaminder oss Euangelisten / at Gud Allmectigste altid bereder for sine Børn Plaster / førend de bliffue saargiorde. Førend sorgen oc forfølgelsen endelig kommer Disciplene paa / da haffuer Christus her bered trøst oc husualelse for dennem. Huad ville wi sige? Giør oc Gud icke det samme ved oss daglige / den som siger oss / at vor Fiende gaar om / som en skrydende Løwe / oc søger effter den hand kand opsluge? Hand viser oc middel at affuende hannem / som er ved en fast oc leffuendis Tro. Oc disligeste loffuer oss / at hand vil fuldkommelig berede / styrcke / bekreffte oc grundfeste Sine /

som lide en liden stund/ *1. Pet. 5. 8.* Men de ere gantske faa/ som dette komme ihu / offuerueye/eller legge det paa Sind. Huorfor det oc skeer/at mange bliffue forraskede. Mange tuile om Guds hielp. Ja mange fortuile/ oc falde i Misshaab. Lader oss derfor bliffue vise aff deris skade/ oc flittelig legge oss denne skøne Lærdom til gode / som *Iohannes* haffuer optegnit i samme forbemelte fem Capitle/ huilcke ingenlunde ere screffne alleniste for Christi Apostlers skyld/ men ocsaa for vor skyld / oc til vor Trøst oc Lærdom / at wi skulle haffue Haab/formedelst Taalmodighed oc Scrifftens trøst / *Rom: 15. 4* Oc derfor daglige holdis oss samme Trøst oc Lærdom for / at wi skulle gribe fast fat der paa / som det rette tueæggede Suerd / *Ebre: 4. 12.* der vor Aandelige Fiende kand nederlegge/ *Ephes: 6. 12.*

Det Andet.

Det andet stycke er/om Christi Reyse oc hans Samtale met sine Disciple paa Reysen.

De hellige Euangelister beſcriffue Christi Reyſe/ 1. Aff Steden / ſom hand vandrede fra. 2. Aff Steden / ſom hand vandrer igennem. 3. Aff Steden ſom hand gaar hen. Om huilcket wi ville tale i den anden Part.

Alle de fire Euangeliſter met it ſtemme vidne / at Chriſtus gick vd om Afftenen aff Jeruſalem / Huilcket *Lucas Cap: 21. 37.* befatter i diſſe ord/ Hand lærde om Dagen i Templen / oc om Natten gick hand vd/ oc bleff om Natten paa Oliebierget. Der ſom nogle meene/at Chriſtus vilde/ ved denne hans vdgang aff Staden / fly ſine Fiender / ſom wi læſe / *Ioh: 8. 59.* at hand ſkiuler ſig / oc gaar vd aff Templen fra dennem ſom hannem vilde ſtene / den ſkal vide / at hand far ſkinbarlig vild/ oc ſkiller ſig ſelff aff met den nytte oc gaffn/ ſom hand ſkulde haffue aff Chriſti Død.

Derſom Chriſtus vilde haffue flyet fra Døden / effterdi at hans Time vaar nu kommen / at hand ſkulde lide/ ſom hand ſelff ſiger: *Ioh: 17. 1.* huorledis kunde wi da haff-

ne bleffuet ved hans Lydighed oc Død frelste. Men nu leed hand gierne / som Dauid siger / *Psal: 40. 9.* i Christi Person / Jeg vil gierne giøre din Vilie / min Gud / ieg haffuer din Loff i mit hierte. Oc *Paulus Phil: 2. 8.* giffuer oc Christo vidne / at hand vaar sin Fader lydig indtil Døden paa Kaarsit. Saa er da vor Frelsere Christus gangen aff Staden / Icke aff nogen hendelse / icke heller daarlig : Men saa gantske besindet oc vel betenckt / at hand viste alt det hannem skulde offuerkomme. *Ioh: 18. 4.* Saa bekende wi derfor / at Christus tencker ingenlunde i saa maade at fly Døden. Men at hand gick vd aff Staden effter sin Seduane / oc det saa aabenbarlig / at hans Fiender oc Vuenner viste det oc gantske vel. Oc sandelig hand gick vd aff Staden / icke alleniste / at hand dis bedre vden all forhindring kunde giøre sin Bøn til sin Himmelske Fader / Men ocsaa / at hand vilde giffue baade *Judæ* oc hans Selskab / dis bedre leylighed til / at forraade / fange oc binde sig.

Huilcket oc *Iohannes* vidner sandt at være / *Cap: 18. 2.* Judas / som hannem forraadde / viste oc den sted vel. Thi JEsus forsamlede sig offte der / met sine Disciple. Disligeste haffde ocsaa de ypperste Prester oc Scrifftkloge / som vilde sla hannem ihiel / oc fryctede sig dog for Folcket / som *Lucas* siger klarlig *Cap: 22. 2.* god leylighed vde paa Bierget oc om Natten / huor ingen aff Almuen kom paa saadan tid.

Her lære wi nu at bekende / at denne JEsu Christi fuldkomne Lydighed oc redebonhed til at lide for vor skyld / er den eniste Lægedom oc middel imod all den wlydighed / som kand findis i oss i nogen maade / enten imod den første eller anden Taffle i Guds Budord.

See wi til den første Taffle / da see wi Guds Søn at haffue saa været sin Fader lydig / at hand haffuer borttaget alt det / som Faderens Vilie i nogen maade kunde synis at være til forhindring.

Den anden Taffle see wi at hand haffuer saa opfylt / at hand haffuer elskt sin Næste

ste mere end sig selff / oc met en god vilie haffuer gaait i henderne paa sine Fiender/ saa at huercken Faderen eller wi / kunde begære mere tienstactighed i nogen maade aff hãnem/end som hand beviste. Saa er det da her vor trøst/ at ere wi bleffne mange Syndere for it Menniskis Wlydighed: Saa ere der oc mange bleffne Retfærdige formedelst it Menniskis Lydighed. *Rom: 5. 19.* Derfor bør wi hannem igen all Lydighed oc tienstactighed aff gantske Siæl/ Sind/ oc all formue. *Deut: 6. 5. Matt: 22. 37.* oc icke mindre spare vort Gods / Liff oc velfart / for hans æris skyld / *Luc: 14. 26.* end hand actede sin ære oc Liff for oss. *Philip: 2. 6.*

Her indfalder it Spørssmaal / oc det som icke er ringe. Om nogen Christen / naar forfølgelse kommer/ som den Christen Kircke neppelig er nogen tid fri fra/ bør da/ som Christus her giør / at giffue sig veluillig i Fiendernis hender? Thi at der haffuer været nogle Lærere/strax effter de hellige Apostlers tid / som haffue meent oc sagt / at det icke sømmer noget Christne Menniske

i forfølgelse at beskærme sit Liff / enten ved flyelse / eller i andre maade / Ja / ieg vil end sige noget ydermere / huilcket synis at være vtroligt / oc er dog sant / at der haffuer været it slags Folck til / om huilcket *Augustinus* tiltaler der hand scriffuer mod Donatisterne / som kaldis *Circumcelliones* i *Africa*, som wi nu kalde *Barbariam*, som haffue saa aff Satan været forblindet / at naar der haffuer ingen Tyranner værit / som dem vilds tage skendelig aff dage / saa haffue de selff veluillig pint deris eget Legeme til døde / paa det / at det kunde sigis om dennem / at de vaare døde i saadan jammerlig pinactighed. Disse samme Folck ere vore Vedderdøbere icke meget wlige / som i vor tid lære / at mand icke maa forsuare sig i nogen wræt / oc falskelig forstaa Christi Ord / *Lu: 6. 29.* om nogen slar dig paa det ene Kindbeen / saa vend hannem det andet til. Met huilcke ord Christus vdkreffuer en Christen Taalmodighed vnder Tyranner / naar icke andet vil være: Men Christus forbiuder ingenlunde at huer Mand maa jo met Retten forsuare sig.

Til dette faaregiffne Spørſſmaal er
læt at ſuare: Der ſom wi for alt / Førſt
anſee den ſande ende / til huilcken oſſ bør i
vort gantſke Leffnet at ſee/ſom er Guds ære/
oc det icke alleniſte i almindelighed: Men
ocſaa beſynderlige vdi huert Menniſkis rette
Embede oc Kald / huad heller det er almin-
deligt/eller det er beſynderligt i huer Mands
Perſon: Oc det ſaaledis/ at wi altid bygge
paa denne beſluttelſe eller mening / at huad
fare oc forfølgelſe til kand ſtunde / oc huad
ælendighed oſſ tuinger / at wi for allting ta-
ge oſſ vel vare / at wi icke bruge wlowlige
middel / ſom ere oſſ forbudne aff GUD.
Alligeuel de kunde ſtunis at haffue nogen
vduortis vndſkylding for Verden. Thi den
ſom ſynder imod Gud/ falder i Guds Vre-
de / oc det onde ſom Synderen giør / kom-
mer hannem ſelff til onde. *Gal. 6. 7. &c.*

Derneſt ſkal mand icke heller følge de
vanartige Menniſkis Raad / ſom ſige / at
aff tuende onde ſkal mand vduelle det ringe-
ſte: Men langt heller at ſky ſaadane / Thi
aldrig bør mand at mene ſig at haffue

Aarsag eller ræt Leylighed i nogen maade til at synde.

For det Tredie / skulle wi vide alle de Middel oc vilkaar wtilbørlige at være / som ere imod vort Embede oc Kald.

Men der som noget Lowligt oc tilbørligt Middel / som er icke vort Kald imod / kommer nogen for / som er bestæd i nød / maa hand dem vel bruge. Oc der som hand dem foracter / oc vil dem icke bruge / da necter wi icke / at hand jo sandelig frister Gud. Huilcket wi ville beuise met de gamle Forfædris Exemple. Moses der hand nu aff Gud vaar vnderuist / at hand skulde føre Israel aff Egypten / *Exod: 3. 11.* Huilcket hans Embede hand haffde nu antagit / oc derfor ihielslo den Egypter / som giorde den Ebreer wræt: *Exod: 2. 12.* Paa det som S. Stapfen siger / *Act: 7. 25.* at hand vilde lade sine Landmend vide / at Gud vilde giffue dennem Salighed ved hans Haand. Der hand nu seer / oc befinder sig / icke lenger vden Liffs fare / at kunde være vdi Egypten hos sine Landmend / oc det Folck / som hand

hand skulde hielpe / saa flyer hand hen til de Madianiter / oc i saa maade frelser sit Liff.

Der som nogen spør at / om Moses giorde ræt der vdi eller ey? da siger Jeg / at Moses giorde ræt der met. Thi der hand befryctede sig / saa haffde hand sit Kald i stor act / at hand det i en bequemmelig tid / oc met god Aarsag / kunde angribe / huilcket hand haffuer ocsaa met stor Vißdom / oc met en fyrig oc Liffactig Tro angrebet / oc indgaait som Apostelen vidner / *Ebre: 11. 24.* Oc haffuer ved 40. Aars tid der effter holdet sig stille / dog icke tenckt at forsage sit Kald. Men søgt ræt Aarsag oc leylighed / det at begynde: Oc haffuer der effter saa lenge daglige søgt / at hand paa det sidste tenckte / at der vaar en anden kommen i hans stæd / som Folcket skulde frelse / som wi kunde vel forstaa aff disse hans ord / der HERREN taler til hannem aff Busken. HERRE / siger hand / send huem du vilt sende. *Exod: 4. 13.*

Her skulle wi acte tuende stycker.

1. At naar wi bestedis i saadan nød oc

 fare /

fare / at wi da fly allene til Gud / ved huilcken allene wi kunde saadan ælendighed lættelig offueruinde. *Psal: 50. 16.* Kald paa mig i din Nød / saa vil ieg frelse dig / saa du skalt prise mig.

II. At wi oc betencke / at det er langt andet at fly til en tid vden nogen Mands skade oc fordærffuelse / indtil den onde stund gaar offuer / end det er / at forlade sit rette Kald oc Embede for fryct oc fare skyld / eller aff vnderfundighed.

Ionas der hand syndede mod Gud / oc flyde fra sit Kald / kom hand i stor Liffs fare / *Ion: 1. 15.* Men i de andre hellige Propheter see wi / huorledis de / vdi allerstørste nød oc fare / haffue icke ladet sig afftrenge / icke it fingers bred / fra deris Kald oc Embede. *Ebre: 11. 36. &c.*

Wi ville met beraad hu / lade alle de skøne Exempel i Bibelen ere / som tiene oc til dette fremsette Spørssmaal / stille staa / oc tage allene S. Pouels Exempel for oss / det skal vise oss / naar wi skulle maa fly / oc naar wi endelig skulle icke fly.

Strax effter hand vaar kaldet aff Christo selff / paa Marcken til en Apostel/ oc døbt aff *Anania* i *Damasco*, oc haffde begynt at beuise for Jøderne/ at JEsus/som de Kaarsffeste/ vaar *Meßias* Verdens forloffuede Frelsere / da begynte Jøderne i *Damasco* at hemmelig foruare Portene/ at de vilde ihielsla hannem / da flyer hand lønlig om Natten/ oc lader sig/ i en Kurff aff Disciplene / igennem Muren neder vinde / oc saa frelste sit Liff/som wi læse/ *Act: 9. 25.* Lige saa/ 22. Aar der effter bruger hand oc middel at foruare sit Liff / vdi *Cesareen*, den tid der offuer de 40. Jøder haffde besuoret sig met huer andre/At de skulle icke æde eller dricke / førend de haffde slaget hannem vnderfundelig ihiel/ J det hand sender sin Søster Søn til Lands øffuersten / *Felix*, at giffue saadant hemmelig Raad tilkende / at hand der fra vilde fri hannem/ *Act: 23. 13. &c.*

J disse stycke bekende wi aabenbarlig/ at S. Pouel haffuer icke giort imod sit Kald. Men der som hand disse middel icke brugt haffde / da haffde hand baade fristet

Gud/

Gud / oc giort Christi Kircke en stor skade. Saa haffuer hand i saa maade først foruaret sig / at hand dis lenger oc bedre kunde tiene i sit lofflige Kald. Dernest lærdt oss / at wi ingen lofflige middel forsmaa eller foracte / i denne sidste Verdens farlige tid / i huilcken der giffuis offte Aarsag at fly fra den Christne Kirckis Forfølgere oc forstyrrere.

Men den tid der nu ingen mere ret Aarsag vaar for hannem at fly / da haffuer hand aabenbarlig været redebon at lide oc besegle sin Lærdom met sin Død. Huilcket wi see oc at være giort aff vor Frelsere Christo mange gange / *Matth: 2. 14. Luc: 4. 30. Ioh: 7. 46. Item, 8. 59. Item, 10. 31.* Thi at hans tid vaar icke end da kommen / *Ioh: 7. 30.* Men der Tiden kom / vaar hand redebon at gaa i Fiendernis hender / oc fuldende sit Kald fuldkommelig / som hans Fader haffde vdsendt hannem til. *Ioh: 17. 1. &c.*

Her skulle wi oc vel acte / at wi icke skulle foruente nogen aabenbarlig oc Mundelig atuarsel / naar wi skulle endelig fly eller bie / huilcket Christus vel viste / thi hand vaar

en Gud oc Menniske/ Men wi skulle allige-
uel haabe/ at der som wi haffue ingen ting/
icke vort eget Liff kierere / end wi haffue
Guds ære / oc vort rette Kald / huilcket wi
altid skulle haffue Guds Naade befalet / da
skulle wi oc regæris aff hans Aand / som
ved en haand / *Psal: 44. 4.* Der oss skal føre
til alt det / som vort Embede vdkreffuer / oc
til en salig ende oc affgang / om huilcken wi
intet skulle tuile i nogen maade.

Offuer den Beck Kedron.

J disse ord opregner *Iohannes* Euan-
gelist / *Cap: 18. 1.* den sted / der Christus er
dragen for offuer / met sine Disciple / paa
veyen til Oliebierget.

Kedrons Beck/ vaar en Dall / som
laa imellem Jerusalem oc Oliebierget. J-
gennem den samme Dall løb it stercke
Vand/eller dyb Aa. Samme Dall kalle-
dis aff Ebreerne Kedrons Beck. Icke for
den Sag skyld/ at der voxte besynderlig Ce-
dertræ. Thi huo der vil læse den første Krø-
nickis 14. Capitel / hand kand vel befinde/
at i

at i Jerusalems Grentzer haffuer icke voxt mangfoldig Cedertræ: Men for den vaar Mørck oc sort / naar som nogen saae neder aff Bierget / i den dybe Dall / som det stercke Vand løb / huilcket Ordet i sig selff beuiser: Thi paa Ebreiske bemercker *Kadar*, det som er mørckt oc sort / Huor aff det ord *Kidron*, som wi kalder Kedron / kommer / oc liuder saa meget / som en mørck oc sort Beck eller Aa.

Denne steddis naffn / optegner her Euangelisten / Først / paa det / at hand vil paaminde oss / at Christus haffuer opfyldt baade Figuren oc Spaadommen / som haffuer tilforn seet hen til denne Christi Reyse.

Figuren læse wi / *2. Sam: 15. 23.* vdi Kong Dauid / huilcken met stor hiertesorrig oc banghed / gaar oc offuer denne Kedron / der hans Søn Absolon / vden all skyld / jagede effter / at ihielslа hannem.

Spaadommen læse wi vdi Dauids *Psal: 110. 7.* Hand skal dricke aff Becken paa Veyen. Det er / hand skal lide hiertens Banghed / som oc JEsus her giør.

For det Andet / At hand vilde trøste oss/ Thi lige som Christus / enddog hand vaar hiertelig bedrøffuit/icke falder oc druckner i dette dybe oc sorte Vand/ saa skulle icke heller tro Christne vndergaa vdi disse mangfoldige tribulatz oc Modgang / som de maa lide/ indtil Døden / Men de skulle gaa offuer Vandet / saa en god Seyer offuer all Modgang. Thi effterdi at Hoffuedet / Christus / kom der wskadt offuer/ saa skal oc vel Lemmerne følge / som Christus lærer *Ioh: 16. 33.* J Verden haffue i trengsel/ men værer trøstige / Jeg haffuer offueruundet Verden.

Oc hans Disciple fulde effter hannem.

Disciplene følge JEsum/Først / fordi at de skulde see oc høre om JEsu hellige Pine oc smerte / om huilcken de skulde her effter vidne for alle Folck/ som Christus met klare Ord giffuer tilkende / *Luc: 24. 46.* oc S. Peder siger ocsaa / at en aff de Mend/ som haffuer været hos Apostlerne / den

gantske tid offuer / der vor HErre JEsus gick ind oc vd hos dem / fra *Iohannis* Daab / indtil den Dag / der hand bleff optagen fra dem / skal være it vidne om hans Opstandelse / met de Elleffue Apostle. *Act: 1. 21.*

Her trøster Christus sin Christne Kircke / at det / som Apostilene haffue screffuit om vor HErre JEsu Christo / er sandt oc vist / de haffue det seet oc hørt klarlig. Oc at Guds Børn skulle dis fastere tro S. Hansis Euangelium at være sandt / da kalder hand sig selff Christi Discipel / som den der haffuer seet oc hørt de ting aff Christo / som hand haffuer screffuit i sit *Evangelio, Ioh: 21. 24.*

Dernest lærer Christus Offrighed / at de icke skulle tilstede for fulde oc nøyactige vidne / noget Menniske / som icke haffue seet oc hørt selff / det som hand vil vidne om.

Her hos ocsaa haffuer Apostlerne fuldt Christum / paa det / at de skulde see oc lære aff hannem / i hans suare smerte oc Pine / huorledis de skulde skicke sig / Naar det kom / at de oc for Guds æris skyld / skulde lide

lide/ at de da kunde være vaagne oc bede/ Oc trøste sig / at alting er Faderen mueligt / vil hand/da kand hand vel Rigelig hielpe aff nød / Vil hand icke/ at wi da ere Taalmodige/oc beder/Skee din Vilie kiere Fader/oc icke min. Det siger oc S. Peder / *1. Pet: 2. 21.* at Christus haffuer lidt for oss/ oc effterlat oss it Exempel/ at wi skulle efterfølge hans Fodspaar.

Christi Samtale met sine Disciple paa Veyen. Denne tale befatter i sig tuende stycke. Først Christi Spaadom/som er/ at hans Disciple skulde alle forarge dennem paa hannem / oc at hand skulde opstaa igen tredie Dag / oc gaa hen i Galilæa for dennem. Det Andet/ er om Disciplernis daarlige Gensuar/ at de necte det HERREN haffuer sagt.

I skulle i denne Nat forarge eder alle paa mig.

Met disse Ord paaminder Christus sine Disciple om deris skrøbelighed / at de skulde falde hannem fra imod deris gode forsæt.

sæt. Oc vilde derfor haffue dennem oc oss alle paamindte/ at wi skulle betencke / huor gantske amectige wi ere aff oss selff/til at giøre det/ som wi oc gierne vilde / at wi derfor skulde holde oss dis snarere til Gud om hielp oc bistand / at wi ved hannem kunde affsted komme det gode wi haffuer i sinde. Wi maa jo alle det bekende at være sandt / som Christus siger / *Ioh: 15. 5.* vden mig kunde i intet giøre. Oc huo denne sin skrøbelighed icke forstaar / hand acter en ringe ting om Lægen/ *Matth: 9. 12.* Vaare i blinde/ da haffde i ingen Synd / Men nu sige i/ wi ere seendis/ derfor bliffuer eders Synd. *Ioh: 9. 41.* Lader oss derfor altid sige/ som S. Jacob *4. 15.* lærer oss / der som HERREN vil / oc wi leffue/ da ville wi giøre det eller det.

For det andet trøster hand oss / at ingen ting tilfalder Guds Børn / vden allene det/ som hannem er vitterligt. *Matth: 10. 30.* alle eders Hoffuithaar ere talde.

Det staar screffuit / Jeg skal sla Hyrden / oc Faarene skulle atspredis, *Zachar.* 13. 7.

Paa det at Disciplene skulde tro det/ som hand siger dennem/at de skulde alle forløbe hannem / saa viser hand dennem/ huor den hellig Aand / som haffuer lang tid tilforne seet/ at de vilde forlade hannem/ haffuer spaad der om.

At Christus her fører ind aff den hellige Scrifft/ til at beuise sin tale. Der met paaminder hand alle tro Lærere i sin Kircke/ at de skulle intet andet faaregiffue / end det som de haffue grund paa / i de hellige Propheters Scrifft. Som det oc befalis/ *Esa: 8. 20.* at effter Lowen oc Vidnisbyrdet skal mand tale. Oc i det *12. 3.* befalis / at de skulle øse Vand met Glæde aff Salighedens Kilde. Saa haffuer oc de hellige Euangelister oc Apostle giort / som wi kunde læse at *Marcus* Euangelist haffuer skut sig til Propheternis Scrifft/ som er it ret Fundament / paa det Euangelium hand vilde nu scriffue om JEsu Christo Guds Søn. *Mar: 1. 1.* Saa giorde oc S. Pouel / som wi læse *1. Cor: 15. 3.* Jeg gaff Eder/ det som ieg anammede / at Christus er død for vore

Synder / effter Scrifften / *Esa: 53.* Oc at hand bleff begraffuen / oc at hand opstod tredie Dag effter Scrifften. *Ion: 2. Hose. 6.* Huor flitig S. Peder / oc S. Staphen haffue været at hente aff det gamle Testamente Vidnisbyrd til deris Predicken at beuise / kand vel sees i det 2. oc 7. Capitel / i Apostlernis Gierninger.

Effter at ieg opstaar / da vil ieg gaa hen for eder i Galilæa.

Christus som randsager Hierter oc Nyrer / *Psal: 7. 10.* hand seer sine Disciple at bliffue hiertebange / for hand beuiste dennem offuer / at de saa skulde alle forlade hannem: Derfor trøster hand dennem nu igien / paa det / at de skulde icke slet falde i Mishaab. Oc loffuer dennem / at hand skal opstaa igen / oc icke bliffue forraadnet i Jorden. *Psal: 16. 10.* Oc da vil hand samle dennem igen i Galilæa.

Met dette Exempel trøster hand oss sine Børn / at hand er den samme Herre / som slaer ihiel oc giffuer Liff / nedfører til

til Helffuede / oc vd igen / *1. Samuel. 2. 6.* At hand er den trofaste Gud / som icke lader sine fristis offuer det de formaa / *1. Cor. 10. 13.* oc ey vil offuerbryde det knusede Rør / oc ey vdslycke den rygendis Hør / *Esa. 42. 3.* Men langt heller befaler ved sin Tiener *Esaiam 35. 3. &c.* sigendis / Styrcker de trætte hender / oc vederqueger de snublende knæ: Siger til de misstrøstige hierter / værer trøstige / fryeter icke / see / eders Gud kommer at hæffne / Gud som da betaler / kommer oc skal hielpe eder.

Disciplenis daarlige Gensuar.

Peder suarede oc sagde til hannem / Der som de oc alle forarge dem paa dig / saa vil ieg dog aldrig forarge mig.

S. Peder met stor dristighed oc Gudelig Visdom / haffuer offte tilforn frem for alle de andre Disciple / talet met Christo / som wi læse *Matth. 16. 13. &c. Ioh. 6. 68.* Men i denne sted aff Kiødelig dristighed / synder hand storlige / oc det i mange maade.

Først synder hand mod Christum/ i det hand neeter hans Ord oc Spaadom/ oc siger at det skulde ingenlunde skee/ at hand skulde neete sin Mestere Christum/ om det end skønt skulde gaa saa hart til/ at hand skulde dø met hannem/ da skulde hand endda icke neete hannem. Det vaar en meget stor Synd/ efftersdi i Christo ligger all Vijßdoms oc bekendelsis Liggendefæ skiult. Ja den gantske Guddommelighheds fuldkommelighed boer i hannem Legemlige. *Coloß. 2. 3. 9.* Oc derfor skulde Himmelen oc Jorden forgaa/ førend hans Ord skulde forgaa. *Luc. 21. 33.*

For det andet synder hand imod sig selff/ i det hand loffuer mere/ end der vaar i hans formue. Haffde hand kommet ret ihu det Christus sagde til hannem/ *Matth. 14. 31.* O du lidet troendis/ hui tuilde du? da skulde hand icke haffue talet saa store ord. Men nu giorde en brendendis Tro oc Kierlighed til Christum det/ at hand huercken acter/ at hand taler imod Gud: Eller huor ringe en Mand hand vaar i sig selff.

For det Tredie synder hand mod sine Metbrødre oc Tienere/ i det hand tuiler om de ville være saa tro som hand. Thi oss bør altid at tencke oc tale om vore Metbrødre/ oc det altid i den beste part.

Lige det samme sagde oc alle Disciplene.

Her giffuer Disciplene rettelig deris kiødelige Tryghed oc Fordristelse tilkende/ huilcken skulde haffue været nedtryct oc dødgiort i dennem / Først aff Guds Sandruhed/ huilcken Christus selff er/ *Ioh. 14. 6.* saa at de maatte vel vide/ at hand vaar icke som it Menniskis Søn/ der kand liue / eller fortryde noget / som sagt er / saa at hand skulde sige noget/ oc icke giøre det/ eller tale noget/ oc icke stadfeste det. *Num. 23. 19.*

For det andet/ skulde deris egen skrøbelighed haffue holdt dennem tilbage/ om huilcken Christus haffde paamindt dennem klarlige / at de kunde slet intet giøre vden hannem / *Ioh. 15. 5.* huilcket S. Pouel oc bestaar / *Philip. 2. 13.* at Gud er den / som ar-

beyder i oss/ baade vilien oc Gierningen effter sin behagelighed. *2. Cor. 3. 4. &c.* Wi ere icke duelige aff oss selff / at tencke noget/ som aff oss selff/ men at wi ere duelige / det er aff Gud.

For det tredie / skulde de haffue angrebet en fyrig oc aluorlig Bøn til Gud/ som Christus haffde lærdt dennem / *Matth. 6. 13.* Leed oss icke i Fristelse. Saa lader oss lære / at wi icke necte huad der sigis oss aff Scrifften. Thi før skal Himmelen oc Jorden forgaa / førend noget Guds Ord skulde forgaa / *Luc. 21. 33.* Lader oss icke driste paa oss selff. Thi wi ere Kiødelige / ja som it Blomster paa Marcken/ *Esa. 40. 6. &c.* Oc vore Fiender ere Aandelige / *Epheß. 6. 12.* (Wi haffuer icke at stride imod Kiød oc Blod / men imod Førster oc Veldige / som er imod Verdens Herrer / som regnere i denne Verdens mørck / met de onde Aander vnder Himmelen) lader oss derfor holde oss nær til Gud / saa skal hand holde sig til oss/ *Iacob. 4. 8.* oc naar wi haffue hannem met oss / saa kand der ingen være imod oss/ *Rom. 8. 31.*

Føl

Følger her effter den Anden Part aff vor Herris Jesu Christi Pinis Historia/ som indeholder det/ der haffuer sig tildraget i Hawen paa Olie-bierget.

Den Anden Predicken.

MAtt.26.36. Da kom Jesus met dem til en Hawe/ som hed *Gethsemane*. *Ioh.* 18. 1. *&c.* Der vaar en Vrtegaard. Der gick JEsus ind / oc hans Disciple. Men Judas som hannem forraadde viste oc den sted. Thi JEsus forsamlede sig offte der met sine Disciple. *Matth.*26. 36. *&c.* Da sagde JEsus til dem / setter Eder her / saa lenge ieg gaar der bort oc beder. Oc hand tog Peder / oc de to *Zebedei*

Sønner til sig / *Mar.* 14. 33. Jacob oc Hans. *Matth.* 26. 37. oc begynte at bedrøffuis. *Mar.* 14. 33. skelffue/ *Matth.* 26. 37. *&c.* oc beffue. Oc sagde til dem/ Min Siæl er bedrøffuit indtil Døden. Bliffuer her oc vaager met mig. *Luc.* 22. 40. Beder/ paa det/ at i icke falde i Fristelse.

VDi den forgangne tale faaregaffue wi Christi Reyse met sine Disciple / fra Jerusalem / offuer Kedrons Beck / Oc huad Samtale de haffue haffd paa Veyen. Følger nu aff denne oplæste Text at tale.

1. Først om Steden / som Christus reyser til.

2. For det Andet/ huorfor Christus setter sine Elleffue Disciple i to Orden.

3. For det tredie / om Christi Bedrøffuelse/ skelffuen oc beffuelse.

4. For det Fierde / om det Raad Christus giffuer Disciplene / at de skulde vaage oc bede.

Det Første / om Stedden.

Da kom JEsus met dem til en Hawe/ som hed *Gethsemane.* der vaar en Vrtegaard. Der gick JEsus ind met sine Disciple.

MAtthæus oc Marcus kalde denne sted/ Gethsemane, oc Iohannes en Hawe/ huilcken der ligger paa Oliebierget/ som Lucas vidner Cap. 23. 39. en fierding Veys fra Jerusalem/ mod Østen. Denne Sted vaar en meget lystig sted / gantske fuld aff Olietræ/ Palmetræ/ oc Figentræ.

Dette ord γεθσημανή, *Gethsemane*, som Gredsken bogstaffuer/ er it saare Fructbar ord i sin mening. Det er sammensæt aff to Ebreiske Ord *Gath*, det er / en Vjnperse/ der mand perser Vinen aff Vjndruerne met / som wi læse *Esa: 63. 2.* Oc aff *Schemen*, det er / Feet/ som der staar *Deut: 32. 15.*

Ved

Ved dette ord/er Christi Kircke/som er aff de sande Vinquiste/ *Ioh. 15. 5.* affmalet/ huilcken daglige er vnder en haard Perse/ Kaarss/ Modgang oc Bedrøffuelse: Aff huilcken Perse der kommer denne gode Vin/ som er/ Taalmodighed/ Forfarenhed/ haabet: som S. Pouel lærer oss. *Rom. 5. 3. &c.* Dersom wi dricke oss druckne aff disse slags Vin/ da skulle wi aldrig beskemmis. *Matth. 5. 11. &c.* Salige ere i/ naar Menniskene bespaatte oc forfølge Eder for min skyld: Glæder oc fryder eder/ det skal vel betalis eder i Himmelen. *Iacob. 1. 12.* Salig er den Mand/ som lider Fristelse/ thi effter hand er prøffuit/ da skal hand faa Liffsens Krone: Huilcken Gud haffuer loffnit dennem/ som hannem elske. *2. Timoth. 4. 7.* Jeg haffuer stridet en god Strid/ ieg fuldkommede Løbet/ ieg beholdt Troen/ Fremdelis er Retfærdigheds Krone bortlagt til mig/ huilcken HERREN den Retfærdig Dommere skal giffue mig paa den dag/ dog icke mig alene/ Men ocsaa alle som elske hans aabenbarelse.

Ebreer-

Ebreerne haffue saa Bogstaffuet/ (som *Matthæi* Euangelium paa Ebreiske vdgangen til Basel/ *Anno* 1557. beuiser) *Geschemanim*, huilcket ord/ er oc fuld aff skøn Lærdom/ oc er i lige maade som det andet/ sammensæt aff tuende Ebreiske ord/ *Gea*, det er Jord/ oc *Schemen*, det er feet/ oc fructbar/som tilforn oc er sagdt. Oc i denne maade oc vjß/ bemercker det oc den sande Christi Kircke/ som er en feed oc fructbar Jord/ som den *Psal.* 68. 16. giffuer tilkende/ Guds Bierg/ er it fructsommeligt Bierg/ it stort oc fructsommeligt Bierg. Oc Christus kalder oc selff dennem/ som høre oc forstaa hans ord/ oc giøre Fruct der aff/ en god Jord/ som bær Fruct hundredefold/ tresindstiuefold/ trediuefold/ *Matth.* 13. 23.

Lader oß heraff paamindis/ effterdi wi kaldis en Fructsommelig Jord/ at wi ere Guds Gierninger/ skabte i Christo Jesu til gode Gierninger/ til huilcke Gud tilforn beredde oß/ at wi skulle vandre der vdi/ *Eph.* 2. 10.

Aarsager huorfor Christus haffuer besynderlig vdvald *Gethsemane*, til at lade sig fange oc binde paa/ finde wi disse.

Først/ at hand vilde opfylde den Figur/ huilcken den røde Ko/ som Presten *Eleasar* skulde slacte vden for Leyren/bemerckte/ *Num. 19. 3.* Huilcken S. Pouel *Ebre. 9. 14.* rettelig om Christo vdlegger. Thi lige som Koen bleff brendt aff Ild/ saa bleff oc JEsus Christus aff sin Faders vrede/ som er en fortærendis Ild/ *Deut. 4. 24.* for vore Synder at affto/ haardelige pint/ saa at hand bleff oc rødfarffuet aff sit eget Blod/ som wi her effter faa at høre.

Den anden Aarsag setter *Iohannes* Euangelist *Cap. 18. 2.* met disse ord. Thi *Iudas* som hannem forraadde/ viste oc den Sted.

Denne Aarsag paaminder oss/ at wi skulle betencke huor redebon oc goduillig JEsus vilde lide for oss/ at hand gaar der hen/ som hans Forrædere vel viste at hand skulde lade sig finde. Huilcken Christi redebonhed wi oc see/ *Matth. 20. 18. Luc. 12. 49.* oc i det *18. v. 31.* oc *22. v. 15.*

Den tredie Aarsag vaar/ at hand disbedre foruden all forhindring kunde giøre

re sin Bøn til sin Himmelske Fader. Huil-
cket hand haffde oc lærdt sine Disciple/ som
der staar *Matth. 6. 5. &c.* Naar du giør din
Bøn/ skaltu icke være som øyenskalcke/ som
gierne staa oc bede i Scholer oc paa Hiør-
ner/ oc paa Gader/ at de kunde sees aff Fol-
cket. Men naar du beder / da gack ind i dit
Kammer / oc luck dørren til / oc bed til din
Fader i Løndom / oc din Fader som seer i
Løndom skal betale dig det aabenbare.

Dette Christi Exempel skulle wi oc
effterfølge/ at jo nærmere Døden siunis at
tilstunde / jo mere oc fliteligere skulle wi hol-
de ved at bede til Gud vor Fader / at hand
lader vor Troes øyne op / at wi kunde see
met *Abraham* igennem Døden/til det euige
wsynlige *Ebre: 11. 19.* gode. oc mit i Døden
smage huor sød HERREN er/ *Psal. 34. 9.*

Her hos ocsaa / at wi lære dette her
aff Christo / at der intet bedre kand holde
oss til Gudfryctighed oc Bøn til Gud/ end
at wi daglige betencke / at wi haffue her in-
gen bliffuende Sted / *Ebre. 13. 14.* Men at
vort Borgeskaff er i Himmelen. *Philip. 3.*
20. Der

20. Der om haffuer Dauid saa høylig bedet Gud / *Psal. 90. 12.* lær oß at betencke / at wi skulle dø / at wi mue bliffue forstandige.

Den Fierde / Den første Adam met sin wlydighed bortkaste i Hawen / *Genes: 3.* Alle Menniskers Retfærdighed / derfor skulde den anden Adam Christus / ocsaa i Hawen / beuise igen sin Fader lydighed / at wi i hannem kunde bliffue Retfærdige. *Rom. 5. 19.*

Derfor lader hand sig i Hawen forraade oc binde / *Matth. 26. 49. 57.* i Hawen begraffuis hand / oc i Hawen opstaar hand / *Ioh. 19. 41.* at hand met sin Død kand borttage den forsmædelse / som er opkommen i Hawen / oc met sin Opstandelse fly oß igen den Retfærdighed oc Herlighed / der wi miste i Hawen / som oc S. Pouel lærer *Rom. 4. 25.* Hand er død for vore Synder / oc opstanden til vor Retfærdighed. Saa haffue wi nu faait Frihed igen at indgaa i Hawen til Liffsens Træ / som wi vaare fra jagede. *Genes: 3. 40.*

Den Anden Part.

Er huorledis Christus sætter sine elleffue Disciple / som fulde hannem i Hawen / i to Orden. J den første Orden / ere de otte til huilcke hand siger / sætter eder her / saa lenge Jeg gaar der bort oc beder. J den anden Orden / er Peder / oc de to *Zebedæi* Sønner Jacob oc Hans / huilcke hand setter nærmer hos sig / oc bekender for dennem sin Siæl at være bedrøffuet indtil Døden. Denne Orden giorde Christus. Først / at Peder / Hans oc Jacob / som haffde været met hannem paa *Thabor* Bierg. *Matt: 17.9.* Oc i *Iajri* Huss / der Christus opuacte hans Daatter. *Mar: 5. 37.* Oc der baade steder seet hans Guddommelige Mact. Derfor tager hand dennem nu saa nær til sig i Hawen / at de kunde see oc høre hans Bedrøffuelse oc Bøn. At de der effter kunde met en god Samuittighed vidne / baade om hans Guddom oc Manddom / oc wi dis tryggere kunde være / at de ere sandrue vidne / i vor saligheds sag.

For det Andet / vilde Christus her met lære sine Disciple oc oss / at hand haff-

ner altid Ræt oc Mact til/ at sætte sine Tie-
nere huor hand vil / enten langt fra Be-
drøffuelse/som hand her sætter de otte langt
fra sig / eller oc sætte dennem i en sterck Be-
drøffuelse / at de baade see oc høre stor hierte-
sorrig / baade paa deris egen / oc deris Næ-
stis vegne / som hand giorde met disse tre
Disciple. Saa læse wi at Gud sparede det
gantske Jsraelitiske Folck / at de icke kom-
me nær til *Sinai* Bierg / som Jlden vaar.
Men Moses maatte endelig paa Bierget
til HERREN / *Exod: 19. 23. &c.*
Huad *Elias* for andre Propheter haffuer
lid/see wi vel. *1. Reg: 17. 2.* Huad *Stephanus*
haffuer frem for de andre Forstandere vd-
staait / sigis oss / *Act: 7.* Oc S. Pouel
opregner en gantske haab Bedrøffuelser /
som hand haffuer lid mere end nogen anden
Apostel / i Arbeyde / i Slag / i Fengsel / i
Døds nød. *2. Cor: 11. 23. &c.* Skal derfor
ingen knurre eller være vred / naar hand er i
nød / oc hand seer sin Næste være der langt
fra. Wi skulle vide / at det er Guds Gier-
ning / som vil saa skiffte imellem Peder oc
Hans/

Hans/ *Ioh: 21. 18. &c.* at S. Peder maatte lade sine Hender vdstrecke/ oc lade sig binde/ oc føre bort/ som hand icke gierne vilde/ oc S. Hans bliffuer dog der fra.

For det Tredie vilde hand/ at wi aff disse otte Disciple skulle lære/ at wi icke skulle missunde vore Brødre/ naar Gud sætter dennem høyre op/ end oss. Wi læse icke/ at de haffue knurret derfor/ at Christus tog Peder/ Hans oc Jacob nærmere til sig end dennem. Wi læse vel hos *Mar: 10. 41.* At de Ti Disciple bleffue vrede paa Hans oc Jacob/ *Zebedæi* Sønner/ der de begærede aff Christo/ at den ene maatte sidde ved hans høyre haand/ oc den anden ved den venstre haand i hans ære. Men i denne sted er det icke skeet. Icke heller nogen tid her effter. Men de haffue leffuet sammen i it huss/ met it hierte oc it Sind/ som der staar *Act: 1. 13. &c. Item, 4. 32.*

Lader oss derfor/ aff all mact/ afflegge den vederstyggelige æregerighed/ oc den forbandede induortis Had som mange haffue Hiertet all fuldt aff/ oc betencke det-

te/at Gud vil oc maa giffue huem hand vil/ oc saa meget som hand vil. Oc at den samme Gud/ som giør allting i alle/ giffuer det altsammen/ til Menighedens nytte/ *1. Cor: 12. 6. &c.*

Derfor naar wi høre oc see/ at Gud giffuer vor Næste sin Velsignelse/ oc rige Gaffuer/ i huad maade det være kand/ saa lader oss det icke fortryde: Men langt heller efterfølge den fromme Mosis Exempel/ om huilcken wi læse *Num: 11. 29.* At hand ynskede/ at alle HERRENS Folck kunde spaa/ som hand kunde. S. Hans Baptist bleff icke vred for JEsus bleff mere actet end hand. Men hand bekende for dennem/ som rosede JEsu Predicken oc Gierning/ at hand vaar icke værd at løse JEsu Skotuenge/ *Matth: 3. 11.* Oc S. Pouel haffuer tacket Gud høylig/ for den store Guds Naade oc Kundskab/ de Corinther vaar giffuen aff Gud/ *1. Cor: 1. 4. &c.* Jeg tacker min Gud altid paa Eders vegne/ for Guds Naade/ som eder er giffuen i Christo JEsu: at i ere formedelst han-

hannem giorde Rige i alle stycke / vdi all Lærdom / oc i all Forstand.

Det Tredie Stycke.

Det er om Christi Siæls Pine / huilcken er met disse ord optegnet / *Matth: 26. 37. &c.* Hand begynte at bedrøffuis oc beffue / oc sagde til dem / Min Siæl er bedrøffuit indtil Døden. *Mar: 14. 33.* oc hand begyndte at skelffue oc beffue. *Luc: 22. 44.* oc det kom at hand stridde met Døden.

De hellige Euangelister met disse ord giffue tilkende / at de neppelig kunde finde de ord / met huilcke de kunde vdsige oc tilkende giffue oss / den store smerte oc Pine / som JEsus leed aff sin Faders Vrede / førend hans Legemlige Fiender komme oc bunde hannem. Derfor fare de høylige vild / som meene / at JEsus skulde haffue været saa forskræcket alleniste aff den fryct hand haffde for den pinis skyld hannem skulde paakomme. Det giffue wi vel effter saa vjt som JEsus vaar it naturligt Menniske / met Siæl oc Legeme / at hand er forsøgt i

alle maade / oc kunde oc haffue lidelse / lige som oc wi. *Eb: 4. 15.* Huilcket wi skulle endelig tro / om wi ville haffue gaat aff hans død oc Pine. Thi der som wi icke tro / at hand lidde / huor skulle wi da vndgaa straffen / efferdi vor Lægedom er i hans Saar / *Esa. 53. 5.*

Men huo tør mene / eller sige met skæl / at der haffuer været mindre Aand oc mod i hoffuedet Christo / aff huilcken alle Lemmer haffuer Liff oc Mact / *Ioh: 1. 4.* Oc foruden huilcken de kunde intet / *Ioh: 15. 5.* End der haffuer været alletide / baade i Mand oc Quinde / ja end oc i smaa vnge Børn / som haffue baade for Christi tid / oc der effter met allstørste Lyst oc redebonhed giffuit sig til at lide all den Pine som Satan selff kunde indgiffue sine Lemmer / at pine dennem met.

Den som befaler / at hans Tienere skulle glæde oc fryde sig / naar de lide Forfølgelse. *Matth: 5. 12.* Dissligeste at de skulle rose sig aff Bedrøffuelse / *Rom: 5. 3.* Huilcket wi oc see at være giort aff S. Pouel / *Galat: 6. 14.* det være langt fra / at Jeg skal rose

rose mig / vden alleniste aff vor HErris JEsu Christi Kaarss: Huorledis skulde hand saa forskræckis alleniste aff fryct for Døden? Huorledis skulde hand da haffue kundet sagdt / værer frimodige / Jeg haffuer offuervundet Verden? *Ioh: 16. 33.*

S. Pouel lærer oss / huor langt den fryct / som Legemens Pine førde met sig / er fra den fryct / som her i besynderlighed tuinger Jesu hellige Legeme / at det bedrøffuis skelffue oc beffue oc at hans Siæl er bedrøffuet indtil Døden / der hand siger Christum icke allene at være Kaarssfest for vore Synder / men ocsaa at hand bleff en forbandelse for oss / *Galat: 3. 13.*

Huad haffuer da været i Christi Pine / som hannem saa græselig haffuer anfectet? Sandelig den gruelige oc forfærdelige Guds vrede / som aldrig noget Menniskis hierte kand begribe / for huis milde Ansict / de hellige oc stercke Engle oc skiule deris Ansict / *Esa: 6. 2.* Biergene smelte / *Mich: 1. 4.* Jorden beffuer / *Iudic: 5. 5.* Haffuet flyer / *Exod: 14. 21.* Ja for hannem

kand ingen bliffue bistandig / der som hand vil tilregne Synden / *Psal: 130. 3.* Men lige som vox smeltis for Ild / saa omkomme de da for hannem / *Psal: 68. 3.* Derfor er det forfærligt at falde i den leffuendis Guds hender. *Ebre: 10. 31.*

Saa bekende wi/at Gud Faders grumme Vrede/icke alleniste imod en slags synd/ Eller it Menniskis Synd/ Men imod alle Synder/ oc imod alle tro Menniskis Synder som ere fødde fra Verdens begyndelse/oc daglige fødis til Verdens ende / *1. Ioh: 2. 2.* som vaare kaste paa Jesu Legeme/ *Esa: 53. 6.* tuingde oc pinte Jesu Legeme/at hand skalff oc beffuede. Huo kand nu forundre sig mere? eller spørge/ huorfor JEsus skælffuer oc beffuer? efterdi wi vide/ at hand bær Faderens Vrede / huilcken aldrig noget simpel oc Naturligt Creatur kand met forstand rettelig befatte / meget mindre den bære.

Aff denne Christi bittre Pine kommer denne Fruct oc Aarsag / at Christi *Martyrer* oc tro Mend / mit i deris største pinactighed / som de for Christi skyld oc hellig

lig naffn haffue lidt / lide / oc her effter lide skulle / haffue met S. Staphen seet Himmelen aaben/ *Act: 7. 56.* Oc Guds Søn til Faderens høyre haand / som recker dennem den Retfærdigheds Krone / som icke kand visne/ *2. Timoth: 4. 8.* huoraff de ere bleffne saa frimodige / lystige oc glade / at de icke alleniste haffue icke actet eller forfærdis for Døden/ (som wi læse om *Daniel Propheta, Dan: 6.* om de Mend / som vaare kaste i den gloende Oen / *Dan: 3.* Om *Polycarpo, Euseb: lib: 1. cap: 15.* Oc i den tredie Bog/ *cap: 36.*) Men haffue oc met den gamle *Simeon, Luc: 2. 29.* faret hen i allerstørste Samuittigheds gode Fred fra dette Liff. Thi den hellig Aand / som Christus met sin Pine fortiente *Ioh: 16. 7.* alle sine Børn / haffuer trøstet / oc frydet deris Sind/ *2. Cor: 1. 3. &c.* oc giffuet deris Aand Vidnisbyrd / at effterdi de lide for Christi skyld / oc sætte deris Siæl i Fare / saa skulle de faa hende i Himmerige igen/ *Matth: 10. 39.* Oc effterdi at de her dø met Christo / saa skulle de oc euig leffue met hannem/ *Rom: 8. 17.*

Saa bør oss her at acte oc besinde/ at lige som Aarsag til denne Christi Siæls oc Legemis Pine vaar icke i hannem. Thi der vaar icke funden Suig i hans Mund/ *1. Pet. 2.22.* men i oss. Thi HERREN kaste alle vore Synder paa hannem / *Esa. 53. 6.* som paa vor rette Forloffuere/ *Ebre. 7.22.* Saa er oc Pinen oc Dødens bitterhed paa hannem/ at den icke skal være i oss. O huilcken Guds store Godhed oc Visdom/ som er mere end wbegribelig *Rom. 11.33.* aff huilcken Guds Søn haffuer saa ydmyget sig/ at hand haffuer paa vore vegne nedfaret i det nederste Helffuede / Faderens brendendis oc fortærendis Ild/ *Deut. 4.24.* paa det at hand kunde nedsla sine oc vore Fiender/ *Coloss. 2.14. &c.* Oc føre oss met sig offuer alle Himle/ *Ephess. 4.10.* til sin Faders Bolige/ *Ioh. 14.2.*

Vaager met mig. Beder / paa det i skulle icke falde i fristelse.

Disse ord faaregiffue oss den Fierde part aff denne Predicken / i huilcken Christus

stus raader sine Disciple / huad de skulle tage sig til / i den store nød / som vaar forhaande.

Oc indeholder dette Raad / tuende stycke. 1. Det Første er raadet i sig selff / At de skulle vaage oc bede met hannem. 2. Det Andet er Aarsagen til hans Raad / Paa det / at i icke skulle falde i Fristelse.

Vaager. Dette ord paaminder Disciplene om deris doffuenhed oc ladhed / i de Sager / som dem burde allermeest at være flitige vdi.

Her lærer Christus sine Ords Tienere / at de flitelig paaminde deris tilhørere / huis Bisper oc tilsyns Mend Gud haffuer skicket dennem til / *Act. 20. 28.* om den Lade oc vflitige natur der er i det Mēniskelige køn / til at haffue sin Siæls Salighed i act.

Beder. Met dette ord giffuer hand tilkende / at hand icke forstaar nogen vaagenhed i Verdslige handel / som Naturen i alle maade er vel tilbøyelig til: Men hand vdkræffuer en større fyrighed i Aanden / end som der da fands i hans Disciple.

Saa vil hand da met dette Ord / paager / forstaa en retsindig beredelse til Bønen / som er i besynderlighed her befattet ydi. 1. At wi ret giffue act paa vor store nød / som wi ere bestedde i. 2. At wi see at wi kunde intet hielpe oss selff. 3. At wi acte oc / at Gud staar met ydracte hender / *Esa. 65. 2.* Oc beder alle komme til sig / *Matth. 11. 28.* Oc loffuer / at hand ingen vil forskiude eller forlade Faderløs / *Ioh. 14. 18.* som kommer til sig / *Ioh. 6. 37.* Naar wi dette ret besinder / saa vaagne wi ret op / oc saa kunde wi først ret bede.

Met mig.

Christus giffuer sine Disciple sig selff til it Exempel. I see / huor hart ieg lader min Nød gaa mig til hierte. I høre huor inderlig ieg beder Faderen om hielp / oc huor gantske vel ieg troer hannem / at hand skal hielpe mig / saa ieg icke tuiler at kalde hannem Fader / som oc vil redde mig / naar hans ære kand skee. Dette mit Exempel burde eder met all ræt at efftersølge / efftersi ieg er eders Herre oc Læremester / oc i ere mine Disciple. *Ioh. 13. 13.*

Derneſt met dette ord / Beder/ paaminder hand dennem / at en Chriſten Bøn / er det fornemſte middel / mod den Liffs Fare / ſom de nu vdi ſtaa. At de derfor inderlig oprecke til Gud begge hender/ Hierte oc Mund / lige ſom Moſes *Exod. 17. 11.* oc ſige met den Gudfryctige Konning *Ioſaphat*, der de *Ammoniter* komme mod hannem met woffueruindelig Mact. Der er ingen krafft i oſſ mod denne ſtore hob/ ſom kommer mod oſſ / wi vide icke huad wi ſkulle giøre. Men vore øyne ſee effter dig HERRE / *2. Paral. 20. 12.* Oc huo dette giøre paa Guds forløffte / *Pſal. 50. 15.* oc Guds Aands Forbøn / *Rom. 8. 26.* da maa hand vide / at ſamme hans Bøn trenger igennem Skyerne / oc lader icke aff / før hun kommer frem oc ſtillis icke / før den høyeſte ſeer til hende. ſom *Syrach* vidner / *35. 21.*

Paa det i ſkulle icke falde i Friſtelſe.

Her maatte nogen ſpørge at / efftervi vor HErre JEſus Chriſtus haffuer ſelff-

ner forgiffuen sine Disciple/ *Matth. 6. 9.&c.*
en ret form oc maade at bede effter/ som ind-
holder sex skøne begæringe. Huorfor hand
da nu alleniste sætter denne met huilcken
wi bede/ Leed oss icke i Fristelse. Her til sua-
ris. Først/ at Christus haffuer her besyn-
derlig actet denne nød/ som hans Disciple
haffde nu paa halsen. Derneſt at Christus
vilde lære oss/at i huor stor faren er/ dog al-
ligeuel skal hans Børn oc Disciple icke fal-
de i den/ oc miste Guds Naade oc Himme-
rig. At det saa visselig skulde skee Guds
Børn/ saa besegler hand den gantske sin
Bøn/ som hand dennem tilforn lærde/ met
disse faa ord/ Leed oss icke i Fristelse. Oc
sandelig der som Guds Børn haffde icke
denne visħed i deris hierter / at Fristelsen
skal icke offueruinde dennem *1. Cor. 10. 13.* da
bade de enten sielden eller aldrig. Eller der
som de begynte at bede/ saa lode de aff/ før-
end de kom til enden/ efterdi at deris Bøn
skulde være til forgæffuis.

Her hos skal wi acte disse stycke.
Først/ huad det ord Fristelse bemercker.
Der-

Derneſt / huad det er / at leede en vdi Friſtelſe. Friſtelſe/vndertiden er det ſaa meget/ ſom at forſøge. J huilcken mening Gud ſigis at forſøge ſine Børn / ſom wi læſer / *Geneſ. 22.1. Exod. 16. 4. Deut. 13.3.* icke ſaa at forſtaa / at HERREN jo vel veed/ ja meget bedre end wi ſelff vide / huad der er i vort hierte / ſom Dauid ſiger / *Pſal. 139. 2. &c.* HERRE du randſager mig oc kender mig: Huad heller ieg ſider eller ſtaar / da veedſt du det / du forſtaar alle mine tancker langt fra / Men hand lader oſſ ſelff oc andre forſtaa huordan wi ere / huilcket wi icke tilforne kunde forſtaa.

Effter denne ſamme vis / da kaldis Kaarſſ oc Bedrøffuelſe ſom Gud fører ſine til / her i Verden / en prøffue oc forſøgelſe/ ſom wi læſer / *Rom. 5.3. Iacob. 1.3. 1. Pet. 1. 7.* Oc S. Pouel beder oc i ſamme mening / *2. Cor. 13. 5.* at de Corinther ſkal forſøge dem ſelff / om de ere i Troen. Prøffuer eder ſelff/ ellers kende i eder icke ſelff.

Naar det ord Friſtelſe / tagis i denne mening/ ſaa er det Gudeligt/ oc meget nyttigt oc gaat.

Men

Men naar Menniſken vil friſte Gud/ oc forſøge ved wlowlig middel / hans Allmectighed oc Sandruhed/ huilcket Gud haffuer forbudet / oc jammerlig ſtraffet i gamle dage. *Num. 14. 33.* da er det Vgudeligt oc ſaare ſkadeligt.

J andre maade forſtaais dette ord/ Friſtelſe / oc at leede i Friſtelſe / at føre oc driffue en i wlycke oc ſkade. Huilcket Gud Allmectigſte ingenlunde kand tilleggis / vden ſtor Guds beſpaattelſe/ ſom *Iacob. 1. 13.* klarlig lærer oſſ. Jngen ſkal ſige / naar hand friſtis/ at hand friſtis aff Gud / Thi Gud er ingen friſtere til det onde: Men den Gierning er allene Satans gierning/ huilcken derfor kaldis en Friſter Mand. *Matth. 4. 3.* Huilcket vore førſte Forældre/ met deris oc vor allerſtørſte ſkade haffuer jammerlig befunden. *Geneſ. 3. 1. &c.* oc end nu daglig befinder hans Friſtelſer / ved atſkillige middel hand bruger til at friſte oſſ/ ſom er/ vor egen forkrencket Natur / oc ond Begærlighed/ huilcke hand ſaa liſtelig/ ſom en Fiſker met ſin Mading paa kraage fan-

ger

ger Fiskene/ bruger til at omkomme oss. Huorfor Guds Børn skal vel vocte Ørne/ Øyne / Mund / oc alle andre lemmer/ at de icke strax fatter / huad der faarekommer/ i begærlighed / men det fuld vel offuerueye/ om det icke er en fristelse aff Fristeren.

Oc der som du finder det at være imod Guds ord / oc være Satans gloende Pile/ saa læris dig her/ vnder Disciplenis Person/ retsindig middel / til at vndgaa hans fristelse / som er / at du tager en fast oc brendende Christen Bøn for / til Gud Allmectigste / huilcken er Guds Harnsk / som beuarer baade paa den høyre oc venstre side/ som oc S. Pouel lærer oss/ *Ephes. 6. 13. 1. Thess. 5. 8.* At der som Satan end skønt begærer at ville ind i oss/ *Ioh. 13. 27.* Oc giøre oss til sine Fanger. *2. Timoth. 2. 26.* at wi skulde giøre effter den onde hiertens begæring/ oc der met smitte vore Legeme/ *Rom. 1. 24.* saa skal dog Gud / som wi tilflyer ved Bønen / ingenlunde tilstede Fristeren / at hand skal leede dig i Fristelse oc wlycke/ huilcket HERREN loffuer oss/ *Psal. 50. 15.*

Kald paa mig i din Nød / saa vil ieg frelse dig / saa skalt du prise mig.

Den Tredie Predicken.

LVc. 22. 41. Oc hand sled sig fra dem ved it Steenkast / oc falt paa Knæ / *Marc.* 14. 35. ned paa Jorden. *Mat.* 26. 39. paa sit Ansict / oc bad / *Mar.* 14. 35. *&c.* at den stund maatte gaa offuer / om det vaar mueligt / oc sagde / *Abba*, min Fader / alting er dig mueligt. Tag denne Kalck bort fra mig / dog icke huad ieg vil / men huad du vilt. Oc hand kom til dem (sine Disciple) oc fand dem soffuendis / oc hand sagde til Peder / Simon / soffuer du? Kunde du icke vaage en time *Matth.* 26. 40. *&c.* met mig? vaa-

ger oc beder / at i skulde icke falde i Fristelse. Aanden er villig / men Kiødet er Skrøbeligt. Anden gang gick hand atter hen / bad oc sagde / Min Fader / er det mueligt / at denne Kalck kand gaa fra mig / vden ieg skal dricke hannem / da skee din vilie / Oc hand kom / oc fandt dem atter soffuendis. Thi deris øyne vaar fulde aff Søffn. *Mar.* 14. 40. oc de viste icke huad de suarede hannem. *Matth.* 26. 44. Oc hand lod dem bliffue / oc gick atter hen / oc bad tredie gang / oc talede de samme ord. *Luc.* 22. 42. Fader vilt du / da tag denne Kalck fra mig. Men dog skee icke min / men din vilie.

I den sidste tale bleff faaregiffuen / huorfor Christus vilde besynderlig lade sig fange oc binde i *Gethsemane*, i Hawen. Di-

 sliges

ſligeſte om de Aarſager ſom tuunge Chriſti Legeme / at det bedrøffuedis / ſkalff oc beff-uede. Derhos oc ſaa / lidet om det Raad / Chriſtus gaff Diſciplene mod friſtelſe / ſaa at bleffue de end friſtede / ſaa ſkulle de dog icke falde i Friſtelſen.

Følger her nu effter i Texten / it me-get ſkønt Exempel i Chriſto / huorledis hand i ſin ælendighed / lærer ſine Diſciple aff ſit eget Exempel / den maade / vis at være / ſom hand dennem tilforn lærde / at de ſkulle icke falde i Friſtelſe. Oc derfor lader hand dennem ſee oc høre / huorledis hand ſkicker ſig til ſin Bøn / oc huad hand beder aff ſin Fader. Paa det wi kand oc lære met Diſciplene / huor wi ſkal ſkicke oß / at wi oc icke falde i Friſtelſe / ville wi anſee denne Chriſti Bøns beſcriffuelſe.

Fire ſtycke ville wi faaregiffue aff Texten / 1. Om Chriſti Bøn. 2. Huor-for hand ſtaar tre gange op aff ſin Bøn / oc gaar til ſine Diſciple. 3. Huorledis Diſciplene lyder Chriſti Raad. 4. Huor-ledis Chriſtus ſtraffer deris Søffnactig-hed.

Chriſti

Christi Bøn.

Om Christi Bøn haffuer Texten to stycke. 1. Huorledis Christus skicker sig met vduortis facter. 2. Huad ord Christus haffuer brugt i sin Bøn.

Christi facter ere disse. 1. Hand sled sig fra Disciplene. 2. Hand falder paa Knæ paa Jorden. 3. Hand kaster sig ned paa sit Ansict til Jorden.

Hand sleed sig fra Disciplene. Paa det / at hand dis bedre kunde giøre sin Bøn / foruden forhindring / oc øyenskalckeri / som hand tilforn haffde lærdt Disciplene. At naar de vilde bede / skulde de gaa ind i deris Kammer / oc lucke dørren til / oc bede til Faderen i Løndom / *Matth. 6. 6.*

Ved it Steenkast.

DEtte er alle Christi Disciple en stor trøst / at den som er den sande Siælehyrde / *Ioh. 10. 11.* Oc Vecter offuer Israel / *Psal. 121. 4.* enddog at hand stundom vndertiden / at gaa bort fra dem / saa gaar hand dog icke lenger bort / end hand

kand kaste til dem met sin øyesteen / oc de til hannem igen / Som oc Dauid lærer *Psal: 34. 16.* HERRENS øye see paa de Retferdige / oc hans øern til deris Raab. *Psal: 25. 15.* Mine øyen see stedse til HERREN. Thi hand skal drage mine Fødder aff garnet. Hid hører det Christus loffuer / at hand icke vil forlade dem Faderløse / *Ioh: 14. 18.* Men hand vil være hos dem / indtil Verdens ende. *Matth: 28. 20.*

Faldt paa Knæ.

Vore gamle Forfædre naar de giorde deris Bøn til HERREN / da haffuer de almindelig oc gierne faldt paa Knæ for Gud / som wi kand her aff vel see / *Esa: 45. 23.* Alle Knæ skulle bøyes for mig / *Psal: 22. 30.* Alle de som ligge i støffuen / skulle bøye Knæ for HERREN. *Dan: 6. 10.* læser wi / at Daniel Prophete haffuer tre gange huer dag faldet paa sine Knæ / oc bedet / Loffuit oc tacket Gud. *Salomon 1. Reg: 8. 54.* falder paa sine Knæ / oc recker sine hender op mod Himmelen oc beder. Saa

faldt

faldt oc den Maanesiuge drengs Forældre paa Knæ for JEsu / *Matth: 17. 14.* Dissligeste den Spedalske/ *Mar: 1. 40. Stephanus Act: 7. 60.* S. Pouel met de andre Apostle faldt paa Knæ / oc giorde deris Bøn / *Act: 20. 36.* Saa giorde ocsaa baade hand/ oc mange tro Christne paa Haffbredden/ *Act: 21. 5.* Christus Gud oc Mand / haffuer oc faldet paa Knæ / som wi her læser. At wi det samme skulle giøre / raader oss Dauid *Psal: 95. 6.* sigendis / Kommer / lader oss kaste oss neder / bøye oss oc falde paa Knæ / for HERRENS Ansict / som giorde oss.

Wi læser oc at Moses haffuer staait oc giort sin Bøn til Gud. *Exod: 14. 15.* Dissligeste oc Tolderen. *Luc: 18. 13.* Men det haffuer icke været saa almindelig skick at staa oc bede/ som det vaar at falde paa Knæ. Oc vil wi ret ansee vort Embede/ da bør oss at bøye / icke alleniste de induortis Lemmer/ Men ocsaa de vduortis. Thi saa liuder Guds Low / *Deut: 6. 5.* Du skalt elske HERREN din Gud / aff gantske Siæl/

Sind oc all Mact. Thi HERREN haffuer saa vel skabt Legemet som Siælen/ til sin ære / oc vil være aff begge parter bekend for en Herre / som Creaturet bør at bøye sig for. *Phil: 2. 10.*

Paa sit Ansict.

Haffde icke den første Adam hoffmodet sig mod HERREN / oc vildet være Gud lig/ *Genes: 3. 5.* da haffde icke Christus eller noget Menniske skammet sig/eller kast Ansict til Jorden. Men paa det / at Christus for den Hoffmod kunde betale / *Rom: 5. 18 &c.* oc oprette alle deris Hoffuet / som tro paa hannem / til Himmelen / saa at de maa met en Sønlig Aand raabe/ *Abba* Fader / *Rom: 8. 15.* da kaster hand sig paa sit Ansict / som den der icke er værdig at see til Himmelen.

Til Jorden.

Lige som den Kæp der Moses kaste effter Guds befalning / i det beeske Vand/ tog all den beeskhed bort aff Vandet / oc giorde Vandet søt der met / at Folcket

kunde

kunde slycke deris Tørst der met / *Exod: 15. 25.* Saa er oc all Jordens forbandelse/ *Genes: 3. 17.* borttagen for Guds Børn / i det/ at JEsus Christus haffuer kast sit hellige Legem paa hende/ saa hun er nu krunet met Velsignelse / *Psal: 65. 12.* Oc bære oss nu baade Vjn oc Brød til Menniskens nødtørfftighed / oc Græss til Queget *Psal: 104. 13.*

Det Andet i Christi Bøn/ ere de Ord hand bruger.

1. Christus beder hørlig. 2. Hand kalder Gud sin Fader. 3. Hand bekender/ at Faderen er allting mueligt. 4. Hand kalder sin bitter Pine/ en Kalck. 5. Hand sætter sin Vilie vnder Faderens Vilie. 6. Hand beder den samme Bøn tre gange.

I.

Hørlig beder Christus.

1. Fordi hand haffde saa befalet sine Disciple at giøre. *Luc: 11. 2.* Naar i bede/ da siger.

II. Fordi hand vilde lade Hans / Peder oc Jacob høre / at hand giorde selff / lige som hand haffde befalet dennem at giøre / naar de vaare i Nød / at de skulde icke falde i Fristelse.

III. Hand vilde oc dermet paaminde oss / at effterdi Satan vor Fiende / kand icke see vore hiertens tancker / saa skulle wi derfor aabenbarlig oc klarlig met vor Mund lade den arge Skalck vide / at wi frycter hannem aldelis intet / oc ville aldelis intet haffue met hannem at skaffe / vden at holde en aabenbarlig Feyde met hannem / som rætsindige Guds Krigsknecte / der ere berustede met Guds Harnsk / mod all hans listige tilløb / *Ephess: 6. 11.* Oc det befaler oss oc S. Jacob 4. 7. Staar Dieffuelen imod / oc hand skal fly fra eder. Her aff kommer det / at Guds Børn gierne læser deris Troes Artickle hørlig huer dag / at de ville lade Satan høre huis Tienere de ville være / som er / Gud Faders / Gud Søns / oc Gud den hellig Aands.

II.

Min Fader.

Her indfalder tuende vnderlige Spørssmaal.

1. Huor kand Christus kalde Gud sin Fader / efftersdi hand saa hart vilde plage hannem / som synis for Menniskens øyne icke at være Faders Gierning mod Sønnen. 2. Huorledis kand Christus bede Gud om hielp / efftersdi hand er selff den samme Gud / it met Faderen?

I. Christus kalder Gud / som hannem saa hart plager / sin Fader / paa det hand vil trøste oss / at alligeuel Gud Allmectigste hand aff sin retfærdighed nødis til at plage de Gudfryctige for Syndens skyld. Saa vil hand dog aldrig vende sit Faderlig hierte fra den / som tro paa hannem i straffen / eller oc omuender sig / naar den finder Guds Riss paa sig / som wi læser / *2. Sam: 7. 14.* At Gud loffuer / at hand vil straffe met Menniskelig Riss / men sin Naade vil hand aldrig vende fra den / som sig omuender. *Psal: 103. 13.* Lige som en Fader forbarmer

sig

sig offuer sit Barn / saa forbarmer HERREN sig offuer dennem som hannem frycter. Dette samme lærer oss oc Christus met denne Lignelse / om den Forlaarne Søn / huilcken Faderen tog til Naade / *Luc:* 15. 22. *Prouerb: 3. 12.* HERREN straffer den / som hand elsker / oc hand haffuer en behagelighed til hannem / som en Fader til sin Søn / den hand vil vel.

II. Dette maa siunis nogen meget vnderligt / at Christus giør sin Bøn til Gud Fader / efftersdi hand selff er Guds Søn / som er it met sin Himmelske Fader i væreløse / Mact oc Vilie / *Ioh: 10. 30.* maatte derfor nogen sige / at enten tilbeder Christus sig selff. Eller oc er Christus en atskild værelse fra Faderens værelse? Huilcket er vhørsommeligt at meene / meget mere at sige. Thi der skulde da være to Guddomme / oc to Guder til. Her suaris saa til / At Faderens Person / oc Sønnens Person / ere tuende Personer. Oc derfor kand det icke rættelig sigis / at Sønnen haffuer tilbedet sig selff / i det / hand tilbeder Faderen.

ren. Saa haffuer Chriſtus met ſamme maade her lærdt oſſ / at giøre ræt forſkæl imellem Faderen oc Sønnen. Men dog icke at ſkille Faderens værelſe fra Sønnens værelſe.

Saa er Sønnens Perſon ſkild fra Faderens / icke at Sønnens Perſon haffuer ſin Eylighed oc værelſe fra Faderens / ſom det er met Creaturenis vijſſ oc maade. At lige ſaa mange ſom de ere / ſaa mange *eſſentiæ* oc værelſer ere de / den ene atſkild fra den anden. Men Sønnens *eſſentia* oc værelſe / er den ſelff ſamme ſom Faderens / oc den hellig Aands er. Saa at der icke er / vden en eniſte Gud. Men den ſamme eniſte Gud er icke en eniſte Perſon. Men tre Perſoner / Fader / Søn / oc hellig Aand / oc er den ene icke ſtørre eller mindre end den anden. Men ere alle tre lige / enddog at Faderen er den førſte. Thi aff hans Hierte er Sønnen før all Euighed fød / *Pſal: 2.7.* oc Sønnen er den anden Perſon. Oc den hellig Aand / ſom vdgaar fra Faderen oc Sønnen / er den tredie Perſon. At Søn-

nen oss dette kunde lære / saa haffuer hand kaldet Gud sin Fader.

Aff dette Suar ville wi oc dette acte / at enddog det er icke vden en eniste Guds værelse / Mact oc vilie / i alle tre Personer i Guddommen / saa at huad den ene giør / det giør oc de andre to. *Ioh: 5. 19.* Jeg giør intet vden Faderen / oc Faderen intet vden mig. Som wi vide aff Skabelsens oc Igenløsningens Historie. Dog alligeuel lige som de ere tre atskilde Personer i Guddommen / saa haffuer de oc atskillige bestilning oc gierning / som wi her see. Faderen skabte Verden ved sin euig Vissdom / som er hans Enbaarne Søn / Christus / huilcken der alting forordner oc skicker / ved den Mact / som gaar aff Faderen oc Sønnen / huilcken er den hellig Aand. *Genes: 1. 2. Ioh: 1. 3.* Oc i lige maade opholdis oc foruaris endnu den gantske Verden / *Psal: 103. 19. &c.*

Disligeste i det Menniskelige Køns Forløssning haffuer oc huer Person sin besynderlig gierning oc vdrettelse. Faderen

aff sin elskelighed sende Sønnen / *Ioh: 3. 16.* Sønnen haffuer anammet Abrahams Sæd til sig / *Ebre: 2. 16.* Den hellig Aand haffuer været en forarbeyder / som haffuer giort Jomfruens Liff behagelig / at Guds Søn kunde anamme samme vort Kiød paa sig / oc forløse oss. Huilcken Gierning Gabriel Engel ocsaa vdlegger for Jomfru Maria / der hand bebudet hende. Den hellig Aand skal komme offuer dig / oc den Allerhøyestis Krafft skal omkringskygge dig. Derfor det Hellige som skal fødis aff dig / skal kaldis Guds Søn / *Luc: 1. 35.*

III.

Fader / alting er dig muligt.

Her er Guds Børns store Trøst / at de vide / at aldrig er deris nød saa stor / at deris Gud er jo større / oc kand giøre alt det hand vil i Himmelen oc paa Jorden / *Psal: 115. 3.* Derfor siger hand / at wi skal kalde paa hannem i vor Nød / lad den være huad nød den er / da vil hand hielpe oss / *Psal: 50. 15.* Ja vilde end Helffuede reyse sig op mod oss /

den kand dog intet formaa mod en tro Christen / *Matth: 16. 18.* Thi er Gud met oss/ huo kand da være imod oss? *Rom: 8. 31.*

IIII.

Christus kalder sin Død en Stund / Marc: 14. 35. Oc en Kalck / Matth: 26. 42.

Tag denne Kalck bort fra mig.

Huad er dette for en Bøn? vilde Christus icke lide. Eller tenckte hand / at hans Faders euig Raad oc Forsæt skulde bliffue til intet? Det være langt fra. Huorledis skulde hand icke vilde lide / effterdi hand selffuillig racte haand for oss / som vor eniste Forloffuere? *Ebre: 7. 22.* Hand vaar jo met fri vilie vdgangen i Fiendernis hender / *Luc: 22. 51.* Hand haffde oc selff Macht offuer sin Siæl / at ingen kunde tage den fra hannem / *Ioh: 10. 18.*

Eller huor kunde hand tuile paa Guds Raad? Effterdi / at i hannem selff / ligger skiult all Faderens Vissdoms Liggende Fæ / *Coloss: 2. 3.* Saa sige wi derfaare/

at

at Christus icke mod sin vilie haffuer lid. Jcke heller tuiler / at Faderens Raad oc Loffue / skulde jo vdrettis oc fuldkommis. Men Christus / som rettelige haffuer giffuet act paa sin Faders grumme Vrede mod Synden / som vaar nu kast paa hans Ryg / *Esa: 53. 6.* Haffuer som it Menniske raabt i sin Nød / at Gud vilde staa met hannem / at Døden skulde icke opsluge hannem.

At Christus kalder sin Død en Kalck lærer hand oss / at ingen mere wiycke oc modgang / falder noget Guds Barn paa / end som det et maalet hannem til aff Gud selff / som skencker i til sine Venner / lidet oc meget. Derfor siger S. Peder *Act. 3. 18.* At Christus haffuer lidt det / som Gud ved alle sine Propheters Mund haffuer spaad / at hand skulle lide. Oc Christus bekender selff sin Døds stund at være vis / der hand beder Phariseerne / *Luc. 13. 32.* At de skal sige til *Herodem* den Ræff / at Christus vddriffuer Dieffle / oc helbreder i Dag oc i Morgen / oc den tredie Dag skal hand haffue Ende.

J lige maade er Guds Børns dage oc tid i Guds haand allene/ *Psal: 31. 16.* Saa at der icke kand falde it Haar aff deris Hoffuet/ vden Faderens vilie/ *Matth. 10. 30.*

At denne Stund maatte gaa offuer.

Christus kalder sin Død oc Pine en Stund/ at lære oss/ at all den pine wi lide i denne Verden/ ihuor lenge den varer/ saa er den dog icke offuer en Stund/ at regne mod den euig Glæde/ *Rom. 8. 18.* Jeg ligner icke denne Tids pinactighed/ mod den Glæde/ som skal obenbaris i oss. *2. Pet. 3. 8.* En Dag for HERREN/ er lige som tusind Aar/ oc tusind Aar/ lige som en Dag.

Gaa offuer.

Dette ord/ Gaa offuer/ trøster oss oc/ At enddog wi maa lide Kaarss oc Forfølgelse aff Guds tilladelse/ i Verden/ saa er dog samme Elendighed icke naglet eller limet paa oss/ at den skal altid henge paa oss/ Men den er løss hengt paa oss/ oc daglige

maa skrie oc krybe bort. Saa krøb all Jobs Bedrøffuelse bort/ *Iob. 42. 10.* Saa gick oc hans Suigdom bort/ som laa 38. Aar ved *Bethesda* i Jerusalem/ *Ioh. 5. 8.* Saa skal oc all Graad oc Taare tørris oc hensuinde fra Guds Børns øyne/ *Esa. 25. 8.*

V.

Icke huad ieg vil/ men huad du vilt.

Her see wi/ huor Guds Søn haffuer ydmyget sig vnder sin Fader/ oc er bleffuen hannem lydig indtil Døden/ *Phil. 2. 8.*

Denne Christi lydighed vaar affmalet i Isaac/ som vaar sin Fader Abraham lydig/ oc vilde gierne lade sig offre effter Faderens vilie/ *Gen. 22. 9.* Dislígeste i Dauid/ som wi læser/ *2. Sam. 15. 25. &c.*

Alle Guds Børn paamindis aff Christi Exempel/ at de altid skulle sette deris vilie vnder Guds Vilie. Thi wi vide icke huad wi skulle bede som det sig bør/ *Rom. 8. 26.*

VI.

Hand gick atter hen/ oc bad tredie gang/ oc talede de samme Ord.

Haffuer Christus/ som Gud Fader haffuer bekend at være sin Søn/ *Matth. 3. 17.* saa hart hengt ved sin Fader met sin Bøn/ at hand haffuer bedet tre gange: Oc hand haffde dog slet ingen Synd giort/ Men allene taget vore Synder paa sig/ *Esa: 53. 6.* Oc haffuer dog all Mact i Himmelen oc paa Jorden/ *Matth. 28. 18.* Huor meget mere er det oss fornøden/som ere Aske/ Støff oc Muld/ *Gen: 3. 19.* Oc ere gantske fulde aff vore egne Synder/ saa at der boer intet gaat i oss/ *Rom. 7. 18.* Oc intet kand hielpe oss selffuer/ *Ioh. 15. 4.* ja icke met en god Tancke/ *2. Cor. 3. 5.* At holde oss til Gud/ met en wafFladelig Bøn oc Paakaldelse/ *1 Theß. 5. 17.*

O du fromme Konning Dauid/ som bløtte din Seng den gantske Nat/ met dine grædende Taare/ *Psalm. 6. 7.* oc opstod om

Midnat til at paakalde Gud / enddog at du om Dagen haffuer siu gange tilbedet hannem / *Psal. 119. v. 62. 164.* Hey / huor høylig er det at befrycte / at dine Børn / som skulde dig efterfølge i saadan Gudfrygtighed / ere nu nesten hensoffuet. Huorfor o Naadige Gud / som haffuer loffuet at vdgyde din Aand offuer alt Kiød / *Ioël 3. 1.* Wi bede dig ydmygelig / at du oc Naadelig vilt vdgiffue offuer oss dine Børn Naadens oc Bønens Aand / *Zach. 12. 10.* at wi dig i Aanden oc Sandhed kunde tilbede / *Ioh. 4. 24.* i din Søns Naffn / oc bliffue bønhørde / *Ioh. 16. 23.*

Det Andet.

Oc bad tredie gang.

De hellige Euangelister vidner / at Christus haffuer tre gange giort sin Bøn til sin Himmelske Fader / oc tre gange staait op effter sin Bøn / oc gaait til sine Disciple. Met huilcken gang Christus haffuer lærdt oss / at hand er den sande Faarehyrde / *Ioh. 10. 11.* som haffuer en større Omsorg for sine

Faar / end Jacob Patriarch haffde for Laban/ oc sin egen Hiord/ huilcken hand voctede baade Dag oc Nat/ *Gen:31.38. &c.* saa at wi befinde/ at den som beuarer Jsrael/ hand icke slummer/ oc icke heller soffuer/ *Psalmo 121. v. 4.*

Aff denne Christi Flitighed skal alle retsindige Christne lære/ at den ene haffuer omhu for den andens Velfærd/ oc ingen see alleniste til det/ som er sit eget/ men oc til det som er en andens/ *Philip. 2. 4.* Oc det bør alle Gudfryctige Guds ords Tienere for alt at giøre/ som ere satte i Christi sted/ oc ere Husholdere offuer Guds hemmelige ting/ *1.Cor. 4. 1.* huilcke de Aandelige Faar ere offuer antuordede/ som Christus haffuer kiøbt met sit Blod/ *Act: 20. 28.* huilcke de oc skal giøre Regenskaff for i sin tid: *Ebre. 13. 17.* At de derfor effter S. Pouels Befalning/ *2. Timoth. 4. 2.* predicke Ordet/ oc holde hart ved / huad heller det er i rette tid eller i wtid/ at straffe/ true oc formane met all Taalmodighed oc Lærdom.

Offrighed som ere forordnede aff Gud/ *Rom. 13. 1.* oc kaldis Guder/ *Psalm. 82. 6.* skal oc dette acte/ at de holder met det Verdslige Suærd Vndersaattene til at frycte Gud/ effter hans Ord: Oc borttage all Forargelse/ baade i deris egen Person / oc i deris Vndersaattis: At Gud kand faa sin tilbørlig Ære oc Lydighed/ oc wi alle kunde leffue it Fredsommeligt oc stille Leffnet/ i all Gudelighed oc Erlighed/ *1. Timoth. 2. 2.*

Forældre i Husholdning skulle oc vaage for deris Børn oc Tiund/ at de kand opfødis i Gudfryctighed oc Tuct / som S. Pouel befaler/ *Ephess. 6. 4.*

Den Tredie Part.

Oc hand kom til sine Disciple/ oc fandt dem soffuendis.

Her see wi/ huor aldelis Guds Søn haffuer været forlat aff alle Menniske / saa at hand haffuer end icke faaet nogen Trøst aff sine egne Disciple / huilcke skulde være hans beste Venner: Effter som Dauid haff-

uer sagt/ *Psal: 69. 21.* Jeg actede om nogen ynckedis offuer mig/ men der vaar ingen. Oc effter Trøst/men ieg finder ingen. *Psal: 88. 5.* Jeg er en Mand der haffuer ingen Hielp.

At Christus bliffuer saa forlat aff alle Creatur / at ingen findis her at tiene hannem i hans Nød/ Aarsag her til vaar den første *Adam,* som forskylte det / der hand raadslog met Satan mod Gud/ *Gen: 3.* Oc derfor miste sit Herredom offuer Creaturene/ som hand haffde/ *Gen : 1. 26.* saa at de fly nu fra hannem/ Men at Creaturene nu effter Syndfaldet tiener Menniskene/ det giør de for Christi skyld / som haffuer met denne sin store Hierteſorg betald for Adams fald/ Huilcket oc S. Pouel lærer *Rom. 8. 20.* Creaturet er vnder Forfengelighed imod sin vilie/ men for hans skyld / som det gaff vnder i Haabet.

De Vgudelige lære her / som træder pactens Blod/ (det er / JEsu Christi Døds oc Pinis fortieniste) vnder Fødder/ *Ebre. 10. 29.* met Creaturens vanbrug. At de skulde

leffue den Dag / at alle Creature skulle fly fra dennem / oc aldrig tiene dennem mere. Thi at Creaturet skal bliffue fri aff den forgengelig væsens Tieniste / til Guds Børns herlige Frihed. *Rom. 8. 21.*

Thi deris øyne vaare fulde aff Søffn / *Matth. 26. 43. Mar. 14. 40.* Oc hand fandt dem soffuendis aff Bedrøffuelse. *Luc. 22. 45.*

J disse Ord optegner Euangelisterne Aarsager / huorfor de soffue saa hart / som ere disse: 1. At deris Øyne vaare fulde aff Søffn effter Naturens vijss. Thi Natten gick nu fast paa / i huilcken Menniskett huiler aff sit Arbeyde / *Psal. 104. 23.* Dernest soffue de aff stor Bedrøffuelse / som Hiertet vaar fuld aff / fordi at de hørde aff Christo / om deris tilkommendis Bedrøffuelse. Oc see nu for Øyne deris Mestere at være i stor Bedrøffuelse. Men disse Aarsager ere icke nock til at vndskylde Disciplene / paa denne

tid oc sted/ At de lader deris egen Nød Fri-
stelsen/ om huilcken Christus haffde atuaret
dennem/ Desligeste deris Herris som de
baade see oc høre/ gaa sig til Hiertet/ det
stunis at være velgiort/ Men de synder dog
høylig her met/ at de lader Søffn faa mact
offuer sig. Derneſt/ at de icke holder maa-
de i deris Bedrøffuelse/ De burde langt hel-
ler/ at haffde ladet Christi inderlig Bøn
Luc. 22. 44. oc høye Raab til sin Fader/
Ebre: 5. 7. holdet sig vaagne/ oc bedet met
hannem til Faderen / Oc met trøstelige ord
husualet deris Herre oc Mestere. Thi den
Venligis tale er Honning kage/ den trø-
ster Siælen oc forfærsker Benene/ *Proverb.
16. v. 24.*

Saa lader oss bliffue vise her aff/
at naar det hender sig/ at wi enten bliffue
glade eller sorgefulde/ at det skeer met maa-
de. Oc bede Gud/ at hand vender allting/
sit Naffn til ære/ oc oss til Salighed. Di-
sligeste at wi lade icke den Legemlig Søffn
tuinge oss saa hart/at wi forglemme det vor
Salighed er anrørendis.

Den

Den Fierde Part.

Hand sagde til Peder/ Simon soffuer du/ kunde du icke vaage en Time?

Her begynder Christus at straffe sine Disciplers Ladhed/ oc i besynderlighed straffer hand S. Peder. 1. Fordi hand haffde loffuet HERREN saa stor Bistand/ at hand vilde gaa i Døden met hannem/ *Matth. 26. 35.* 2. Fordi hand besynderlig haffde seet HERRENS Guddommelig mact/ *Marc. 5. 37. Matth. 17. 4.* 3. Fordi S. Peder stod i høyeste fare/ Satan vilde siete hannem/ *Luc. 22. 31.*

Simon/ soffuer du?

At HErren taler til S. Peder ved hans Naffn/ paaminder hand/ at det er icke nock altid at straffe Synden i almindelighed/ Men den skal oc straffis i besynderlighed/ baade ved Syndens oc Personens Naffn/ som Christus her giør. Thi Folck pleye gierne/ at skyde Straffen fra sig/ paa

paa sin Næste. Men saadant skal skee met god Forstand / til den Christne Kirckis opbyggelse / som S. Pouel befaler / *1. Cor. 14. 26.*

Aanden er villig / men Kiødet er skrøbelig.

Her skulle wi ret forstaa / at Kiødet i denne sted / er icke alleniste Legemet / som er den anden part i it Menniske / der er sammensæt aff Siæl oc Legeme / *Gen. 2. 7.* Icke heller alleniste den Pæl i Kiødet / som er Satans Engel / som slar Guds Børn met Næffue / *2. Cor. 12. 7.* oc fører dennem offte til det / som de icke vilde / *Rom. 7. 19.* Men Kiødet bemercker her / det gantske Menniske / lige som hand er i sin forkrenckte Natur / hues Forstand er formørcket / Vilie oc Begærlighed er forkrencket / oc icke endnu rettelig spæget.

Ved Aanden skulle wi huercken forstaa Menniskens Siæl / Icke heller den værdig Hellig Aand i sig selff. Men ved Aanden skulle wi forstaa den anden part i it Menniske / som er rettelig igenfød ved Vand

oc

oc Aand/ *Ioh: 3. 5.* saa vijt som det samme Menniskis forstand/ aff Guds sande kundskaff er begynt at opliusis/ oc hans Vilie at føris til alt gaat at samtycke oc giøre/ oc til at hade oc fly alt det som ont er/ Saa hans Vilie settis aldelis vnder Guds Vilie/ oc lader sig regære aff hannem.

Saa er da Meningen denne.

Christus som nu haffde begynt/ baade at straffe oc at trøste sine Bedrøffuede Disciple/ at hand huercken vil samtycke deris Doffuenhed/ Icke vil hand heller lade dennem være vden en Faderlig Trøst oc Husualelse. Hand giffuer her tilkende met disse ord/ Aanden er redebon/ oc Kiødet er skrøbeligt/ at hand finder vel en liden god Vilie oc Redebonhed i sine Disciple/ til at giøre det de skulde. Men hand finder ocsaa en større Forsømmelse i dennem/ at de icke ere saa fyrige i deris Embede oc Bestilling/ som det sig burde: Men de lade de offuerbleffne Leffninger/ den forkrencket Naturs/ som vaar i dennem/ formeget regære/ som kommer dennem til at soffue/ paa den tid de

haffde

haffde best behoff at vaage / oc bede Gud om Hielp / at hand haffde opuact en brendendis Fyrighed i dennem / til at vaage oc bede / oc giøre det dennem vaar befalet aff HERREN.

Efftterdi at denne samme Skrøbelighed findis i alle hellige Folck / som S. Powels Exempel lærer / *Rom: 7. 18.* Huor hand beklager sig høylig / at Aanden er redebon / men Kiødet er skrøbeligt / der hand siger: Vilien haffuer ieg vel / men at fuldkomme vilien finder ieg icke. Som oc saa alle Guds Børn finder / at Kiødet begærer imod Aanden / *Gal: 5. 17.* oc giør dem søffnactige i deris Embede. Saa er det oss altid høylig fornøden / at raabe til HERREN met Konning David / *Psal: 68. 29.* at Gud vil styrcke i oss / det hand haffuer giort i oss. At effter hand haffuer kaldet oss til sin euig Herlighed i Christo JEsu / at hand vil fuldkommelig berede / styrcke / bekreffte oc grundfeste oss / *1. Pet. 5. 10.* den liden tid wi skulde være her / indtil det forkrenckelig i oss / bliffuer iførd wforkrenckelighed / *1 Cor. 15. 54.* i

huil-

huilcken/ wi skulle kunde beuise hannem sin fuldkommen Lydighed oc Ære / aff ganske Hierte / Siæl/ Sind oc all Mact/ *Matth.* 22.37.

Den Fierde Predicken.

LVc. 22. 43. &c. Da obenbaredis en Engel aff Himmelen for hannem/ oc styrckede hannem / Oc det kom at hand stride met Døden/ oc bad inderlig. Da bleff hans Sued som Blods draaber/ de fulde paa Jorden. Oc hand stod op aff Bønen/ oc kom til sine Disciple/ oc fandt dem soffuendis aff Bedrøffuelse/ Oc sagde til dem/ *Marc.* 14. 41. &c. det er nock/ see Stunden er kommen / at Menniskens Søn skal antuordis hen i

Synders Hender. Staar op / lader oss gaa. See den mig forraader er hart hoss. *Luc.* 22. 46. Beder / at i icke falde i Fristelse.

WJ forhandlede vdi den forgangen Predicken / huorledis Christus tre gange giorde sin Bøn til sin Fader / oc at hand oc tre gange gick til sine Disciple / oc raadde dennem til Bøn til Gud / oc der hand fandt dem soffuendis imod sin Befalning / huorledis hand da straffede dennem / at de icke ved Aanden som dennem vaar giffuen / quælede det onde Kiøds Ladhed.

Følger nu i denne Text: 1. Huad Christo er vederfaret / der hand saa inderlig beder til Gud sin Fader.

2. Dernest den Samtale / som hand haffuer met sine Disciple / førend Judas met sine Tilhengere kommer i Hawen.

Det Første.

J dette første Stycke / haffuer wi at acte / 1. Christi Aandelig Strid. 2. Hans

Blodige Sued. 3. Huorledis Engelen aabenbaris for hannem / oc styrcker hannem. 4. Om hans inderlig Bøn.

I.

Oc hand stridde met Døden.

Met dette ord ἀγωνίζομαι, som bemercker saa meget / ieg haardelig kemper eller strider. Haffuer den hellig Euangelist seet hen til det gamle Testamentis Forløffter oc Figurer / som taler om denne Christi Strid. *Genes: 3. 15.* Jeg vil sætte Fiendskaff imellem dig oc Quinden / oc imellem din Sæd / oc Quindens Sæd / den samme skal søndertræde dit Hoffuet / oc du skalt søndertræde hans hæl.

Jacob Patriarch vaar en Figur til denne Christi Kamp der hand stridde eller kempet met HERREN selff / som wi læser *Genes: 32. 28.* Disligeste Dauid / der hand tog Faaret aff Løwens oc Biørnens Mund / oc nederslog Goliath Philisteer / lige som en aff dem / *1. Sam: 17. 36.*

Disse tuende Strid vaare Mectige oc stercke Strid. Men lidet at regne mod

Christi Strid / som hand holder her. Thi hand strider icke met en Venlig Gud / som Jacob giorde / Men met Guds Vrede. Hand strider oc icke heller met en Naturlig Løwe / Biørn oc Mennifke / som Dauid giorde. Men met it Aandeligt Bæst / den brølende Løwe / som er Dieffuelen / *1. Pet: 5. 8.* huis Berüstning at borttage / oc hans Roff at bytte / *Luc: 11. 22.* oc hans Gierning til intet at giøre / Christus er kommen til Verden / *1. Ioh: 3. 8.*

II.

Da bleff hans sued som Blodsdraaber / de fulde paa Jorden.

Denne Christi Blodige Sued / er mangesteds affmalet i den hellige Scrifft. 1. J Joseph Patriarchis Kiortel / der bleff blodiggiort / der hans Brødre solde hannem / *Genes: 37. 31.* 2. J Jacob Patriarchis Spaadom / at hans Søn Juda / skulde toe sine Klæder i Vjn / oc sin Kaabe i Vjndrüeblod / *Genes: 49. 11.* 3. J Busken / som

som Moses saae brende/ oc dog icke opbrendis/ *Exod: 3. 2.* 4. J de to Fugle/ som Gud befalede at Moses skulde tage / den ene skulde hand slacte i it Leerkar / hos rindende Vand/ saa skulde hand tage den anden leffuende Fugl / met Cedertræ / Rosenfarffuit vld oc Jsop/ oc dyppe det i den slactede Fuels Blod / oc offuerstencke den Spedalske til at rense hannem/ *Levit: 14. 6.* 5. J det Rosenrøde tecke/ som Aron suøbte Vidnisbyrdens Arck met sin indhold vdi. *Num: 4. 8.* 6. J den røde Ko / som Aaron skulde slacte for Folckens Synder / vden for Jerusalem/ *Num: 19. 2.* 7. J den røde Kaaberslange / som Moses ophøyede i Ørcken / *Num: 21. 9.* 8. J det røde gloende Kul / som *Esaiæ* læber bleffue rørdt met / ved huilcket all Missgierning oc Synd forladis / *Esa: 6. 6.* 9. J den som kom aff Edom met de rødactige Klæder aff Vjndruernis Blod / *Esa: 63. 1. &c.* Foruden disse ere der end mange flere Figurer i den Hellige Scrifft/ som ieg vil lade være wrørdt / som denne Christi Blodbad betegner.

Lige som Guds Aand i det gamle Testamente haffuer offte i atskillige maade sæt oss Christi Blod for øyne: Saa haffuer hand oc i det ny Testamente: Thi wi læser / at de hellige Euangelister met stor flid haffuer optegnet / at Christus haffuer icke paa en tid ladet sit Blod vdgyde for vore Synder / men mange gange. *Lucas* optegner to gange / *cap: 2. 21.* der hand siger / At den ottende Dag effter hans hellige Fødsel / lod hand sig omskære. Oc i det 22. 24. siger hand / Oc hans Sued bleff som Blods draaber / de fulde paa Jorden. Johannes Euangelist / *cap: 19.* opregner fire gange / at JEsu Blod er vdøst for vore Synder. *v: 1.* Der hand bleff hudstrugen aff Stridsmendene. *v: 2.* Der de Tornekronede hannem. *v: 18.* Der de igennemsloge hans Hender oc Fødder / oc naglede hannem til Kaarssit. *v: 34.* Der en aff Stridsmendene aabnede hans side / effter hand haffde opgiffuit sin Aand / oc da vdflød Vand oc Blod.

At wi oc skulle dette Christi Blods vdgydelse flitelig oc gierne ihukomme / oc trøste oss der met / da haffuer de hellige Apostle met stor vindskibelighed / sat oss samme Christi Blods værdighed oc nytte for øyne / *1. Ioh: 1. 7.* Jesu Christi Guds Søns Blod / renser oss aff alle Synder. S. Pouel *Ebre: 9. 14.* Christi Blod / som offrede sig selff Gud wbesmittet / ved den hellig Aand / rense vor Samuittighed aff døde Gierninger / til at tiene den leffuende Gud. *1. Pet: 1. 19.* Wi ere forløste / icke met forfengelige Sølff eller Guld fra vore forfengelige omgengelser / effter Faderlig skick / Men met Christi dyrebare Blod / som met it wskyldigt oc wbesmittet Lams / som tilforn vaar forskicket / før Verdens Grunduol bleff lagdt.

III.

Da aabenbaredis en Engel aff Himmelen for hannem / oc styrckede hannem.

Huad HERRENS gode Engel er / lærer oss S. Pouel *Ebre: 1. 7.* Hand

giør sine Engle Aander / oc sine Tienere Ildlue.

Huad deris Embede er / siger Dauid / *Psal: 103. 20.* Loffuer HERREN / i som ere hans Engle / i stercke Kæmper / som vdretter hans befalning. *Psalm: 34. 8.* HERRENS Engel leyrer sig omkring dem / som hannem frycte / oc hielper dem vd. *Psal: 91. 11.* Hand haffuer befalet sine Engle om dig / at de skulle beuare dig paa alle dine Veye / at de skulde bære dig paa hender / oc du skalt icke støde din Fod paa nogen Steen.

Aff Himmelen.

Engelen sigis at komme aff Himmelen / enddog at Guddommen er allesteder / oc alle Himmelens Himle kunde icke begribe den. *1. Reg: 8. 27.* Fordi at Scrifften kalder Himmelen HERRENS Sæde / oc Jorden hans Fodskammel / *Esa: 66. 1.* bekender oc / at Englene staa altid for Faderens Ansict. *Matth: 18. 10.* Ja at alle gode Gaffuer kommer offuen neder / fra Liffsens Fader. *Iacob: 1. 17.*

Styrckede hannem.

De hellige Engle haffuer altid gierne tilbudet JEsu Christo deris tieniste/ som Scrifften vidner. Gabriel Engel bebudet Jomfru Mariæ Christi vndfangelse/ *Luc: 1. 35.* Hans Fødsel forkyndede de Hyrderne met stor Glæde oc Sang/ paa Marcken. *Luc: 2. 10.* At Joseph skulde tage Barnet oc Moderen / oc fare til Ægypten/ for *Herodis Ascalonitæ* Tyrannj / befaler Engelen Joseph i drømme. Dißligeste forkynder hannem / at Herodes er død / met sine Tilhengere/som stode effter Barnsens Liff / *Matth: 2. 13. 20.* Der Christus er indgangen til sit Embede / ere de tilstede oc tiener hannem / *Matth: 4. 11.* Oc her siger Euangelisten *Lu: 22. 43.* At Engelen styrckede hannem.

Dette skulle wi her vel acte / at de hellige Engle haffuer aldelis intet vdrettet i vor Forløßning. Men JEsus alleniste. Oc icke heller kunde Christus JEsus vor Frelsere/ enten læris eller hielpis aff Englene i nogen maade / icke heller brugte hand deris

 tieni-

tieniste / i sit Embede / vor Forløssning at fyldistgiøre. som S. Pouel siger / *Ebre: 2. 16.* Hand tager ingensted Engle til sig / Men Abrahams Sæd tager hand til sig.

Men de haffuer beuist dennem at være hans lydige Tienere / oc hannem at være deris Herre / huilcken enddog hand haffde nu fornædret sig for Menniskens skyld / oc giffuet sig vnder Faderens Vrede / at hand siunis at være vnder dennem: dog met denne deris tieniste beuiser de deris fuldkommen Lydighed / som tiener mod HERREN / Oc hannem i sin fornædrelse at være deris Herre oc Gud / huilcken bør all Ære oc Tieniste aff dennem.

Her om haffuer Dauid spaad / *Psal: 8. 6.* Du skalt lade hannem være forlat en liden tid aff Gud / men du skalt krone hannem met Ære oc Prydelse. Oc S. Pouel til de *Ebre: 2. 9.* siger. Vi see den som en liden tid vaar ringer end Engelen / det er JEsus / som er formedelst Dødsens Pine kronet met Priss oc Ære / paa det / hand aff Guds Naade skulde smage Døden for alle /

Philip: 2. 7. Hand fornædrede sig selff / oc tog en Tieneris skickelse paa sig / oc bleff lige som it andet Menniske.

IIII.

Oc bad inderlig.

Her lærer oss Christus/ huorledis wi kunde sla Ringmuer omkring oss (at vore Fiender / enddog de belegge oss/ skulle dog ingen skade giøre oss) som er met en inderlig Bøn til Gud Fader. Icke at wi skulle driste paa Gierningen i sig selff. Thi det vaar at forlade sig paa sig selff. Icke heller skulle wi mene / at vor Bøn kand det forskylde hos Gud. Men at vor Bøn er det middel / ved huilcket Gud vil stadfeste i oss/ sin Faderlige Løffte oc tilsagn / som hand oss tilsagdt haffuer / at hand vil hielpe oss/ naar wi kalder paa hannem i vor Nød/ saa at wi skulle tacke hannem *Psal: 50. 15.* Enddog at hand selff er den / som lader sig finde aff dennem / hannem icke søgte / *Esa: 65. 1.* oc hand oc selff indgiffuer i hierte oc Mund/ huorledis / oc huor om / wi skulle bede hannem / *Matth: 6. 9. &c. Rom: 8. 26.*

Haffuer det nogen tid aff Verdens Begyndelse været fornøden at bede / da er det nu høylig fornøden. Thi at Satan stormer nu baade i sin egen Person / oc i si= ne Lemmers / paa det haardeste. Thi hand veed sin tid at være ringe *Apocal: 12. 12.* Oc mange Folck gaar nu fast paa den brede Vey / *Matth: 7. 13.* Saa at Forargelsen som Christus raaber Vee offuer / er voxen saa høyt / at den sees aff alle tro Christne / *Matth: 18. 7.*

Maatte nogen sige / huad monne det volde / at Gud vor Himmelske Fader / vil vndertiden icke høre oss? er hans Mact icke altid lige stor? Oc haffuer hand icke altid it Faderligt Hierte mod oss / enddog wi synde aff skrøbelighed mod vor Vilie? Jo Sandelig / hand er altid lige mectig / *Psal: 62. 12.* oc haffuer it redebon Hierte at høre sine Børn / *Esa: 65. 24.* Saa at førend de raabe da hører hand. Men dette er Aar= sagen / at foruden det / at her findis mange regærendis Synder / som icke straffis. Oc at her kommer mange met Blodige Syn=

der.

der. *Esa: 1. 4.* som ere / Tyffuenis stalbrødre *Psal: 50. 18.* som Gud kand icke lide / da ere wi oc saa doffne/ saa lade/ saa wflittige/ at bede Gud om hielp / som wi burde/ at wi vndertiden fører offuer oss selff stor Vlycke.

Lader oss derfaare alle/sky all Synd oc Ondskaff/ oc met frimodighed oc aaruogenhed angribe en inderlig oc fyrig Bøn til Gud/ oc komme ihu/ det som HERREN i gammel tid loffuede vor Fader Abraham/ som bad for *Sodoma* oc de andre Stæder/ at der som der vaare tj Retfærdige i samme Stæder / da vilde hand spare alle Stæderne / for de tj Personers skyld. *Genes: 18. 32.* Effterdi wi vide / at it Christet Menniskis Bøn / er icke noget løst munds Veir / men en krafftig ting/som er beuebnet met Guds Mact/ oc wryggelig Sandruhed oc Faderlig Kierlighed til oss sine elskelige Børn/aff huilcke vore Bøner skal icke være mindre krafftige / end som de vaare i gamle Dage/ der den omuende Vand til Blod/ oc Blod til Vand / *Exod: 7. 20.* Der den kallede

Taad-

Taadser oc Lopper / som straffede Pharao / *Exod: 8. 24.* Der den kom Liun Ild aff Himmelen / *Exod: 9. 25.* Der den adskilde det røde Haff / *Exod: 14. 16.* Der den trengde Vand aff den haarde Klippe / *Exod: 17. 6.* Den der kom Solen til at staa stille paa Himmelen / *Iosu: 10. 13.* Der den lucte Himmelens Kilder / oc oplod dem igen / *1. Reg: 17. 1* Der den opuacte de Døde / *2. Reg: 4. 32.* Der den stillede HERRENS grumme Vrede / *Exod: 32. 11.* Denne skal være vor faste Beskærmelse / ja en beskærmelse i all Nød / Oc til dig HERRE ville wi haabis / Thi du forlader aldrig nogen som søger dig / *Psal: 9. 10.*

Det Andet.

HERRENS Samtale met sine Disciple indeholder. 1. Huorledis hand lader sine Disciple høre deris Søffnactighed. 2. Hans Faderlige Raad / at de skulde holde hart ved at bede. 3. Sætter hand Aarsagen / huorfor de skulle bede.

I.

Ah / ville i nu soffue oc huile?

Christus paaminder sine Disciple om deris wforstandighed / at de soffue paa en wbequemmelig tid. Thi Salomon i sin Predickers Bog *Cap: 3. 1.* lærer dennem / at der er tid at soffue / oc der er oc tid at vaage. Oc huo det icke acter / hannem berøffuis sine Vaaben. Som det hende Saul / der hand soff / kom Dauid oc tog hans Glaffuind fra hannem. *1. Sam: 26. 16.* Hand mister sin styrcke som Samson. *Iudic: 16. 19.* Hand bliffuer ihielslagen met *Holoferno. Iudith: 13. 9.* oc *Sisera. Iudic: 4. 21.* Oc paa det sidste / bliffuer vdeluct aff Himmelen / met de fem daarlige Jomfruer. *Matth: 25. 12.*

Hui soffue I?

Christus straffer sine Disciple / at de icke neddemper det forkrenckede Kiød / oc ved Aanden / som dem vaar giffuen / ere Aareuaagne oc beridde i Bønen til Faderen / som de vel burde at haffue giort / som hand

hand vilde sige / Effterdi ieg haffuer sagt Eder huad Elendighed her vil komme / oc Jeg eders Mestere / haffuer befalet Eder at vaage / hui soffue i da?

J disse Disciple see wi en liden glantz eller Skin / aff den forkrenckede Naturs Søffn / i huilcken de Vgudelige soffue saa tryggelige / oc acter intet om huad Siæls vaade oc Fare der er forhanden. Men lige som hine fede Oxne der ligge i Enge oc høy Græss oc feeder sig / saa ligge de oc i denne Verdens Lyst / met den Rige Fraadsere / huilcken der leffde huer Dag Herlig oc i Glæde / oc actet intet mere. *Luc: 16. 19.* Huorfor *Amos 4. 1.* kalder oc *Samariæ* Jndbyggere feede Køer. Men staar icke de samme feede Køer op i tide / *Psal: 95. 7.* effter Hyrdens Raab / *Ioh: 10. 3.* Oc lader sig opliuse / *Esa. 60. 1.* At de vaager op aff deris Søffn / oc lader sig opuecke aff Døde. *Ephess. 5. 14.* Oc afflegger Mørckhedens Gierninger. *Rom 13. 12.* Da skal de vist vide / at lige som Fæ feeder sig selff til Slactning / saa giøre de sig selff met deris onde

væsen / at de skulle omkomme i deris fordærffuelig væsen / oc faa wretfærdigheds Løn / *2. Pet. 2. 12.*

II.

Beder.

Her befaler hand dennem Tredie gang / at de for allting skulle bede: Haffde de været forsømmelig her til / da skulle de nu være dis flitteligere / at de kunde endnu affbede / (efftersi de skulle fristis) at de icke bliffue leed i Fristelsen.

Wi som her til dags haffue været forsømmelige at bede / oc Fristelsen er endnu icke kommen oss offuer / lader oss aff Christi Formaning opueckis / at wi her effter vden Affladelse. *1. Theß. 5. 17.* bede Gud / at wi icke skulde falde i Fristelsen. Der som wi det ville aluorligen giøre / oc met Mose oprecke begge henderne / Mund oc Hierte til Gud / saa skulle wi oc lige som hand offueruandt *Amalech. Exod. 17. 11.* offuerninde vore Fiender / Satan / som S. Jacob 4. 7. trøstelig lærer / Værer Gud vnderdanige. Staar Dieffuelen imod / saa flyer hand

hand fra eder. Satan haffuer en *Crocodils* Natur i sig. Naar nogen flyer for *Crocodilen*, da løber den Fiendskelig oc hastelig effter dem/ som flyer bort / Men løber en ræt imod *Crocodilen*, da bliffuer hand ræd for dem / som løber imod sig. *Plin: lib. 8. Cap. 25. Nat. Hist.* Saa giør oc Satan. Naar wi icke løber imod hannem met vor Bøn / saa søger hand effter at opsluge oss. *1. Pet. 5. 8.* Men naar wi løbe hannem imod i vore Bøner/ saa flyer hand fra oss/ som S. Jacob nu lærde. *Cap: 4. 7.*

III.

See Stunden er kommen.

Her opregner Christus flere Aarsager / som skulle beuege Disciplene til Bøn. Tilforn sagde hand/ **Paa det i skulle icke falde i Fristelse.** Nu legger hand denne Aarsag til / See / Stunden er kommen. som Christus vilde saa sige / J vide vel / at mine Fiender haffue offte været effter at fange mig/ oc tage mig fra Eder / Men da vaar icke Tiden kommen / som Faderen haff-

haffuer berammet / som ieg oc sagde Eder i Nadueren. *Ioh: 17. 1.* Derfor / effterdi i haffue mig icke nu lenger siunlig hos Eder / at i kunde saa forlade eder paa mig / saa flyer nu til min Fader / huilcken i hørde / at ieg bad / at hand vilde anamme oc beuare Eder. *Ioh: 17. 11.*

Kunde her nogen spørge. Huorledis kand det sigis aff Christo / at hans Død skal icke vare vden en stund / effterdi hand er jo vor Forloffuere / *Ebre: 7. 22.* Oc haffuer all vor skyld oc Synd paa sig / *Esa: 53. 6.* som vdkreffuer en euig Pine. Oc huorledis kand hand met sin Pine / som varede / (saa at sige) halffanden Dag / forskaffe oss Faderens euig Venskaff oc Rige?

Her suaris saa til / at det er vel sandt / at Menniskens Synd haffuer fortient en euig Pine / thi den haffuer fortørnet Guddommen / som er euig / Men nu skulle wi oc acte / at vor Forloffuere / Jesus Christus / som haffuer taget vor Synd paa sig / Hand er icke alleniste it Menniske / men hand er oc en euig Gud / oc derfor regnis

hans Pine/ som hand lidde paa sit Legeme/ en euig betalning / fordi hand er en euig Gud / lige som Faderen er. Oc denne vor Igenløser / Christus JEsus / haffuer icke alleniste i det hand lidde/ giort sin Fader en euig fyldist oc fuld værd / oc vdtaget oss aff den euig Død / Men hand oc/ i det hand beuiste Guds Low en euig oc fuldkommen Lydighed / forhuærffuede oss all rettighed oc Frihed til det euige Liff oc Salighed / effter den Low *Leuit: 18. 5.* Huilcket Menniske som giør HERRENS skick oc Ræt / hand skal leffue ved dem.

Thi lige som vore Synder/ icke vaare i denne vor Frelsere Christo *1. Pet: 1. 19.* Men allene vaare kaste paa hannem / *Esa: 53. 6.* oc vaare hannem tilregnede aff Gud/ som den der haffde forloffuet oc ract haand for oss/ *Ebre: 7. 22.* paa det wi skulle være fri fra vor skyld / J lige maade er hans euig oc fuldkommen lydighed oss tilregnet/ lige som den der vaar i oss selff / oc i saa maade/ bliffuer wi quit fra den euige Død/ oc haffuer faact rettighed til Himmerig /

for vor Brudgoms skyld / huis Kiød oc Been wi ere bleffne / *Ephes: 5. 30.*

O huilcken wbegribelig Gierning / det aldrig noget Creatur kand forstaa til grunde / i huilcken Gud haffuer sin forfærdelig oc fortærendis Vrede / (som vaar kast paa vor Forloffuere Christum) met sin wbegribelige hiertelig Barmhiertighed *Luc: 1. 78.* mod oss Mennisske / forligt. Wi haffue i denne Gierning ret Aarsag at raabe met S. Pouel / *Rom: 11. 33.* O huilcken Rigdoms dyb / baade paa Guds Vissdom oc kendelse / huor aldelis wbegribelige ere hans Domme / oc hans Veye wrandsagelige.

Menniskens Søn skal antuordis hen i Synderis hender.

Christus kalder sig her Menniskens Søn. Først / at hand vil paaminde Disciplene / at hand vaar den Forloffuede Quindens Sæd / i huis hæl Satan skulde bide / *Gene. 3. 15.* oc efftersi hand baade vaar

deris Forloffuede Frelsere / oc deris Kiød oc Blod / saa burde de derfor dis mere at vaage oc bede met hannem.

Dernest / fordi at den Mennifkelige Natur kunde allene i hannem bindis oc fangis aff hans Wuenner / huilcken dog hans Guddom opholt / saa at hans hellige Pine tilleggis hans Person / fordi at hans Guddom oc Manddom / ere met it vløsseligt Baand tilhaabebunden / *Ioh: 1. 14.*

See den mig forraader er hart hos.

Christus haffde merckelig nock giffuet tilkende offuer Borde / at Judas skulde forraade hannem / Men det vaar icke dog forstaaet aff alle Disciplene. Thi de meente / at hand skulde haffue bered noget til de Fattige / *Ioh: 13. 28.* Der hand gick vd fra Bordet. Men her bliffuer det huer aabenbaret / huem hans Forræder vaar. Oc her see wi Christi store Taalmodighed oc Kierlighed / at hand ingen vil skende oc aabenbare / førend de selff met deris onde væsen

aabenbarer/ huad de ere for nogle / Saa at Fructen vidner om Træet/ *Matth. 7. 20.*

Men her hos skulle wi oc vel mercke/ at Christus merckte vel huad der vaar i Judæ hierte / thi hand er den som randsager Hierterne / *Psal. 7. 10. Psal. 33. 15. Eliseus* som viste / huad hans Modstandere *Aram*, raadslog imod sig paa sin Seng. *2. Reg. 6. 8. &c.* vaar aldrig saa skarp i Vijsdom/ som Christus er. Derfaare vocte huer vel sit Hierte / at det raadslaer intet mod Christum oc hans Lemmer / om hand icke vil/ at hans egen Ondskaff skal fare ned paa hans eget Hoffuet / *Psalm. 7. 17.* oc at det Suærd hand drager mod Christum/ icke skal vendis i hans eget Hierte. *Psal. 37. 15.*

Staar op lader oss gaa.

Her see wi atter / huor aldelis Christus haffuer giffuet sig vnder sin Faders Vilie/ i det/ hand haffuer foractet all Kaarsens Forsmædelser / oc Dødens fryct / oc som en frimodig Kæmpe effter Dauids Figur / *1. Sam. 17. 48* er gangen sin Fiende

vnder Øyne / Saa at Fienderne haffde icke behoff at leede effter hannem i nogen maade.

Her foruden at hand met denne imodgang opfylder Scrifftens Figurer / Da haffuer hand oc tilluct sine Fienders Munde / at de kunde icke rose sig der aff / at de fangede hannem imod hans vilie. Efferdi wi nu see / at hand saa veluillig vilde lide for oss / lader oss derfaare oc gierne lide for hans æris skyld. Oc sparde hand sig icke selff for oss / lader oss icke heller spare oss for hannem / ellers ere wi hannem icke værde / *Matth. 10. 37.*

Den Femte Predicken.

M*Atth.* 26. 47. Oc strax som hand endnu talede / see / da kom Judas en aff de Tolff frem. *Ioh.* 18. 3. der hand haffde nu taget Skaren til sig / *Mar.* 14. 43.

14. 43. met de ypperste Presters oc
Scrifftkloge / Phariseernis oc de
Eldste for Folcket deris Tienere.
Luc. 22. 47. Oc hand gick for dem/
Ioh. 18. 3. oc kommer der hen / met
Bluss/ Lamper / *Matth.* 26. 47.
Suærd oc met Stenger. *Mar.* 14.
44 Oc Forræderen haffde giffuet
dem it Tegn / oc sagde / huilcken ieg
kysser / den er det / Griber hannem/
oc fører hannem varlig. *Ioh.* 18. 4.
etc. Der Jesus nu viste alt det han-
nem skulde offuerkomme / gick hand
vd oc sagde til dem / huem lede i eff-
ter ? De suarede hannem / JEsum
aff Nazareth/ JEsus siger til dem/
det er Jeg. Men Judas / som han-
nem forraadde / stod oc hos dem.
Der JEsus sagde nu til dem/ det er
Jeg / vigede de tilbage / oc fulde paa

Jorden. Da spurde hand dennem atter at/ huem lede i effter? De sagde/ JEsum aff Nazareth. JEsus suarede/ Jeg sagde eder / at det er Jeg. Lede i effter mig/ da lader disse gaa. Paa det/ at det ord skulde fuldkommis / huilcket der hand sagde/ Jeg miste ingen aff dem / som du haffuer giffuit mig.

I Den forgangen tale / hørde wi om Christi Blodige Strid oc Kamp mod sine Aandelige Fiender. Nu i denne nerværendis ville wi forhandle om Christi Legemlige Fiender / huorom wi ville faaregiffue tuende stycker.

1. Det Første er om Fiendernis beskriffuelse.

2. Det Andet / er om den Samtale Christus holder met dennem / før hand lader sig fange oc binde aff dennem.

Det Første indeholder tre Puncter. 1. Tiden naar Fienderne kom. 2. Huad

de ere for nogle. 3. Huorledis de haffue vdrustet sig.

Den Første Part.

Som hand endnu talede.

MEt disse ord bescriffuis tiden / naar Jesu Fiender kommer / som ville fange hannem / som er / der hand endnu taler met sine Disciple / om sine Fienders Tilkommelse. Oc met sin Himmelske Fader / i sin bittre oc haarde Aandelig Krig.

Saa vil Euangelisten lære oss / met denne Tids antegnelse / huordanne Guds Børns vilkaar / almindelige ere i denne Verden / Sandelig / lige som Christus icke saa snart kand opstaa aff sin Aandelige Krig oc Kamp / at hand jo er i sine Legemlige Fienders hender / Saa vil det gierne almindelig gaa / at aldrig lucker mand døren saa snart for en Sorrig / at en anden trenger sig jo ind igen. Saa snart Satan met sine gloende Pile / onde tancker / lader aff / *Ephes. 6. 16.* Saa snart ere Verdens

onde Exemple for øyne/ *Matth. 18. 7.* Saa at her bruser it Dyb/ oc der it andet Dyb/ *Psal. 42. 8.* Saa gick det met Christi Figur/ Jacob Patriarch/ huilcken der vaar icke vel affskildt met *Laban*, den Affguds dyrckere/ *Genes. 31. 55.* førend hannem møder den Blodgærige *Esau*, fyrretiue Mand sterck/ som fnyser oc trotzer mod hannem/ *Genes. 32. 6.* Saa haffuer *Iob. 7. 1.* ræt sagt/ Skal ey Menniskene altid være i strid paa Jorden?

At Guds Børn skulde dette vel betencke/ oc tage sig vel vare/ at de icke leffue saa meget trygge hen i denne Verden/ Men at de som staa/ skulle see sig vel faare/ at de icke falde/ *1. Cor. 10. 12.* da haffue de hellige Apostle flitelig atuaret dennem om denne daglig Krig/ Som wi kand see i disse paamindelser/ *1. Pet. 2. 11.* Mine elskelige/ Jeg formaner eder som fremmede oc vdlendige/ at i holder eder fra Kiødelig Begærlighed/som strider imod Aanden. *2. Cor. 10 3. etc.* Alligeuel wi vandre i Kiødet/ saa Stride wi dog icke i kiødelig skick/ Thi vor

Strids Vaaben er icke Kiødelig / Men mectig for Gud / til at forstyrre befæstninger / met huilcke wi forstyrre anslag / oc all Høyhed/som sig ophøyer mod Guds Vissdom/ oc tage all Forstand til fange / vnder Christi Lydelse. *Ephes. 6. 12. etc.* Wi haffue icke at Stride mod Kiød oc Blod/men met Førster oc Veldige / som ere met Verdens Herrer / som regnere i denne Verdens Mørck/met de onde Aander vnder Himmelen. For den skyld / da tager Guds Harnsk paa / paa det / at i kunde staa imod / naar den onde stund kommer / oc vdrette alting vel/ oc beholde Marcken. *2. Timoth. 2. 3. etc.* Haff metlidelse som en god JEsu Christi Strids Mand / Jngen Strids Mand befatter sig met nogen handel om sin Næring / at hand kand behage den / som hannem anammede. Oc der som nogen oc Strider/ saa bliffuer hand dog icke kronet/ vden hand Strider rætelig.

Hvad ere de da for nogle/ som søge effter JEsum?

Da kom Judas/ en aff de tolff frem.

Disse ord beskriffuer den første Person ved naffn oc Embede / som søger effter at fange JEsum.

Hans naffn er Judas / som mercker paa Danske / Viss oc Forstandig. Hans Embede er / at hand er en aff de Tolff Disciple / der JEsus haffde vdualdt / *Ioh. 6. 70.* at skulle see oc høre hans vnderlige Miracкle oc Predicken / oc der aff kende hans Herlighed / oc saa tro paa hannem. *Ioh. 2. 11.* Oc der effter vidne om samme hans Guddommelige Gierninger / *Luc. 24. 48.*

1. Først læris oss her / at store Title oc Naffne / høye Embede oc Visdom / vden Gudfrycktighed / hielper intet til Salighed / men mere til Fordømmelsen. (thi den Suend / som veed sin Herris Vilie / oc giør der icke effter / den skal straffis met mange Plager. *Luc. 12. 47.* Oc det skal gaa de Sodomiter lideliger paa den yderste Dag / end Capernaum / som saae oc hørde Christi Miracкle oc Predicken / *Matth. 11. 24.*) Det see wi oc her i Juda / her hielper intet hans herlig naffn Judas / ey heller

hans

hans høye Kald / at hand er Christi egen Apostel. Her hielper intet det vduortis hellige falske Leffnet / blant Christi Apostle. Alting falder her skendelig oc skammelig. Huad kand være mere falskelig / end at den som skulde bekende Gud / hand necter Gud? Huad kand være mere Forrædeligt / end at Discipelen forraader Mesteren? Huad kand være større skam / end lade sig regne iblant de hellige Apostle / oc Christi næste Tienere / oc dog alligeuel at lade sig befinde i de Vgudeliges Selskaff / der forraader Jæsum?

II. Dernest see wi i Juda / Verdens store wtacknemmelighed / som haffuer været / er / oc bliffuer til enden. *Noah* for all sin Faderlig omhu oc Sorrig / hand haffde haffd for sin Søn *Cham*, bliffuer bespaattet / *Genes. 9. 22.* Dauid met stor omhu / opfødde *Absolon*, der til tog hannem til Naade / der hand haffde slaget sin Broder *Amon* ihiel / *2. Sam: 13. 39.* Dog alligeuel finder hand saadan Tacknemmelighed i hannem / at hand tracter hannem baade

efftet

effter hans Rige / oc effter hans Liff / 2. Sam. 6. *Eliseus* for all sin wmag hand haffde at lære Vngdommen / hører hand disse bespaattelige ord / Du skallede / kom her op / 2. *Reg.* 2. 23.

III. For det Tredie mercke wi her / at det er ingen Stat i Verden / at der jo findis nogle Vgudelige iblant. Iblant Kongerne vaar *Saul*, 1. *Sam.* 16. 14. Iblant Kongers Børn vaar *Absolon*, 2. *Sam*: 16. Iblant Hoffmend / vaar *Aman*, *Est.* 3. 6. Iblant Dronningerne / vaar *Iesabel*, 1. *Reg*: 18. 4. oc *Athalia*, 2. *Paral*: 22. 3. Iblant Høylærde / vaare Phariseerne / *Matth.* 23. Ja iblant JEsu tolff Apostle / vaar Judas / *Ioh.* 6. 70. Iblant Bønderne / mange / som giøre Laderne store / at Bugen kand haffue nock i mange Aar / *Luc.* 12. 18. *etc.* Huad ville wi mere sige? Iblant de Hellige / lader Satan sig Personlig selff finde / *Iob.* 1. 6. oc HERREN siger oss oc / at Klintene skulle voxe paa Ageren met Hueden indtil Høsten. *Matth.* 13. 30.

Der hand haffde nu taget Skaren til sig.

De Rommere / som *Vigetius* lærer i sin anden Bog / *Cap. 6.* om Krigsbrug / haffde i deris Skare / i det mindste / fem hundrede / fem oc halfftrediesindstiue Fodgengere. Men Reisnere / tresindstiue oc Sex.

Skare kaldis paa Latine *Cohors*, fordi / at den ene raader den anden til Krig / saa at de allesammen haffue lyst oc vilie til / at ville følge / fange oc binde JEsum. Saa vil Euangelisten lære oss met samme ord / Skare / huor inderlig Jøderne haffde bundet sig tilhaabe mod Christum / lige som Dauid haffuer sagt / *Psal: 2.* Huorfaare forsamlis Hedninge / oc hui tencker Folcket saa Forfengelige. Kongerne i Landet reyse sig op / oc Herrerne raadsla tilsammen imod HERREN oc hans Salvede.

Met de ypperste Prester / oc Scrifftkloge / oc de Eldste / met deris Tienere.

Her opregnis huad Personer der Judas haffde i Skaren / som hand førde / der skulde fange JEsum / som ere besynderlig fire slags.

De ypperste Prester / vaare saadant it Folck i det gamle Testamente / som skulde staa for Guds Altar / oc offre oc bede for Folcket / som wi læser *Ebre: 9. 7.* Oc aff deris Mund i tuilraadige Sager skulle begæris Visdom oc Sandhed / *Deut: 17. 8.*

Scrifftklaage / vaare (som Christus vidner / *Matth: 23.*) Phariseerne / det Retfærdige Folck som skulde forklare andre Guds hellige Low / *Matth. 5. 20. etc.* Huilcke der leffde saa strengelige / effter deris gamle Skick / at de vilde icke æde / vden de toede dennem / *Marc. 7. 3.* Ja de vaare den strengeste Sect iblant Jøderne / *Act. 26. 5.*

Her bør oss vel at acte / at wi icke tillegger det hellige Preste Embede / som er forordnet aff Christo selff / *Matth. 10. 20.* som er den ypperste Prest / *Psalm. 110.* den slemme Last / som her findis i disse Prester /

at de sætte sig op mod JEsum / men langt heller deris Person / som sig lader forarge paa Christo.

Dernest / at oss oc høylig vedkommer / at wi tage oss vel vare for falske Lærere / som kommer i Faare Klæder / *Matth. 7. 15.* som oc den hellig Apostel *Paulus* raader *1. Timoth. 4. 1.* Aanden siger klarlig / at der skulle nogle vige fra Troen / i de sidste Tider / oc henge ved de behagelige Aander / oc Dieffuelens Lærdom / formedelst dem / som i vduortis Hellighed tale Løgn / oc haffue Brendemercke i deris Samuittighed. *Ephes. 5. 6.* Lader ingen forføre eder / met wnyttelige ord / thi Guds Vrede kommer for denne skyld / offuer Vantroens Børn.

De Eldste ere saadanne Personer / som Gud haffuer offuerantuordet det Verdslige Suærd / de Fromme til Loff / oc dem / som ilde giøre / til Heffn. *Rom. 13. 4.* Disse samme / met Prester / Phariseer oc deris Tienere / sætte sig op mod Christum / saa / at de her opfylder rættelig *Sophoniæ* Spaadom / *Cap. 3. 1. etc.* Vee den slemme

skændelig Tyranniske (Jerusalem) Stad/ hand vil icke lyde/ ey heller lade sig vnderuisse oc tucte/ hand vil icke tro paa HERREN / ey heller vil holde sig til sin Gud/ hans Førster i hannem ere brølende Løwer/ oc hans Dommere ere Vlffue om Afftennen / som intet lade offuerbliffue til Morgenen/ hans Propheter ere wstadige oc foractere/hans Prester vanhellige Helligdommen/ oc vdlegge Lowen fortrædelig.

Deris Rustning.

Met Bluss / Lamper / Suærd oc Stenger.

Bluss oc Lamper fører Fienderne met sig/ at de kunde see dis bedre Veyen / oc icke snuble/fordi at det vaar Nat oc mørckt/ effter som Dauid sagt haffde. *Psalm. 35. 6.* Lad deris Veye bliffue mørcke oc slibrige. Derneſt at de icke skulde tage vild / oc binde en aff hans Apostle / oc hand der offuer skulde vndkomme fra dennem / icke heller at hand skulde skiule sig nogen sted i Hawen/ Men at de kunde baade kiende hannem fra

de andre / oc lede hannem op / huor hand skiulte sig / derfor haffuer de Bluss oc Lamper met sig.

Denne er Verdens Visdom oc skarpsindighed. Men her hos er andet at lære. Dem vederfaris alt ræt / at de maa gaa i mørcke oc efterfølge Verdens falske Liuss / efterdi de haffde nu allerede skild sig aff met den sande Verdens Liuss / *Ioh. 8. 12.* som opliuser til Salighed / *Ioh. 1. 9.* Saa gaar det dennem / som Psalmen *69. 23. etc.* siger / deris Bord skal bliffue for dennem til en Snare / til en Betalning / oc til en Felde / deris øyne skulle mørckis / at de icke see / Lad deris Lender altid raffue.

Lader oss bliffue vise aff deris Skade / at wi anamme det faste Prophetelig Ord / som liuser for oss i denne mørcke Verden / *2. Pet. 1. 19.* At det maa være en Løcte for vore Fødder. *Psal: 119. 105.* som kand vise vore Fødder paa HERRENS Fodsti / *Psal. 17. 5.* som er Fredsens Vey / *Luc. 1. 79.* igennem denne trange oc mørcke Vey / *Matth. 7. 13.* til den sande store Stad / som

icke haffuer Soel eller Maane behoff / huilcken Guds Herlighed opliuser / oc hendis Liuß er Lammet / *Apocal. 21. 23.*

Suærd haffue de at drage vd imod Christum / Men det gaar met dennem oc alle / som sætter sig op mod HERREN / lige som Dauid *Psalm. 37. 15. etc.* siger / De Vgudelige drager Suærdet vd / oc spender deris Bue / at nedsla den Elendig oc Fattig. Men deris Suærd skal gaa i deris Hierte / oc deris Bue skal sønderbrydis. Thi siger Christus *Luc. 6. 38.* Lige met den samme maade i maaler andre / den samme skal eder maalis met. At det gick dennem oc lige saa / vidner *Iosephus lib. 6. Cap. 11. etc.* vdi sin Bog / om Jødernis Krig / huor hand opregner den jammerlige Elendighed / som Jøderne offuerkom / der *Titus Vespatianus* lagde dennem øde ved fyrretiue Aar / effter de haffde affliffuet JEsum.

Saa lader oß her aff lære / at ingen vddrager sit Suærd imod nogen Gudfryctig. Thi huo det giør / hand strider imod Braadden / *Act. 9. 5.* oc mod den / som vender

der Suærdet i deris Hierter/som det vddra-
ger/ *Psal. 37. 15.* Skeer det icke strax i samme
stund/ at *Achab* oc *Iesabel*, som der for-
følger *Eliam, 1. Reg: 17. 1.* faa deris Løn/
saa vndgaa de dog aldrig Guds Haand/
Deut: 32. 39. Men Hunde skal slicke deris
Blod/ *2. Reg: 9. 24.* Thi HERREN
kaldis *ZEBAOTH*, en Veldig Krigs
Offuerste/ oc berustet Herre/ *Psalm: 80. 8.*
Hand vil endelig legge sine Fiender til en
Fodskammel/ *Psalm: 110. 1.*

Stenger haffue de/ som snart kand
brende/ oc de samme tørre Træ bemercker/
at disse Folck Jøderne/ ere nu faldne aff de-
ris rætte stock/ aff huilcken de haffde Safft
oc Grøde/ *Ioh: 15. 5.* oc derfaare ere nu tørre
Træ/ som ingen Fruct kand bære/ men
mere nyttig at brende/ lige som oc *Esaias 1.
30.* sagdt haffuer. I skulle bliffue som en
Eeg met tørre Blad/ oc som en Hawe for-
uden Vand/ naar Beskærmelsen skal bliff-
ue som Blaar/ oc Gierningen som en
Gnist/ oc de skulle baade met huer andre op-
tendis/ saa at ingen kand vdslycke det.

Den Anden Part.

Er Christi Samtale met sine Fiender / som indeholder disse Stycker. 1. At Christus gaar selff villig imod dennem / oc giffuer sig i tale met dennem. 2. Christi Spørssmaal til dem / huem de lede effter. 3. Christi friuillige Bekendelse / at hand er den der de lede effter. 4. Christi befalning til Fienderne / at de skulle intet røre hans Disciple / men hannem selff allene skulle de fange.

I.

Hand gick vd mod dem.

At Christus gaar vd mod sine Vuenner / som Johannes her siger / oc veluillig lader sig fange aff dennem. Det giorde hand først / at hand vilde opfylde de mange Offer / oc Figurer / som i det gamle Testamente bleffue aff sig selff optende. Som wi læser om i *Abels, Genes: 4. 4. Noæ, Gen: 8. 20. etc. Aarons, Leuit: 9. 24. Eliæ, 1. Re: 18. 38.* Thi at lige som Ild er kommen fra HERREN / oc icke fra Presten / som for-

fortærede Offeret / saa at alt Folcket kunde see der paa. Saa er Christus icke trengd aff Menniskken til sin Pine at lide / Men aff HERREN / oc aff sig selff / er hand kommen at lade sig fange oc Offre. Dauid Christi Figur / gaar oc selff *Goliath* Philisteer veluillig vnder øyne / *1. Sam: 17. 26.* Huilcken Figur Christus / met denne sin Fienders imodgang opfylder. Der hos ocsaa vilde Christus met saadan sin imodgang / til intet giøre Fiendernis Anslag / De meente vel / at Christus skulde haffue vildet vnduiget oc skiult sig for dennem / Men hans tancker oc deris / ere meget langt fra huer andre / som Himmelen oc Jorden ere vjt fra huer andre. *Esa: 55. 8.*

2.

Huem lede i effter?

Her see wi klarlig / at Christus icke kunde fangis / vden det haffde været hans gode Vilie / thi Fienderne kende hannem nu icke / huercken aff Skabning / Røst eller Klædeseed. Huilcket vaar affmalet i *Eliseo*,

 der

der hand gick vd imod de *Syrier*, som vilde fange hannem/ huilcke hand følger tre Mile fra *Dothan*, til *Samariam*, oc de dog icke kende hannem/ før end HERREN oplod deris øyne/ at de kende det vaar hannem. *2. Reg. 6. 18. etc.* Dauid spaade oc om denne Jødernis Blindhed/ *Psal. 69. 9.* Jeg er bleffuen mine Brødre fremmet/ oc wkend/ aff Moders Børn.

Denne Trøst skulle Guds Børn vel acte/ at naar Gud vil/ da kand hand forblinde deris Fiender/ at alligeuel Fienden mener sig/ at vilde giøre Guds Børn allehaande modstand/ saa kand dog Gud forblinde dennem/ at de icke kende hans Børn. Det see wi *Genes. 19. 11.* I de Sodomiter/ huilcke Gud slog met Blindhed/ at de icke kunde finde Døren paa Loths Huss.

3.

JEsus siger til dem/ det er Jeg. Da vigede de tilbage/ oc fulde paa Jorden.

Chri-

Christus haffuer tit oc offte met denne Bekendelse / Det er Jeg. trøstet sine Disciple/som det skede der hand kom til dennem paa Haffuet/oc de meente/ at det haffde været it Spøgelse / oc derfor ræddis de/ da trøster hand dem oc siger / Det er Jeg. *Matth: 14. 26. etc.* Lige saa der hand kom ind til Disciplene paa Paaske Afften / der de meente hannem at være en Aand / trøster hand dem met disse samme Ord oc siger. Det er Jeg. Seer mine Hender oc Fødder / *Luc: 24. 38.*

Men her see wi / at det som haffuer trøstet oc Liffactig giort de Fromme. Det bedrøffuer oc døder de Wgudelige / som oc S. Pouel siger *2. Cor: 2. 16.* At Guds ord er de Fromme en Luct til Salighed/oc er de Wgudelige en Luct til Døden.

Denne Jødernis Fald / er mangesteds affmalet oc spaad om i det gamle Testamente. Affmalningen læse wi i *Samson*, som nedslog sine Fiender met en Kæffte / *Iudic: 15. 15.*

Spaadommen er flere Steder omtalet / *Psal: 72. 9.* De i Ørcken skulle bøye dem for hannem / oc hans Fiender skulle slicke støff. *Esa: 49. 2.* Hand giorde min Mund som it skarpt Suærd. *Ierem: 17. 18.* Lad dem bliffue beskæmmede / som mig forfølge / oc icke mig. Lad dem forhærdis / oc icke mig. *Mich: 7. 17.* De skulle slicke støff som Hugorme / oc lige som Orme paa Jorden / beffue i deris huler. De skulle frycte for HERREN vor Gud / oc forfærdis for dig. *Psal: 40. 15.* Skamme maa de sig / oc bliffue til skamme som staa effter min Siæl at omkomme hende / lad dem falde tilbage / oc bliffue til skamme / som mig ville ont.

Denne stercke krafft / som wi see her i Christi Bekendelse / er endnu Aandelig vis / hos Guds Ord / saa at naar Christus taler til *Saul*, som hannem forfølger / saa maa *Saul* falde aff Hesten / *Act: 9. 4.* Oc naar S. Peder aabenbarer *Ananiæ* oc *Saphiræ* vnderfundighed / saa døde. *Act: 5. 5. etc.* Thi Guds Ord det er leffuendis oc kraff-

krafftig / oc skarpere end noget tueægget Suærd/som trenger igennem indtil det adskil Siælen oc Aanden / oc Marffuen oc Benene/ *Ebre: 4. 12.* oc ihielslar Førster oc Veldige / som regnerer i denne Verdens Mørck / ja de onde Aander vnder Himmelen/ *Epheß: 6. 12.* Lader oss derfaare vel tage oss vare/thi at dette skede dem til it Exempel/oc det er screffuit oss til Aduarsel/ *1. Cor: 10. 11.* at wi icke i nogle maade sætte oss op mod Christum/som er paa løbelsens Sten. *Esa: 28. 16.* oc den skarpe Braad som stinger alle / som løber der paa / *Act: 9. 5.* oc dræber dennem met sin Munds Aand/ *2. Theß: 2. 8.* oc kaster dem hen i den Pøl/ som brender met Ild oc Suoffuel/ *Apocal: 21. 8.* Huor hand skal oc lade regne offuer dennem Liun Ild oc Suoffuel. *Psal: 11. 6.*

De suarede hannem / JEsum aff Nazareth.

IESVM NAZARENVM kalder de Christum/for hand bleff saa aff Jøderne i almindelighed kaldet / lige som den

der

der vaar fød i Nazareth. Huor Christus oc haffuer været hos sine Forældre nogen tid / paa det / at hand skulde kaldis *Nazarenus*, *Matth: 2. 23.*

Den største Part aff Folcket kallede hannem *Nazarenum* til Bespaattelse / Thi *Galilæa* vaar it ringe foractet Land / oc Nazareth / som laa der vdi / meget ringere at acte / som wi læser *Ioh: 1. 26.* at *Nathanaël* siger til *Philippum*, Huad gaat kand komme aff Nazareth / oc *Ioh: 7. 41.* spør Almuen spottelig iblant huer andre / om Christus skal komme aff *Galilæa*. Oc i samme forbemelte Capitel / beder Phariseerne / at *Nicodemus* skal randsage oc see / at ingen Prophet er opstanden i *Galilæa*.

Saa vil Jøderne her met / at de kalder hannem *Iesum Nazarenum*, giffue tilkende / at JEsus er ingenlunde den Forloffuede *Messias*.

De Fattige oc skrøbelige / som begære hielp aff Christo / kallede JEsum almindelig Dauids Søn / effter som dennem vaar loffuet en Frelsere aff Dauids Slect /

2. *Sam*: 7. 12. *etc.* som wi læser om de to blinde/ *Matth*: 9. 27. at de raaber effter JEsum sigendis/ Du Dauids Søn / forbarme dig offuer oss.

4.

Lede i effter mig / da lader disse gaa. Paa det / at det Ord skulde fuldkommis / huilcket hand sagde / Jeg miste ingen aff dennem / som du haffuer giffuet mig.

Disse ord indeholder / I. Christi Befalning til Fienderne. II. Aarsagen til samme Christi Mandat oc Befalning.

Christi Befalning er denne / lader disse gaa. Dauid i Christi Person haffuer brugt disse samme Christi Ord / der hand siger / *Psalm*: 105. 15. Rører icke ved mine Saluede / oc giører mine Propheter intet ont.

I. Aarsagen til denne Christi Befalning/ sætter Euangelisten Johannes met

disse

disse ord. Paa det / at det Ord skulde fuld-
kommis som hand sagde / Jeg miste ingen
aff dem / som du haffuer giffuet mig / *Ioh:*
17. 12. vden Fordærffuelsens Søn / At
Scrifften *Psalm: 109. 8.* skulde fuldkommis.
Det samme vilde Christus her skulde være
stadfæst / saa at ingen aff hans Disciple for
nogen forsømmelsis skyld / paa hans side /
skulle bliffue fortabt. Men at Judas bleff
fordømt / det skede effter Scrifften / som
saae at Judas vilde icke lade sig omuende /
fra sin metfødde Ondskaff / som hand haff-
de aff den første Adam / *Rom: 5. 15.* Men
hand heller vilde lade sig aff den samme
driffuis til Gærighed oc Forræderj / mod
alle Christi Aduarsel. (*Ioh: 6. 70.* En aff
Eder er en Dieffuel. *Matth: 26. 23.* Hans
Haand er offuer Borde met mig / som mig
forraader. Judas / huad du giør / det giør
snart) oc derfor spaade Scrifften om hans
Ondskaff / oc Christus kalder hannem For-
dærffuelsens Søn / *Ioh: 17. 12.* icke at Gud
haffde skabt hannem til at fordærffue / men
fordisaa / hand fulde sin fordærffuede Fa-
ders

ders Natur/ oc vilde icke lade sig igenføde ved den hellig Aand. *Ioh: 3. 5.* som driffuer Guds Børn til alt gaat/ *Rom: 8. 14.*

II. For det Andet / liuser Christus Fred offuer sine Disciple / at den Figur i Paaske Lammet/ *Exod: 12.* skulde opfyldis i sig/ naar Fienderne bunde hannem/ oc lode den gantske Hiord (alle Disciplene) fare. Item / At *Esaiæ* Spaadom skulde fuldkommis/ at hand allene skulde træde Persen/ oc icke nogen aff Folcket met hannem. *Esa: 63. 3.*

III. For det Tredie / At hand met denne Fred vilde trøste sine Disciple oc Børn/ at hand kand rædde dem aff Fristelse/ *2. Pet: 2. 9.* oc befri dennem aff alle deris Fienders hender/ som dem hade/ *Luc: 1. 71.* Saa at Fienderne kand icke røre it haar paa deris Hoffuet / mod Christi Vilie/ *Matth: 10. 30.* Enddog/ at de Vgudelige kand haffue Guds Børn i henderne paa sig / som de her haffue Apostlene. Ja ieg vil sige end ydermere/ at Gud offte skicker det saa / at de Vgudelige maa opføde oc ophølde Guds Børn

Børn oc Tienere / som wi see / at Moses er opdragen i den Wgudelige *Pharaonis* Hoffgaard / *Exod: 2. 10.* Oc at Gud vnderlig spiser oc opholder hundrede Propheter aff *Iesabels* Bord / enddog hun haffde / som hun meente / ihielslaget dem allesammen / *1. Reg: 18. 4.* Huilcket *Elias* oc tenckte / som wi læser *1. Reg. 19. 10.* At hand beklager sig allene at være vndkommen fra *Iesabels* Haand.

Den Siette Predicken.

LVc. 22. 47. Oc Judas holdt sig til JEsum at kysse hannem. *Matth. 26. 49. etc.* Oc strax traadde hand frem til hannem / oc sagde / Hel være dig *Rabbi*, oc kyste hannem. JEsus sagde til hannem / min Ven / huorfor est du kommen? *Luc. 22. 48.*

Iuda,

Iuda, forraader du Menniskens Søn met en Kyss / *Matth.* 26. 50. Da traadde de frem / oc lagde Hender paa JEsum / oc grebe hannem. *Luc.* 22. 49. Oc der de saae som vaare omkring hannem / huad der vilde ske / sagde de til hannem / HErre / skulle wi sla til met Suærd? *Ioh.* 18. 10. Da haffde *Simon Petrus* it Suærd / oc drog det vd / oc slog effter den ypperste Præstis Suend / oc hug det høyre øre aff hannem / oc den Suend hed *Malchus*, *Luc.* 22. 51 Da suarede JEsus oc sagde / lader dem dog giøre saa langt. *Mat.* 26. 52. *etc.* Oc sagde (til Peder) stick dit Suærd i Balgen. Thi huo som tager Suærdet / hand skal omkomme met Suærd / Eller meent du / at Jeg icke kunde bede min Fader

nu/ at hand tilſkickede mig mere end tolff Skock Engle. *Ioh.* 18. 11. Eller ſkal ieg icke da dricke den Kalck/ ſom min Fader gaff mig? *Matth.* 26. 54. Men huorlunde ſkulde Scrifften fuldkommis? Det ſkal alt ſaa gaa til. *Luc.* 22. 51. Oc hand rørde ved hans øre/ oc lægte hannem.

Aff denne oplæſte Text ville wi tuende ſtycker faaregiffue. Det første ſkal være om *Iudæ* Kyſſ. Oc huorledis Chriſtus forklarer hannem denne Kyſſ/ Det Andet/ indeholder S. Peders driſtighed/ At hand hugger det høyre øre/aff den ypperſte Præſtis Suend/ ſom lagde Haand paa JEſum/ Oc huorledis Chriſtus vnderuiſer S. Peder/ At det vaar icke ræt giort/ at hand brugte Suærdet mod Fienderne.

Det Førſte.

Om denne Kyſſ at tale ville wi anſee diſſe ſmaa Puncter. 1. Huor Hellig oc Ven-

Venlig Judas kommer til HERREN.
II. Huorfor hand vil saa met en Kyss/ oc icke met andre Tegn forraade JEsum.
III. Om Judas haffuer nogle Brødre i vor tid.

I.

Hel være dig *Rabbj*.

HEr see wi hans vduortis Hellighed/ Ydmyghed oc Kierlighed. Er det icke it meget stort Tegn/ til Gudfryctighed oc Hellighed/ at hilse huer andre/ oc ynske huer andre en god Dag/ en god Afften? Er det oc icke en stor Ydmygheds Tegn/ at bekende en for sin Mestere oc Herre at være/ som mand gierne vil tiene oc være til vilie/ huor mand kand? Er det icke it Kierligheds Tegn at kysse huer andre/ eller kysse sin Haand/ oc tage Hatten aff til Foden? Dette altsammen beuiser Judas sin Herre oc Mestere Christo.

Men huad ville wi sige om saadan Verdens Hellighed? Wi bekender/ at Judas haffde Cains søde Mund/ met huilcken hand liste *Abel* paa Marcken/ oc saa ihielslog

slog hannem. *Genes: 4. 8.* At hand haffuer her Jacobs Løgnactig maal / oc Esaus laadne Hender / met huilcke hand vilde bedrage sin Fader / *Genes: 27. 22.* At hand haffuer Joabs Hierte / som sagde til *Amasam* sin Stalbroder / Fred met dig min Broder / oc tog hannem ved Skægget met sin høyre Haand / at vilde kysse hannem / oc sticker hannem saa i hans Bug met it Suærd / at hans Induol faldt paa Jorden / *2. Sam: 20. 10. etc.*

Om denne falske *Judæ* søde hilsen er spaad / *Psal: 41. 10.* Min Ven / som ieg forlod mig paa / som oed mit Brød / træder mig vnder Fødder. *Psalm: 55. 13. etc.* Der som min Fiende dog skændede mig / vilde ieg det lide. Oc naar min Hadere truede mig / vilde ieg skiule mig for hannem: Men du est min Stalbroder / min Veyuisere / oc min Kynding: Wi som vaare kierlige met huer andre imellem oss / wi vandrede i Guds Huss tilsammen.

II.
Hui vilde Judas bruge en Kyss / oc icke andre Tegn?

I. Fordi /

1. Fordi at *Iudas* vilde icke siunis aff Christo eller aff Disciplene at holde met Fienderne. Derfor bruger hand dette Venlige oc Broderlige Tegn / som er en Kyss. Huilcket haffuer altid blant alle Folck / været it Venskaffs Tegn / hos Grækerne oc Jøderne / som wi læse hos *Xenophontem lib. 1.* (om *Cyri* optuctelse) At der *Cyrus* haffde saa vel vdskuldt Glasset / oc met saa stor høffuiskhed antuordet sin Aalde Fader *Astyages* det / som *Sacan* Skenckeren giorde / da falder *Cyrus* met stor Venlighed om sin Aalde Faders Halss / oc kysser hannem. At det haffuer været i brug hos Ebreerne / det see wi *Genes: 45. 15.* Huor Joseph kysser sine Brødre aff stor Kierlighed. Wi læser oc / at *Raguel* oc *Anna*, kysser deris Frende / den vnge *Tobiam*, oc deris Daatter *Saram. Tob. 7. 6. Item, 10. 13.* S. Pouel *1. Cor: 16. 20.* befaler at de skulle hilse huer andre indbyrdis met en hellig Kyss. Oc Dauid *Psal: 2. 12.* befaler oc / at kysse Sønnen. Det er / at beuise hannem en vnderdanig Tro / Lydighed / baade induortis oc vduortis aff it

reent oc fuldkommen Hierte. Denne Kierlighed vilde Judas siunis at haffue til Christum/ derfor kyste hand hannem.

2. Dernest / at Jøderne kunde være dis mere visse paa / huem de skulle tage / oc met dis støre Behendighed / i det hand bliffuer kyst / tage fat paa hannem / oc binde hannem.

3. Haffuer Judas oc Stalbrødre? Sandelig disse / som Christus taler om / *Matth: 15. 8.* Dette Folck holder sig til mig met sin Mund / oc ærer mig met sine Læbe / Men deris Hierter ere langt fra mig. *Matth: 7. 21.* De skulle icke alle / som sige til mig / HERRE / HERRE / komme i Himmerigis Rige. Ville wi Sandhed bekende / da gaar det jo saa til / wi komme jo mange daglig for HERREN / at høre hans Ord / oc bekender oss for arme Syndere for hannem / oc loffuer hannem all troskaff / Men huo er den / som legger vind paa / at leffue effter Ordet / som hand hører / oc giør effter det hand loffuer Gud? See wi icke / at det gaffnede den Søn intet / som

som loffuede at vilde gaa i Faderens Vjn-
gaard / fordi at hand icke ginge? *Matth: 21. 30.* Siger Christus icke dennem allene at
være Salige / som hører oc beuarer hans
Ord / *Luc: 11. 28.* Oc *Paulus Rom: 2. 13.* de
ere icke Retfærdige for Gud / som høre Lo-
wen / Men de som giøre Lowen skulle bliff-
ue Retfærdige. Christus *Matth: 7. 26.* Li-
gner dennem / som høre Ordet / oc icke giø-
re der effter / ved den Mand / som bygger
sit Huss paa løs Sand. *Malach: 1. 6.* sua-
rer hand dennem / som kalder hannem
HERRE oc Fader / Er Jeg eders Fa-
der / huor er da min Ære? Er Jeg eders
Herre / hui fryete i mig icke? Ja wi raabe
alle om Syndernis forladelse / *Psalm: 32. 6.* oc lader oss tycke / at wi kysser Sønnen /
Psalm: 2. 12. Men saare faa ere wi som vil-
le affstaa Synden. Huad er det andet / end
at kysse met *Iuda* HERREN?

Dissligeste / lige som disse handle met
HErren / saa handler de oc met hans Tie-
nere / *Prouerb: 27. 6.* De som mig hade /
kysse mig offte. *Psal: 62. 5.* De tencke ickun

huorledis de kunde fordærffue / de ere flitige i Løgn / giffue gode ord / Men i hiertet bande de / *Psal: 12.3.* Den ene taler met den anden unyttige Ting / oc smigrer / oc lærer aff usamdrecteligt Hierte. *Psalm: 55. 22. etc.* Deris Munde ere blødere end Smør / oc de haffue dog Strid i sinde. Deris ord ere smidigere end Olie / oc de ere dog dragne Suærde. Saa lader oss nu vel foruare oss / oc tencke paa dette Exempel / oc komme ihu det / som *Micheas 7.5. etc.* spaar om / Ingen tro sin Næste / Ingen forlade sig paa Førsterne / foruar din Munds Dør / for den som soffuer i din Arm / Thi Sønnen foracter Faderen / Daatteren sætter sig op mod Moderen / Sønnens Hustru imod sin Mands Moder / oc Menniskens eget Hus Folck ere hans Fiender.

Min Ven / huorfor est du kommen?

Her see wi / huor Christus tager imod *Iudam.* Sandelig hand giffuer her tilkende sin offuermaadige store Taalmodighed

dighed oc Sactmodighed / at hand icke anderledis tager imod sin Forræder / end hand staar stille / oc lader sig kysse / oc hører at Forræderen kalder hannem sin Mestere / oc JEsus kende dog vel hans Hiertens tancker / *Psalm: 7. 10.* oc hans forsæt / *Ioh: 13. 11.* Dog alligeuel kalder hand hannem sin Ven / oc Stalbroder.

Her skulle wi dette vel acte / huorledis Christus kalder sin Forræder sin Ven / Sandelig icke for den Sag skyld / at vor HErre oc Frelser Christus / vaar nu *Judæ* Ven / Thi Christus kand icke være hans Ven / som met vilie oc beraad hu / gaar hen aff Dieffuelens indskiudelse *Ioh: 13. 2.* oc foracter alle Christi paamindelser / *Ioh: 6. 70. Item, 13. 21.* oc holder sig der offuer hellig for Mennisken / *Matth: 26. 25.* oc tør spørge fortrædelig / er det Jeg? Oc saa lader Satan gaa ind i sig / *Ioh. 13. 27.* saa at hand forraader sin Mestere. Nu kand Christus oc Satan icke bo i it Huss / Thi de ere imod huer andre / *Luc: 11. 23.* oc Liuset oc Mørcket kommer icke offuer eens / *2. Cor: 6. 14.*

Men Christus kalder hannem sin Ven/ for den Sags skyld/ at Judas holt sig at være Christi Ven. Dernest/ fordi at Christus haffde giort hannem saa mange Vens Gierninger/ kaldet hannem til sin Apostel/ oc ladet hannem see oc høre sine vnderlige Gierninger/ huilcke all Verden forundret sig paa. Det kaster HErren Judas for/ oc beder hannem betencke/ huad Vens stycke/ hand her beuiser igen. Lige saa taler *Mich: 6. 3.* Mit Folck/ huad haffuer ieg giort/ oc huor met haffuer ieg giort dig skade/ sig mig det? *Matth: 23. 37.* Jerusalem/ Jerusalem/ huor offte vilde ieg samle dine Børn/ som en Høne sine Kyllinge vnder sine Vinge?

Her aff bør oss at lære/ at wi icke met mangfoldige Skendsord/ offuerskender vor Wuen/ Men wi langt heller aff Christi Exempel skulle være Taalmodige/ oc haffue metlidighed offuer vor Næstis Elendighed/ oc saa meget som mueligt er/ holde Venskaff met alle Mand/ *Rom: 12. 18.* oc end ocsaa giffue dennem baade at æde oc dricke/

dricke / som *Eliseus* giorde ved de *Syrier*, som vilde fange hannem / *2. Reg: 6. 22.* huilcket S. Pouel oc befaler oss at giøre / *Rom: 12.20.* oc i saa maade bære gloende Kull paa deris Hoffuet.

Juda / forraader du Menniskens Søn met en Kyss?

Her aff kand alle vforstandige Folck lære / som mene / at der er ingen Gud til / som acter deris Ondskaff / *Psalm: 14. 1.* ja / der mene at Gud samtycker met dennem / for hand tier stille en tidlang. Sandelig her see de / at hand skal straffe dennem / oc sætte deris Gierninger for deris øyne / *Psal. 50. 21.* oc skal føre til Liuset / det som skiult er i Mørcket / oc aabenbare Hierternis Raad / *1. Cor. 4. 5.* Oc i sin tid skal hand tale til dem i sin vrede / oc hand skal sla dem met it Jern-Spjr / lige som Leerpotter skal hand sønderknuse dem. *Psal: 2. 5.* It Menniske / siger *Sirach 23. 25. etc.* Staar op aff sin Seng / oc tencker ved sig selff / Huo seer mig? Det er Mørckt omkring mig / oc Væggene skiule mig /

mig/ saa at ingen seer mig/ huem skulde ieg sky? Den Allerhøyeste acter mine Synder icke. Denne skyer alleniste Menniskens øyen / oc tencker icke / at HErrens øyne ere meget klarere / end Solen / oc see alt det som Menniskene giøre / oc skue oc de lønlige Vraaer / Hand kender alle ting / førend de bliffue skabte / saa vel som naar de ere skabte. Den samme Mand / skal straffis aabenbarlig i Staden / oc hand skal forraskis / naar hand tager sig mindst vare.

Det Andet Stycke.

Tre smaa Puncter indeholder dette Andet stycke. I. Aarsagen til S. Peders Gierning. II. Gierningen i sig selff. III. Christi Dom oc Mening om denne Gierning.

I.

De traadde frem / oc lagde Hender paa JEsum/ oc grebe hannem.

Denne Jødernis Tyrannj / gaar S. Peder saa hart til Hiertet / at hand huer-

huercken acter ſit eget Liff / eller Fiendernis/ Men giffuer ſig haſtelig ind iblant dem/ oc ſparer ingen.

Enddog at denne S. Peders Gierning er daarlig / ſaa haffue wi alligeuel her aff at lære. 1. At den wgudelige Verden er offte Aarſag til Guds Børns ſtore Syndfald. *Ieſabel* vaar Aarſag til *Eliæ* wtaalmodighed/ at hand begærede at dø / for hun forfulde hannem. *1. Reg. 19. 4.* Den Rygløſe Verden forarger offte de Fromme. *Matth. 18. 7.* *Salomons* Hedniſke Quinder vaare Aarſag til hans Affguderj/ *1. Re. 11. 7. etc.*

Dernæſt / At ingen bør at ſpare ſit eget Liff / naar hand ſeer / at Chriſtus oc hans Lemmer ere i Nød oc Fare. Thi huo der haffuer ſit eget Liff kierere end Chriſtum/ hand er Chriſto icke verd. *Matt. 10. 37.* Huorledis at wi nu lader vor Næſtis Nød oc trang gaa oſſ til Hierte/ faaer den Nødtørfftige oc Hielpeløſe vel at finde.

Gier-

2.

Gierningen.

Simon Petrus haffde it Suærd/ det drog hand vd/ oc slog effter den ypperste Præstis Suend/ oc hug det høyre øre aff hannem/ oc den Suend hed Malchus.

Johannes Euangelist met stor flid bescriffuer oss S. Peders Strid/ som hand holder paa sin Herris vegne. 1. Siger hand/ at Peder Apostel haffde it Suærd. 2. Huem hand slog effter i synderlighed. 3. Huad for Skade hand giorde Fienden. 4. Huad den Fiende hed.

1. Da haffde *Simon Petrus* it Suærd. Johannes met dette ord/ Da/ giffuer tilkende/ at S. Peder bar icke almindelig Suærd ved sin Side. Men her siges hand at haffue it Suærd. Giffuer der met tilkende/ at S. Peder haffuer forstaaet sin Mesters ord/ (*Luc. 22. 36.* Der hand

hand siger / Huo der icke haffuer Suærd / hand sælge sin Kiortel / oc kiøbe sig Suærd) meget enfoldelig / at hand skulde kiøbe sig it Verdslig Suærd / oc sla Fiender fra sig met. Oc derfor haffuer hand nu saa lige her it Suærd til rede. Huilcken Mening Christus icke haffde. Thi / som wi see her effter / hand vilde icke befries met Værdslig Suærd / Men hand spaaer dem om den Wfred de maa foruente sig / til huilcken hand vilde de skulle berede sig / met Aandelige Suærd / som er Guds Ord / *Ebre. 4. 12. Ephes. 6. 17.* oc met Vaagen oc met Beden / *Matth. 26. 41.*

Her aff skulle wi lære / at det er icke Vnder / at det gaar endnu saa til i Christi Kircke / At det som i en god oc ræt mening vndertiden sigis / offte vrangeligen forstaais / end oc aff dennem / som skulde være vel oplærde i Christi egen Schole / som S. Peder vaar.

2.

Slog effter den ypperste Præstis Suend.

Sandelig / dette er her vel værd at mercke. Efftersdi den ypperste Præst *Cajaphas*, haffde nu saa forbittret sig mod JEsum / at hand endelig haffde dømt hannem til Døde / *Ioh. 11. 50.* oc sagde / at det vaar gaat / at it Menniske døde for Folcket. Dislige ste haffde hand anammet Visdommens Nøgle / oc dog huercken selff vilde indgaa / icke heller vilde hand tilstede andre som vilde indgaa / at komme ind / *Luc. 11. 52.* Saa hand vaar en ræt Aandelig Tyff oc Mordere / som kom for Christum / *Ioh. 10. 8.* Derfor skeer det oc ræt / at Peder besynderlig rammer paa hans Tiener / at giffue hannem der met tilkende / at hand selff skulde snart dø / som en Tyff oc Mordere.

Dernæst / at lære oc vnderuise alle Tienere / at enddog de haffue Befalning oc stor Myndighed til at giøre det onde / dog ere de icke der met vndskyldede for Gud / Men Gud skal skicke det saa / at Suærdet skal komme offuer deris eget Hoffuet / som wi her see. Oc *Esther, 9. 9. etc.* læse wi / at de femhundrede Mend / som *Aman* haffde

vdsendt at sla de wskyldige Jøder ihiel/bliffuer selff slagne / oc *Amans* Tj Sønner met dem. Saa bliffuer da / baade den som vdsendis/ oc den som vdsender / at giøre de wskyldige Ont/ selff straffet.

3.

Oc hug det høyre øre aff hannem.

Det høyre øre mister hand/ som en ræt hoffuet tyff pleier at straffis paa. Først fordi/at hand samtyckte met den Aandelige Tyff/som nu sagt er. 2. Fordi hand haffde icke hafft øre til at høre Guds Ord met/ *Matt:13.9.* Saa straffis hand paa det samme lem som hand synder met. 3. At her met skulle giffuis tilkende/ at mange aff store Herrers Tienere haffue ickun det venstre øre at høre met. Det gode at høre oc føre for Herrerne / der i ere mange døffue. Men huad det onde anlanger / der i ere de nock flittige oc redebon til det værste at fremføre.

4.

Den Suend hed Malchus.

Malchus er it Ebreiske ord / oc liuder paa Danske / den som regnerer / eller haffuer Herredom. Saa vil Euangelisten paaminde oss / at denne Tienere haffuer retteslig suaret met Gierning til sit Naffn / saa hand haffuer iblant dem alle været en ret Hoffuitskalck / som haffuer vel fortient / at hand miste Øret. Saa haffue de her aff Trøst / som endnu lader sig finde at regære i det Onde / at de oc i sin tid skal faa det / som de fortiener / effter som Gud vil oc giffue huer endelig effter sin Gierning / *Matth. 16. 27. Rom. 2. 6.* Farer icke vild / Gud lader sig icke spaatte / Thi huad som it Menniske saaer / det skal hand høste / Huo som saaer i sit Kiød / hand skal høste Fordærffuelsen aff Kiødet / Men huo som saaer i Aanden / hand skal høste det euige Liff aff Aanden. *Galat: 6. 7.*

Christi Dom om S. Peders Gierning.

S. Peders Gierning siunis for Verden at være ret oc velgiort. 1. Fordi hand haffuer Mosis Exempel for sig / der slog den Ægypter ihiel / som offuerfalt den Ebreer / oc Moses giorde ret der vdi / *Exod: 2. 11. etc.*

11 &c. Derneſt haffuer hand Scrifftens Befalning/ *Prouerb. 24. 11.* Redde den/ ſom mand vil ſla ihiel/ oc holt dig icke fra den ſom mand vil dræbe. For det Tredie/ haffde hand oc loffuet/ at hand vilde gaa i Døden met Christo/ *Ioh: 13. 37.* Diſſe ere vel i nogle maade Vndſkyldninger/ men alt for ringe/ ſom wi ville nu faa at høre aff Christo.

Da ſuarede JEſus oc ſagde/ lader dem dog giøre ſaa langt.

Diſſe Chriſti Ord til Diſciplene i almindelighed befatter/ 1. Chriſti Befalning/ at Diſciplene ſkulle icke røre noget Suærd imod Fienderne. For det Andet/ trøſter hand Diſciplene/ at de ſkal intet frycte for Fienderne/ Thi de kunde intet giøre mere/ end Chriſtus vil tilſtæde dennem/ ſom diſſe ord beviſer/ Lader dem giøre ſaa langt/ Som Chriſtus vilde ſige/ All deris Mact haffuer ieg i mine Hender/ derfor giøre de ſaa langt/ ſom ieg vil tilſtæde/ oc icke lenger.

Den samme Trøst haffue oc alle de/ som frycte Gud/ at icke end Satan kand røre noget/ vden Guds Tilladelse/ som Jobs *Historia* lærer/ *Iob. 1. 10. &c.* Haffuer du ey/ (siger Satan) beuaret Job hans Huss/ oc alt det hand haffuer trint omkring? HERREN sagde til Satan/ see/ alt det hand haffuer/ være i din Haand/ vden alleniste/ leg icke din Haand paa hannem selff/ *Cap. 2. 6.* See der/ Hand være i din Haand/ dog spar hans Liff. Her see wi/ at Gud maa forscriffue i stycke vijs/ huor vijt Satan oc hans Lemmer maa raade oc regære.

JEsus sagde til Peder/ stick dit Suærd i Balgen.

1. Thi huo som tager Suærd/ hand skal omkomme met Suærd.

At tage Suærdet/ er at heffne sig selff/ oc icke vil tøffue effter de forordinerede Øffrigheds rette Straff/ huilcke Gud

haff-

haffuer offueranturordet Suærdet/ de Onde til Straff/ *Rom. 13. 4.* som der met icke ville lade sig nøye/ men ville endeligen heffne sig selff/ de skal vide her aff Christo/ at den Low som giffuen er/ *Gen: 9. 6.* den vil euig bliffue ved Mact. Den som vdgiffuer Menniskens Blod/ hans Blod skal oc vdgiffuis / Thi Gud skabte Menniskeu effter sit eget Billede.

Saa er dette den første Aarsag / met huilcken Christus vil lade Peder forstaa / at hand giør icke ret/ oc at hand met sin Gierning kommer Guds heffn offuer sig selff. Lader oss her aff lære / at vocte oss for skade/ at wi icke selffuer vdøser vort eget Blod met vor Hastmodighed / men langt heller liude S. Pouel/ *Rom: 12. 19.* som raader oss/ at wi skulle icke heffne oss selff/ men giffue vreden rum/ oc Gud Heffnen/ Thi hand vil betale/ *Deut: 32. 35.*

Aff dette som sagt er/ see wi / at der er ingen wenighed imellem *Matthæum 10. 10.* Huor Christus forbiuder Disciplene at bære Staff eller Kiep met sig/ Oc imellem

Lucam 22. 36. Huor Christus beder/ at de skulle kiøbe dennem Suærd. Thi hos *Matthæum* befaler hand/ at hans Disciple skal kaste all deris Omhu paa hannem/ Oc hos *Lucam* raader hand dennem til at vaage oc bede/ at den som de skulde haffue kast deris Omhu paa/ vil fri dennem fra all Wlycke oc Fare.

II.

Eller meent du/ at ieg icke kunde bede min Fader nu/ at hand tilskickede mig mere end tolff skock Engle?

Her viser Christus S. Peder/ at hand tencker alt for ringe om Christo. Hand kommer icke ihu/ huad it Christne Menniskis Bøn formaa hos Gud. Hand tencker icke paa/ at Gud sende sine Engle i de Asyriers leyr/ som sloge den gantske Leyr paa Flucten/ der *Esaias* oc *Ezechias* Koning i Jerusalem giorde deris Bøn til Gud imod *Senacheribs* Forhaanelse/ *2. Paral. 32. 20. &c.* som skede 700. Aar for Christi fødsel.

sel. Hand tencker icke heller paa/ huad sked er i Daniels tid/ *Dan: 10. 13.* der en Engel haffuer offuerunndet den Første (det er/ den Kongelig Hoffdieffuel) i den *Persers* Kongerigis Land/ effter Daniels Bøn. Haffuer Menniskens Bøn hafft saadan Krafftighed/ saa haffuer Christi Bøn mere Krafft. Derfor siger Christus/ at hand kunde bekomme tolff skock Engle/ om behoff giøris. Oc nu vide wi/ at en Engel kunde paa en Nats tid sla alle Førstefødde ihiel iblant Ægypterne/ *Exod: 12.* Oc at en Engel kunde frelse Israel fra Ægypternis mangfoldighed/ *Exod. 14. 19.* Huor meget mere kand tolff skock Engle frelse Christum/ om hand vil befale det.

Nu.

Met dette ord/ Nu/ aabenbarer Christus/ huad Mening der er i S. Peders Hierte. Peder kunde vel tencke/ Christum at være i stor wgunst hos Faderen/ for hand saa tilstædde/ at hans Søn skulde bindis oc fangis/ Derfor rætter Christus

hannem met dette ord/ Nu/ oc vil lære hannem/ at hand er saa mectig hoss Faderen/ oc i saa stor Gunst/ som hand nogen tid tilforn haffuer været/ saa at vilde hand/ da kunde hand bekomme aff Faderen tolff skock Engle/ men nu vil hand icke/ Thi det er baade Sønnens oc Faderens vilie/ at saadant skal skee.

Derneſt vil Christus paaminde sine Børn met samme ord/ at de skulle icke met *Elisei* Tiener/ *2. Reg: 6. 15. &c.* tuile i modgang/ fordi at de kunde icke strax see met Legemlige Øyne/ Guds Engle/ oc rige Bistand/ Men de skulle langt heller bede Gud/ at hand vil oplade deris Aandelige oc Trois Øyne/ met huilcke de kunde effter Mosis Exempel/ *Ebre: 11. 27.* see den vsiunlige Guds Bistand oc Beskyttelse. Oc met Konning Dauid / *Psal: 3. 7.* frimodeligen sige / Jeg frycter icke for ti Tusinde / som legge sig trint omkring mod mig. *Psal: 16. 8.* Jeg haffuer sæt HERREN altid for mine Øyne / Thi hand er hos min høyre Haand/ derfor bliffuer ieg vel ved. *Psal. 27. 1.*

HER-

HERREN er mit Liuß oc min Salighed/ for huem skulde ieg frycte. HERREN er mit Liffs Krafft / for huem skulde ieg grue. Derfor om de Onde/ mine Modstandere oc Fiender vilde til mig / at æde mit Kiød / skulle de støde sig oc falde. Naar en Stridshær legger sig end imod mig / da frycter mit Hierte dog icke. Naar Striden begyndis imod mig / da forlader ieg mig paa hannem.

III.

Eller skal ieg icke da dricke den Kalck som min Fader gaff mig.

Met disse ord / giffuer Christus tilkende / at Peders Krig er imod hans Embede oc Kald / til huilcket at vdrette hans Fader haffuer send hannem til Verden / som er/ at lide Død oc Pine for det Menniskelige Kiøn.

At hand kalder sin Pine en Kalck / (som tilforn er omtalet) det er i Figurlig viiß/ eller oc effter den skick/ som mand plegede i Gæstebud at sætte huer sit Beggere

 faare/

faare/Eller oc effter Lægers maade oc skick/ som pleye at forscriffue/ eller at tilskicke de Suge en vis Drick/ oc vndertiden skarp nock. Eller oc er den maade at tale met/ tagen aff Hedningers vijss/ som pleye at forskicke en Forgifft i Fengsel til dem/ som skulle dø/ at de kunde dricke dennem Døden til. Som wi læse/ at *Socrates* der hand vaar kast i Fengsel/ bliffuer hannem send en forgifftig Drick aff Øffrigheden/ saa hand døde der aff/ *Laert: Lib. 2.* om *Socratis* Leffnet.

Som min Fader gaff mig.

Her bekender Christus den Tredie gang for sine Disciple/ at Gud er hans Fader/ oc aff it Faderligt Hierte haffuer skencket hannem Døden/ som i en vis form oc Glass/ Paa det/ at de skulle tencke her paa/ naar de ocsaa komme i Nød/ at Gud er da alligeuel deris Ven oc Fader/ enddog hand aff sin Retfærdighed reffser dennem. *Ebre.: 12.6.* Den som HERREN elsker/ straffer hand/ oc hudstryger det Barn/som hand anammer.

Dissi-

Disligeste at de i deris Modgang/ skulle lære her aff Christo/ icke at tillegge Satan eller Menniskene deris Modgang/ men Gud Fader/ som forarbeyder sine Børn alting til gode/ *Rom. 8. 28.* Saa giorde Dauid. Der *Semei* bandet hannem/ bekender Dauid/ at Gud haffde befalet *Semei* at bande/ *2. Sam: 16. 11.*

IIII.

Huorlunde skulde Scrifften fuldkommis?

Her see wi det Fierde/ som beuiser/ at Peder giorde daarlig/ at hand vddrog Suærd imod disse Fiender/ som er imod den hellige Scrifft/ som aldrig kand ryggis/ *Ioh: 10. 35.* Sandelig siger ieg eder/ siger Christus *Matth. 5. 18.* indtil Himmelen oc Jorden forgaa/ skal icke den mindste Bogstaff eller Pricke forgaa aff Lowen/ før det skeer altsammen. *Luc. 21. 33.* Himmel oc Jord forgaa/ Men mine Ord forgaa icke.

V.

Det skal alt saa gaa til.

Her

Her siger Christus bart vd/ at S. Peders Gierning er tuert imod Guds Forsæt/ huilcket endelig staar wryggelig. Thi Gud er icke som it Mennisike der kand liwe/ eller angre det hand siger/ Men huad hand siger/ det fuldkommer hand/ oc huad hand taler/ det stadfester hand/ *Num: 23. 19.* Nu haffuer Gud sagt/ *Gen: 3. 15.* At Ormen skal knuse Quindens Sæds hæl. Derfor maa det alt saa gaa til.

Her haffue wi en synderlig Trøst/ imod all Elendighed/ Thi Gud haffuer loffuet/ *Esa: 25. 8.* At hand vil tørre Graaden aff sine Børns Oyne/ oc at hand vil føre dem i sin egen Tabernackel/ *Ioh: 14. 2.* Oc spise dennem offuer sit eget Bord/ *Mat. 8. 11.* Huilcket oc wryggelig skal holdis/ fordi at Guds Mund haffuer det oc forloffuet oc tilsagt.

Oc hand rørde ved hans øre/ oc lægte hannem.

Som Christus haffuer raad/ først i almindelighed alle Disciplene/ oc siden i besynder-

synderlighed S. Peder til Taalmodighed oc Spagfærdighed.

Saa lader hand dennem see sit eget Exempel/ huordan hand er til sinds imod sine Fiender/ som der mest tracter effter at binde hannem/ Sandelig saaledis/ at hand foruden Bøn/ Pendinge eller Fortieniste/ læger hans Øre igen/ som vaar affhuggen.

Hid skulle hine Heffngærige Mennisker vende deris Øyne/ see oc acte huor langt de ere fra Christi Aand/ oc hans hellige Bud/ som siger/ *Matth.* 5. 44. &c. Elsker eders Fiender/ velsigner dennem som eder bande/ Giører dem gaat som eder hade/ Beder for dem/ som giør eder skade/ oc forfølge eder/ Paa det/ at i skulle være eders Faders Børn i Himmelen. Thi hand lader sin Soel opgaa offuer de onde/ oc offuer de gode/ oc lader regne offuer de Retfærdige oc Vretfærdige. Saa læse wi/ at Guds Prophete haffuer bedet for sin Fiende *Ieroboam*, huis Haand bleff visnet/ i det hand vilde haffue giort Propheten skade.

Dà

Da beder oc alligeuel Propheten til Gud/ saa hans Fiendis Haand kom til sig igen/ *1. Reg: 13. 6.*

2. At Christus læger sin Fiende/ som haffuer bundet hannem/ der met beuiser hand sig at være en mectig Gud oc HERRE/ oc kand læge alt huad hand vil/ forvden Plaster oc Smørelse/ *Sap: 16. 12.* alligeuel at hand staar bunden/ Saa at Disciplene skal ingen Aarsag haffue til at mistrøste om hannem. Ja at alle som tro paa hannem skulle være visse paa/ at de i hans Saar skulle haffue en krafftig Lægedom. *Esa: 53. 5.*

Den Siuende Predicken.

M*Atth.* 26. 55. Paa den tid *Luc.* 22. 52 sagde JEsus til de ypperste Prester oc Høffuitzmendene for Templen/ oc de Eldste/ som vaare kommen til han-

hannem/ I ere vdgangne/ lige som til en Røffuer/ met Suærd oc met Stenger. *Matth. 26. 55.* at fange mig. Haffuer ieg dog daglige sidet hos eder/ oc haffuer lært i Templen/ oc i lagde icke en Haand paa mig. *Luc. 22. 53.* Men dette er eders Time/ oc Mørckens mact/ *Marc. 14. 49.* paa det Scrifften skal fuldkommis. *Matth. 26. 56.* Men det er altsammen skeet / at Propheternis Scrifft skulde fuldkommis. *Mar. 14. 50. &c.* Da forlode alle (Disciple-ne) hannem/ oc flyde. Oc der vaar en vng Karl/ som fulde hannem effter/ hand vaar klæd met it Linklæde paa sit bare Legeme/ oc de vnge Karle grebe hannem / Men hand slap Linklædet / oc flyde nøgen fra dem. *Ioh. 18. 12.* Men Skaren/ oc den øff-

uerste Høffuitzmand / oc Jødernis Tienere/ toge JEsum oc bunde hannem.

I Den Femte Predicken / loffuede wi at vilde forgiffue den Samtale/ som Christus haffde met Fienderne / som fangede hannem. Men Judas / Forræderen met sin falske Kyss/ dissligeste Peder met sin daarlig Strid / gaffue HERREN Aarsag/ at opholde samme Tale til Fienderne/ oc vende den til dennem. Men nu/ effter Christus haffuer ladet Judas oc S. Peder forstaaet/ huad hand dømte oc mente om deris Gierning / kommer hand til ords igien met Fienderne/som denne vor oplæste Text giffuer tilkende / oc breyer dennem deris Daarlighed / at de ere komne beuebnede Mend til hannem / som er en Spagfærdig Lærer i Kircken / lige som mand pleyer at vdgaa til en Tyff oc Mordere. Oc strax denne Tale er endt / siger *Marcus*, da haffuer alle Disciplene flyet fra hannem / Oc JEsus bleff bunden/ oc henført aff Hawen.

Wi ville aff denne oplæste Text faa tegiffue / Først / om Tiden der Jesus er kommen igen til sin Tale til Fienderne. Derneſt / Huo de ere iblant Fienderne / ſom Chriſtus i beſynderlighed taler til. 3. Aarſag / huorfor Fienderne ere nu ſaa haarde imod Chriſtum. 4. Om Diſciplenis Flucſt. 5. Om Landsknectenis vmildhed imod den vnge Karl / ſom fulde effter Jeſum i det bare Linklæde. 6. Om Jeſu Baand.

Den Førſte Part.

Paa den tid.

DEtte er meget merckeligt at acte / at Chriſtus / ſom nu ſtaar en fangen oc bunden Mand / iblant diſſe mange arge Skalcke ſine Fiender / taler ſaa driſtelig / oc ſiger rundt vd / huad hand mener om dennem. Lige ſaa haffuer Guds tro Mend / enddog de offte aff Guds Tilladelſe / ere kaſte i Fengſel / oc ere haardelige bundne paa Legemens vegne / ſaa haffue de dog frimodelig talet. Huilcket er Gud-

Børns største Glæde / At huor ilde der fa-
ris met Tienerne / oc huor hart de dennem
binde / Saa kand dog Guds Ord aldrig
bindis / men det maa endelig haffue sin frj
gang / imod alle Tyranners vilie oc baand /
som S. Pouel merckelig oc trøstelig siger /
2. Timoth: 2. 9. Jeg lider for Euangelio
indtil Baandene / som en Misdedere / Men
Guds Ord er icke bunden.

Sandelig wi kand det icke necte / at
Gud Allmectigste / der hand sende sine A-
postle den hellig Aand paa Pintzedag / i det
stercke Vær / oc i gloende Tunger / *Act: 2.
2. &c.* vilde jo giffue det samme tilkende / at
det skal icke mere staa i nogen Tyrannis
vilie oc mact / hand maa giøre sig saa Ond
som hand kand / at forhindre Guds Ords
fremgang / End det staar i hans Mact / at
forbiude Været at blæse / naar det vil / oc
huor det vil / *Ioh: 3. 8.* Eller oc at forbiude
Ilden / den skal icke værme eller brende /
naar den er optend. Dette at være Sant /
vidner nocksom S. Pouels Scriffter / til
de Epheser *Cap. 3. 1. Item Cap. 4. 1.* Galater /
Philip-

Philipper/ Colosser/ til Timotheum den anden Epistel. Som klarlig læsis i Enden i samme Scriffter / at de ere sende aff S. Pouels Fengsel i Rom. Saa er da *Pauli* Person bunden / men Ordet kand Tyrannen *Nero* icke binde.

De gamle Forfædre haffue lignet den Christen Kircke ved Maanen / i de maade/ at Maanen siunis icke altid lige stor/ huilcken i sit Legem er dog altid lige stor/ Oc i det/ at Maanen icke altid opliusis lige meget aff Solen / Saa gaar det til met Christi Kircke/ huilcken offte siunis for Verden ringe/ som det gick met *Elia*, der mente sig ene at være offuerbleffuen aff Guds Folck/ *1. Reg: 19. 14.* Men Guds faste Grunduol ligger dog fast / oc haffuer denne Beseg-ling/ Gud kender sine / *2. Timoth: 2. 19.* oc beuarer dennem/ end oc vnder Fiendernis Hender / som tilforn bleff lært.

Christi Kircke er vndertiden meget mørck / som vore synder fortiene oc forskylde / *Matth: 21. 43.* Eller oc Gud tilsteder at forsøge sine Børn / *Iacob. 1. 12.* at de selff

kunde vide, huad for en Tro de haffue/ *Gen: 22. 11. &c. Matth: 15. 23. &c.* Oc at hand kand opuecke vdi dennem en ret Aandelig Hunger oc Tørst til sit hellige Ord/ *Amos 8. 11.* Men dog alligeuel lige som Maanen bliffuer strax opliust igen/ naar den er allermest formørckt: Saa kõmer oc Guds Kircke oc hellige Ord op igen aff all Formørckelse oc Fortrengsel/ som wi læse om Jøderne i Ægypten/ at de komme op igen/ effter den lange Forfølgelse de haffde vnder den Vgudelige *Pharaone*, saa at jo mere de bleffue plagede/ dis mere voxte/ formeredis oc vdbreddis de/ *Exod: 1. 12.* Ja sandelig/ Gud lod sig allermest see oc betee hoss dem/ i Jldstytten oc i Skystytten/ *Exod: 13. 21.* der de daglige vandrede i Ørcken/ i de 40. Aar/ *Act: 7. 36.* Saa vil Gud endnu beuare sin Kircke til Verdens ende/ *Matt: 28. 18.* at icke Helffuedis Porte skal formaa sig noget imod hende/ *Matth: 16. 18.*

Den Anden Part.

JEsus

JEſus ſagde til de ypperſte Preſter oc Høffuitzmend for Templen/ oc de Eldſte for Folcket.

Her ſiger Euangeliſten *Lucas*, huem Chriſtus taler til i beſynderlighed iblant Fienderne/ Sandelig icke alleniſte til den almindelig Hob/ſom vaar kommen til hannem/ Men hand taler i beſynderlighed til de ſtore Herrer / baade i den Geiſtlig oc Verdſlig Stat / oc næffner dennem ved deris Stat oc Embede/ i ypperſte Preſter oc i ſtore Herrer/ ſom regærer/ i opuecker Almuen til alt Ont.

Met dette Exempel lærer Chriſtus/ At de ſom ere hans Ords Tienere/ ſkulle ſaa vel ſige de ypperſte for Templen oc for Folcket / deris Ondſkaff til/ſom de giøre ved de Fattige oc Ringe. Saa ſagde *Elias* til *Achab*, Du oc din Faders Huſſ forſtyrrer Iſrael/ i det/ at i forlader HERRENS Bud / oc vandrer effter *Baal*, *1. Reg: 18. 18.* Oc *Nathan* til Dauid / Du eſt den Mand/ ſom haffuer taget *Vriæ* Hu-

stru / oc slaget *Vriam* ihiel / *2. Sam : 12. 7. etc.* Oc Jehu Prophete til Konning *Iosaphat*, Skalt du saa hielpe de Vgudelige / oc elske dem som hade HERREN / oc derfor er HERRENS Vrede offuer dig / *2. Paral : 19. 2.* Oc *Iohannes Baptista* til *Herodem*, Det er icke ræt / at du haffuer din Broders *Philippi* Hustru / *Matth : 14. 4.* Huo som icke vil dette giøre / hand maa befrycte sig / at Gud / som haffuer sæt hannem til Vecter / hand skal i sin tid kræffue den Vgudeligis Blod aff hans Hender / *Ezech : 33. 6.* Oc skille hannem ved den ære oc Retfærdigheds Krone / som Gud skal giffue sine tro Tienere / *1. Cor : 4. 5. 2. Timoth : 4. 8.*

Jere vdgangne lige som til en Røffuer met Suærd oc met Stenger at fange mig.

Dette straffer Christus i de ypperste Prester oc Eldste / at de gaa vd til hannem lige som de haffde en Røffuer oc Manddraber at fange.

Disse faa ord befatter sandelige mange herlige Lærdomme / aff huilcke wi ville disse fire for andre acte.

Først / paaminder hand Øffrighed / at de bør ingenlunde / at drage noget Verie eller Vaaben / mod den Retfærdige / meget mindre at sla hannem oc legge hannem i Fengsel oc Baand. Huilcket oc S. Pouel lærer / *Rom: 13. 3.* Øffrighed er icke de gode Gierninger / men de onde til Fryct / Oc vilt du icke fryctc dig for Øffrigheden / da giør det som gaat er / saa skalt du haffue loff aff hannem.

Dernest lærer Christi ord / at Anabaptisternis Lærdom er falsk / huilcken der siger / at Øffrighed maa icke bruge Suærdet. Her siger Christus / at de bør at gaa vd til en Røffuer met Suærd oc Stenger / at fange hannem. *Gen: 9. 6.* Huo som vdgiffuer Menniskens Blod / hans Blod skal vdgiffuis igen / Thi Gud haffuer giort Menniskên effter sit Billede. *Rom: 13. 4.* Giør du det som ont er / da fryctc dig / Thi Øffrighed bær icke Suærdet forgæffuis.

Hand er Guds Tienere / en Hæffner til Straff offuer dem som giøre ilde. Ja Guds Low befaler / at mand icke skal tage Pendinge aff nogen Manddraber / som haffuer met beraad Hu oc Vilie slaget sin Næste ihiel / *Num: 35. 31.*

For det Tredie / paamindis her Øffrighed / at de skulle bruge deris Suærd / som Gud haffuer dennem antuordet / met allerstørste Flittighed / imod Tyffue oc Røffuere / oc andet ont / At de kand tage saa meget som mueligt er / det Onde aff Staden / *Deut: 13. 5.* Paa det / at den Fred / som Verden icke kand giffue / *Ioh: 14. 27.* oc som offuergaar all Menniskelig Forstand / *Phil: 4. 7.* kand bo hos oss. Der som de det icke giøre men løber met Tyffuen naar de seer hannem / oc de ville haffue deris Omgengelse met Hoerkarle. *Psal: 50. 17.* Oc lader icke Enckers oc Faderløse Børns Sag komme for sig / at hielpe dennem / Da kand de læse / *Esa: 1. 15.* At naar de vdbrede deris Hender / da vil Gud skiule sine øyne for dem / oc om de end meget bede / saa vil HErren dog icke høre dennem.

For det Fierde / lærer her Christus/ at det er icke imod Christen Kierlighed oc Taalmodighed/at forsuare sig imod wræt. Det giør Christus her. Det giorde oc S. Pouel *Act: 16.37.* Oc S. Staphen *Act: 7. 51.*

Den Tredie Part.

Haffuer ieg dog daglig sidet hos eder/ oc lærd i Templet/ oc i lagde icke en Haand paa mig? Men dette er eders Time/ oc Mørckens Stund/ at Scrifften skal fuldkommis.

I denne Tredie Part / haffue wi disse stycker at acte. 1. Christi flitighed daglige at lære i Templet. 2. Jødernis aabenbarlige Vgudelighed. 3. Aarsag / hui Jøderne haffue nu saa stor Mact offuer JEsum / som de icke tilforne haffue haffd.

1. Haffuer Jeg dog daglig sidet hos eder/ oc lærd i Templet.

Her giffuer Christus sin flitighed tilkende / som hand haffuer brugt til at underuise Jøderne om Guds Rige / At hand haffuer ingen Dag ladet gaa forbi / i den gantske Uge / siden hand reed ind til dennem / *Matth: 21. 10.* At hand jo haffuer været i Templet / oc som *Esaias 65. 2.* siger / haffuer staaet den gantske Dag met udracte Hender til it wlydigt Folck.

Aff denne Daglige Arbeyde / som Christus haffuer taget sig til i Templen / haffuer Christi Børn at lære / at de oc haffue deris lyst i HERRENS Low / oc taler om hende Dag oc Nat / *Psal: 1. 2.* Oc lader Guds Lowbog icke komme fra deris Mund / men at de tencke paa hende Dag oc Nat / *Iosuæ 1. 8.*

2. Jeg haffuer Daglig sidet hos eder / oc lærd i Templen / oc i lagde icke en Haand paa mig.

Her giffuer Christus Jødernis Ugudelighed / ja / Tyrannj ræt tilkende / mod sig / At efftterdi Christus haffuer met

saa

ſaa god oc klar beſkeen ſuaret dennem til alle deris liſtige Spørſſmaal / ſom de gaffue faare / baade om det vaar ræt at giffue Keyſeren Skat / oc til alle andre / ſom de haffue faaregiffuen / *Matth: 22.* Oc dog haffue icke kund faaet nogen Aarſag til at ſkade hannem. Dog alliguel reiſe de ſig op mod hannem / foruden all ſkyld / oc kõmer her beuebnede Mend / at ville fange Jeſum / wſkyldig i alle maade / ſom er it Tyranniſke ſtycke. Lige ſaa giorde de oc mod S. Staphen. At effter de kunde icke offueruinde hannem i deris Scholer met Lærdom / ſaa reyſe de ſig op mod hannem met Suærdet / oc wſkyldeligen tager hannem aff Dage / *Act: 7. 54. etc.* Det ſamme bleff S. Peder oc S. Hans vederfaret / *Act: 4 14. Item, Cap: 5. v: 40.* Saa ſkulle Guds Lemmer icke vredis ved / om dennem ſkenckis met den ſamme Skaale paa denne tid. Wi maa det vente / at haffue de ſaa giort ved Husbonden / meget mere ſkulle de giøre det met hans Hus-Folck / *Matth: 10. 25.*

Men

7. Men denne er eders Time / oc Mørckens Mact / at Scrifften skal fuldkommis.

J disse Ord haffuer *Lucas Cap: 22. v. 53.* opscreffuit tho Sager / oc *Marcus Cap: 14. v: 49.* En / hui Jøderne haffue nu saa stor Mact offuer JEsum / mere end de nogen tid haffue haffd tilforne.

1. Denne er eders Time.

Der met lærer Christus / at all Jødernis Vrede oc Ondskaff / haffde aldelis intet vdræt mod Christum / haffde icke denne samme Time været kommen / der JEsus vilde lide paa / effter Faderens forskickede Raad. Huilcket saa at være i Sandhed / disse Exemple vidner. Der Herodes vil sla Barnet ihiel / *Matth: 2. 14.* da kunde hand intet vdrette. Borgerne i Nazareth / som førde JEsum vd paa Bierget / vden for Byen / oc vilde haffue forraad hannem / formaatte dog intet mod hannem. *Luc: 4. 30.* Phariseerne der de sende deris Tienere

vd

vd at fange JEsum / kommer de tilbage / oc haffuer intet vdrœt. *Iohan: 7.32. etc.* huor offte vilde Jøderne haffue stenet JEsum & gick hand icke fra dennem / saa de viste aldrig huor hand vaar. *Iohan: 8.59. Item cap: 10. v: 31.*

Denne Time / som er effter at Sølen er nedgangen / vilde Christus lade sig fange / fordi hand vaar det Paaske Lam / som Jødernis Paaske Lam betyde / der skulde slactis vel vd paa Afftenen. *Exod: 12. 6.* Tilforne for sine Disciple / førend Fienderne kom / kaldet JEsus sin Pine en Time / at trøste Disciplene / som wi tilforne haffue omtalet. Nu kalder hand oc her for Fienderne sin Pine / en Time / at giffue sine oc alle sine Børns Fiender dette at betencke / at den Pine oc Wrœt / som de kand bære paa Guds Børn / det er icke vden en Time / en stacket Stund / som oc David *Psal: 30. 6.* trøster / om Afftenen Graad / oc om Morgenen Glæde oc Sang. Oc Christus selff *Matth 10. 28.* Frycter eder intet / for den som slaer Legemet ihiel. Thi de kand

icke sla Siælen ihiel / *1 Pet: 5. 10.* All Naadis Gud / som kallede oss til sin euighed Herlighed i Christo JEsu / hand skal fuldkommelig berede / styrcke / bekreffte oc grundfeste eder / som lide en liden Tid.

Her i skulle alle Guds Børns Fiender speyle sig / som saa hart pucke oc snorcke / oc mener sig at ville altid haffue Herredømme oc Mact offuer Guds Børn / at deris Mact varer icke vden en Time. Det almindelige Ordspraag er gierne sande / Strenge Herrer regære icke lenge. Det faa de oc at finde / naar den milde oc Sactmodige Konge JEsus *Matth: 11. 29.* kommer oc skal borttage all Herredom oc all Tyranni / *1. Corinth: 15. 24.* at deris Regimente haffuer icke varet en Time / som Christus her lærer / oc som Dauid siger / *Psalm: 37. 10.* Det er endnu en liden Stund Saa er den Vgudelige icke mere / oc naar du seer effter hans Stæd / da skal hand være borte.

2. Oc Mørckens Mact.

Christus

Christus kalder denne Jødernis ond-
skaff / Mørckens Mact / icke for den Sags
skyld allene / at det er nu Nat / der de kom-
mer til hannem i Hawen / Men fordisaa
at Mørckens Gierning *Rom: 13. 13.* Had/
Affuind / Tyrannj / nu regærer veldelig i
dennem / saa at Liuset er nu slæt vde for
dem / som *Iohannes Cap: 1. 4. etc.* lærer / J
hannem vaar Liffuet / oc Liffuet vaar
Menniskens Liuss/oc Liuset skinner i Mør-
cket/ oc Mørcket begreb det icke.

Her paamindis alle de / som leffue
hen i Affuind oc Tyrannj / at de ere icke
Liusens Børn / som de vel meene / Men
Christus siger her / at de ere vnder Mør-
ckens Mact / det er Dieffuelens Mact /
Thi Satan er Mørckens Offrighed / som
S. Pouel lærer / *Ephess: 6. 12.* oc hand fø-
rer oc driffuer dennem effter sin vilie / saa
lenge de haffue lyst oc vilie til at Synde/
2. Timoth: 2. 25. etc.

3. At Scrifften skal fuldkommis.

Her mener Christus de hellige Pro-
pheters Spaadom / som enten ved flere

ord/ eller oc ved Figurer oc Lignelser haffuer talet om Christi hellige Død oc Pine/ huilcke endelig skulde fuldkommis/effter den hellig Aands Sandruhed/huilcken haffuer dreffuet de hellige Folck i det gamle Testamente til at spaa om saadant/ *2. Pet: 1. 21.* Oc det bekender oc alle Apostlene / *Act: 4. 27. etc.* At *Herodes* oc *Pontius Pilatus* met Hedningene oc Israels Folck / haffue giort det paa JEsum / som Guds Haand oc Raad før betenckte at skulde ske.

Den Fierde Part.

Da forlode alle Disciplene hannem oc flyede.

Lige som vor gamle Fader Adam met sin Aff fald fra Gud / forskyldte / at alle Creatur skulde fly fra hannem / *Gene: 3.* Saa maa nu hans Forloffuere Christus / *Ebre: 7. 22.* betale/oc det lide / at hand bliffuer forraad aff en aff sine egne Disciple/ oc strax forladen aff alle de andre/ paa det / at hand kand fly oss / som tro paa sig/ Naade oc Indgang til Faderen / *Rom:*

5. 2. oc giøre oſſ til Borgere met de hellige oc Guds Indbyggere. *Epheſ: 2. 19.*

Dernæſt fuldkommis i denne Diſciplenis Fluct/ det ſom Chriſtus haffde ſpaad Diſciplene/ At de ſkulde alle forarge dennem paa hannem/ (*Matth: 26. 31.* oc at de ſkulde atſpredis huer til ſit/ oc forlade hannem allene/ *Iohan: 16. 32.* ſom oc *Zacharias 13. 7.* haffde Propheteret.

Her hos ſkyde de/ at wi dis bedre kunde vide mod Papiſternis vildfarende Lærdom/ ſom giøre oſſ mange Talſſmend hos Gud/ at Chriſtus er allene den ſande oc rætte Megler oc Talſſmand hos Gud Fader/ *1. Timo: 2. 5.* paa det gantſke Menniſkelige Køns vegne/ *1. Iohan: 2. 1. etc.* for huis ſkyld hand ocſaa allene haffuer traadt Perſen/ *Eſa: 63. 3.* oc for ſin egen ſkyld haffuer vdſlet all deris Wretfærdighed/ ſom tro paa hannem/ *Eſa. 43. 25.*

Aff diſſe Diſciplers Fluct haffue wi nu at lære/ Førſt/ huor hart Synden henger ved det Menniſkelige Køn/ end ocſaa hos de Gudfrychtige/ ſom diſſe Diſci-

plers Exempel paaminder / i huilcke det haffuer icke allene været en stor fryct for Liffuet / men ocsaa næsten Fortuilelse i denne deris Forfølgelse / saa at de haffue forlat Christum / for Dødsens Fryct skyld / oc tenckt / at de finge hannem aldrig mere i denne Verden at see. Huilcken vaar en stor Synd / at de saa slæt vdslaer / alle Christi trøstige Predicken / J huilcke hand haffde sagt dennem / at hand vilde icke forlade dennem Faderløse / *Iohan.* 14. 18. Men at hand vilde møde dennem i Galilæa / der skulle de see hannem / *Matth.* 26. 32.

For det Andet da lære wi her / at wi icke skulle strax mistuile om it Menniskis Salighed / naar wi see oc høre / at hand falder / oc end vndertiden saare forskræckelig forseer sig i nogen Synd / Men wi skulle langt heller mene / at den som er Siug i Dag / kand vorde helbred oc tilpas igen i Morgen. Oc den som nu ligger / kand aff Guds Naade i Morgen opreysis / Thi Gud vil icke strax offuerbryde det knusede Rør / oc icke vdslycke den Hør / som endnu

ryger.

ryger. *Esa. 42. 3.* Men hand loffuer hos *Ezechielem 34. 12.* at hand vil oplede det Fortabte/ oc igenlede det vildfarende/ oc forbinde det Saare / oc tage vare paa det skrøbelige / oc vil føde dem i Dom. Oc Christus bekender sig at være kommen / at kalde Syndere til Penitentze / oc icke de Retfærdige / Oc at være de skrøbeliges Læge/ *Matt. 9. 12. etc.* Ja til at hielpe/ er hand en Mestere / *Esa. 63. 1.* Dette saa vist at være / lærer S. Pouel oss / i sit eget Exempel / der hand siger/ Det er jo visselige sandt / oc it dyre oc værdige ord / at JEsus Christus kom til Verden / at giøre Syndere salige. Iblant huilcke ieg er den største/ Men derfor er mig Barmhiertighed vederfaren/ paa det / at JEsus Christus vilde beuise i mig / en besynderlig / all Taalmodighed/ Dem til it Exempel / som skulde tro paa hannem til det euige Liff / *1. Timoth. 1. 15. etc.*

Den Femte Part.

Der vaar en vng Karl / som fulde hannem effter / hand vaar

klæd met it Linklæde paa sit bare Legeme. Oc de vnge Karle grebe hannem. Men hand slap Linklædet / oc flyde nøgen fra dennem.

Met disse ord beskriffuer Euangelisten *Marcus*, Knectenis wmildhed mod denne vnge Karl / som der følger JEsum/ met det Linklede paa sit bare Legeme. Huilcken Karl der meenis at være sprungen op aff sin første Søffn/ aff Knectenis bulder/ som nu gaar vd at fange JEsum / oc haffuer icke giffuet sig stunder at tage klæder paa / andre end Lagenet allene / paa det hand kunde see/ huad ende det vilde tage met JEsu.

Aff samme Historia haffue wi at lære/ huad Guds Børn/ som elske oc følge JEsum / for huis skyld de gierne forlader alting. *Matth. 19. 27.* haffue at foruente aff denne løse Verdens Knecte. Som er/ at de samme aff deris metfødde løsactighed/ oc Ondskaff imod Christum / ville icke lade

sig

sig nøye at fange oc binde de forneinste Lærere oc Hoffueder for Christi Kircke. Men de ville oc fare effter at fange oc røffue dem/ som effterfølge deris Lærdom. Dette see wi i denne Historia. De lode sig icke nøye/ at Christus / det rætte Hoffuet / er fangen / Men de løber oc effter den nøgne. *Saul* lod sig icke nøye at sla Presterne ihiel i *Nobe*, Men Quinderne oc Børnene maatte oc dø. *1. Sam. 22. 18. etc.* Der *Stephanus* vaar stenet *Act. 7. 60.* farer *Saul* til *Damascum*, at fange alle Christne. *Act. 9. 2.* Der *Iohannes Baptista* vaar halshuggen aff *Herode*, læggis der vind paa at fange Jesum / *Matth. 14. 10. Luc. 9. 9.* Der S. Jacob vaar halshuggen/ kastis S. Peder i Fengsel/ *Act. 12. 2. etc.* Det samme skeer aff Papisterne i denne tid. De brende icke allene Presterne / Men oc den simpel Almu / som holder Jesum allene for deris Talssmand hos Gud. oc kand de icke faa fat paa dennem / saa tage de dog Klæderne / Huss/ oc Gods / oc foriager dennem fra alt det de eyer. Men lader dem tage / huad de tage

 kunde/

kand. Wi ville gierne fly nøgne til JEsum/ Thi en Dag er bedre i HERRENS Forgaard / end ellers Tusinde. Ja Sandelig det er bedre at vocte Døren i Guds Huss/ end lenge at bo i de Vgudeliges Bolige *Psalm.* 84. 11.

Den Siette Part.

Skaren oc den øffuerste Høffuitzmand/ oc Jødernis Tienere/ toge JEsum oc bunde hannem.

Den Første Aarsage / til Christi Baand/vaar den første Adams modvillighed/ der kaste Guds Lows Baand aff sig/ som endnu hans Børn offte giøre / som *Psalm.* 2.3. taler / der met / at hand aad aff det forbudne træis Fruct. *Gene.* 3. 6. oc at de daglige fare vild fra Gud / som Faar. *Psal.* 119. 176. For saadan Vlydighed maatte den Anden Adam / lade sine Hender binde / som Dauid klarlig siger / *Psalm.* 119. 61. De Vgudeligis Baand / haffue taget mig fangen. Ja det maatte Christus alt saa lide/

de/ paa det hand kunde løse oss / som vaare vnder Lowen / at wi kunde faa Børnens Vdkaarelse. *Galat. 4. 5.* som Dauid spaade om / *Psalm. 116. 16.* HERRE/ du sønderreffue mine Baand/ Thi ieg er din Tienere / oc din Tienerindis Søn. *Psalm. 146. 7.* HERREN skicker dem Ræt som lide Vold / hand giffuer de Hungrige Mad/ HERREN løser dem / som ere fangne. *Esa. 61. 1. etc.* HERRENS Aand er offuer mig / derfor haffuer HERREN Salued mig/ Hand vdsende mig til at Predicke for de Elendige/ oc forbinde de sønderknusede Hierter/ at predicke de fangne Genløssning/ oc de bundne opladelse.

Dernæst bindis Christus / at hand skulde opfylde det gamle Testamentis Figurer / som haffue giffuit disse hans baand tilkende. Isaac bindis aff Abraham sin Fader / der hand skulde offris / *Genes. 22. 9.* *Samson* bindis aff sine egne Landmend / *Iudic. 15. 13.* Det Queg/ som Presterne slactede til Offer / bleff ført bunden til Slactning. *Levit. 1. 4. Item, Cap. 3. v. 2.* HER-

NENS Arck bleff fangen oc bortført aff Philisteerne / *1. Sam. 5. 1. etc.* Paaske Lammet bleff bunden / før det bleff slactet / *Exod. 12.* Derfaare skulde oc det rætte sande Paaske Lam / som bar Verdens Synder / *Ioh. 1. 29.* effter Scrifften *Esa. 53. 7.* føris bunden til Slacter Bencken.

For Det Tredie / vilde oc Christus lade sig binde / at hand met sine Baand vilde helliggiøre alle deris Baand / som for hans skyld bliffue bundne / som S. Pouel vaar / *Epheß. 4. 1.* oc for hans skyld mister deris Liff / som *Stephanus* giorde / *Act. 7. 60.* At de samme skulde være visse her paa / at effter denne tids Baand oc Pine / skulle de finde deris rætte Liff / Christum. *Coloß. 3. 4.* som skal giffue dennem Retfærdigheds Krone / som hand allerede haffuer til dennem bortlagt / *2. Timoth. 4. 8. 1. Pet. 5. 4. Apocalip. 2. 10.*

Kunde Keyser *Caligula* være saa mild oc Barmhiertig imod Kong *Agrippam*, huilcken Keyser *Tyberius* haffde fangen / at hand gaff hannem en Guldkæde / som ve-

yede lige saa meget / som den Staalkæde giorde / der hans Hender vaare bundne met / som wi læser hos *Ioseph: lib. 19. cap. 5.* huor meget mere skal den euige / wforgengelige oc wsiunlige Konge *1. Timoth: 1. 17.* som er allene god *Matth: 19. 17.* giøre vel mod sine Fanger / som hand icke skal forsmaa *Psalm: 69. 34.* Ja sandelig hand skal giffue dennem offuer alt det / som de bede eller forstaa. *Epheß: 3. 20.*

For det Fierde / lod Christus sig binde / at hand vilde lade de Wgudelige oc haardnackede Mennniske / som saa ringe acter Guds Vrede mod Synden / See / en liden glantz oc Tegen / huordanne deris Vilkaar skal bliffue / efterdi at de ere jo allerede nogle visne Grene / som icke bære nogen Frutt / som endelig bindis i Knippe oc kastis i den Jld / som icke kand vdslyckis / *Iohan: 15. 6. Apocal: 21. 8.* Tencker her paa i som træder Pactens Blod vnder Fødder / *Ebre: 10. 29.* oc daglig misbruger Guds Langmodighed / *Rom: 2. 5.* at den tid vil komme / at i icke skulle bindis met Jernlen-

cker oc Baand / som *Manasses* hand vaar / at hand end icke kunde bøye sine Knæ / *2. Paralip: 33. 11* eller som *Ioachaz* om huilcken wi læse *2. Reg: 23. 33.* huis Baand / enddog de vaare Pinactelige oc Forsmædelige / saa vaare de dog Timelige / Men met Mørckens Lencker / som Dieffuelen oc er bunden met / som aldrig dog kand løsis. *2. Pet: 2. 4.* Thi det vil endelig skee / at de Vgudeligis Misgierninger / skal gribe dennem / oc de skulle holdis met deris Synders Snarer / De skulle dø / for de vilde icke lade sig vnderuise / *Prouerb. 5. 22.* Oc de skulle samlis i Knippe til Graffuen / oc bliffue indeluctte i Fengsel / *Esa. 24. 22.* Ja bunden baade met Hender oc Fødder / oc kastis hen vdi den yduortis Mørcke / som skal være Graad oc Tendgnidsel. *Matth. 22. 13.*

Den Tredie Part aff vor Herris Jesu Christi Pinis oc Døds Historie / huilcken indeholder om det Geistlige Raad i Jerusalem / huorledis de haffue handlet met Christo.

Den Ottende Predicken.

Iohan. 18. 13. etc. Oc de førde hannem først til Annas hand var Caiaphas Suoger / som vaar det Aar ypperste Prest. Men det vaar Caiaphas, som raadde Jøderne / Det vaar gaat / at it Menniske døde for Folcket. Matth. 26. 57. Oc de førde JEsum hen til Caiapham, den ypperste Prest / det er / til den øffuerste Bisp for Presterne / der som alle de ypperste Prester / oc Eldste / oc Scrifftklaage vaare forsamlede. Iohan. 18. 15. Men Simon Petrus fulde JEsum langt effter / oc en anden Discipel. Matth. 26. 58. indtil den ypperste Prestis Sal. Ioh. 18. 15. etc. Den

samme

samme Discipel vaar bekendt met den ypperste Prest / oc gick ind met JEsu i den ypperste Prestis Sal. Men Peder stod vden for Dørren. Da gick den anden Discipel / som vaar bekent met den ypperste Prest / hen vd / oc talet met Døruocterſken / oc flyde Peder ind. Men Suennene oc Tienerne stode / oc haffde giort en Kul Ild. *Marc.* 14. 66. der nedre. *Luc.* 22. 55 mit i Salen. *Ioh.* 18. 18. oc varmede sig. Thi det vaar kalt Oc Petrus stod hos dem / oc varmede sig. *Matth.* 26. 58 paa det hand kunde see / huad ende det vilde faa. *Marc.* 14 66 Men den ypperste Prestis Pige / *Iohan.* 18. 17. som tog vare paa Døren. *Marc.* 14. 67. saae Peder sidde ved Liuset / der hand varmede sig / oc stirrede paa

hannem / oc sagde til hannem. *Mat.* 26. 69. Oc du vaarst met JEsu aff Galilæa. *Iohan.* 18. 17. Est du oc icke en aff dette Menniskis Disciple? da nectede hand det. *Matth.* 26. 70. for dem alle. *Luc.* 22. 57. oc sagde / Quinde / *Iohan.* 18. 25. Jeg er icke. *Marc.* 14. 68. Jeg kender hannem icke. Jeg veed oc icke huad du siger.

HEr til haffue wi forhandlet den Anden Part aff vor HErris JEsu Christi hellige Pinis oc Døds Historie / vdi huilcken wi haffue i besynderlighed hørdt. 1. Om hans Bøn til sin Fader. 2. Huor flitig hand haffuer været til at raade sine Disciple til Bøn / at de skulde icke falde i Fristelse. 3. Om hans induortis oc Aandelige Pine hand lider aff Guds Vrede / saa at hand suedis Blodige taare / som fulde paa Jorden. 4. Huorledis wi skulle forstaa / at Engelen sigis at trøste hannem. 5. Om Judæ Forræders Kyss. 6. Om

S. Pe-

S. Peders Krig / hand holdt paa Christi vegne / synderlig mod *Malchum*, den ypperste Prestis Suend / oc huor Christus siger hannem / huor daarlig hand haffuer giort. 7. Om den Samtale Christus holder met Fienderne / som vaare komne met beuebnede Haand at fange hannem. 8. Huor Christus bliffuer endelig fangen oc bunden / oc saa henført.

Oc vdi disse Puncter / met deris tilhørende Lærdomme / haffue wi befattet Hawens Historie. Følger nu den Tredie Part / som indeholder / huorledis det er tilgangen / for det Geistlige Raad i Jerusalem / vdi huilcken vaar *Annas*, den gamle affsat Bisp / met sin Suoger *Caiaphas*, som vaar nu Bisp / huilcke to vaare Hoffueder for alle de andre Prester / som sad i Capitel oc Raad met dennem / huorledis disse Bisper oc Prester forhøre Christi Sag / søger falske Vidnisbyrd. Oc paa det sidste endelig fordømmer hannem til døde.

Her foruden i denne Tredie Part indfalder at tale om / huorledis det gaar til

til met tre aff Christi Disciple / som ere / Først / met S. Peder oc met S. Hans / huilcke der kommer iblant dette onde Selskaff paa Bispegaarden. S. Hans gaar fri vden all Fristelse. S. Peder bliffuer haardelig fristet / oc der offuer necter JEsum / Huilcket hannem haardeligen strax fortryder / oc giør en sand oc aluorlig Penitentz / oc bliffuer anammet aff Christo. Dernest om Juda / huor det gaar met hannem / der hand nu seer Christum at være fordømt aff Presterne / at hand kaster Pendingene i Templen / skynder sig bort oc henger sig.

Aff denne oplæste Text / ville wi faaregiffue tuende stycker. Først ville wi acte de Personers Beskriffuelse / som Christus føris for / der skulle see oc forfare hans Sag.

Dernæst om S. Hansis oc S. Peders Reyse til Bispegaarden effter JEsum / oc om S. Peders første nectelse.

Det Første.

Johannes oc *Matthæus* faaregiffuer i denne vor Dags Text / fire slags Personen/

ner / som besad Capitlet oc *Presbyterium* / til huilcket Christi Sag først kommer. 1. Er *Annas* den affsatte Bisp. 2. Er *Caiaphas*, som nu er Bisp. 3. Ere de ypperste Prester / som vaare næst Bispen i Raadet. 4. Ere her de Eldste / som ere Verdslige Offrighed aff Jødernis Stamme.

1. Oc de førde hannem først til Annas.

DEt Christus føris først til den affsatte Bisp / oc icke til *Caiaphas*, som nu vaar i Regæringen / finder wi disse Sager.

1. Fordi hand vaar *Caiaphæ* Suoger / som Johannes her siger / Derfor giøris hannem denne ære / at JEsus skal først ind paa hans Gaard / at hand kand glæde sig / at JEsus kand en gang fangis oc bindis. Saa gaar det offte endnu til i Verden / at den Fattige maa offte føris fra den ene Vgudelige til den anden / for Venskaffs oc Suogerskaffs skyld. Men Guds Low befaler / at Dommeren skal icke bryde Ræt-

ken for Personens anseelse. *Leuit.* 19. 15. *Deut.* 1. 17. 2. *Paralip.* 19. 7.

11. Fordi / at de vel viste / at *Annas* vaar Christi dødelige Fiende / for den Sags skyld / at Christus haffde giort den mectige Herre *Annam*, met sine Tilhengere / de andre *Sadduceer*, til Løgnere i Jerusalems Kircke / der hand beuiste deris Lærdom at være falsk / som de førde mod Legemens Opstandelse / som wi læse *Matth.* 22. 23. saa at *Annas* maatte offte høre / at Christus haffde bekend sig selff / at være Liffuit oc Opstandelsen. *Iohan*: 11. 25.

Iblant de Wgudelige haffuer *Annas* mange Syskende / som endnu / naar de taber deris Wrætfærdige Sager / oc for Øffrigheden findis at fare met wræt oc Løgn / saa forbittre de sig mod den / som beholder sin Retfærdige Sag / at de indtil Døden forfølge oc lure effter hannem / som Dauid haffuer sagt / *Psalm*: 37. 32. Den Wgudelige lurer effter den Retfærdige / at hand kand ihielsla hannem. Saa lurede *Cain* effter *Abel*, *Genes*: 4. 8. *Aman* effter

Mardocheum, *Esther 3. 5. etc.* Saul effter Dauid / *1. Sam : 18. 9.* Judas effter Christum / *Luc : 22. 6.*

For det Tredie / tencker oc disse Knecte / som haffue bundet JEsum / at de ville oc fortiene nogen Tack her met / hos den gamle *Annam*, Thi Verdens Regel vil alt saa staa / at kand den Ugløse Verden giøre de store oc Mectige noget til vilie / saa actis det dog intet / huad den wskyldige lider. Det see wi i *Doëg*, som slog de wskyldige Prester oc deris gantske Hus wskyldelig / at hand kunde haffue dis større Venskaff hos *Saul*, *1. Sam : 22. 18.*

Den Anden Person er *Caiaphas*; om huilcken wi ville acte disse tre Puncter. 1. At hand kaldis *Caiaphas*. 2. Huorfor hand kaldis dette Aar ypperste Bisp. 3. Om hans Raad hand haffde giffuet om JEsu.

Caiaphas er it Ebreisk ord / oc bemercker en snedig oc vnderfundig Ræffactige Menniske / som kand effter Ræffue Natur smigrendis vdgiffue skadelige Raad oc Anslag / som wi faa her effter at høre / at hand ræt-

rættelig suarer til sit Naffn/ *Iapha*, som *Caiaphas* kommer aff / mercker at skinne oc blincke/ som en klar Ild. Men den staffuelse *ca*, som staar først i hans Naffn / giffuer tilkende/ at hand er icke saa klar oc hellig/ som hand holder sig for at være/ Ja icke den Mand i Hiertet som hand siunis for øyne/ at hand vil Almuens Salighed oc velfærd/ som hand lader sig tycke / Men hand seer andensted hen/ met denne Rættergang som er / at hand kand komme Jesum aff Dage / oc bliffue saa i sin gamle act oc ære hos Menniskene.

Saa ere endnu denne Verdens Børn klaagere end Liusens Børn i deris Slect/ *Luc: 16. 8.* Jeg vil paa denne tid spare vore Muncke oc Papister / som ere *Caiaphæ* Discipler / der holder saa hart ved deris vrange Lærdom oc Closter Regel / oc lader sig tycke for Almuen / at de der offuer søger Guds ære / oc Almuens Salighed/ huilcket kommer neppelig inden deris Tender / Men deris Hierter ere all fulde aff Kierlighed til Eregærighed for Menniske-

ne/ oc til gode oc kræsne Dage at leffue vdi.

Aarsag huorfor Christus føris besynderlig til *Caiapham*, sætter *Iohannes 18. 13.* for hand vaar ypperste Prest / Derfor efterdi Christus anklagis for sin Lærdom oc *Religion*, som hand oc hans Disciple førde mod Phariseernis Lærdom oc Skick / Saa bør Bispen / som en tilsiuns Mand for *Religionen*, at forhøre samme Sag / Huilcket sit Embede hand icke allene her mod Christum flitelig tager vare paa / Men ocsaa imod Christi Disciple / som wi læse *Act. 23. 2. etc.* At *Annas* haffuer icke allene kaldet S. Pouel i Rætte for sin Lærdom / Men oc der *Paulus* bekender sig at haffue tient Gud met en god Samuittighed / befaler hand aff sin Verdslig Hellighed at sla S. Pouel paa Munden. Lige saa haffue de ladet see deris flitighed i deris Embede / der *Annas* oc *Caiaphas* kalder S. Peder oc S. Hans i Rætte/ Oc der de kunde icke necte Apostlernis Lærdom / hudstryger de dennem/ *Act: 4. 6. etc.*

Her see wi / at Verdslig Øffrighed haffuer aldelis skut fra sig / de Sager / som vaare Aandelige / til Capitlet / som oc *Gallionis* Exempel / der vaar Lands Herre i *Achaia*, giffuer tilkende / huilcken der sagde til Jøderne / som anklagede S. Pouel / for hand tilskyndede Folcket at tiene Gud / imod Mose skickelser / (som i Christo vaar nedlagt) Der som der vaar nogen wskæl eller Skalckhed / kiere Jøder / da burde mig at høre eder / Men effterdi det er it Spørssmaal om den Lærdom / oc om de ord / oc om den Low iblant eder / da see i selff til / Jeg tencker icke at være Dommere der offuer. *Act: 18. 15.*

Aff disse Bisper deris flitighed haffue oc voris at lære / enddog at de icke bør at haffue saadant it Hierte oc Forsæt / som *Caiaphas* haffde / der vndertryckte Guds Ord / den sande *Religion*, Men her i / at de findis flitige til at høre oc forfare / huor det gaar met Lærdommen / baade i Scholer oc Kircker / at der kand være effter Christi Apostlers vjss / it Hierte oc it Sind / *Act: 4. 32.*

oc alting kand gaa skickelig til i Christi Kirckis Opbyggelse. *1. Corinth: 14. v. 26. 40.*

Her aff / at *Caiaphas* endelig skulde dømme paa Christi Sag / som vaar om Lærdommen / oc icke det Verdslige Raad / see wi / at vore gamle Christne Offrighed haffue rættelig oc vel betenckt / at fri deris gode Samuittighed / at den skulde icke besmittis met wbekende Sager at dømme / der de haffue forordinered oc stifftet Capitler / Bisper oc andre forstandige Mend / som altid skulde selffuer læse den hellige Scrifft / oc Christne Lærdom / oc intet andet tage sig faare / paa det / at de kunde Retsindelige dømme om Lærdommen oc *Religionens* Sager / At Christne Offrighed / som Daglige ere besuarede met Verdslige Sager / icke skulle bemøye sig met Aandelige oc wbekende Sager / oc der offuer forsee sig mod Gud.

2. Som vaar det Aar ypperste Prest.

Her falder it Spørssmaal ind / om *Caiaphas* vaar icke Bisp det forgangne

Aar?

Aar ? eller skal hand være lenger end dette
Aar ? efterdi at her sigis/ at hand vaar det
Aar / lige som hand haffde icke været det
Aar tilforne / oc skulde icke heller være
det tilkommendis Aar/ Ja sandelig / hand
huercken vaar Bisp det forgangne Aar /
icke heller skal hand bliffue det tilkommen-
dis Aar. Saa see wi / huor aldelis de haff-
ue ganget imod Guds Low / som befaler/
at Moses skulde salue Aaron oc hans Søn-
ner til it ewigt Prestedømme / *Exod: 40. 15.*
Oc *Paulus* giffuer klarlig tilkende *Ebre: 7.*
23. at ingen bleff sæt aff sit Preste Embe-
de / vden ved Døden. Men nu hos Jøder-
ne gaar det anderledis til / Saa at *Annas* er
it Aar / oc *Caiaphas* det Andet / saa skifftis
det imellem dennem for Pendinge skyld.
Iosephus lib: 18. Cap: 3. scriffuer / at *Valerius*
Gratus (som vaar næst / før *Pontius Pilatus*
kom / som dømte Christum) haffuer i sin
tid giort mange til Bisper i Jerusalem/som
hand næffner dennem / huo de haffue væ-
ret *Annam* sætte hand først aff Embedet/
oc satte *Ismaëlem, Fabÿ* Søn i hans Stæd.

 Der-

Dernæst satte hand denne aff oc giorde saa *Eleazarum*, den gamle *Annani* Søn til Bisp. Men it Aar der effter / satte hand hannem aff / oc indskickede igen til Bisp / *Simon Camethi* Søn. Men der hand haffde været it Aar / bleff hand oc affsat / oc *Iosephus*, som kaldis *Caiaphas*, bleff Bisp igen. Dette skulde saa skee / ved det Aar effter Verdens Skabelse 3974. hen ved 15. Aar for Christi Fødsel / som der staar i bredden antegnet hos samme Scribente. At det haffuer saa gaaet til hos Jøderne / bekender *Lucas* Euangelist *Act*: 4. 6. huor hand næffner mange Bisper / *Annas*, *Caiaphas*, *Iohannes*, *Alexander*, oc mange andre / som vaare aff de ypperste Presters Slect / som Euangelisten vilde sige / de vaare mange Bisper / huilcke ieg icke alle her vil næffne / som haffue sæt sig op imod Apostlene.

Saa see wi da her / at baade det Kongelige Spjr oc Læremesteren / vaare nu fra *Iuda*, som Jacob *Patriarcha* haffde spaad *Gene*: 49. 10. saa at der vaar nu intet ydermere at acte end Pendinge / oc stor

Verdslig ære hos dennem. Dernæst paamindis wi/ at der som wi træde i deris Fodspaar/ oc for Pendinge skyld indsætter Bisper oc Prester i Kircke Tieniste/ da er det at foruente/ at baade Retsindige Christne Øffrighed/ disligeste Retsindige Lærere/ bliffue oss fratagne/ Ja snart maa foruente den samme Straff/ som Jøderne offuerkom der *Titus Vespasianus* lagde dennem øde i Grunden.

3. Det vaar Caiaphas/ som raadde Jøderne/ at det vaar gaat/ at it Menniske døde for Folcket.

Dette *Caiaphæ* Raad/ vdlegger S. Hans *Cap: 11. 51. etc.* der hand saa siger/ Saadant talede hand icke aff sig selff/ Men efterdi hand vaar det samme Aar ypperste Prest/ da spaade hand/ at JEsus skulde dø for Folcket/ oc icke for Folcket allene/ Men at hand skulde tilhaabesamle Guds Børn/ som vaare atspridde.

Met denne Forklaring lærer Euangelisten oss/ at Gud Allmectigste vel kand/ naar hannem saa siunis gaat at være/ vende de Vgudeligis Raad oc Anslag / sit Naffn til ære / oc dennem selff imod/ som Dauid *Psalm: 33. 10.* lærer / Du giør Hedningenis Raad til intet. Det fant de Løgnere/ som vilde liwe *Susanne* paa/ *Dan: 13. 59.* Oc Phariseerne/ som forskickede Vectere offuer Christi Graff / hannem til vanære / at den ginge offuer dem selff / *Matth: 28. 15. Sozomenus lib: 5. Cap: 19.* beskriffuer it herligt Exempel / huor det er oc vederfaret *Iuliano.* lige saa / Thi i det / som hand lod affliffue mange Christne/ da kommer hannem en vng Person for / ved naffn / *Theodorus*, huilcken hand haffde ladet binde til en Hestis Rumpe / at slæbe ihiel / oc som hand nu slæbis nøgen iblant huasse oc skarpe Stengrud oc Paatteskaare / da huercken klager hand sig aff nogen Pine / icke heller beder hand Fogden *Salustium*, om Naade/ Men hand foracter all Pine oc Tyranni/ dertil siunger hand saa trøsteligt / at alle

Mand

Mand forundrede sig meget paa hannem/ Oc Fogden *Salustius* wfortøffuet skynder sig til *Iulianum*, oc siger hannem/ at dersom hand icke lader aff at Pine de Christne/ da bliffuer det hannem til en Spaat/ oc de Christne bliffue daglige flere / naar de see/ at Gud opholder dennem der wi pine/ at de foracter Pinen oc bespaatter oss/ Huilcket der den Tyran det hørde / lod hand alle de andre Christne fare / som hand haffde bunden / oc vilde haffue affliffuet. Saa see wi da/ at hans egen Gierning bliffuer Gud til ære / oc hannem selff til stor Spaat oc Fryct. Saa bekender oc S. Pouel / *Phil: 3. 12.* At Gud vende hans Baand / mod Fiendernis Mening / dennem til Spaat/ oc Gud til ære / thi at mange finge dristighed / at tale Ordet vden rædsel aff hans Baand.

Som alle de ypperste Prester / oc Eldste oc Scrifftklaage vaare forsamlede.

I disse

I disse ord haffue wi det Tredie oc Fierde slags Personer / som besidde Capitlet / oc skal dømme i Christi Sag / De ypperste Prester oc Scriffklaage haffde samtyckt / met *Anna* oc *Caiapha*, at giffue Judæ Forræder Pendinge / at hand skulde forraade JEsum / *Matth: 26. v. 4. 15.* Saa haffuer Christus intet gaat at foruente sig hos dennem.

Dernæst sidder her de Eldste / som ere de store Herrer oc Dommere / i det Verdslige Regimente / huilcke Bispen haffde ladet kalde til sig / De vil intet forsuare Christum / Thi som ieg sagde tilforne / efferdi at Sagen vaar Geistlig / saa vil de intet haffue der met at giøre.

Aff disse Presters Beschriffuelse oc Gierning / lære wi / huor høyelig *Pontificÿ* haffue faret vild / huilcke der falskelig vdlegge / *Ieremiæ* Ord / *Cap: 18. 18.* (Presterne kunde icke fare vild i Lowen / oc de Vise kunde icke feyle / at giffue Raad / oc Propheterne kunde icke lære Wræt) oc siger / at Prester kand icke fare vild fra Sandhed. Her

giff-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1152 8° copy 1

giffuis det vel tilkende / huor langt de ere fra Sandhed oc Retfærdighed / Derfor raader Christus / at wi skulle vocte oss for falske Propheter / *Matt: 7. 15.* Oc S. Hans befaler oss / at wi skulle prøffue Aanderne / om de ere aff Gud / Thi der er mange falske Propheter vdgangne i Verden. *1. Iohan. Cap: 4. v. 1.*

Den Anden Part.

Simon Petrus fulde JEsum langt effter / oc en anden Discipel / indtil den ypperste Prestis Sall.

Sandelig wi kand icke necte / at S. Peder oc S. Hans giøre jo meget vel / at de følge effter JEsum / oc ville see / huor det vil gaa met deris Mestere Christo. J denne Reyse haffue wi at lære / at næsten alle Christi Børn / maa følge effter Christum i Sorrig oc Bedrøffuelse / oc være regnet som slactede Faar / for hans skyld / *Psal: 44. 24. Rom: 8. 36.*

Langt

Langt effter.

Petrus sigis her at følge langt effter/ at giffue tilkende/ at hand skammer sig for sin daarlig Gierning hand giorde/ der hand hug Øret aff *Malchus*, huorfor hand maatte høre sin Daarlighed forklaris aff Christo. Dernæst er hand nu fryctactig/ at komme iblant den Rygløse hob/ som to-ge JEsum til Fange/ Men dog alligeuel driffuer hans Kierlighed/ som hand haffde til Christum/ hannem saa/ at hand gaar effter sin HErre/ Thi sand Kierlighed li-der alting/ oc haaber til alting/ oc bliffuer icke træt. *1. Corinth: 13. 7.*

Paa det hand kunde see/ huad en-de det vilde faa/ siger *Matthæus* 26. 58.

Euangelisten giffuer S. Peder it gaat vidne/ at hand haffuer fuld JEsum til Bispens Gaard/ oc gaaet ind i Sallen/ icke for nogen letfærdig Aarsag/ Men alle-ne at hand vilde see/ huor det vilde gaa met

JEsu/

JEsu / Saa at S. Peder haffuer hafft mere omhu for sin Mestere Christo / end hand haffuer haffd for sig selff / Hand tencker icke en gang / at *Malchus* kand komme offuer hannem i Bispens Gaard / oc betale hannem dubbelt for sit Øre hand hug aff.

J denne S. Peders Exempel / er en Retsindig oc enfoldig Kierligheds Exempel at acte / huilcken som icke acter sin egen Nød oc Fare / men næsten glemmer den aff stor Kierlighed. Lige saa vaar der i *Ioseph*, som begærede Christi døde Legeme / oc tog det aff Kaarsit / enddog at Phariseer oc Scrifftkloge forfulde alle dennem / som elskede JEsum / *Matth: 27. 58.* Saa giør endnu Guds Børn / de acte icke det som dem selffuer vedkommer / Men huad deris Næstis beste oc Gaffn er / det søge de / *Philip: 2. 4.*

Oc en anden Discipel.

Johannes Euangelist / som selffuer haffuer bescreffuit denne Historie / vil icke næffne sit Naffn / Men taler om sig selff-

ner / lige som det vaar om en anden. Saa læse wi / at *Paulus* haffuer oc giort / *2. Corint. 12. 2.* huor hand siger sig at haffue kend it Menniske fiorten Aar siden / som bleff opryckt i den Tredie Himmel / oc hørde wsigelige ord.

Aff deris Exemple skulle wi lære / ydmygelig at tale oc scriffue om oss selff / som oc *Paulus* raader / *Rom: 12. 16.* at wi skulle holde oss til de Fornædrede.

Den samme Discipel vaar bekent met den ypperste Prest.

Der ere atskillige Meninger om / huorledis S. Hans / Christi Apostel vaar bekent met den ypperste Prest. Somme mene / at S. Hans / den stund hand Fiskede / skulde da haffue været kommen i Kundskab met Bispen / i det hand offte solde hannem Fiske / som hand fangede / *Matt: 4. 21.* Andre ere i den Mening / at S. Hans skulde haffue ganget nogen stund i Schole i Jerusalem / oc da været kommen i Bispens oc hans Tieneris Kundskaff.

Her

Her aff bør oss at lære / at wi holde Venskaff met alle Mand / effter *Pauli* Befalning / *Rom: 12. 18.* Oc S. Hansis Exempel / saa meget som muligt kand være.

Dernæst læris wi aff dette Venskaff / som Johannes bekender at haffue været imellem hannem oc Bispen / At it Gudfryctigt Menniske / maa vel holde Venskaff met den Wgudelig / oc haffue sin omgengelse met hannem / naar hand lader sig icke forarge / oc forføre aff den onde / oc ey samtycker i nogen wtilbørlig ting.

Her foruden see wi oc / at Gud vender offte de Wgudeligis Hierter / til at elske Guds Tienere / som i sin tid skal straffe / ødelegge oc fordriffue de samme Wgudelige / som dennem elskte. Det see wi her i S. Hans / som elskis aff Bispen *Caiapha*, huilcken hand / oc S. Peder her effter straffer fordi at hand vilde icke tro at JEsus vaar Verdens Forloffuede *Messias, Act: 4. 19.* Mosis Exempel som ieg tilforne haffuer omtalet / vil ieg lade bliffue / huorledis hand opfødis aff *Pharaonis* Bord / oc siden bliff-

ver den paa Guds vegne/som kommer hannem i stor Hiertesorg som wi læse vdi det Andet/Trettende oc Fiortende Capitler/ *Exodi.*

Hand gick ind met JEsu i den yperste Prestis Sall.

Caiaphas oc de Vgudelige haffue gierne store Sall/fordi at de opæde Viduers Huse/ *Matth: 23. 14.* oc bygge deris Sal met den Fattigis Sueed oc Arbeyde/ Men Christus oc hans Disciple haffue nøye/det de kand bøye deris Hoffuet til/ som Christus bekender/ *Luc: 9. 58.* Oc *Paulus* siger *1. Corinth: 4. 11.* At hand oc hans Metbrødre Disciplene/maa løbe/som de der haffue ingen visse Stæd.

Men Peder stod vden for Dørren.

Peder staar vden for Dørren/fordi hand befrycter sig/at hand skal møde *Malchum,* oc der offuer komme i større Vaade. Huor met wi paamindis/at wi skulle vandre

dre

dre forsictige / som de Vise / oc icke som de Vuise / Thi det er en ond tid / *Epheß: 5. 15.* Oc huo som elsker Fare / hand falder almindelig self der i / *Prouerb: 11. 27.* Heller fordi at hand vaar Fattig oc vbekend / som det offte tilgaar / at saadanne Folck bliffue vdeluct aff de store deris gaarde / Men huor det gaar met Døren at lucke / da hører det huer Christen til / at hand icke lucker sit Hierte til / for sin Broder oc Næste / naar hand seer hannem lide Nød / Thi Guds Kierlighed kand da icke bliffue i hannem. *1. Iohan: 3. 17.*

Da gick den anden Discipel / som vaar bekent met den ypperste Prest / oc talet met Døruoctersken / oc flyde Peder ind.

It Venligt oc Broderligt stycke beuiser her S. Hans imod S. Peder / at hand flyer hannem ind i Sallen / at hand kand faa at see / huad ende det vil faa met Christo / Men de Fattige oc simpele Mend Hans oc Peder / kunde icke besinde / huad

Elendighed her vil bliffue/ Thi de kende icke den vanartighed / der er i de Vgudeligis Hoffgaarde.

Saa haffue wi her den første Aarsag at acte / til S. Peders Fald / at hand kommer iblant de Vgudelige. Huo som rører ved Beeg / hand besmitter sig gierne/ *Sirach* 13. 1. Oc huo som giør Suogerskaff met *Cananiterne*, de komme hannem til at falde fra Gud / oc tiene fremmede Guder. *Deut*: 7. 3. *etc.*

Men Suennene oc Tienerne stode/ oc haffde giort en Kul Ild der nedre mit i Sallen / oc værmede sig / Thi det vaar kalt / oc Petrus stod hos dem / oc varmede sig.

Stor Kuld er det / icke allene i Veiret / men oc saa i deris Hierter / vdi huilcke Kierlighed vaar nu næsten forkølnet/ *Matt.* 24. 12. Den arme Peder er oc kaald / saa hand bæffuer aff Fryct oc Fare / Thi end-

dog

dog at hans Aand vaar redebon / saa er dog hans Kiød gantske skrøbelig. Hand gaar oc til Ilden at varme sig / Men den forraader hannem ilde / thi Døruocterskēn seer hannem aff Ildens skin / oc fanger Aarsag at tale til hannem / Saa er her den anden Aarsag til S. Peders Fald / at hand staar hos de Vgudeligis Liuss oc Ild.

Oc Pigen / som tog vare paa Døren / sagde til Peder / Oc du vaarst met JEsu aff Galilæa / Est du icke oc en aff dette Menniskis Disciple?

Huo er den / som først forskrecker S. Peder? Icke Høffuitzmanden for Skaren / icke heller Landsknectene / som fangede JEsum / Men sandelig en Pige / en Døruocterske / som er den ringeste der tiener i Huset. Her aff paamindis Guds Børn / at de ere icke for trygge oc for dristige hos de Vgudeligis ringe Tienere / thi den som mand acter altsomringest / kand

snariste undertiden føre en udi wlycke / som wi see / at Pigen giør ved Peder.

Oc du vaarst met JEsu aff Galilæa.

En Galileer kalder hun JEsum bespaattelig / at hun vil breye hannem / at hand vaar fød i it foracteligt Stæd / oc vaar oc selff it foractet Menniske. Oc disse ringe oc bespaattelige ord / En Galileer / Det Menniske. bruger hun / at hun kand stunis at tiene sin Herre met tro / oc bespaatte den hand bespaatter. Saa vil det oc gaa / at huor mand finder de Førster aff *Sodoma* regnere / der finder mand oc gierne *Gomorrha* Folck oc Indbyggere. *Esa: 1. 10.*

Da nectet hand det for dem alle / oc sagde / Quinde / Jeg er icke / Jeg kender hannem icke / Jeg veed oc icke huad du siger.

Her paamindis wi / huad wi ere for Kæmper naar Fristelsen kommer / oc Gud tager sin Haand lidet fra oss / Sandelig saa-

saadane / at wi intet kunde aff oss selff / foruden hannem / *Iohan: 15. 5.* Huorfor den som staar / hand see vel til at hand icke falder / oc inderlig bede Gud / som er trofast / at hand lader sine icke fristes offuer det formaa / Men at hand vil giøre saadan en ende paa Fristelsen / at wi den kunde taale / *1. Corinth: 10. 12. etc.* oc visselig forlade oss der paa / at Gud er Venlig / oc vil forfremme vore henders Gierninger hos oss / *Psal: 90. 18.* Ja vil altid gierne holde sin Haand vnder sine Børn / som hannem fryctе / at der som de end falde / saa skal de dog icke kastis bort. *Psalm: 37. 24.*

Den Niende Predicken.

Iohan. 18. 19. etc. Men den Ypperste Prest spurde JEsum om hans Disciple / oc om hans Lærdom. JEsus suarede hannem / Jeg haffuer talet aa-

aabenbarlig for Verden/ Jeg lærde altid i Scholer oc vdi Templen / Dersom alle Jøderne komme tilsammen/ Oc ieg haffuer intet talet i Løndom. Hui spør du mig der at? spør dem der at/ som haffue hørt huad ieg talede til dem / see de vide huad ieg haffuer sagt. Som hand det talede gaff en aff Tienerne/ som der stod hos/ JEsu en Kindheft/ oc sagde / skalt du saa suare den ypperste Prest? JEsus suarede / haffuer ieg talet ilde / da beuijs det at det er ont. Men haffuer ieg talet ret / hui slaer du mig? Oc Annas sende hannem bunden til den ypperste Prest Caiaphas.

TVende stycker ville wi faaregiffue aff denne Text. Først ville wi ansee *Caiaphæ* Spørssmaal til Christum om hans Disci-

Disciple oc Lærdom/ oc huad Christus suarer der til. For det Andet/ ville wi acte/ huorledis Christus straffer denne Tienere/ som slaer hannem paa Munden.

J det Første ville wi acte disse stycker. 1. Tiden / naar denne Samtale er holden. 2. Huo den er / som offuerhører Christum. 3. Huor om hand spør JEsum. 4. Huad Christus suarede Bispen.

1. Huad tid det vaar om Natten / at denne Samtale haffuer sig tildraget / kand wi lættelig finde/ naar wi giffue flitelig act paa Historien. Der Klocken vaar imellem Fem oc Sex vd paa Afftenen effter Lowen/ *Ex: 12. 6.* sætter Jesus sig til bords met Disciplene/ oc æder Paaske Lammet met dem/ indskicker sin Nadueris Sacramente / toer deris Fødder / Lærer oc vnderuiser dennem/ indtil Klocken vaar ved nj / fra nj til tolff / beder hand i Hawen/ fra Tolff til It/bindis hand oc føris til *Annam*, oc strax der fra til *Caiapham*, huilcken der er nu/der klocken er It / om Natten / færdig met sine Tilhengere at forhøre JEsum. Disse Dom-

mere deris flitighed vaar saa høylig at rose oc loffue / om den haffde været Gudfryctig oc ræt / som den nu er at laste / fordi at den er ond / oc Vgudelig. De beuiser dennem her at være iblant det Folck / som *Esaias cap. 59. 6. etc.* taler om / Huis Gierning er møye / oc der er fortrædelighed i deris Hender / deris Fødder løbe til ont / oc de ere snare til at vdgyde wskyldigt Blod / deris tancker er møye / deris Veye ere idel Fordærffuelse oc skade / de kende icke Fredsens Vey / oc der er ingen Ræt i deris gang.

Fra denne Vgudelig flitighed skal alle Christne Dommere vel tage sig vare / enddog de vel bør / at beuise sig flitige / at de icke forhale nogen sin Retfærdig Sag / saa bør dennem oc der hos vel at betencke / at de icke ere for snare til at dømme / besynderlig i Blods oc æris Sager / huilcke mand kand icke i denne Verden igenkalde / *Sapient: 16. 14.* Eller giøre Gud fyldest for / *Psal. 49. 8.* Saa vide wi oc / at der vil følge en ond Samuittighed oc straff aff Gud / *Genes. 9. 6.* for saadanne wbesindede Tyranniske

Dom-

Domme *Apocal: 22. 12.* See ieg kommer snart / oc min Løn er met mig / at ieg skal giffue huer effter sin Gierning.

2. Men den ypperste Prest.

Johannes setter allene den ypperste Prest / oc lader de andre være wærdige / som sad hos hannem i Dommen / som vaare alle de andre fornemste Prester / aff huis Mund mand skulde spørge Sandhed/naar nogen tuilraadig Sag vaar forhaanden/ *Deut: 17.8.* Disligeste de Eldste for Folcket/ iblant huilcke vaare de Fornemste/ de halffsierdesindstiue huis Domme skulde være wryggelige / som der staar *Num: 11. 16. Deut: 1. 15.* Thi aff denne samme ypperste Prest / bleffue alle de andre regærede. Saa huad hand ene vdsagde/huad heller det vaar ræt eller wræt / saa skulde de være hans Jabrødre/ som wi her effter ville faa at høre.

3. Spurde JEsum om hans Disciple/ oc om hans Lærdom.

Tuen-

Tuende Stycker spør Bispen om. Først om Christi Disciple. Dernæst om hans Lærdom. Enddog Christi Disciple vaare ringe / oc foractede aff mange / saa spør alligeuel Bispen om dennem / oc huorfor Christus haffde kallet dennem / huilcket stuntis Bispen at skulde være it Tegen / at JEsus vilde føre splid i hans Lærdom / i det / at hand icke allene haffde lært dennem en Lærdom / som vaar imod den Pharisaiske *tradition*, oc vduortis Hellighed / *Marc: 7. 13.* Men oc befalet dennem der til / at døbe dennem / som anamede deris Lærdom / som de saae oc hørde at *Iohannes Baptista* giorde ved Jordan / *Matth: 3. 7.* Her met mener Bispen / sig at skee alt for kort / at saadant skeer vden hans ja oc minde.

Her til vil Christus intet suare / fordisaa / at hans Disciple haffde nu intet mere behoff / at skulde vndskyldis for Phariseerne / efftterdi at hand haffde tilforn giffuet saa sterck Beskærmelse offuer dennem i Hawen / i Fiendernis næruerelse / der hand befalede / at de skulde lade dem gaa / *Ioh: 18. 8.*

at ingen kunde giøre dennem noget der öffuer paa deris Liff / Men at de visselig skulde befries til en anden Tid oc Stæd / oc dis imellem bære hans Naffn for Hedninge / Førster / Konger oc Israels Børn / *Act: 9.15.*

Dernæst suarede Christus her intet til / fordi at hans Disciple kom denne Sag jo intet ved / som hand vaar fangen for / som vaar for hand bekende sig at være Guds Søn / oc Verdens forloffuede *Messias, Iohan: 6.35.* der hand bekender sig at være det rette Liffsens Brød / som kom aff Himmelen / oc der hand siger *Iohan: cap. 8. 56.* at Abraham hiertelig glædde sig / at hand skulde see hans Dag. Oc bekender strax der hos / at hand er / førend Abraham bleff.

Dette beuiste Christus met sin krafftige Predicken / som den der haffde Mact at røre Hierterne / *Matth: 7.29.* oc met sine Miracle blant andre / der hand opuacte *Lazarum* fra de Døde / *Iohan: 11. 44.* Fordi / JEsus giorde det / derfor bleff Phariseerne hannem vrede / oc haffde nu fengslet hannem /

nem / oc tilforn besluttet / at hand skulde en-
delige dø / *Iohan: 11. 50.*

Her see wi de Vgudelige Domme-
ris Rættergang / huilcke der lige som *Caia-
phas* indfører altid noget andet ind i deris
Domme / end det som den rætte Hoffuit
Sag er anrørende. Saa skulle Guds
Børn derfor icke meget forundre sig paa
saadant / Thi det gick saa til i Christi Sag /
det vil oc saa gaa til i hans Disciplers.

Wi ville vende oss til disse Phariseer
igen / som tilspørge Christum om hans
Disciple / oc see om de icke selffue opholder
Disciplerne / som leffue / oc lære i atskillige
maade. Sandelig Sadduceerne / som *An-
nas* vaar / de oc deris Disciple / neete Lege-
mens Opstandelse / oc sige ocsaa / at der er
huercken Engle eller andre Aander til /
Matth: 22. 23. Men tuert om igen bekender
Phariseerne / *Caiaphas* oc hans Metbrødre /
Legemens Opstandelse / Engle oc Aander
at være til / *Actor: 23. 8.* Phariseerne / de icke
alleniste met deris Menniskelige *tradition*
oc falske Paafund / offuertraadde Guds
Bud /

Gud/ *Matth: 15. 3. Marc: 7. 3. etc.* Men de oc skendelig oc skammelig forkrenckte den Hoffuit Artickel om Menniskens Retfærdiggiørelse for Gud/ oc lærde at Menniskene skulde met Mosis *Ceremonier* fuldkomme deris Retfærdiggiørelse/ huilcken Gud skulde begynde i *Meßia*, oc lærde icke Almuen/ at *Ceremonier* skulde paaminde dem/ om den tilkommendis *Meßia*, som allene er Menniskens Retfærdighed hos Gud/ *1. Corint. 1. 30.* Oc som Paulus vidner/ *Rom: 10. 3.* De kende icke den Retfærdighed som gielder for Gud/ oc de tractede effter at oprætte deris egen Retfærdighed/ oc ere icke den Retfærdighed vnderdanig/ som gielder for Gud.

Esseerne haffde oc deris besynderlig Fundament til deris Salighed/ som vaar/ at leffue vden Ecteskaff/ oc andet mere Gæckerj der de optenckte.

Herodianer oc *Nazareer*, oc saadanne mange flere/ huilcke alle haffde deris besynderlig Anhang oc Disciple. Huilcke Secter oc Partier allesammen bleffue fordragen

aff

aff Jøderne/ fordi at de lode sig omskære oc see i Templet/ lige som de vaare de/ der vilde vocte oc beuare Mosis Low / vaare dog de allerstørste Guds Lows Forkrenckere oc Skendere/som oc Christus lader dem høre/ *Iohan: 5. 46.* Troede i Mosi/da troede i oc mig/ Thi hand vidner om mig.

4. Jeg haffuer talet aabenbarlig for Verden.

Met dette Gensuar straffer Christus *Caiapham*, at hand enten haffuer været en forsømmelig Mand i sit Embede / i det hand icke veed/ huad der er predicket oc lært i Templet / som hand her lader høre / eller hand er en vnderfundig Mand / som siger sig icke at vide / det hand vel veed / Ja vden tuil vaar *Caiaphas* met de andre Phariseer / som satte sig op imod Christum / oc spurde hannem / om det vaar ræt at giffue Keyseren Skat eller ey / oc disligeste/huilcket der vaar det store Bud i Lowen/ *Matth: 22. 18. 36.*

Jeg lærde altid i Scholer oc vdi Templet/ der som alle Jøderne komme tilsammen.

Huad Flittighed Christus haffuer beuist i sit Embede/ kunde wi her see/ at hand icke allene vdi den gantske Vge haffuer predicket daglig i Templet for Jøderne/ Men ocsaa/ som *Petrus* vidner/ haffuer gaaet omkring/ oc giort vel imod alle Mand/ oc haffuer hulpet alle/ som vaare besatte aff Dieffuelen. *Actor: 10.38.* Denne samme Flittighed skal huer øffue sig vdi/ som Christus haffuer sat i sin Stæd/ oc vocte sig gantske vel/ at hand icke met sin Doffenhed/ Forsømmelse/ Druckenskaff/ Gærighed eller Vellyst/ nedergraffuer den *Talent* oc Pund/ som Christus haffuer hannem antuordet/ Men langt heller antuorder det Vedsleren/ at naar Christus kommer/ hand da kand haffue Aager der paa til hannem/ ellers vil det saa gaa/ at huo som intet haffuer/ hannem skal oc fratagis det hand haffuer/ oc den wnyttige Suend kastis hen vdi

Mørcket / huor skal være Graad oc Tende-
gnidsel/ *Matth: 25. 18. etc.*

Jeg haffuer intet talet iLøndom.

Disse Ord siunes at være tagen aff *Esaia cap. 48. 16.* huor Propheten saa taler/ Gaar til mig/oc hører det/ Jeg haffuer icke talet dette før i Løndom / fra den tid/ at det bliffuer sagt / Jeg er der / oc nu sender den HERRE HERRE mig / oc hans Aand. Lige som Propheten der siger / at Gud haffuer icke talet det i Løndom / at hand vilde befrj Folcket aff det Babyloniske Fengsel / Men haffuer aabenbarlig loffuet dennem det. Saa siger oc Christus her for *Caiapha*, at hand haffuer icke sagt det i Løndom/ men aabenbarlig/ at hand er den som skal frelse dennem/som tro paa hannem/fra det Aandelige Babyloniske Fengsel / det er/ aff alle deris Haand/ som hade dem / *Luc: 1. 71.* oc føre dennem hiem til den Aandelig Jerusalem/ Himmerigis Rige. *Apoc: 21. 10.*

Maatte her nogen spørge/ Disse Ord/ som Christus her siger / at hand haffuer
intet

intet talet i Løndom/ huor komme de offuer eens met det som hand taler *Matth: 10. 27.* huor hand siger / Det som ieg siger eder i Mørcket / det taler i Liuset / oc huad i høre i Øret / det predicker paa Tagene / Disligeste met de mange skøne Parabler / oc deris herlige Forklaring / som Christus haffuer i synderlighed hafft for sine Disciple/ *Matth: 13. 11.*

Sandelig / Christus vil icke saa haffue sine Ord forstaaet / lige som hand ingen anden sted skulde haffue predicket oc lært/ vden allene i Templet i Jerusalem / eller ocsaa i deris Scholer / huor de huer Sabbath forsamledis/ *Actor: 13. 27.* Thi wi vide aff hine skøne Predicken / som Christus mangesteder i synderlighed haffuer hafft for sine Disciple/ *Matth: 13. 37.* oc den skøne dyrebare Bord Leiße hand haffde for dennem/ før hand gick vd til sin Pine/ som der staar screffuit i disse *Iohan: 13. 14. 15. 16. 17.* Capitler/ anderledis formelder.

Saa er da Christi Mening denne/ at hand haffuer icke lært to slags Lærdom-

me/en i Løndom/ oc en anden aabenbarlig. Men det selffsamme hand haffuer predicket i synderlighed for sine Discipler/ Den samme Lærdom haffuer hand oc predicket aabenbarlig for alle i Templet.

Spør dem at som mig haffuer hørt.

Enddog at Christi Lærdom/ som er saa vel en Gud oc Sandhed selff/ *Ioh: 14.6.* som it Menniske/ i huis Mund aldrig haffuer været funden Suig/ *Esa: 53.9.* er fast oc sand i sig selff/ at den kand icke haffue Menniskelig Dom behoff/ huilcke kand fare vild oc liwe/ *Psal. 116. 11.* Saa skiuder alligeuel Christus sig til sine Tilhørere/ fordi hand veed/ ved en god Samuittighed/ at ingen haffuer hørt nogen vrang Lærdom aff hannem/ enten i Løndom eller aabenbare.

Her aff/ at Christus skiuder sig til sine Tilhørere/ haffue alle Guds Børn/ oc i synderlighed Ordens Tienere at lære/ At de met allerstørste flijd leffuer oc lærer saa/ at de kunde met en god Samuittighed sige/

met deris Mestere Christo/ huo kand beuise mig nogen Synd offuer? *Iohan: 8. 46.* Oc met S. Poud *1. Corinth: 4. 4.* icke vide sig for Menniskén skyldig at være i nogle maade.

See de vide huad ieg haffuer sagt.

Først lære wi aff disse Ord/ huor skendelig de Lærefædre haffue faret vild / som haffue saa lært oc sagt / At den wlærde oc simpele Almue icke maatte haffue den hellige Scrifft paa sin Moders Maal oc Spraag at læse / Men haffue sagt/ at den hellige Bibelske Scrifft skulde allene læsis i deris Scholer/ oc aff deris Høylærde tractesris. Huilcken de dog skendelig baade forstode oc vdlagde.

Wi vide oc saadanne deris Lærdomme/at haffue været imod de hellige Prophe ters skick oc vijs / huilcke der haffue baade predicket paa deris Moders Maal oc Spraag for Almuen / oc dissligeste giffuit samme deris Lærdom oc Predicken fra sig

til Almuen / paa Almuens almindelig oc daglig Spraag oc Maal / Som alle Propheternis Scriffter vidne / som ere screffne paa Ebreiske / fordisaa at de predickede oc lærde for Ebreerne.

Wi see oc / at de hellige Propheters Scriffter bleffue icke læste allene for Propheternis Disciple i deris Scholer / Men ocsaa for den gantske Almue / saa at baade Mand oc Quinde maatte frj gaa ind / oc høre den hellige Scrifft bleff læst / Ja end oc / at høre huorledis den bleff vdlagt / oc forstode aff de gamle Vjse / Forstandige oc Gudfryctige Fædre / som wi læse *Act: 13. 27.* Lige saa haffuer Jesus selff predicket paa det Maal Almuen forstode / derfor siger hand her / See de vide huad ieg haffuer sagt.

Wi vide oc / det skede icke aff hendelse eller slumpelycke / at den Offuerscrifft paa Christi Kaars er screffuen paa Ebreiske / Grædske oc Latinske Maal / som den tid vaare de fornemste Spraag / i Verden vaar / *Iohan: 19. 20.* Men aff Guds besyn-

dere-

derlig velbetenckte Raad / som ville / at all
Verden skulle vide / at *Meßias* vaar Jø-
derne send effter Scrifften / oc vaar død hos
dennem / til alle deris Salighed / som ville
tro paa hannem / *Iohan: 1. 12.*

Wi vide oc / at den hellig Aands Gaff-
ue bleff derfor giffuen Apostlene / at de tale-
de mange Tungemaal / *Actor: 2. 4.* At de
skulde predicke oc scriffue / for Ebreerne paa
Ebreiske / for Græker paa Grædske / for Ro-
merne paa Latin / som de oc giorde. Ja den
hellig Aands Gaffue bleff icke allene giff-
uen Apostlene / Men ocsaa andre / som wi
læse *Actor: 8.17. Item, cap. 10.47.* paa det / at de
kunde vnderuise andre / oc vdlegge Scriff-
ten / *1. Cor: 14.5.* Oc *Paulus* siger sig oc at vil-
le heller tale fem Ord i Menigheden met sit
Sind / paa det hand kand vnderuise andre /
end ellers Ti Tusinde Ord met Tungen /
som andre icke forstaa / *1. Corinth: 14. 19.*

Saa hører det dennem til / som i Scho-
ler oc Kircker predicke oc lære / her aff at
acte / at de aff Christi / Propheternis oc
Apostlernis Exempel lærer / at de icke vd-

legge paa noget Spraag / som Disciple-ne oc Almuen icke forstaa kunde den hel-lige Scrifft / Icke heller formørcker Me-ningen met wforstandelige Ord oc mørck Tale / Men at de saa lære / at huad de selff-uer mener om Guds Ord oc Sacramen-ter / at Almuen kand samme deris Mening forstaa i Grunden / saa meget som mue-ligt er.

Maatte her nogen spørge / Hui viser Christus *Caiapham* hen til sine Tilhørere / huorfor siger hand icke hannem / huad hand haffuer lært oc predicket? Det giorde Chri-stus fordisaa / at hand saae *Caiaphæ* hiertens Ondskaff / som icke spurde at / for den Sags skyld / hand vilde lære noget til Salighed / Men fordisaa / hand vilde bespaatte Chri-stum oc hans Lærdom / oc der aff tage Aar-sag / at fordømme hannem til Døde. Her aff bør Guds Børn at lære / at enddog de skulle være redebon til / at suare huer / som begære Regenskaff aff dennem for deris Haab / *1. Pet: 3. 15.* Saa skal de dog være forstandige / her met oc acte / naar de haffue

Suin

Suin oc Hunde at handle met/at de da icke daarlig mod Christi Befalning / kaster Helligdommen for Hunde/eller Pærler for Suin/ at de skulle icke traade dem met deris Fødder/ oc vende dem om/oc riffue dennem sønder/ som Pærlerne vdkaste/ *Matth : 7. 6.* Men langt heller gaa vd aff de Vgudeligis Huss oc Stad/ oc røste sine Fødders Støff mod dennem/ *Matth : 10. 14.* Saa gick Christus fra de wgudelige *Gergesener, Matth : 9. 1.* Saa gick *Paulus* oc *Barnabas* aff *P.sidia, Actor : 13. 14. 51.* Disligeste fra de Vgudelige *Athener*, *Actor : 14. 32. etc.* oc fra de *Corinther, Actor : 18. 6. etc.* Mod huilcke *Paulus* røstede sine Klæder / oc sagde til dem / Eders Blod skal være offuer eders Hoffuit / Jeg gaar nu her effter reen oc wskyldig til Hedningene.

Det Andet Stycke.

Det er om det Mundslag/ som JEsus faaer / om huilcket wi ville disse tre Puncter acte. 1. Gierningen i sig selff. 2. Aarsag til Gierningen. 3. Huor Christus straffer samme Gierning.

1. En aff Tienerne som der stod hos/ gaff JEsu en Kindhest.

Denne Tiener vaar en aff Bysuennene/som der pleier at fange oc binde hine rygløse Folck/ huilcket de to Grædske Ord/ *Iohannes cap. 18. 22.* her bruger/ giffuer klarlig tilkende. Det første giffuer hans Embede tilkende/ Thi ὑπηρέτης er en almindelig Stads Tiener/ som altid skal være til stede. Det andet Ord beskriffuer hans Vaaben oc Verie/ Thi ῥαπίζω bemercker at sla met Kæp/ oc Grækerne kalde deris Bysuenne ῥαβδούχους, der aff/ at de paa deris Embedis vegne bære Kæp eller Stock/ at de kand være berustede at fange/ binde/ oc kaste i Fengsel/ huo de bliffuer vist paa. En aff disse Stadsknecte haffuer slaget JEsum paa hans Kindbeen/ icke met sin Haand/ men met Stocken som hand haffde i Haanden/ effter som Texten klarlig liuder. Huilcket vaar it gantske haard Hiertis stycke. Om denne Vbarmhiertigheds Gierning haffuer Propheterne merckelig spaaed/

spaaed/ *Mich: 4. 14.* Mand vil belegge oss/ oc sla Israels Dommere paa Kindbeenet met Kæppen.

Der som wi ræt ansee denne Gierning / da see wi / at den er gantske vhørsom. Først fordi / at den skeer for Dom oc Ræt / huor ingen bør at offuerfaldis / icke met Ord/ meget mindre met Gierning. Ja sandelig den skeer icke paa almindelig Ting/Men den skeede i den hellige Mands *Caiaphæ* Raadstue/ der bedriffuis denne slemme Gierning/ vden Blysel/ som hand haffde ingenlunde giort paa almindelig Ting / for stor Blysel skyld oc Spaat. Saa skamme de Onde sig mere for Menniskens Spaat skyld / oc derfor holder sig offte aff det Onde aabenbarlig at giøre / end de giør for Gud / i huis Ansict all tønlig Skalckhed bedriffuis / *Psal: 34. 17.* som der skal oc i sin tid føre det til Liuset / *1. Corinth: 4. 5.*

2. Fordi / at Christi Sag vaar icke endnu feld. Oc alle Verdslige Lowe forbiude/ at plage nogen/ saa lenge at Sagen

er tuilraadig. 3. Efftérdi det vaar jo effter Lowen giort / at Christus skiuder sig ind til Vidnisbyrd / *Deut: 17. 6.* befaler jo Gud selff / at mand skal søge Vidne i tuilraadige Sager. 4. Denne vaar icke Dommer / men en Tiener / Ja vaar icke Bøddel / der skal pine / men en som skulde hielpe andre til Rætten. 5. Thi ingen haffde befalet hannem det at giøre. 6. Christus staar en bunden Mand / huilcken at sla / er baade Spaat oc Tyrannj.

Paa saadanne slemme Tyranniske Stycker / ere mange Exempler i den hellige Scrifft. *Micheas* Prophet bleff slagen paa sin Mund / som hand stod for Kong Achab / *1 Reg: 22. 24. etc.* Ja den hellige Bisp *Annas* befaler sin Dreng / at sla S. Pouel paa Munden / som hand staar i Rætte for hannem / *Actor: 23. 2.*

Guds Børn lære at tage til tacke / om dennem vederfaris det samme i deris Rættergang / for de Vgudelige / efftérdi Christus / Propheterne oc Apostlene / haffuer maat lide saadant / som haffuer været for oss / *Matth: 5. 12.*

2. Skalt du saa suare den ypperste Prest?

Denne Tiener er ret en Øyen Tiener. Hand lader sig her mercke / at Bispen hans Herre lider en temmelig Spaat aff Christo. Først fordisaa / at Christus siger Du til Bispen / oc kalder hannem icke sin kiere Herr Bisp oc hæderlige Fader / oc mener derfor / at Christus giør Bondactigt / oc icke giffuer Bispen / den hellig Fader / sin Titel oc ære / oc siger derfor til Christum / Skalt du saa (Bondactig) suare den ypperste Prest?

Dernæst mener hand / at Christus skulde haffue opregnet / huor mange Discipler hand haffde / oc huor offte hand haffde predicket / oc derfor mener denne Tiener / at hand haffuer giort alt ræt.

Sandelig wi maa oc bekende / at der som wi anseer den øffuerste Prestis Embede oc Værdighed / som er / at hand icke allene skulde bære hellige Klæder / aff Guld / Silcke / Skarlagen oc Purpur / oc være

HERRENS egen Prest / oc bære den Stiernespan aff purt Guld / som HERRENS Helligdom vaar vdgraffuen i / faare paa sin Preste Hat / *Exod: 28. 2. etc.* Men at hand vaar oc Christi egen Figur / *Ebre: 9. 11.* da er hand jo værd at holde i act oc ære / oc ingen paa Jorden kand lignis ved hannem.

Ja sandelig / alligeuel at *Caiaphas* er en ræt Øyenskalck / som hans Naffn oc liuder / oc giffuer slemme blodige Raad / *Iohan: 11. 49. etc.* oc vanbruger sit Embede / Saa bør hand da at æris for hans Embedis skyld / huilcken ære Christus hannem oc saa beuiser / i det hand lader sig indføre for hannem / Men at Christus skulde der offuer haffue giort en Gud aff *Caiapha*, oc kysset hans Føder / oc icke haffue sagt hannem huad hand meente / (som denne Øyentienere vilde at Christus skulde giøre) det vaar imod Christi Embede / oc Guds Ords Tieneris / Thi wi læse / at de hellige Propheter haffuer vel giort Konger oc Verdslig Øffrighed stor ære / Men de haffue dog icke

icke viget i nogen maade fra deris Kald oc Embede/oc døld deris Sandhed/ Men met allerstørste Frimodighed haffuer sagt dennem/ huad der vaar Vgudeligt oc ilde giort aff dennem / som wi læse/ at *Azarias* giorde imod Kong *Oziam, 2. Paralip: 26. 18. etc.* oc mange andre/ som tilforn er sagt.

3. Haffuer ieg talet ilde/ da beuise det/ at det er ont / Men haffuer ieg talet ræt/ hui slaer du mig?

Aff dette Christi enfoldige Forsuar/ i huilcket hand beuiser sig / icke at haffue talet noget ont / eller giort wræt i nogen maade/ lære wi. Først/ huor gantske wsigelig taalmodig JEsus haffuer været i all sin Pine/ at hand icke hæffner sig offuer denne Tiener / som slaer hans hellige Mund met sin Kæp / oc lader hannem falde død ned til Jorden / som *Ananias* oc *Saphira* giorde/ *Actor: 5. 5. etc.* Eller lod Jorden aabnis/ oc sluge hannem/ som *Datan, Choren, Abiron,*

Num: 16. 32. Eller lod hannem bliffue død/ som *Huzza*, der rørde HERRENS Arck / *1. Paralip: 13. 9. etc.* Den Herre Christus vilde nu icke giøre det / men lider gierne/ At giffue der met tilkende/sig icke at være kommen at fordærffue / men at saliggiøre / *Iohan: 3. 17.* Oc vilde gierne lide som en Retfærdig for de Vretfærdige / *1. Pet: 3. 18.* Dissligeste at lære oss / at wi icke heller skulle betale ont met ont / men velsigne dem oss forbande / *1. Pet: 3. 9.* oc giffue Vreden rum/ oc Gud Allmectigste Hæffnen / *Rom: 12. 19.* oc beholde vore Siæle met Taalmodighed/ *Luc: 21. 19.*

Dernæst met dette sit Forsuar lærer hand / at mand skal icke altid tie til Vræt/ Men at hans Tiener maa vel sige huad Ræt oc Vræt er / wanseet nogen mands Person/ som *Paulus* giorde/ der *Annas* Bisp befaler at sla hannem paa Munden / *Act: 23. 3.* oc icke strax vende dennem den anden Kind til / *Matth: 5. 39.* huilcket Christi Spraag de Vgudelige misbruger mod Guds Børn/ Som oc *Iulianus Apostata* breye-

breyede de arme Christne/ som hand pinte/ der de græde oc jamrede sig / sagde hand til dem/ Eders Mester befaler/at huo der slaer eder paa den høyre Kindbeen/ da skal i strax vende hannem det andet til. Som wi læse *Socrat: Hist: Eccles: lib. 3. cap. 12.* Men lige som det vederfoer hannem / der hand stride imod de *Perser*, at hand maatte raabe / der hand tog Blodet aff sit dødelig Saar / oc kaste i Lufften/ O du Galilæer haffuer dog vunden/(Som skede *Anno* CHRISTI *366.* huo her om vil læse/hand finder det *Sozom: lib. 6. cap. 2. Philip: Melancht: lib. 3. Chron: pagina 321.*) Saa skal den Dag oc komme/ at alle Vgudelige skulle oc bekende/at Gud skinbarlige straffer dennem for den Tyrannj/ som de bruge imod hans Børn.

For det Tredie / paamindis her alle Christelige Dommere/at de selff icke allene met all Taalmodighed oc Einfeldighed forhører dennem / som bliffue kallede i Rætte/ Men at de oc holde deris Stads Tienere til / at de Gudfryctelig oc Christelig farer hen met fattige Fanger/ Icke met Skends-

ord eller slage offuerfalde dennem / som denne Tiener giorde met Christo.

For det Fierde / skulle oc saadanne Stads Tienere vel haffue deris Embede vdi act / 1. Oc see vel til / at de falder icke ind i Skarprichterens Embede / i det de pine oc plage fattige Folck / naar de dennem skulle fange oc føre for Rætten / 2. Oc tencke end oc paa / at en Fangis vilkaar er hard nock i sig selff / Thi Legemet er i Fengsel / oc Aanden i Bedrøffuelse. Saadan ælendighed at forøge / sømmer ingen Christen / Men langt heller græde met de Grædendis / *Roman: 12. 15.* 3. De skulle oc lære aff den fromme *Ioseph Patriarcha*, huilcken der tiente de Fangne i *Pharaonis* Hus / som hannem vaare betrode / *Genes: 39. 22. etc.* at giøre vel imod de fattige fangne Folck / paa det at Gud kand haffue Aarsag at giøre vel imod dem igen. 4. Skulle saadanne Tienere komme i hu / at Gud kand vel hielpe den Fangne aff sit Fengsel / saa hand kand betale dennem gaat oc ont / huad de forskylde aff hannem.

For

For det Femte/ lære wi aff denne Christi Forsuar/ at enddog de Vgudelige tit oc offte sidder/ oc seer/ oc hører/ at den Fattige bliffuer plaget oc slagen i sin Retfærdige Sag/ oc ville dog slet intet straffe saadant/ Saa seer wi her/ at Gud Allmectigste vil ingenlunde tie/ men hand vil sætte den Vgudelige sin Ondskaff for sine Oyen/ *Psalm: 50. 21.* oc vden hand i rette tide affstaar sit Ondskaff / *2. Corinth: 6. 2.* da vil HERREN tale til hannem i sin Vrede/ oc knuse hannem/ som en Jernstang knuser Leerpotter. Derfor lader eder vnderuise i Dommere paa Jorden/ oc tiener HERREN met Fryct. Kysser Sønnen/ at hand icke bliffuer vred/ oc i omkomme paa Veyen/ Thi hans Vrede skal snart optendis/ Men salige ere alle de som tro paa hannem/ *Psalm: 2. 4. etc.*

Den Tiende Pre-dicken.

IOhan. 18. 25. Men *Simon Petrus*, *Matth*. 26. 69. stod i Forgaarden / *Iohan*. 18. 25. oc varmede sig. *Luc*. 22. 59. Oc en liden stund (effter den første Necelse) *Mar*. 14 68. som hand gick vd i Forgaarden / goel Hanen. *Matth*. 26. 71. Oc en anden Pige saae hannem / *Mar*. 14. 69. oc begynte atter at sige til dem / som der stode hos / *Matth* 26. 71. Denne vaar ocsaa met JEsu aff Nazareth. *Iohan*. 18. 25. Da sagde de til hannem / Est du icke en aff hans Disciple? *Luc*. 22. 58. Oc en anden sagde / Du est en aff dem. *Mar*. 14. 70. Oc hand nectet

atter/

atter / *Matth.* 26. 72. oc soer der til/ oc sagde / *Luc.* 22. 60. Menniske/ *Iohan.* 18. 25. ieg er icke / *Marc.* 14. 71. oc ieg kender icke det Menniske. *Luc.* 22. 59. Oc noget der effter ved en stund / stadfeste en anden / *Marc.* 14. 69. *etc.* met dem som omkring stode/ oc sagde / Sandelig du est en aff dem / Thi du est en Galilæer / *Matth.* 26. 73. oc dit Maal røber dig. *Iohan.* 18. 26. En aff den ypperste Prestis Suenne / hues Frende Peder haffde hugget øret aff / siger / Saae ieg dig icke i Vrtegaarden hos hannem? *Matth.* 26. 74. Da begynte hand at forbande sig oc sucære / Jeg kender det Menniske icke / *Marc.* 14. 71. der i tale om. *Luc.* 22. 60. Oc strax der hand endnu talede / *Marc.*

14. 72. goel Hanen anden gang. *Luc.* 22. 61. Oc HErren vende sig/ oc saae paa Peder/ oc Peder tenckte paa HErrens Ord/som hand sagde til hannem / førend Hanen gael/ *Marc.* 14. 72. to gange/ skalt du forsucære mig tre gange. *Matth.* 26. 75. Oc Peder gick hen vd / oc græd bitterlige.

I Den næst forgangne Predicken forhandlede wi om S. Peders Reyse effter Christum til Bispegaarden / oc huorledis S. Peder / formedelst *S. Iohannis* Forbøn hos Døruocterſken / er indkommen i Bispens Sal / iblant de vnge Karle / oc haffuer varmet sig hos dennem / huor Døruocterſken / som hannem indlucte / haffuer giffuet god act paa hannem ved Ilden / oc giffuet hannem Aarsag at forsucære HErren første gang. Følger nu effter / huorledis alle de Fire Euangelister haffue ydermere bescreffuet S. Peders Nectelse oc

store Fald / met hans Penitentz oc Omuendelse.

Saa ville wi aff denne oplæste Text to Stycker faaregiffue. Først ville wi acte hans Fald/ met sine metfølgende Lærdomme. Dernæst ville wi ansee hans Omuendelse oc Penitentz.

Om hans Fald.

Førend wi gaar til S. Peders Fald/ som wi loffuede oss at ville tale om/da haffue wi at acte de hellige Euangelisters store Flid/met huilcken de haffue deris Mettieneris Forseelse oc Bedring opscreffuen / vdi huilcken skarpe Bescriffuelse de icke søger deris Næstis vanære/ oc deris egen ære/ Men Guds ære/ oc alles voris store Trøst. Oc sandelig er det saa/som mange aff de gamle Forfædre haffue lært oc meent/at S. Peder haffuer selff sammenscreffuet *Marci Euangelium*, da er det oss en megen stor Trøst/ at hand er dreffuen aff den hellig Aand/ at vidne om sin egen skendelig Forseelse / oc om Guds grundløse Naade imod sig / aff huilcken hand er tagen til Naade oc Apo-

stoliske Embede igen / (lige som *Moses* oc *Aaron* giør / *Num: 20. 12. Item, Num: 27. 14.* Dissligeste *Dauid, 2. Samuel: 12. 13. Psalm: 51. 5. etc.* oc S. Pouel / *1. Timoth: 1. 16.*) Paa det / at alle de som tro skulle / til det euige Liff / skulle haffue i hannem (oc dennem) Guds store Taalmodigheds Exempel.

Aff disse hellige Fædre bør oss alle at lære / at wi icke slaer Skiul eller Tecke offuer voris Fald oc Forseelser met Adam oc Heua / *Genes: 3. 7.* for Gud / Men langt heller bekende oss at haffue høyligere fortørnet HERREN / end enten Moses / Aaron / Dauid / S. Pouel / eller S. Peder giorde / oc Guds Naade oss at være mere beuist end dennem / i det Gud aff sin langmodighed / haffuer sparet oss / *Roman: 2. 4.* fra den velfortiente Løn / Helffuede. Thi den Siæl som synder / er strax skyldig at dø / *Deut: 24. 16.* oc der offuer haffuer budet oss Naade oc Syndernis Forladelse til / i sin Søn Christo / *Matth: 3. 17.* J huilcken hand haffuer oc afftoet oss aff all Smitte oc Røncke / *Ephes: 5. 27.* oc indscreffuet oss til

til Guds Arffuinge / oc Christi Metarff-uinge / *Galat: 4. 7.* formedelst den hellig Aand/som oss er giffuen til Pant / *2. Corin: 5. 5.* oc raaber Abba / det er / Fader / i vore Hierter. *Roman: 8. 15. etc.*

1. Simon Petrus stod i Forgaarden.

MEt disse Ord bescriffuis / paa huad Sted den anden S. Peders Necctelse er skeed / som er i Forgaarden. Den fattig Mand S. Peder / effter hand haffde første gang nectet HErren / saa gaar hand der fra / oc gaar vd aff Sallen i Forgaarden / oc meente sig der at være trygger oc vden Fare / Men det hended hannem saa / at i det hand vilde flye fra it Onde / falder hand i det igen som er verre / oc kommer i Forgaarden iblant en anden rygløs Hob / som hannem end mere vexerer / saa at hand icke nu / som tilforne / lader sig tycke / at hand veed intet aff det / som hannem tilsigis / Men her trengis hand saa hart / at hand icke enfoldeligen necter HEr-

ren allene/Men suærer oc forbander sig der til/ oc giffuer saa tilkende / at hand haffuer nu forgæt / icke allene sin HErris Raad/ *Matth. 10. 16.* at hand skulde være snild som Hugormen/thi hand haffde Vlffue at omgaaes met. Disligeste Atuarsel / at hand skulde forsuære hannem tre gange den samme Nat/ *Matth.26.34.* Men ocsaa/icke kommer i hu/huad hand haffuer selff tilforn bekendt om Christo/ *Matth. 16. 16. Iohan. 6. 69.* Huorfor lige som hand da rettelig kaldedis en fast Steen/*Matth.16.18.* Saa maa hand nu her kaldis løs Kalck paa Veggen / *Syrac. 22. 20.* Oc sandelig da vaar hand it ræt Aandeligt Menniske / Men nu er hand it kiødeligt Menniske. *1. Corinth. 2. 14.*

2. De sagde til hannem / Du est en aff hans Disciple. Oc en anden sagde/ Du est en aff dem/ Thi du est en Galilæer / oc dit Maal røber dig.

Disse Tienere i Forgaarden / gaar S. Peder saa hart vnder Øyne / at hand

er Christi Discipel / at de giffue klar Tegen for / met h[illegible]icke de beuise deris Tale / oc siger / at hans eget Maal røber hannem / at hand er kommen aff Galilæa / huor fra Christus / oc de andre Disciple vaare komne. Disse Suenne oc Tienere stunis at see hen til den Historie *Iudic. 12 5. etc.* huor wi læse / at de Gileaditer / som indtoge Jordans Færiestæd / at de Ephraiter skulde icke komme til Ephraim / oc bliffue hulpen / befaler dem som kom til Færiestædet / oc vilde offuer / at de skulde sige *Schibboleth*, oc vaar hand en Ephraiter / da sagde hand *Sibboleth*, oc icke *Schibboleth*, oc der paa kende de Gileaditer / om hand vaar aff Ephraim / lige saa siger disse Tienere / at S. Peder taler som en Galilæer / oc icke som en Jerusolymitaner. Her til siger S. Peder Ney / oc suærer der paa / at hand er icke en Galilæer / oc at hand kender icke JEsum.

3. En aff den ypperste Prestis Suenne / hues Frende Peder haffde hugget øret aff / siger /

Saaß

Saae ieg dig icke i Vrtegaarden hos hannem?

Disse Ord befatter Aarsagen til den Tredie S. Peders Nectelse / oc haffue wi her at acte / at den som nu trenger S. Peder / er den ypperste Prestis Suend / oc Malchi Frende / som Peder haffde i Hawen saa slemmelig skendt / at hand haffde hugget hannem det høyre Øre fra / Saa bliffuer S. Peders Sorrig jo større oc større. Først trenger allene Døruocterskenn hannem. I den Anden Fristelse kommer baade Suenne oc Piger om hannem / som skeede i Forgaarden. Men nu kommer Peder ind igen i Sallen / der møder hannem en arrig Landsknect / som haffde været met i Hawen at fange JEsum / som hans egen Ord liuder / Saae ieg dig icke i Hawen hos hannem? Som hand vilde saa sige / Du kant icke necte / at du est jo en aff JEsu Discipler / fordisaa du beuiste det / der du hug Øret aff min Frende / der hand lagde Haand paa din Mestere / huilcket ieg vel saae.

saae. Saadanne ere Guds Børns Vilkaar iblant de Wgudelige / naar en Arrig forlader at forfølge de Fromme / saa reyser Satan strax en anden op / som er langt argere end den første. Saa gick det met den hellige Job / Først tagis hans Quæg bort / Dernæst hans deylige Børn / For det Tredie slaes hans eget Legeme met ælendige Plager. *Iob. 1. Item, 2.* Oc sandelig / io lenger it Menniske leffuer iblant denne Verdens Wgudelighed / jo haardere trenger det hannem / Nu induortis i Samuittighed / Thi hand finder en Low / som strider imod hans Sinds Low / *Roman. 7. 23.* Nu vduortis met atskillige slemme Forargelser / som fører Vee offuer Verden / *Matth. 18. 7.*

Da begynte hand at bande sig / oc sucre / Jeg kender det Menniske icke / det der i tale om.

Her kunde wi vel see / at haffde icke HERRENS høyre Haand / som krafftelige opholder sine Tienere / *Psalm. 37. 24. Psalm. 18. 37.* styrcket S. Peder / som

Christus oc bad Faderen om / *Luc. 22. 32.* paa hans vegne / da haffde hand so vist vdslæt sit Naffn aff Liffsens Bog / *Psalm. 69. 29.* som Christus bekende selff / at det stod screffuet. *Luc. 10. 20.*

Aff dette S. Peders Fald ville wi lære disse Sex Stycker.

Først see wi her / at lige som Herren Caiaphas er selff / saadanne ere oc baade hans Piger oc Drenge / alle ere de færdige at skade Christo oc hans Disciple. Saa er Dauids Spaadom her vis / *Psalm. 18. 27.* Hos den Hellige est du hellig / oc hos den Fromme est du from / oc hos den Reene est du reen / oc hos den Fortrøden est du fortrøden. Huo derfor vil være from / hand see vel til / huo hand giffuer sig i Sellskaff eller i Tieneste met / Oc Christi Raad er dette / Der som din Haand eller Fod forarger dig / saa hug hannem aff / oc kast hannem fra dig / Oc der som dit Øye forarger dig / saa riff det vd / oc kast det fra dig / Det er dig bedre at du gaar ind i Liffuet met it Øye / end at du haff-

uer to Øyne / oc kastis i Helffuedis Ild / *Matth. 18. 8. etc.*

For det Andet see wi / huor Quindekøn haffuer været mange store Folck til stor Fald / Saa vaar Heua Adam / *Genes. 3. 6.* Dalila Samson / *Iudic. 16. 16.* Bethsabea David / *2. Samuel. 11. 2.* Saa er oc her Dørvocterſken / *Iohan. 18. 17.* oc den anden Pige / met sine Tilhengere / *Matth. 26. 71.* diſligeste Landsknecten / Malchi Frende / *Iohan. 18. 26.* S. Peder Aarsag til hans store Fald.

Saa lære wi her aff / at wi skulle bo hos dennem effter S. Peders Raad / *1. Pet. 3. 7.* met Fornumstighed / Icke alleniste fordi / at de ere skrøbelige Redskaff / Men end oc fordi / at efſterdi / som oc tilbørligt er / de ere oſſ meget kiere / saa kand de oc snarist foruende vore Hierter til ont oc gaat / effter som de ere tilbøylige til / Som HERREN vel viste / oc derfor befaler / at ingen aff hans Folck skulle tage nogen aff Cananiters Døttre til Hustru / paa det / at hun icke skulde foruende hans Hierte fra Gud /

Deut.

Deut. 7. 3. Derfor vilde oc icke heller Abraham / at Isaac skulde tage sig Hustru aff de Cananiters Døttre / Genes. 24. 3. Oc Scrifften vidner / at Quinder foruende Salomons Hierte / saa hand offrede til Affguder / 1. Reg. 11. 3.

For det Tredie see wi / at baade de Lærde oc Vlærde / Gamle oc Vnge / Herren oc Tienerne / alle ere de effter at foracte Christum / oc hans egen Tiener forsuær hannem / saa at Euangelistens Klagemaal er icke giort vden synderlig Aarsag / der hand siger / Iohan. 1. 11. Hand kom i sin Eyedom / oc hans egne anammede hannem icke. Huilcket er icke allene at forstaa om hans aabenbarlige Fiender / Men oc om dennem / som sige sig at haffue forladet alting for hans skyld / oc fuld hannem effter / Matth. 19. 27. Thi wi vide / at en aff dem / som vaar hans egen Husknect / oc bar hans Pendinge / Iohan. 13. 29. solde hannem for 30. Sølff Pendinge / oc forraadde hannem met en Kyss / Matth. 26. 15. 49. En anden necter oc forsuær hannem tre gange /

som wi her høre om S. Peder. De andre saa nær som en / S. Hans / (som dog icke taler it gaat Ord for hannem) forløber hannem i sin store ælendighed / *Matt. 26. 56.*

Huor aff wi lære / at alle Menniske ere affuigede / oc ere allesammen wduelige / oc er ingen som giør gaat / oc icke en / *Psalm. 14. 4.* saa retsindig oc flittig i sit Embede / at tiene Gud / som wi burde. Thi at forfølger wi icke Gud / som de Wgudelige giør / Saa enten løber wi fra HERREN / som de Ni Disciple giør / eller forsuær wi hannem offte / som Petrus / Eller oc tie wi offte stille met S. Hans. Derfor sagde Dauid / *Psalm. 32. 6.* at alle Helgene skulde bekende sig Syndere for Gud / oc bede til hannem i rætte tid om Syndernis Forladelse.

For det Fierde / paamindis wi aff denne S. Peders Fald / at Christi Kircke er allene bygget paa Guds Barmhiertighed / oc aff samme Guds Allmectighed beuaris oc oppeholdis / paa den samme faste Steen / som den er bygt paa / huilcken er icke S. Peder / Men den som Petrus / paa alle Guds

Børns vegne/ bekende at være den leffuende Guds Søn/ *Matth. 16.16.* som S. Peder oc klarlig bekender / at de Tegn oc vnderlige Gierninger/ som skede ved hannem / oc de andre Apostler / vaare icke giorde aff hannem / Men aff Guds Søn / som det haffde saa befalet/ *Actor. 3. 12. etc.* Saa bekender oc Paulus / at hand er icke Fundament til Christi Kircke / Men ickun en aff Bygningsmendene paa samme Christi Kircke/ *1. Corinth. 3.10. etc.* Saa er nu huercken den noget som planter / icke heller den som vander/Men Gud som giffuer Vext/ *1. Corinth. 3. 7.* oc arbeider met sine Tienere / *Marc. 16. 20.* saa at deris Arbeide er icke forgæffuis i HERREN/ *1. Corint. 15. 58.*

For det Femte/see wi her Christi siunlig Kirckis Vilkaar i denne Verden / som er / at den haffuer altid Klinte iblant Huede/ *Matth. 13. 38.* Ja at der icke allene findis baade Skrøbelige oc Stercke / Men ocsaa Gudfryctige oc Vgudelige / indtil Verdens Ende/Oc end der som mand meener/ at der skulde være allerbeste Lærere/ der findis

dis de alleruærste falske Lærere. J den skøne vitberømte Schole til Antiochien / som de Gudfryctige først kalledis Christne / *Actor. 11. 26.* der vaar den falske Scholemester *Samosatenus*, som nectede Christi Guddommelig Værelse / oc sagde / at hand vaar icke til / førend hand bleff it Menniske. Den høyberømte Schole i *Alexandria* haffde *Arium*, som lærde / at Christus haffde allene Legem / som it Menniske / oc icke Siæl som it andet Menniske. J denne haarde Vilkaar haffuer da den Christne Kircke dette at trøste sig met / at Christus hendis Hoffuet beder at hun icke skal fryete sig / alligeuel at hun er ringe / *Luc. 12. 32.* Ja offte saa ringe / at hun allene kendis aff Gud / (som vel seer / huor de gaa omkring i Skindkiorteler / oc Gædeskind / met Fattigdom / Drøffuelse oc Vmage / *Ebre. 11. 37.*) oc icke aff Mennisken / som det gick i *Eliæ* tid / *1. Reg. 19. 10. etc.* Oc Christus spaade / at det skulde gaa / naar Menniskens Søn kommer / at der skulde neppelig findis Tro paa Jorden. *Luc. 18. 8.*

For det Siette / haffue wi her at acte/ huorfor Gud Allmectigste / som kunde saa vel haffue ophuldet S. Peder / at hand haffde icke faldet / som hand opholt S. Hans / oc icke det vilde giøre. Det tilsteder Gud. Først/at S. Peder/som vaar saa frimodig / mere end S. Hans/ eller de andre Apostle vaare / kunde see/ huad hans egen Mact vaar / der Gud tog lidet sin Haand til sig fra hannem / *Psalm. 18. 36.* Dernæst tilstedde Gud det / icke at søge S. Peders Fordømmelse / Men at Guds Børn kunde haffue it vist Exempel i denne hellige Mand/ S. Peder / paa det gantske Menniskelige Køns Skrøbelighed / At ingen skal fordriste sig paa sig selff / oc leffue tryggelig hen / lige som der vaar ingen Fare paa ferde i nogen maade / Men at de holder sig hart til HERREN / oc beder hannem / at hand vil styrcke dennem / at om de staa / de icke skulle falde / *1. Corinth. 10. 12.* For det Tredie / wi necte oc icke / at Gud saae jo vel / huorledis Satan vilde forblinde denne sidste Verdens Børn / saa at de

skulle

skulle giøre en Affgud aff S. Peder / som det oc haffde hend hannem to gange / der hand end leffuede / der som hand haffde icke selffuer diss haardere imodstaaet oc forbudet dennem det / Som wi læse *Actor. 3. 12. Item, 10. 25. etc.* Som det samme oc hender S. Pouel oc *Barnabæ Actor. 14. 14. etc.*

Oc wi vide / at mange i vor tid / sætter S. Peder i den leffuende Guds Søns sted / i det de giøre hannem til en Meglere imellem sig oc Gud. Ja mange tager sig selff saadanne ære til / at de kalde sig S. Peders Vicarier / oc lader sig tilbede / som de der haffue Mact aff dem selff / til at forlade Menniskene deris Synder / oc ville være Herrer offuer alle andre Guds Ords Tienere / Enddog at de vel selff vide / at S. Peder tog sig aldrig nogen Herredom til / offuer sine Metbrødre / Men vaar redebon / at giøre dennem Regenskaff for sit Embede / *Actor. 11. 2. etc.* Ja hand lod sig gierne straffe i alle deris næruerelse / *Galat. 2. 14.* oc selffuer forbinder / at den ene Apostel skal regære offuer den anden / *1. Pet. 5. 3.* Ja

Paulus vidner til de *Galat.* 2. 9. at Jacobus oc Cephas oc Johannes / de finge hannem oc *Barnabæ* deris høyre Haand / oc bleff forent met dem / at hand oc *Barnabas* skulde predicke iblant Hendninge / oc de andre iblant (Jøderne) Omskærelsen. Huor aff det er klart / at S. Peder haffuer selff Personlig giort sit Kald fyllist / met stor Arbeide oc Møye / oc icke kast det hen paa nogen aff sine Metbrødre / lige som hand skulde haffue nogen Herredom offuer dennem.

Det Andet Stycke.

Huad S. Peders Penitentz er anrørende / ville wi vdi disse tuende Artickle befatte. Først / finder wi tuende Aarsager til hans Omuendelse / Som er / 1. At hand hørde Hanen gael. 2. At Christus seer ned i Sallen til hannem. Dernæst / huor hand giør Penitentz / oc omuender sig / som er met disse tre Puncter optegnet. 1. Kommer hand HErrens Ord i hu / der haffde varet hannem adt dette Fald. 2. Hand gaar vd

aff Sallen fra de løse Folck. 3. Hand græder bitterlig.

1. Oc strax der hand endnu talede/ gael Hanen anden gang.

Aff alt det Gud haffuer skabt / Mennisken til gode / er der to besynderlige slags Brug eller Nytte. Den Første er denne/ at Menniskẽ bruger Creaturerne / ved Ordet oc Tacksigelse helliggiort / *1. Timoth. 4. 5. etc.* til sit Legems Ophold/ *Psalm. 104. 14.* Den anden Brug er lagt yppeligere / som er / at de ere oss aldelis nogle Predicanter/ som predicke for oss/ om Guds store oc wsigelig ære / som Dauid klarlig siger/ *Psalm. 19. 2.* Himlene opregner Guds ære/ oc Befestningen forkynder hans Henders Gierning. *Psalm. 145. 10. etc.* HERRE / alle dine Gierninger skulle tacke dig/ oc prise dit Kongerigis ære/ oc tale om din Velde/ At din Mact skal bliffue kundgiort for Menniskens Børn / oc dit Kongerigis erlige Mectighed. Ja sandelig Creaturene ere oss som nogle klare Speyle / vdi huilcke wi see

Guds wsiunlig Mact oc Guddom/ som oc Paulus vidner *Raman. 1. 20.*

Denne samme sidste Nytte oc Brug skeer vdi tuende maade. Først vdi Almindelighed / at ansee alle Guds Creature/ at de vidner om Guds ære / Mact oc Guddommelig Værelse / for oss Mennisske. Dernæst ere de oss en besynderlig Nytte / i saa maade / at Gud bruger dennem til at stadfeste sit Ord i oss/ lige som ved nogle siunlige Tegn.

Oc dette skeer atter / enten i Almindelighed/ eller i Besynderlighed. J Almindelighed for all Verden / forordnet Gud Regnbuen i Skyerne / (som er Guds Creatur/ skabt i første Verdens Skabelse/ met alle andre Creatur) at den der effter skulde være it Tegn oc Stadfestning imellem Gud oc all Verden / at Gud vilde nu alldrig mere saa ødelegge Verden ved Vandflod / *Genes 9. 12.* Saadan allmindelig Nytte vaar i alle Figurer/ Offringer oc Slactninger/ huilcke der haffue nu faaet Ende/ efferdi at Legemet Christus/ som de

betyde/ er kommen/ *Coloss. 2. 17.* Dissligeste er den i vore Sacramenter i det Ny Testamente/ som skal vare/ *1. Corinth. 11. 26.* ind til Christus kommer.

J Besynderlighed / naar Gud haffuer giffuet nogen i Besynderlighed sin Naadis Tegn/som hand gaff Mosi mange/ som næsten den gantske Anden Mosis Bog er fuld aff / Oc som hand gaff Gedeon Skindet/ *Iudic. 6. 37. etc.* Saa haffde oc Gud giffuet oc forordnet denne Hanegael for S. Peder/at opuecke hannem/ icke aff legemlig Søffn / som hand bleff opuact aff i Vrtegaarden / Men til at opuecke hans *Conscientz*, til at tencke paa det Ord/ HErren haffde tilforn sagt hannem / om hans Skrøbelighed.

Her lærer wi / huor ypperlig Gud haffuer ophøyet Menniskens offuer alle andre Creatur / at hand haffuer lagt dennem vnder hans Fødder/ *Psalm. 8. 5. etc.* (Huad er Menniskens / at du tencker paa hannem/ oc Menniskens Barn / at du anammer hannem? Du skalt giøre hannem til en

Herre offuer dine Henders Gierninger/ Du lagde allting vnder hans Fødder/Faar oc Øxen allesammen / der til met oc vilde Diur/ Fugle vnder Himmelen/ oc Fiskene i Haffuet / oc huad der gaar i Haffuet.) Saa at de tiene icke alleniste Menniskene til at opholde Legemet/ *Psalm. 104. 15.* Men oc til at paaminde dennem/ om det Aandelige Gode/ som er i Himmelen/ *Psalm. 19. 2.* Som her er nu sagt / at Hanen tiener S. Peder til at tencke paa HErrens Ord.

Sandelig her kand ingen andet sige / end at Christus vaar wskyldig/ om S. Peder haffde icke omuend sig. Thi Christus haffde tilforn sagt hannem/at der vaar stor Vaade for haanden. Oc hand giffuer hannem oc Hanen / som skulde paaminde hannem/ der hand vaar nu falden/oc haffde forseet sig imod HErren / paa det hand skulde omuende sig. Ja alle Folck maa dette bekende / at Peder giorde wræt / at hand tog sig icke vare for Skade / som HErren varede hannem at / oc haffde oc fortient at forskiudis/ om Christus vilde haffue holdet

Nætten met hannem. Men huad ville de sige? Thi at i det de giør det samme / for huilcket de dømmer S. Peder / saa fordømme de sig selff / *Roman. 2. 1.* Huo kand det necte / at Gud Allmectigste jo daglig ved sit hellige Ord paaminder oss / at Satan er nederfaren / oc haffuer en stor Vrede / *Apocal. 12. 12.* oc gaar om som en brøllende Løffue / oc søger effter den hand kand opsluge / *1. Pet. 5. 8.* Ja den samme vor Fiende at være / icke Kiød oc Blod / Men Aandelige Førster oc Veldige. *Ephes. 6. 12.* Men huo er den / som beruster sig imod hannem met Tro oc retsindig Kierlighed? Ligger icke Verden i det Onde? *1. Iohan. 5. 19.* Huo er den / som tager sig vare for Forargelse? *Matth. 18. 7.* Huo icke vandrer i de Vgudetigis Raad / oc traader icke paa Synderis Vey / oc sidder icke der / som Spaattere sidde? *Psalm. 1. 1.* Huo kand oc dette necte / at Gud Allmectigste haffuer forordnet for disse samme hans taabelige Børn / oc den Vgudelig Verden / icke Haner / hues liud Menniskene icke forstaa kunde / som denne

paar / der opuacte S. Peder / Men sande-
lig hine Hæderlige / Høylærde oc Gudfryc-
tige Mend / som aldrig lade aff at paamin-
de / straffe oc raade / baade met Mund oc
Scrifft / at Menniskene skulle opstaa aff
Syndens Søffn / oc afflegge Mørckens
Gierninger / oc tage Liusens Vaaben paa /
Roman. 13. 11. etc. Men sandelige / mange
aff dem maa tencke / at de arbeide forgæff-
uis / oc fortærer deris Matt forgæffuis oc
vnyttelig / *Esa. 49. 4.* Thi de ere faa / som
ville opuaagne aff deris dybe Syndens
Søffn / saaledis at de ville afflegge Mør-
ckens Gierninger / *Roman. 13. 12.* alligeuel
ville de kaldis Liusens Børn / *Ephes. 5. 8.*
Gud Allmectige giffue det / at wi dog en
gang kunde opuaagne / oc tage Troens oc
Kierligheds Krafft / oc Haabens Hielm til
Salighed paa oss / efftterdi wi ere jo allesam-
men Liusens oc Dagens Børn / *1. Thess. 5. 5.*
at den Nat icke skal forraske oss / i huilcken
ingen kand arbeide / *Ioh. 9. 4.* Oc at HER-
REN icke skal lucke Naadens Dør for oss /
Matth. 25. 10. oc sige til oss / Gaar hen / ieg
kende

kende eder aldrig / i som giøre ont / *Psalm. 6. 9. Matth. 7. 23.* Huo sin Salighed haffuer kier / hand vaage op met S. Peder aff Syndens Søffn / efftherdi her daglig gaalis for hannem. Hører wi icke samme Hanegael / da bekommer wi icke Troen / *Rom. 10. 17.* oc vden Troen kand wi aldrig tæckis Gud. *Ebre. 11. 6.*

Her hos haffue wi oc at acte / at Marcus *cap. 14. 72.* siger / at Hanen gael anden gang / før Peder tenckte paa sit Fald / om huilcket der er hos de gamle Forfædre tuende Meninger. Somme meene / at ved disse tuende Hanegael / forstaais de tuende Lærdomme / som ere Lowen oc Euangelium. Ved den Første Hanegael / som skulde bemercke Lowen / kunde Peder icke ræt omvende sig / Men allene forfærdis i Hierte oc Sind / Thi at ved Lowen kommer Syndens Kundskaff / oc icke Syndens Forladelse / *Roman. 3. 19.* Men den Anden Hanegael / Euangelium / den rørde Petri Hierte / som vaar bange / oc Saargiort / saa at det tager til at tencke paa Guds Naade

de oc Barmhiertighed imod Syndere/ som sig vil omuende. Huorfor oc Euangelium kaldis en Krafft til Salighed. *Roman. 1. 16.*

Andre haffue saa vdlagt dette / at ved den Første Hanegael skulde være forstaaet Lowens oc Euangelij bare Bogstaffue / som Paulus siger / der ihielslaer / *2. Corinth. 3. 6.* oc derfor kunde Peder icke omuendis ved den / Men nu Hanen gael Anden gang / det er / der den Aandelige Lærdom / ved den hellig Aands vær / *Iohan. 20. 22. Actor. 2. 2.* nu rører S. Peders Hierte oc Hukommelse / da bekender hand sin Skrøbelighed oc store Fald / om huilcken HErren tilforne paaminte hannem.

2. Oc HErren vende sig / oc saae paa Peder.

Christi Ansict / som her vendis til S. Peder / er saa krafftigt / at det gaar igennem Marffue oc Been / oc rører det inderste i Hiertet / oc opuecker hannem til en sand Penitentz. Huorfor Dauid beder / *Psalm. 67. 2.* at Gud vilde være hannem saa miskundelig /

delig / at HERRENS Ansict maa skinne offuer hannem/oc velsigne hannem. Oc vdi en anden sted / *Psalm. 80. 20.* ydmygelig beder hand/ sigendis / Lad dit Ansict skinne offuer oss/ saa bliffue wi salige. Oc effter dette samme Naadens Tegn haffuer HERREN selff befalet / *Num. 6. 24.* at Aaron oc hans Sønner skulde ved dette Naadens Ansict velsigne Israels Børn/ HERREN velsigne dig/ oc beuare dig/ HERREN lade sit *ANSICT* skinne offuer dig / oc være dig naadi/ HERREN løffte sit *ANSICT* offuer dig / oc giffue dig Fred.

Her skulle enfoldige Folck vel acte / at enddog Christus er opfaren i Høyheden/ *Psalm. 68. 19.* offuer alle Himle / *Actor. 1. 19.* oc icke kand legemlig mere sees aff oss her paa Jorden / *Iohan. 16. 28.* vden det skeer i Mirakels vis / som Stephanus saae hannem hos Faderens høyre Haand / *Actor. 7. 56.* oc Paulus / der vaar indryckt i den Tredie Himmel / *2. Corinth. 12. 2.* Eller oc vndryckt i Aanden/ som der staar/ *Actor. 22.17.*

hvicket ingen bør at foruente aff oss / Saa kand dog alligeuel alle retsindige Guds Børn / ved den hellig Aand / som dem er giffuen / *Galat.* 4. 6. oc forarbeider i dennem Troens Øyne / *Iohan.* 6. 29. baade høre JEsum i sit hellige oc salige Ord / *Matth.* 10. 20. (Jere icke de som tale / men det er eders Faders Aand / som taler ved eder) oc see hannem i sine hellige Sacramenter / Daabens oc Altarens / som der klarlig nock affmaler oss hannem / som Apostelen lærer / *Galat.* 3. 1. oc saa visselig bliffue deelactige i det Forløffte / som skede aff Christo til S. Thomas / *Iohan.* 20. 29. Salige ere de som icke see / (mit legemlige Øyen) oc dog troer. Thi lige det samme Ord / som opuacte Lazari døde oc stinckende Legeme aff Graffuen / oc gaff det Liff oc Siæl igen / *Iohan.* 11. 44. Det selffsamme Ord er endnu saa krafftig / at det kand opuecke dennem til det euige Liff oc Salighed / som ere i deris Offuertrædelse oc Synder døde / *Ephes.* 2. 1. 5. i saa maade / at det opliuser dem fra Mørcket til Liuset / oc fra Satans Mact til Gud /

Actor.

Actor. 26. 18. oc skaber it reent Hierte i dem/ oc giffuer dem en ny vis Aand/ *Psalm. 51. 12.* oc paaminder dennem om alt det Christus haffuer sagt dem/ *Iohan: 14. 26.*

Lader derfor samme Christi Aandelige Ansict oss vel behage/ oc met S. Peder icke tøffue effter den Tredie Hanegael. Huo veed om den som nu indbiudis/ bliffuer mere indbuden/ *Luc: 14. 24.* Jngen vng foracte Christi Jndbiudelse/ Thi wi vide/ at alle Mennisker skulle møde for HERRENS Domstol/ *Roman. 14. 10.* Oc at den tid/ at wi skulle møde/ kommer/ som en Tiuff om Natten/ *2. Pet. 3. 10.* Ja som en Snare/ offuer alle dem som bo paa Jorden/ *Luc: 21. 35.* Lader oss derfaare som ret Aandelige Fugle/ som haffue deris tid ret i act/ *Ierem. 8. 7.* haffue vor tid i god act/ oc tacke HERREN/ der haffuer aff sin store Taalmodighed fordraget vor Søffnactig Leffnet saa lenge/ *Roman. 2. 4.* oc haffuer icke afladet den ganske tid at staa met vdracte Arme/ til at anamme oss/ *Esa. 65. 2.* Sandelig lader oss i Dag/ *Psalm. 95. 7.*

den stund Visdom høris paa vore Gader/ *Prouerb. 1. 20.* opuaagne. Thi Gud lader sig intet bespaatte/*Galat. 6. 7.* Jeg bekender vel met Kong David/ at HERREN er nær hos alle dem / som paakalder hannem i Aand oc Sandhed / *Psalm. 145. 18.* oc opløffter reene Hender vden Vrede oc Trette/ *1.Timoth. 2. 8.* oc at Guds Aand træder frem for dem met waffladelig Suck/*Roman. 8. 26.* oc at den samme Aand raaber / *Abba*, Fader / i deris Sind / *Galat. 4. 6.* Men David siger oc / at mand skal i rette tid bede til Gud / *Psalm. 32. 6.* oc i Dag omuende sig / som hører hans Røst / *Psalm: 95. 8.* Ellers vilde hand suare dennem / naar de raabe/ Du vilde icke høre mig/ der ieg raabte effter dig / Derfor skal ieg lucke mine Ørne til/ naar du raaber til mig / oc ieg skal lee ad dig / oc bespaatte dig i din ælendighed / *Prouerb. 1. 24. etc.* O Gud giffue oss Hierter til/ saadant at betencke oc offuerueye i Naadens tid.

Her til haffue wi hørt i S. Peders Penitentz tuende Aarsager/ met huilcke HErren haffuer forkommet hannem / oc giffuet Aarsag til en

ret Omuendelse/ som vaar den Hanegael / Oc at Christus vender sin Naadens øyne til hannem. Følger nu effter/ huad S. Peder hand giør.

1\. Oc Peder tenckte paa HErrens Ord / som hand sagde til hannem / førend Hanen gael to gange / skalt du necte mig tre gange.

Dette er det Første/ som en Synder bør at giøre/ naar hand bliffuer aff HERREN paamint om sin Synd/ at hand da flittelig offuerueyer Guds Ord/ huilcket Kong Dauid *Psalm. 119.* offte siger sig at haffue giort / oc der offuer bleffuet trøstet. Det er min Trøst i min ælendighed / at disne Ord vederquæger mig. Din Munds Low er mig kierere / end mange Tusinde stycker Guld oc Sølff. Din Naade skal være min Trøst / som du haffuer loffuet din Tiener. Haffde din Low icke været min Trøst / da haffde ieg forfaret i min ælendighed. Saa bør alle met Kong Dauid oc S. Peder/at holde sig met Glæde til Guds

Ord / som er den sande Salligheds Kilde / *Esa: 12 3.* oc Israels Brønd / *Psalm: 68. 27. Esa: 55. 1.* oc forlade sig der til / at den skal saa vdslycke Synds Tørst / at wi aldrig skulle tørste mere euindelige / *Iohan: 4. 14.*

2. Oc Peder gick hen vd.

Dette er det Andet / som *Petrus* giør / effter hand er paamint aff HErren / at hand gaar vd aff Sallen fra de Vgudelige oc røgløse Mennisker / oc det vdkræffuer HERREN aff sit Folck / *Leuit: 26. 12. 17.* Jeg vil bo iblant dennem / oc ieg vil være deris Gud / oc de skulle være mit Folck / *Esa: 52. 11.* Derfor gaar vd fra dennem / oc skiller eder fra dennem / siger HERREN / oc rører intet ved det Vreen / saa vil ieg anamme eder. *2. Corinth: 6. 14. etc.* Drager icke i det fremmede Aag met de Vantro / Thi huad Omgengelse haffuer Retfærdighed met Wretfærdighed? Huad Samfund haffuer Liuset met Mørcket? Huorledis kand Christus komme offueens met Belial? Eller huad Deel haffuer

den som troer / met den Vantro? Huad Lignelse haffuer Guds Tempel met Affguderj? Oc i ere den leffuende Guds Tempel / *1. Corinth: 6.19.* som Gud oc siger / Jeg vil bo i dem / oc vandre i dem / oc ieg vil være deris Gud/oc de skulle være mit Folck/ Derfor gaar vd fra dennem / oc fraskiller eder/ siger HERREN/ oc rører icke noget Vreent / da vil ieg anamme eder / oc være eders Fader / oc i skulle være mine Sønner oc Døtter / siger den Allmectige HERRE.

Saa sigis oss i Dag det samme aff HERREN / huo der vil retteligt giøre Penitentz / hand skal slet gaa vd fra huadsomheldst der er imod Guds Low. Saa lenge hand ligger i det Vreene / kand HERREN icke bo hos hannem. Derfor beder hand / *Esa: 1. 16.* at de skulle toe deris Hender / som ere blodige / om de ville at HERREN skal anamme deris Offer / oc at mand skal vdrense den gammel Surdey / om wi ville være deelactige i HERRENS Paaskelam / *1. Corinth. 5. 7. etc.*

Oc græd bitterlig.

Sandelig / bitterlig at fortryde si-ne Synder / at mand haffuer fortørnet HERREN sin Gud / som mand skulle elske aff gantske Hierte oc all Sind / *Matth.* 22. 37. Det er rettelig effter HERRENS Befalning / at sønderriffue sit Hierte / oc icke sine Klæder / *Ioël*: 2. 13. Oc sandelig / saadan en sønderknuset Aand oc Hierte / er Gud Allmectige it velbehageligt Offer / *Psalm*: 51. 19. til huilcket hand oc naadelig vil see / *Esa*: 66. 2. Ja vil bo oc bygge hos den samme / *Esa*: 57. 15. oc metdeele den all Trøst oc Salighed / *Matth*: 5. 4. oc tørre all Graad paa det sidste aff hendis Øyne. *Esa*: 25. 8. *Apocal*: 7. 17.

Denne Historie om S. Peders Fald oc Penitentz / sætter *Matthæus* oc *Marcus* effter den Rættergang / som Bispen *Caiaphas* haffde imod Christum / Men *Lucas* oc *Iohannes* sætter begge Historier / S. Peders Fald oc Penitentz / oc forneffnde *Caiaphæ* Rættergang imod Christum / iblant

huer

huer andre. Maa vel skee fordi / at den stund Bispen forfølger HErren / i den øffuerste Ende paa Sallen / Da forfølger hans Suenne Christi Tienere nedre i Sallen. Saa see wi / at baade Christus oc hans Tienere lider tilsammen. *Zachar: 2. 8.* Huo eder rører / hand rører min Øyesteen. *Actor: 9. 4.* Saul / hui forfølger du mig?

Vden all tuil ville oc den hellig Aand met denne Ordens Beskriffuelse paaminde oss / som daglig met S. Peder synder aff Skrøbelighed / imod vor betenckte Raad oc Forsæt / at før wi faar syndet / da haffuer JEsus betalet met sin Pine for vore Synder. Som *Matthæus* oc *Marcus* scriffuer / JEsum at haffue lidt vnder *Caiapha*, førend Peder falt. Saa siger oc Scrifften / at Christus / som er Forligelsen for den gantske Verdens Synder / *1. Iohan: 2. 2* er slactet aff Verdens Begyndelse / *Apocal: 13. 8.* Oc *Paulus* vidner / *Ebre: 10. 14.* at Christus haffuer met it Offer fuldkommet til ewig tid / dem som bliffuer hellige.

Dernæst at *Lucas* oc *Iohannes* siger/ at Christus lidde/ den stund Peder syndede/ vil Guds Aand paaminde sine Børn / at i det de forsee dem / da staar Christus oc betaler for dem / oc viser sin Fader / paa deris vegne / en fuldkommen Lydighed / som hand beuijst haffuer/ som *Iohannes 1. Iohan: 2. 1.* merckelig taler / Mine Børn / dette scriffuer ieg eder til / at i skulle icke synde/ oc der som nogen synder / da haffue wi en Taalsmand hos Faderen / JEsum Christum / som er retfærdig / oc den samme er Forligelsen for vore Synder.

Den Ellefste Predicken.

M*Atth. 26. 59. etc.* Men de ypperste Prester oc de Eldste / oc det gantske Raad / søgte falskt Vidnisbyrd imod JEsum / paa det de kunde kom-

komme hannem til Døde/ oc de fun-
de intet / Oc alligeuel at der ginge
mange falske Vidne frem / *Marc.* 14.
56 Men deris Vidnisbyrd komme
icke offuer it / *Matth* 26. 60. Paa
det sidste stod der op / oc traadde to
falske Vidne frem / *Marc.* 14. 57. *etc.*
oc sagde falsk Vidne imod hannem/
oc sagde / Wi haffue hørt at hand
sagde / *Matth.* 26, 61. Jeg kand/
Marc. 14 58 oc vil nedbryde denne/
Matth. 26. 61 Guds Tempel / *Marc.*
14. 58. *etc.* som er giort met Hender/
oc inden tre Dage bygge en anden/
som icke er giort met Hender. Oc
deris Vidnisbyrd komme icke end-
nu offuer it. Oc den ypperste Prest
stod op iblant dem/ oc spurde JEsum
at / oc sagde / Suarer du intet til

det/som disse vidne imod dig? Men JEsus taude stille / oc suaret intet. Da spurde den ypperste Prest hannem atter at / oc sagde til hannem/ Est du Christus / den velsignedis Guds Søn? *Matth. 26. 63. etc.* Jeg besuær dig ved den leffuendis Gud / at du siger oss/ om du est Christus Guds Søn. JEsus sagde/ Du siger det/ *Marc 14. 62.* Jeg er. *Matth. 26. 64.* Dog siger ieg eder / Nu her effter skal det skee/ at I skulle see Menniskens Søn sidde hos Kraffteens høyre Haand / oc komme i Himmelens Skyer.

NEst den sidste Predicken/ begynte wi den Samtale / som *Caiaphas* haffde met JEsu/ om hans Disciple oc Lærdom. Oc huorledis Christus bleff slagen paa Munden / der hand forsuarer sig. Oc efftterdi at

S. Peders Fald / som *Lucas* oc *Iohannes* haffuer indført iblant / oc vnder samme Christi oc *Caiaphæ* Rættergang indfalt/ oc oss met sin Forklaring fortøffuet. Saa komme wi nu igen til samme Rættergang/ som vor oplæste Text formelder/ huorledis de ypperste Prester haffuer søgt falskt Vidnisbyrd imod Christum / Oc paa det sidste haffuer den ypperste Prest opstaaet vdi sin store Hellighedes skin/oc besuoret Christum/ at hand skulde selff sige / om hand vaar Guds Søn eller ey. Huor til Christus suarer / oc bekender sig at være Guds leffuende Søn/ oc beuiser det der met/at de skal snart selffuer see hannem fare i Skyerne til Kraffrens høyre Haand.

To Stycker ville wi forgiffue.

Først / om Presternis Flittighed/ til at søge falske Vidnisbyrd imod Christum / oc huor samme deris Forsæt lyckis dennem.

Dernæst den Samtale / som *Caiaphas* holder met Christo/om hand er Guds leffuendis Søn eller ey.

Det Første.

J det Første Stycke haffue wi disse omstandige Puncter at befinde. 1. Tiden/ naar de søger disse falske Vidne. 2. Huo de ere/ som læder effter falske Vidne. 3. Huad Aarsag de søge samme Vidne. 4. Huad samme falske Vidne vidner. 5. Huor disse Vidne lyckis for Presterne.

1. Tiden.

JDen Niende Predicken sagde wi/ at Christus føris til *Caiapham*, der Klocken vaar ved To Slet om Natten. Saa see wi dog der aff / at det er om Natten/ der disse falske Vidne søgis effter/ Huor met disse Prester beuiser sig/ at haffue it ret Blodgærig Hierte/ oc tørste effter Christi Blod/ lige som vilde Diur/ der om Natten søger effter deris Føde/ som Dauid taler / *Psalm: 104. 20. etc.* Du gior Mørcket / at det bliffuer Nat / da rører sig alle vilde Diur / de vnge Løwer/ som brøle effter Roff. Ja sandelig / lige som *Paulus*

til

til *Titum, cap. 1. 12.* kalder de *Cretenses* onde Diur / Saa maa oc *Caiaphas* oc hans Selskaff rettelig kaldis onde Diur / Bæster oc Løwer / Thi at de icke huile sig om Natten / effter Menniskelig Skick oc Orden / som er / at gaa aff sin Gierning om Afftenen / oc huile sig om Natten / *Psalm: 104. 22.* Ja verre ere de / end vilde Bæster / Thi at Bæster søger deris Føde aff Gud / som Psalmen vidner / Men disse søger deris Næstis Blod / imod Guds Befalning / *Exod: 20. 13.* Du skalt icke bære falsk Vidne imod din Næste. Du skalt icke sla ihiel. Saadan it ond Bæst vaar Saul / som om Natten søgte effter Dauids Blod / *1. Samuel: 19. 11.* Oc saadanne ere endnu de Wgudelige. *Esa: 59. 7.* Deris Fødder løber til Ont / oc de ere snare til / at vdgyde wskyldigt Blod. *Psalm: 36. 5.* De tencke i deris Senge paa Skade / oc staa fast paa den onde Vey / oc sky intet Ont.

Saa lærer wi her aff / at Satan icke tilstæder de Wgudelige / som hand haffuer i sin Snare / *2. Timoth: 2. 26.* at huile sig om

om Natten aff det Onde. Men vaager de/ da giør de Ont/ oc ligge de paa deris Senge/ da tencke de oc drømme om det Onde/ saa at de tiene Satan baade met Legem oc Siæl/ Dag oc Nat/ Saa at den Flittighed som de skulle beuise Gud Allmectige aff gantske Sind/ Siæl oc all Mact/ *Matth: 22.37.* baade Dag oc Nat/ *Psalm: 1. 2.* den beuiser de Satan.

2. De som søger effter disse falske Vidne/ ere de ypperste Prester oc Eldste for Folcket. Presterne/ effter Guds Low/ bør at lære deris Tilhørere/ at de flittelig tager sig vare/ at de icke bære falsk Vidnisbyrd imod deris Næste/ *Exod: 20. 14.* Men her giør de lige imod. Saa de giffuer her tilkende/ at de ere lige saadanne/ som Christus bescreff dennem/ *Matth: 23. 27.* Kalckede Graffue. Vden paa deris Kiorteler bære de Guds Low/ effter som *Aaron*, den ypperste Prest/ vaar befalet/ *Num: 15. 38. Deut: 6. 8.* Men induortis stincke de aff Had/ Affuind oc Skalckhed/ oc lucke Himmerigis Dør til for dem/ som vilde

gaa

gaa ind / oc de gaa icke heller selffuer ind. *Matth: 23. 13.*

De Eldste / der skulle selffuer være sandrue / effter Guds Bud / *Exod: 23. 1.* de elske Løgn / som staar icke vel. *Prouerb: 17. 7.* Det staar en Daare icke vel / at tale om høye Ting / Meget mindre en Første / at hand gierne liuffuer. Dernæst vaare de Eldste / oc de som burde at straffe Løgn / Thi de ere satte / dem som ilde giør / til Straff. *Roman. 13. 4.*

Sandelig wi vide / at Dom oc Rættergang ere indskickede aff Gud / *Roman. 13. 1.* til at dømme Folcket met retfærdig Dom / *Deuter: 16. 18.* oc at straffe Løgnere / som bære falske Vidnisbyrd imod sin Broder / Ja lige met den samme Straff / som hand der liuffuer / haffde actet at komme offuer sin Broder / skal hand straffis met / Liff for Liff / Øye for Øye / Tand for Tand / Haand for Haand / Fod for Fod. *Deuter: 19. 19. etc.*

Derfor er det her grueligt at besinde / Først fordi / at disse falske Vidnisbyrd

søgis /

søgis/ icke aff nogen aff Parterne/ som pleyer at føre Sager i Rætte for erlige Dommere/ Men her siger Euangelisten / at Dommeren søger selffuer samme falske Vidner / Ja met saa stor Flid/ at effter de kunde ingen faa / som *Matthæus* siger/ der kunde eller vilde liuffue paa HErren / saa forordner de selff falske Vidnisbyrd / som liuffuer saa herlig/ at huer kand tage paa deris Løgn.

Dernæst er det grueligt / Thi her søgis icke Gods oc Pendinge / Men her søgis effter Christi wskyldig Liff oc Blod / huilcket Gud vil ingenlunde haffue wstraffet/ Thi hand lader icke den Wgudelig haffue ræt. *Exod: 23. 7.*

For det Tredie fordi / at de icke en gang infører de som falskelig vidner / men mange gange/ Saa at de Dommere haffue slet bidet Hoffuedet aff Skam oc Wræt.

Huor offte den hellige Scrifft taler om saadanne Løgnfuld Rættergang / som de Wgudelige haffuer holdet met Guds Børn / kand icke her nær opregnis. Saa

søy *Aman* paa *Mardocheum* oc de andre Jøder/ *Esther 3. 8.* Pothiphars Hustru paa Joseph/ *Genes: 39. 17.* Jesabel paa Naboth/ *1. Reg: 21. 10.* Doeg paa Archimelech/ *1. Samuel: 22. 9. etc.* De Libertiner/ Cyrener/ Alexandriner paa *Stephanum, Acto: 6. 11. etc.* Saa giøre de Vgudelige endnu/ som huercken frycter Gud eller Menniskẽ/ *Luc: 18. 2.* hues Suærd ere Mordiske Vaaben/ i hues Raad HERRENS Siæl skal icke komme/ oc hans ære skal icke være i deris Forsamling. *Genes: 49. 5. etc.* Som oc Dauid vidner/ *Psalm: 15. 1. etc.* HERRE huo skal bo i din Bolig/ huo skal huilis paa dit hellige Bierg. Den som giør Retfærdigt/ oc taler Sandhed aff Hiertet. Den som icke baguasker met sin Tunge/ oc icke skender sin Næste.

3. Huad Aarsag haffde de til at søge Vidne?

Effter at Christus haffde befalet/ at *Caiaphas* skulde atspøre dennem/ som haffde hørt/ huad hand haffde lært oc pre-

dicket/ Derfor tenckte *Caiaphas* sig om/ efftersdi Christus skiuder sig til sine Tilhørere/ Saa vil ieg derfor søge iblant Folcket om Vidnisbyrd/ lige som ieg vilde hannem alt gaat / saa skulle de dog føre for Dommen/ huad Løgn ieg legger dennem i Munden/ oc der offuer faa Liffuet aff JEsu. J lige maade / vnder Retfærdigheds skin / haffuer altid Satan oc hans Lemmer forfuld Guds Børn / Saa de Onde lader sig vel tycke / at de ville forsuare Encker oc Faderløse Børn / oc andre Guds Lemmer/ Men de der vnder / søge effter at fortrenge oc ødelegge dennem. *Matth: 23. 28.* Vee eder i Scrifftkloge / vduortis siunis i for Folcket at være Retfærdige / Men induortis ere i fulde aff Oyenskalckerj oc Wdyd.

4. Huad haffue de vidnet?

Wi haffue hørt / at hand sagde/ Jeg kand oc vil nedbryde denne Guds Tempel / som er giort met Hender/ oc inden tre Dage

bygge en anden / som icke er giort met Hender.

Det Første slags Vidne hørde wi at føre saa klar Løgn / saa at de samme Vgudelige paa det sidste skammede sig det at høre. Nu kommer her it andet slags / som siunis noget mere at fare met Sandhed. Men naar wi ret see til / oc sætter Christi Ord imod deris Ord / oc Christi Mening imod deris Mening / Saa ville wi vel see / huor langt det Vidne er fra Sandhed.

I Meningen farer de vild / Thi Christus / der hand dreff dennem / som haffde Oxen / Faar oc Dwer fall / oc Vedzlere / vdaff Jerusalems Tempel met sin Suøbe / Da spurde Jøderne hannem at / oc sagde / Huad viser du oss for it Tegn / at du maat giøre saadant? Da suarede JEsus / oc sagde til dem / Bryder denne Tempel ned / oc paa tredie Dag vil ieg opreyse den. Dette talede JEsus om sit Legemis Tempel / Men Jøderne forstode det om Jerusalems Tempel / som stod i Bygning i Sex

oc fyrretiue Aar. *Ioh: 2. 20. etc.* om huilcken Tempel Gud ved *Gadum* Prophet haffde talet for Konning Dauid / *2. Sam: 24. 18.* Som bleff opbygt aff Konning *Salomon, 1. Reg: 5. 5.* fra Verdens Skabelse 2923. for Christi Fødsel 1027. Som bleff fornyet aff *Nehemia,* effter det Babyloniske Fengsel / i *Esdræ* oc Zorobabels tid / *Hag: 2. 4.* for Christi Fødsel 451. Oc siden 18. Aar for Christi Fødsel bleff beprydet aff den store *Herode. Ioseph: lib. 15. cap. 14.* Sandelig i denne Tempel vaar icke nogen synderlig Helligdom / huad heller wi anseer Materien / som den vaar bygt aff / eller Stæden den stod paa / eller Bygningen i sig selff / Thi Gud Allmectigste / som alle Himlene icke kunde befatte / *1. Reg: 8. 27.* kand icke indeluckis i dette eller noget Hus. Det er vel vist / at den er kaldet Guds Hus / *Esa: 56. 7.* for den Aarsags skyld / at samme Kircke vaar forordnet til Guds hellige Tieneste / at mand skulde der øffue sig i Gudelighed / oc fuldkomme *Mosis* skickelse / som dennem vaare forscreffne / *Deut: 12. 21.* oc for samme hellige Guds

Ski-

Skickelse kalledis ocsaa Jerusalem / Guds hellige Stad. Til huilcken ene Stad det gantske Folck / lige som tilforn til den ene Tabernackel / *Exod: 26. 6.* skulde komme. *Deuter: 16. 5.* Her hos ocsaa kalledis den Guds Tempel / fordi at den vaar en Figur til JEsu hellige Legem / *Ebre: 9. 11.* i huilcken den gantske Guddommeligheds Fuldkommenhed bode Legemlig. *Coloss. 2. 9.*

Til saadanne skøne oc hellige Brug vaar denne Tempel / huilcken nu vaar omvend til allerstørst Misbrug / huilcket oc Christus straffer i dennem / *Matth: 21. 12. etc.* der hand seer / at de kiøber oc selger der / siger hand / Mit Hus er it Bedehus / men i haffue giort en Røffuer Kule der aff.

Dog alligeuel / at de haffde met saadan Gærighed / Vgudelighed / oc falske Guds Lows Forklaring / nu gantske luckt HERREN aff samme Tempel / Saa drømme de dog alligeuel / at HERREN skal aldrig vige fra dennem / den stund en Steen kunde staa aff Templet / Som *Ieremias, cap. 7. 11.* breyer dennem / at de raabe /

HERRENS Tempel/Tempel/Tempel/ Ja en euig Tempel. Saa at de stenede *Ieremiam*, *Ierem: 26. 11.* Dissligeste S. Staphen/ *Actor: 7. 58.* Fordi at de spaade/ at Templet skulde ødeleggis. *Actor: 6. 14.*

Dernæst ville wi nu see Christi Ord/ oc deris/ som vidne/ da komme de icke heller nær offuerens/ Thi Christus sagde icke/ Jeg kand/ som de sige *Matth: 26. 61.* Icke heller sagde hand/ Jeg vil/ som de tale *Marc: 14. 58.* Icke heller sagde hand/ Denne Guds Tempel/ som de tale *Matth: 26. 61.* Icke heller sagde hand/ Denne Tempel/ som er giort met Hender/ Icke heller sagde hand/ at hand vilde bygge en anden/ som de tale *Marc: 14. 58.* Men Christus siger enfoldelig/ Bryder denne Tempel ned/ oc paa tredie Dag vil ieg opreise den.

Oc sandelig/ ingen skal her meene/ at Christus befalede Jøderne/ at sla sig ihiel/ Men Christus spaaer om det/ som de vilde giøre/ oc de giorde oc/ saa meget som dennem vaar muligt der til/ at hans Legemis Tempel bleff nedslagen/ der de hengde hannem

nem paa Kaarsset / Men hand beuaret samme sit Legemis Tempel / Siælen antuordet hand Faderen i Haand/ *Psalm: 31. 6.* Legemet foruarede hand fra Raadnelse / *Psalm: 16. 10.* oc paa tredie Dag samlede Siæl oc Legem igen / der hand opstod fra de Døde. *Marc: 16. 6.*

5. Oc deris Vidnisbyrd komme icke endnu offuer it.

Her giffuis tilkende / huorledis deris Skalckhed lyctis for dennem / som er/ at jo flere Vidnisbyrd de indfører / jo mere sees deris Løgn oc Vnderfundighed / som de bruge. Dernæst bliffuer JEsu Wskyldighed oc Hellighed dis mere aabenbaret for alle mand. Wi maa det her bekende / at der skulde neppelig findis noget Menniske paa Jorden saa from oc hellig / i hues Leffnet mand skulde jo kunde finde noget / som vaar Straff verd/om mand vilde saa søge Vidnisbyrd der om / som *Caiaphas* oc de andre giorde i Christi Leffnet / oc finder dog intet i hans gantske Leffnet.

Dernæst vide wi / at aldrig er nogen saa from oc retfærdig i denne Verden / at kommer hand ret for Spaatternis oc Løgneris Munde / oc besynderlig for Vgudelige Dommere oc Vidner / da (vnder it skin) offueruindis hand / at være den / som hand dog icke er / Men det kunde de icke her giøre i Christi Sag / Huor aff wi see / huor gantske hellig oc wstraffelig Christus haffuer leffuet. Thi huercken den Vgudelig Dommer *Caiaphas*, icke heller hans mange Løgnfulde Vidner / kunde finde noget i Christi gantske Leffnet / som *Caiaphas* kand straffe. Som wi oc vide / at saa offte de haffue løget paa hannem / da haffuer hand met saadan Skarpsindighed oc god Beskeden suaret dennem / at hand haffuer luckt Munden paa alle dennem / som talede hannem til. *Matth: 22. 46.* Ja der hand aabenbarlig spurde dennem / om der vaar nogen / som kunde beuise hannem nogen Synd offuer / da taude de alle stille. *Iohan: 8. 46.*

Saa er Christus da den eniste iblant Menniskens Køn / som Faderen haffuer

Behageligħed til / for sin egen Lydigheds skyld / *Matth: 3. 17.* oc i huilcken alleniste findis det sande fuldkommen Billede/effter huilcket Gud skabte det Menniskelig Kiøn/ *Genes: 1. 26.* Ja samme Billede langt offuer gaar. Denne samme ene Retfærdig/ hand haffuer lidt for de Wretfærdige/*1. Pet: 3. 18.* oc haffuer betalet for det hand haffuer icke giort. *Psalm: 69. 5.* Huilcket oss bør met stor Flid at acte i denne gantske Christi Pinis Historie / at wi kunde beruste oss imod alle falske Lærere / oc vide/ Christum icke at være vndfangen aff nogen syndig Sæd/ som andre Mennisker ere/*Psalm: 51. 7.* huilcke der føder forkrenckelige/ lige som de selffuer ere forkrenckede / *Iob: 15. 16. Iohan: 3. 6.* Men aff den hellig Aand/som haffuer omskygget Jomfruens Liff / oc helliggiort det som føddis aff hende/*Luc: 1. 35.* huilcken der oc haffuer leffuet saa hellig/at ingen Synd er funden hos hannem / *Esa: 53. 9.* Saa at wi haffue i hans Retfærdighed Saligheds Kiortel / at skiule vor Wretfærdighed met. *Esa: 61. 10.* Jeg vil gladelig glæde mig i

HERREN/ oc min Siæl er glad i min Gud / Thi hand førde mig i Saligheds Klæder / oc klædde mig met Retuishedsens Kiortel. Lige som en Brudgom prydet met Prestelige Prydelser / oc som en Brud prydet met hendis Smider.

Det Andet Stycke.

Den ypperste Prest stod op iblant dem / oc spurde JEsum at / oc sagde / Suarer du intet til det/ som disse vidne imod dig?

Effter at *Caiaphas* forstaar / de Vidne som hand haffuer indstillet / at skulle liwe paa JEsum / kunde icke staa ved Mact / effterdi at de sagde saa aabenbarlig Løgn / at huer mand kunde tage oc føle / at det vaar Løgn/ Saa reiser hand sig op/ oc staar mit iblant dem alle / som en veldig Høffding/at hand vilde forfærde Christum met sin store Aand oc Ord/oc at alle mand skulde giffue act paa hans Person oc Tale/

saa lader hand oss her see sin Person / i en falsk Israelit / som er opblæst met Hoffærdighed / men en sand Moabit / En falsk Bisp / men en sand Røffuer / hues Hoffmod / Stolthed oc Vrede / er større end hans Mact. *Esa: 16. 6.*

Dernæst tilspør hand Christum / hui hand staar oc tier stille / oc suarer icke til saadanne Vidne / som hand hører der gaar frem imod sig / lige som hand vilde sige / Sagen er ickt saa ringe / som du holder den / Men du haffuer spaaet imod Templen / oc sagt / at vort Hus skal forladis oss øde / *Matth: 23. 38.* oc imod vore Fædris Skick / at det skulle intet haffue paa sig / at holde Begere oc Fad reene vduortis / *Matt: 23. 25.* oc mig tyckis / at du kender dig oc skyldig / at du haffuer giort wræt / der met / i det at du tier stille / oc suarer icke for dig.

Her hos samtycker *Caiaphas*, at disse falske Vidne haffue været nøyactige nock / der hand siger / Som disse vidne imod dig / oc derfor beder / at Christus skal acte / huad de ere for Vidne.

Men JEsus taude stille / oc suarede intet.

Christus taude stille / Først / at hand vilde giffue sin Taalmodighed tilkende/om huilcken Scrifften haffde spaact / *Esa: 53. 7.* Der hand bleff straffet oc pint / da lod hand icke sin Mund op/lige som it Lam der ledis til at slacte / oc lige som it Faar / som tier stille for den / som det klipper / oc lader icke sin Mund op. *Psalm: 38. 13. etc.* De som staa effter min Siæl / sætte Snarer for mig/ Oc de som ville mig Ont / tale huorledis de kunde giøre mig Skade / oc omgaaes met idel Suig / Men ieg maa være som en Døff / oc icke høre / Oc som en Dumme/ der icke oplader sin Mund/ Jeg maa være som den der icke hører / oc som haffuer ingen Gensuar i sin Mund.

Dernæst taude Christus / Thi hand vaar vor Forloffuer/ *Ebre: 7. 22.* som vaar skyldig at lide / effter som wi haffde offuertraad Guds Low/ de Tj Guds Bud. *Psalm: 14. 3.*

For

For det Tredie taude hand / Thi disse Vidne vaare icke værd at suare til / oc hans Wskyldighed vaar større oc aabenbarliger / end den kunde forkrenckis aff disse Løgnere. *Prouerb: 26. 4.* Du skalt icke suare Daaren effter hans Daarlighed.

Her hos tier Christus / Fordi hand vilde icke kaste Helligdommen for Hunde. *Matth: 7. 6.*

Til disse tier Christus/Fordi at Hoffuetsagen røris endnu icke. Thi Guds ære staar icke i deris skøne Bygning paa Kircken/ huilcken skulde snart forstørris/ *Matt: 24. 2.* icke heller Menniskens Salighed i *Mosis* vduortis Skickelse / huilcke nu i Christo haffde Ende/ *Coloss: 2. 17.* icke heller i deris Pharisaiske vduortis Hellighed. *Marc: 7. 8.*

Da spurde den ypperste Prest hannem atter at / oc sagde til hannem / Est du Christus / den velsignedis Søn / Jeg besuær dig ved

ved den leffuendis Gud / at du siger oss / om du est Christus Guds Søn.

Her haffue wi den Tredie Rættergang / som *Caiaphas* holder imod JEsum. J huilcken wi ville see / 1. *Caiaphæ* Person. 2. Huorledis hand sætter sit Spørsmaal frem. 3. Huad hand spører om. 4. Huo det er som hand atspør.

1. *Caiaphas*, som dette Spørsmaal fremsætter / hand er en Prest / ja en Bisp oc Forstander for alle andre Prester / som vaare i Jerusalem. Hans Embede vaar / at vide / om *Messias*, Guds Søn / som Jøderne i besynderlighed vaar forloffuet / *2. Samuel: 7. 12.* vaar kommen / eller hand skulde komme. Aff samme sit Embede tager hand Aarsag / som en hellig Gudfryctig Mand / oc staar op i sin vduortis Gudelighed / induortis fuld aff Øyenskalckeri oc Vgudelighed / *Matth: 23. 28.* oc spør JEsum at / om hand er Guds Søn.

Aff denne ypperste Prest oc Dyen=
skalck / skulle wi lære / at det hører dennem
i besynderlighed til/som Prester skulle være/
at de skulle flittelig lære / huad der hør til
Embedens Gierning / met huilcket Christi
Legeme kand opbyggis/ *Ephes: 4. 12.* oc giff=
ue vel act paa / at de ere Husholdere offuer
Guds hemelige Ting / *1. Corinth: 4. 1.* oc
Hyrder offuer den Hiord / som Christus
haffuer kiøbt met sit Blod. *Actor: 20. 28.*

Ja sandelig / saa hører det dennem til
at lære / at de kunde foruare baade sig
oc Hiorden fra den Pharisaiske Surdey.
Marc: 8. 15. Oc at de kunde kende de Aan=
der / som de skulle høre / fra de som de skulle
flye. *1. Iohan: 4. 1.* Oc at forstaa Sand=
heds Røst/ *Iohan: 10. 4. etc.* fra Vildfarel=
sens Røst/ *1. Timoth: 4. 1.* som oc kand ska=
be sig til Liusens Engel. *2. Corint: 11. 14. etc.*
Saa lærde *Aaron*, oc hans sande Effter=
kommere/ Men *Caiaphas* oc hans Selskaff
lade sig vel tycke / at ville spøre sig for / oc
vide Sandhed / Men lige som de elsker icke
Sandhed aff Hiertet / saa finde de hende
icke

icke heller / men deris vforstandig Hierte bliffuer formørcket. *Roman : 1. 21.*

2. Huor hand sætter sit Spørsmaal frem.

Jeg besuær dig ved den leffuende Gud.

At besuære i denne sted/er icke alleniste at bestaa sin Sandhed / Men meget mere/ at Gud skal selff være Vidne / at det som sigis/ skal være ret Sandhed/ Ja Gud skal skal selffuer straffe aabenbarlig/ om Sandhed bliffuer dølt i nogen maade / som wi kand læse / *Numer : 5. 21. etc. Iosu : 2. 12. 1. Reg : 22. 16.*

Huad haffuer aarsaget *Caiapham*, at hand saa haardelig besuærer JEsum?

Vden all tuil disse To Stycker. Først/ at hand i saa maade kunde siunis for Almuen / at haffue ret inderlig Nidkierhed til at kende *Messiam*, oc hannem anamme oc forsuare.

Dernæst / at hand i saa maade kunde komme den simpel Almue i den Mening/ at JEs

at JEsus sagde aldrig Sandhed / vden hand bleff nødt oc tuungen der til ved Siæls oc Saligheds fortabelse.

J begge Stycker liwer *Caiaphas*, som vden all tuil hans egen Samuittighed sagde hannem / Thi der vaar intet mindre i hans Hierte / end at hand vilde lære i Sandhed Christi Kundskaff. Der Christus spurde hannem oc de andre Phariseer/ huorfor Dauid kalder *Meßiam* sin HErre/ efterdi hand vaar hans Søn / *Matth: 22. 44. etc.* da gaar hand hen met de andre/ oc lader sig icke vnderuise / som hannem burde at haffue giort / Thi den som skammer sig at lære/ hand icke i Sandhed elsker Visdommen. Dernæst vidner *Iohannes, cap. 6. 38.* at JEsus sagde walspurt bart vd / at hand kom aff Himmelen fra Faderen / oc derfor at hand sagde Sandhed / huor fra hand kom / oc huad hans Embede vaar / derfor hadede de hannem. *Iohan: 7. 7.* Verden hader mig / thi ieg vidner om hende / at hendis Gierninger ere vnde. *Iohan: 8. 40.* J søge effter at sla mig

skiel / Jeg som sagde eder Sandhed / som eeg hørde aff Gud.

5. Huad spører hand om?

At du siger oss / om du est Christus Guds Søn.

Caiaphas siunis at spøre om tuende Stycker. Først / om JEsus er Christus den forloffuede *Meßias*. Dernæst / om den samme forloffuede *Meßias* skal være Guds Søn.

Sandelig den HErre Christus haffde nogle gange / nu met Mirakel / *Iohan: 5.36.* nu met Ord / *Iohan: 8.58.* nocksom beuist oc bekend sig at være den sande *Meßias*, som dennem vaar forloffuet / *2. Samuel: 7. 12.* som skulde knuse Slangens Hoffuet. *Genes: 3.15.* Huorfor wi seer / at *Caiaphas* aff it ond Forsæt / sætter dette Spørsmaal frem / oc meener at Christus ingenlunde skulde nu fordriste sig til / at bekende det / hand tilforn saa offte haffde bekend for alle Folck / at Gud i Himmelen vaar hans Fader / effterdi at Almuen vilde haffue

haffue slaget hannem ihiel / for hand haff-
de bekend Gud Fader i Himmelen at være
sin Naturlige Fader / *Iohan: 5. 18.* huilcken
Almuens Blindhed / *Caiaphas* oc hans
Metbrødre vaare Aarsag til / som oc vaar
spaaet / *Psalm: 118. 22.* at Bygningsmende-
ne kaste den rætte sande Hiørnesteen bort /
som Guds Kircke byggis paa.

Dernæst / spører hand / om hand er
Guds Søn. Hand meener icke / om hand
er Guds Søn aff Naade oc Gunst / som
Ephraim kaldis Guds Førstefødde Søn /
Ierem: 31. 9. oc Øffrighed / *Psalm: 82. 7.* kal-
dis den Allerhøyestis Sønner / fordi at de
haffue Guds Low vnder deris Hender / *2.
Paral: 19. 6.* Men om hand vaar Guds Na-
turlig Søn / oc aff Guddommen met Fa-
deren. Det giorde *Caiaphas* alt / paa det at
hand kunde forbittre Folcket imod JEsum /
hues kiødelig Forstand kunde det icke begri-
be oc befatte / at dette simpel oc foractet
Menniske JEsus / *Iohan: 6. 42.* vaar saa
vel en Person i Guddommen / som Fade-
ren / der alting haffuer skabt oc opholder.

Huilcket *Iohannes, cap: 1. 3.* der effter nocksommelig beuiste dennem / at alting som skabt vaar aff Gud / vaar skabt ved Christum.

4. Huo atspør hand?

Dig. Dette faaregiffne Spørsmaal / vaar it ganiske dybt Spørsmaal / oc alle Menniskers Forstand i denne Verden kunde den aldrig nocksom begribe / *1. Corinth: 2. 8.* huorledis den ganiske Guddommeligheds Fuldkommelighed boer i JEsu Christo Legemlige / *Coloss: 2. 9.* huilcket de hellige Engle oc haffue begæret at see oc forstaa. *1. Pet: 1. 12.* Oc i samme Spørsmaal ræt at forstaa oc tro / staar det euige Liff oc Salighed / som Christus selff bekender / *Iohan: 17. 3.* Det er det euige Liff / at de kende dig allene en sand Gud / oc den du vdsende JEsum Christum. Saa giør *Caiaphas* ræt her i / (alligeuel at hans Hiertis Forsæt vaar ond) at hand spør JEsum Guds Søn / som skal opliuse alle dem / der skulle bliffue salige / *Iohan: 1. 9.* om samme mørcke Artickel.

Caiapham her i / bør oss at efterfølge/ Thi huo kand bedre lære oss den sande Vis- dom / end hand som selff er bleffuen oss aff Faderen Visdom / *1 Corinth : 1. 30.* aff hues Offuerflødighed wi alle bør at tage/ *Iohan : 1. 16.* effter som hand oc haffuer send oss den sande Trøstermand / som skal lede oss i denne Kundskaff / ja i all Sandhed/ *Iohan : 16. 13.* Saa wi paa det sidste skulle kende oc see / Den/ som aldrig nogen / vden i hannem / oc ved hannem/ kand faa at see/ *Iohan : 1. 18.* Ja saa klarlig at Den wi nu see igennem en Speyl i it mørckt Ord / Den skal wi see Ansict til Ansict. *1 Corinth : 13. 12.*

Høylig er det oss derfaare fornøden/ at wi fly fra Menniskens Visdom / som er en Daarskaff for HERREN / *1. Corinth : 2. 14.* Ja i sig selff saa formørcket/ at den icke kand tencke noget gaat/ som aff sig selffuer/ *2. Corinth : 3. 5.* Oc holde oss til den sande Salighedes Kilde / *Esa : 12. 3.* oc Is- raels Brønd / *Psalm : 68. 27.* som Israels Børn / drucke aff den Aandelige Klippe/ som dem efterfulde / *1. Corinth : 10. 4.* aff

huilcken Patriacher oc Propheter ved den hellig Aand ere dreffne til at øse Vand aff/ *2. Pet: 1. 20.* til de helligis Beredelse/oc Christi Legemis Opbyggelse/ *Ephes: 4. 12.* Saa at vor Tro/ den nu icke skal staa paa Menniskens Visdom/ men paa Guds Krafft. *1. Corinth: 2. 5.*

JEsus sagde/ Du siger det/ ieg er. Dog siger ieg eder/ Nu her effter skal det skee/ at i skulle see Menniskens Søn sidde hos Krafftens høyre Haand/ oc komme i Himmelens Skyer.

Tvende Stycker befatter her Christus/
1. Bekender hand sig at være Guds Søn.
2. Sætter hand visse Tegn/ paa huilcke de skulle see oc befinde det Sanden at være.

1. **Du siger det/ ieg er.** Met disse Ord samtycker JEsus/ at *Caiaphas* siger Sandhed. Lige saa suarede hand *Judæ* i Naaderen/ der hand spurde hannem/ sigen-

gendis / Er det ieg / som skal forraade dig. Da suarede JEsus / Du siger det. *Matth: 26. 25.*

Giffuer her vel act paa/huad *Caiaphas* haffuer vdrettet met sin Besuærelse/ Sandelig dette / at hand slaer baade sig oc Folcket ihiel / met sit eget Suærd. Oc oss alle til stor Trøst giffuer JEsu Aarsag / at hand nu aabenbarlig for sine Fiender / bekender sig at være den forloffuede Guds Mand/ *Genes: 3. 15. 2. Samuel: 7. 12.* som er *Immanuel,* Gud met oss/ *Esa: 7. 14.* Som skal frelse sit Folck aff deris Synder/ *Matt: 1. 21.* oc fra alle deris Haand/ som dennem hade. *Luc: 1. 71.*

2. Nu her effter skal det skee / at i skulle see Menniskens Søn sidde hos Krafftens høyre Haand / oc komme i Himmelens Skyer. Effterdi at den ringe oc foractelig Skick / som JEsus førde her i Verden/ siuntis at være imod den Euige Guddommelige Maiestat oc Herlighed / om huilcket Propheterne

haffde mange steds spaaet / Derfor suarer nu JEsus saa klarlig / oc bekender / at hand vnder sin ringe foractelig Skick / er oc Guds Naturlig Søn / Oc det giorde hand / 1. At hand vilde / denne Vgudelig *Caiaphas* skulde intet haffue at vndskylde sig met / at hand jo vel viste Sandhed om Christo. *Roman: 1. 21.* Dernæst / at hand vilde borttage Kaarssens Forsmædelighed / som vaar Jøderne en Forargelse / oc Hedningene en Bespaattelse. *1 Corinth: 1. 23.* For det Tredie / at hand vilde vende sine Børns Øyne fra denne ringe Skickelse / oc til den tilkommendis Herlighed / som hand nu snart vilde indgaa hos sin Fader / om huilcken hand haffde tilforn paamint / *Iohan: 6. 62.* J skulle see Menniskens Søn fare op / som hand tilforn vaar.

Sidde hos Krafftens høyre Haand. Denne maade at tale met / haffuer den hellige Scrifft aff denne Verdens Monarcher oc Førster / som pleye at sætte Førster oc Regentere til deris høyre Haand / som

som de giffue Mact oc Regæring. Saa læse wi / at *Pharao* satte Joseph offuer sit gantske Hus / oc at alle Folck skulde være hans Ord lydige / allene vilde hand haffue det Kongelige Sæde offuer Joseph/*Genes: 41. 40* Saa bekender oc Christus/ *Matth: 28. 18.* sig at være giffuen all Mact i Himmelen oc paa Jorden/ oc all Dom i Hender. *Iohan: 5. 27.*

Komme i Himmelens Skyer.

Atter met disse Ord vil HErren paaminde *Caiapham* oc hans Metbrødre / at de skulde betencke sig vel huad de giorde / Thi den Dag skal komme / at den de nu foracte oc forskiude / hand skal komme i Herlighed oc Mact. Som de oc kunde selff læse *Daniel: 7. 13. etc.* See/ ieg saae en Siun om Natten/der kom EN i Himmelens Skyer/lige som it Menniskis Søn/indtil den Gamle/ oc hand bleff leed til hannem / Hand gaff hannem Mact/ ære oc Riget/ at alle Folck/ Almue oc Tungemaal skulde tiene hannem. Hans Mact er ewig / som icke for-

Raar / oc hans Kongerige haffuer ingen Ende.

Her see wi jo klarlig / at Christus haffuer nockſommelig ſagt *Caiaphæ*, oc de andre Jøder / at der ſom de vilde ſaa fare frem i deris Vgudelige Leffnet / da ſkulde de viſſelig foruente / at den Dag ſkulde komme / at der ſkal komme en offuer dennem / ſom ſkal betale dennem / for deris Ondſkaff / ſom de bedriffue. Huer Christen tencke ſig om / i ſit gantſke Leffnet / at hand ſkal endelig giøre Regnſkaff for ſin Husholdning. *Luc: 16.2.* Wi ſkulle alle ſkickis for Christi Domſtoel / oc huer ſkal giøre Regnſkaff for ſig ſelff / *Roman: 14. 10. etc.* oc da vil hand giffue huer Løn / effter ſom hans Gierninger bliffue. *Apocal: 22. 12.*

Den Tolffte Predicken.

Atth. 26. 65. etc. Da ſønderreff den ypperſte Preſt ſine Klæder / oc ſagde /

sagde / Hand bespaattede (Gud) huad haffue wi lenger Vidnisbyrd behoff? See / nu haffue i hørt hans (Guds) Bespaattelse, Huad tyckis eder? *Marc. 14. 64.* De fordømde hannem alle / oc sagde / Hand er skyldig at dø. *Luc. 22. 63.* Men de Mend / som hulde JEsum / bespaattede hannem / *Matth. 26. 67.* oc spøttede vdi hans Ansict / oc sloge hannem met knytte Næffue / *Marc. 14. 65.* oc Tienerne skiulte hans Ansict / oc sloge hannem i Ansictet / *Luc. 22. 64.* oc spurde hannem at / oc sagde / *Matth. 26. 68.* Spaa oss Christe / huo er den / der dig slo? *Luc. 22. 65.* Oc mange andre Bespaattelse de sagde imod hannem.

Aff denne oplæste Text ville wi tage oss tuende Stycker faare at høre. Først/ *Caiaphæ* oc de andre Presters Dom / offuer JEsu Christi Bekendelse. Dernæst / om Tienernis Vmildhed imod JEsum.

Det Første.

J dette Første Stycke haffue wi at acte / 1. At Bispen riffuer sine Klæder sønder. 2. At hand kalder Christi Bekendelse/ en Bespaattelse. 3. Hans Mening oc Dom om Christo. 4. At hand beder Dommerne / at de skulle vidne imod Christum.

1. Da sønderreff den ypperste Prest sine Klæder.

JDen forgangen Predicken hørde wi / at *Caiaphas* ved den leffuende Gud besuær JEsum / at hand skulde bekende / om hand vaar Guds leffuende Søn / den forloffuede *Mesias*. Til huilcket Spørsmaal den HErre Christus suarede met all Sactmodighed / Ja / oc gaff hannem siunlig Tegn / at hand skulde nu snar-

snarlig see Menniskens Søn komme i Himmelens Skyer / lige som *Daniel, cap.* 7. 13. spaaet haffde / Ja nu inden en stacket Tid skulde see / at hand far op til Krafftens høyre Haand. *Actor:* 1. 11.

Aff dette Christi Suar bliffuer *Caiaphas* saa vild oc fortørnet / at hand riffuer oc slider sine Klæder sønder om sig / lige som det Menniske der kunde høre eller see det / som kunde haffue giort hannem ont aff Hiertet / oc fanget ræt Hiertesorrig aff. Som wi læse om Ruben / der hand kom til Graffuen / som de haffde kast Joseph i / oc fand hannem icke / da reff hand sine Klæder / Thi hand icke viste / at de andre Brødre haffde soldt Ismaeliterne hannem. Dissligeste om Jacob Patriarch / som oc riffuer sine Klæder / der hand saae Josephs sin Søns Kiortel / som vaar bestenckt met Blod. *Genes:* 37. 29 *etc.* J saadanne Hiertesorgis Tegn / vilde oc Gud / at hans Folck skulde holde maade / oc derfor siger hand / *Leuit:* 19. 27. J skulle icke skære noget Tegn for den Dødis skyld / paa eders Liff / eller

skære

skære nogle Bogstaffue der paa. Ja hand forbiuder *Aaron*, oc hans Sønner/ *Eleazar* oc *Ithamar*, at de skulde icke blotte deris Hoffuet / ey heller riffue deris Klæder sønder/ ved deris Liffs Fortabelse / i deris egne Brødris/ Nadabs oc Abihuis Begraffuelse. *Leuit: 10.6.* Oc vden all tuil vilde icke Dauid selffuer/ som vaar en salued Mand/ riffue sine egne Klæder i Abners Begraffuelse/ Men hand befaler Folcket/ at det skal riffue sine Klæder sønder / oc tage Secke om sig/ oc sørge for Abner. *2. Samuel: 3.31.* Men wi læse ocsaa / at det vaar Gud en tacknemmelig Gierning / naar den skede aff it fromt Hierte / som lod sine Synder være sig læde oc vedersynggelige / oc haffde Nidkierhed for Guds ære / Som wi see *2. Reg: 22.19. etc.* at Gud loffuer det høylig i *Iosia, Iuda* Konge / ved *Hulda Prophetissa*, at at hand reff sine Klæder sønder / oc ydmygede sig for HERREN / oc græder / saa at hans Hierte bliffuer bløt/ der hand hører Guds Lows Ord. Fordi/ at du det giorde/ siger HERREN / da vil ieg samle dig

til dine Forfædre / at du skalt forsamlis til din Graff met Fred / at dine Øyne skulle icke see all den Wlycke / som ieg vil føre offuer Jerusalem.

Men naar det skeer aff Øyenskalckeri / som her i *Caiapha*, som met dette vduortis Tegn lod sig tycke / at haffue Nidkierhed for Guds ære / da duer det aldelis intet for Gud / Men huo hannem vil teckis / de skulle effter *Joëlis* Raad / *Cap*: 2. 13. sønderriffue deris Hierter / oc icke allene Klæderne. Saa læse wi om den fromme *Loth*, at der hand seer de Wgudelige Sodomiters Leffnet / da riffuis hans Siæl i hannem. *2. Pet*: 2. 8. Ja sandelig / huo som enten induortis aff Hiertet / som *Loth*, eller i Hiertet / oc met vduortis Tegn / som *Josias*, lad det sig være / heller det kand være sørgeligt eller frydefuldt / som *David*, der dantzede for HERRENS Arck / *2. Samuel*: 6. 14. haffuer Nidkierhed for Guds ære / da er det altid HERREN velbehageligt.

Huad vdretter *Caiaphas* da her met sin Oyenskalckerj?

Sandelig dette / imod sin egen Mening / riffuer hand icke alleniste sin skøne Bispkiortel sønder / paa hues Forflige stod den hellige Guds Low malet met brede Bogstaffue / *Matth: 23. 5. Numer: 15. 38. etc.* Men hand riffuer Prestedømmet aff sig oc sine Metbrødre / som de haffde i lang Tid handlet met / som Sicæletyffue. *Iohan: 10. 8. Matth: 23. 13.* Oc det kaster hand nu paa Christum / som er den sande saluede Prest / met det hellig Aand / *Esa: 61. 1.* oc Glædens Olie / *Psalm: 45. 8.* til it euigt Prestedom / effter Melchisedeks Skick. *Psalm: 110. 4.*

2. Hand bespaatter Gud.

Naar det sigis / at nogen bespaatter Gud / da er det saa meget meent / at Gud fratagis sin ære / som hannem bør met rætte / oc det at nectis / at være i hannem / som er dog i hannem / huilcket er Døds Gierning / Som wi læse *Leuit: 24. 15. etc.* om den

den Egyptiſke Mands Barn / ſom laſte-
de HERRENS Naffn / oc bandede / HERREN befalede ſelff / at de ſkulde ſte-
ne hannem / Oc giffuer der hos en almin-
delig Low / huilcken ſom laſter HER-
RENS Naffn / hand ſkal viſſelig dø / All Menigheden ſkal ſtene hannem / lige ſom den Fremmede / ſaa ſkal oc Indbyggerne være / Naar hand ſkender Naffnet / da ſkal hand dø. *Num: 15. 39.* Den Siæl ſom giør noget aff Fortræd / være ſig Hiemfød eller fremmet / den haffuer foractet HERREN / ſaadan en Siæl ſkal vdſlættis fra ſit Folck / fordi at hun foractede HERRENS Ord / oc forlod hans Bud / hun ſkal plat vd-
ſlættis / Skylden ſkal være hendis.

Her ſkulle wi oc vel acte / at icke ſtrax den ſom taler beſpaattelig / er en Beſpaat-
ter / Thi det hender ſig offte / at en taler i en andens Perſon / lige ſom Dauid giør / der hand ſiger / *Pſalm: 14. 1.* Daarer ſige i deris Hierter / Der er ingen Gud. Det er oc viſt / at den kand icke ſtrax ſigis en Løgnere / ſom ſiger noget wtroligt / Thi det kand oc

vel ſke / at hand ſamme Løgn huercken troer/ icke heller ſtadfeſter. Det kand oc vel hende ſig / at en Tørck eller Jøde / icke aff nogen løgnactig Hu / men for hand meener ſin *Religion* at være viſſ oc faſt / kand vndertiden ſige oc tale beſpaattelig / oc er dog icke en Beſpaattere/ Thi hand forſtaar ſig icke bedre / oc det hand talede / meente hand at være til Guds ære / oc icke at være der imod/ Som oc Chriſtus lærer / *Iohan: 16. 2.* at de Vgudelige/ naar de ſlaer Apoſtlene oc Guds Tienere ihiel / eller forfølger dennem fra en ſted til en anden/ da ſkulle de meene / at de giøre Gud en Tieniſte der met. Men huo der taler beſpaattelige Ord/ være ſig huo hand være kand / alligeuel det ſkeer aff Vforſtandighed / hand maa met Apoſtelen *Paulo, 1. Timoth: 1. 13.* bekende ſig for Gud en Beſpaattere. Ja huoſomheldſt der ſiger daarlig imod den Kundſkaff / ſom hand end kand haffue om Gud aff Creaturene/ ſom ſkabte ere/ hand er en Beſpaattere / oc kand icke aarſage ſig for Gud / ſom wi kand læſe *Roman: 1. 20. Actor: 14. 17.*

Offuer alle Bespaattelse/som kand ske i Verden/er der en/som kaldis Bespaattelse imod den hellig Aand / huilcken aldrig kand forladis / Som wi læse *Matth: 12. 31. Marc: 3. 29. Luc: 12. 10.* Huo som taler it Ord imod Menniskens Søn / hannem skal det forladis / Men huo som bespaatter den hellig Aand / hannem skal det icke forladis.

Her skulle wi oc acte / at alle Synder / ja den allerringeste oc mindste / (om nogen Synd kunde sigis at være ringe oc liden) fortiene den euige Død / Som screffuet staar / *Roman: 6. 23.* Døden er Syndens Sold. *Iacob: 1. 15.* Naar Lysten haffuer vndfanget / da føder hun Synd / Men naar Synden er fuldkommen / da føder hun Døden.

Tuert om / naar wi ret ansee Guds Naade oc Barmhiertighed / da finde wi i Sandhed / at der er aldrig nogen saa stor Synd til / at den / som bar Verdens Synder / *Iohan: 1. 29.* paa sit Legeme paa Træet / *1 Pet: 2. 24.* oc vdslættede Haandscrifften /

som vaar imod oss/ *Coloß: 2. 14.* hand jo den vdslætter / saa at ingen Fordømmelse findis i dem / som ere indplantede i hannem/ *Roman: 8. 1. Coloss: 1. 22.* Vndertagen den ene Synd / som kaldis imod den hellig Aand / oc derfor kaldis Synd til Døden/ (icke at der er nogen Synd / som jo fortiener Døden/ som tilforn bleff sagt) fordi at den icke fortrydis/ oc icke affstaais/ oc derfor kand den ey heller forladis/ saa er det fornøden / at hun skal bekomme sin Løn / som er den euige Død/ Men alle andre Synder/ som aff sin egen Natur ere dødelige Synder/ de bliffue tilgiffne oc forladne aff hannem / som anammer Syndere / oc ingen forskiuder / *Iohan: 6. 37.* aff dem / som sig omuender fra deris onde Veye / *Ezech: 33. 11. etc.* oc forlader sig til hannem / som er Forligelsen for deris Synder. *1. Ioh: 2. 2.*

Synd imod den hellig Aand / kaldis denne Bespaattelse / icke for den Aarsags skyld/at den skulde ske allene imod den hellig Aand / Thi wi vide / at alle tre Personer i Guddommen/ ere alle tre i en eniste Gud-

dommelige Værelse. Derfor huad den ene fortørner / det fortørner oc de andre Personer i samme Guddommelige Værelse. Men derfor kaldis den/Synd imod den hellig Aand / fordisaa / at den imodstaar den hellig Aands Embede oc Bestilling / som er/at opliuse Menniskens mørcke Forstand/ i den sande Lærdom / om vor HErre JEsu Christo/som *Paulus* lærer *Ebre: 6. 4. etc.* At det er vmueligt / at de som ere en gang opliuste/oc haffue smagt de Himmelske Gaffuer / oc ere bleffne deelactige i den hellig Aand / oc haffue smaget Guds gode Ord oc den tilkommende Verdens Krafft / om de affalde (oc Kaarsfeste dem selff Guds Søn igen/ oc holde hannem for Spaat) at de skulde kunde fornyes igen til Bedring/ Thi Jorden/ som dricker Regnen/der offte kommer offuer hende / oc bær dem bequemme Vrter / som hende forarbeide / hun faar Velsignelsen aff Gud / Men den som bær Torne oc Tidzle / hun er vduelig / oc nær Forbandelse / huilcken mand paa det sidste opbrender.

Saa lære wi her aff / at denne gruelig Synd Bespaattelse / er icke iblant de Synder / som skeer imod den Anden Tawle i Guds Low / som taler om vor Næstis Elskelighed / huilcken wi skulle elske / som oss selffuer / *Leuit: 19 18.* enddog vor Næste aldrig skadis aff oss / uden at Gud der aff fortørnis. *1. Iohan: 4. 21.* Thi denne Befalning haffue wi aff hannem / Huo der vil elske Gud / hand skal oc elske sin Næste.

Icke heller befatter denne Bespaattelse i sig den Synd / som skeer imod den Første Guds Lows Tawle / som Mennisken giør aff Skrøbelighed / huilcket hender offte de Allerretfærdigste oc Helligste / (Som det hende Job / der hand forbander den Dag der hand vaar fød paa / *Iob: 3. 1.* Abraham / der hand besoff Agar / *Genes: 16. 4.* *Sara*, der hun icke troer / at hun skal bliffue Fructsommelig / som Engelen sagde til Abraham / *Genes: 18. 11.* Jacob Patriarch / der hand tager to Systre til Hustruer / *Genes: 29. 28.* *Moses*, der hand slog to gange paa Stenen / *Numer: 20. 11.* *Aaron*, der hand

støbte

støbte Kalffuen/ *Exod: 32. 4.* Dauid/ der hand bød at tæle Folcket / *2. Samuel: 24. 2.* Peder / der hand forsoer HErren / *Matth: 26. 72.*) aff hues Tal ingen kand sig vndskylde / som Dauid bekender / *Psalm: 32. 6.* at alle Helgene skulde raabe til Gud / om Syndernis Forladelse / Oc det hellige Menniske *Johannes*, som Christus vidner / at der vaar ingen Helliger fød aff Mand oc Quinde / end hand vaar / *Matth: 11. 11.* hand icke vdelucker sig selffuer aff dette Tal/ der hand siger / *1. Iohan: 1. 8.* Der som wi sige/ at wi haffue icke Synd/ da besuige wi oss selff/ oc Sandhed er icke i oss.

Saa skal da den Tancke være langt fra oss/ at wi skulle tencke / at de/ som synde aff Skrøbelighed imod Gud/ eller sin Næste / skulle strax være skyldige i den Synd imod den hellig Aand/som aldrig kand forladis / Skulde det saa være / huo kunde da vorde Salig? Huorfor skulde wi da raabe huert Øyeblick til Gud / om Syndernis Forladelse/ *Matth: 6. 12.* om de skulde aldrig forladis oss?

Saa bør oss derfaare at acte / at saadan Synd / som kaldis Synd imod den hellig Aand / er icke nogen Guds besynderlig Buds Offuertrædelse / som skeer aff Skrøbelighed / Men er it almindelig Affald fra Gud oc den hellig Aands Kundskaff / som kommer aff it fortrædeligt oc haardnacket Hierte oc Sind / oc staar altid Guds hellig Aands Sandhed imod / oc leffuer met Lyst oc Vilie i allehaande slemme Synder oc Laster / indtil Enden / imod Guds Low.

3. Huad haffue wi lenger Vidnisbyrd behoff?

Caiaphas er optend met saa stor Affuind oc Ondskaff imod Christum / at hand icke kand tøffue saa lenge / at hand hører / huad Raadet / som sad paa Benck hos hannem / vil sige / førend hand fordømmer Christum. Ingen kand necte / at *Caiaphas* jo synder høylig / Først fordi / at hand fordømmer Christum / som bekende sin Sandhed for hannem / at hand vaar Guds Søn / saa

saa vel / som hand vaar Jomfru *Mariæ* Søn / huilcket *Caiaphas* kunde vel haffue forstaaet / haffde hand ickun vildet læst den hellige Scrifft / *Mosis* Bøger oc Dauids Psalmer / som hand haffde vnder Hender. Som det oc gaar offte i Verden / Mange Dommere haffue vel mange oc store Low-bøger i deris Huse / Men fordi at de ville icke læse met Fljd oc Besindighed vdi dem / derfor dømmer de oc tit oc offte / lige som *Caiaphas* her giør / Men saa liuder Guds Low / *Numer: 15. 39.* J skulle icke rætte eder effter eders eget Hiertis tycke. *Iosu: 1. 8.* J skulle icke lade Guds Lows Bog komme fra eders Mund / Men tencke paa hende Dag oc Nat / at i kunde holde oc giøre allting effter det / som staar screffuet i hende.

Dernæst synder hand imod sine Metbrødre / Thi hand foracter dennem / oc giør dennem til nogle Jabrødre / i det hand spør sig icke for hos dennem / som hannem burde / før hand saa vbesindelig dømmer. Wi vide alle vel / at Gud oc Christen Offrighed haffue forordnet mange Borge-

 mestere

mestere oc Raadmend paa it Raadhus / (Thi mange Øyne see altid mere end it / siger gammel Dansk Mand) paa det / at den ene skal met den anden / i Broderlig Kierlighed oc Gudfryctighed / see i Sager / som dennem faarekommer / Saa at Dommen skal gaa aff alle deris sammendragne Samtycke oc Vilie / oc icke aff en enistis Fremfusenhed oc Vbesindighed / Oc wi læse *2. Paral: 19. 6. etc.* at Josaphat befaler allesammen dem / som hand haffde sæt til Dommere paa it Raadhus i Jerusalem / at de skulde see alle til / huor der bleff dømt i Sagerne. Vore Troes Artickle / som de hellige Apostle sammensætte / (som alle retsindige Kircke Lærere bekende) giffue oc tilkende / at alle Apostlene samdrectelig haffue huer giffuet sin Mening fra sig / om den Dom oc Vidne de skulle haffue i deris Embede / Saa bør da alle Gudfryctige Øffrighed / som sidde øffuerst met *Amaria* Prest i Herrens Sager / oc øffuerst met *Sebadia*, Jsmaels Søn / i Kongens Sager / *2. Paral: 19. 11.* at de icke forsee sig met *Caia-*

pha,

pha, oc ene dømme / besynderlig i æris oc Blodsager / oc foracte de andre deris Met-brødris Raad oc Samtycke / som oc ere for-ordnet / at skulle være i Raad met dennem.

4. Huad synis eder?

Effter at *Caiaphas* i sin Rasenhed haff-de nu giffuet denne Blodig Dom offuer JEsum / Saa beder hand nu / at de andre oc skulle sige deris Mening / oc samtycke det samme / som hand (dennem vafspurt) vd-sagt haffde. Saadan er den Pharisæiske Retfærdighed / huilcken duer intet for Gud / *Matth: 5.20.* At effter hand haffde nu be-smittet sig selff met sin Dom / Saa vil hand nu haffue flere besmittede met sig / at hand kand sige / at hand dømte icke ene / men der vaare saa mange Dannemend met hannem i samme Dom. Men *Caiaphas* kom icke ihu / at Gud vil en gang føre til Liuset / det som skiult er i Mørcket / oc aaben-bare Hierternis Raad / saa at huer skal ve-derfaris Low aff Gud. *1. Corinth: 4.5.*

De

De fordømde hannem alle/ oc sagde/ Hand er skyldig at dø.

Huad Myndighed oc Hørsomhed den ypperste Prest *Caiaphas* haffuer hafft offuer det gantske Capitels Brødre / kunde wi her see / At efterdi de haffue hørt *Caiaphæ* Mening / Saa er der icke en / som tør sige noget imod / Men allesammen samtycke den Dom / som *Caiaphas* haffuer affsagt / at JEsus skulde dø / for hand bekender sig at være Guds Søn/ den forloffuede *Messias*.

Saa haffue wi her aff denne Trøst/ at vor Frelsermand/ JEsus Christus/ icke offueruindis aff Vidne eller Domme/ at være skyldig i nogen Synd / Men fordi at hand bekende sig/ at være den/ som oss vaar forloffuet / *Genes: 3. 15.* Guds Søn / oc *Mariæ* Søn/ *Esa: 7. 14.* der skulle frj oss aff alle deris Haand/ som oss hade/ *Luc: 1. 74.* Derfor dømmis hand til Døde / oc paa samme Bekendelse døer. Saa at wi haffue ingen anden her effter at forvente til Salighed/ oc ingen anden Grund kand leggis/ vden

vden den som lagt er / JEsus Christus. *1. Corinth: 3. 11.*

Det Andet Stycke.

Nu er det sagt / at Christus er dømt til Døde aff det Geistlig Raad / effter den Low *Leuit: 24. 11.* som liuder om Guds Bespaattere / for den Sags skyld / hand bekende sig at være Guds leffuende Søn aff Himmerigis Rige. Derfor anammer nu Tienerne hannem / oc tracterer hannem som en Guds Bespaattere / der all Bespaattelse / Forhaanelse oc Straff fortient haffuer.

Bespaattede hannem.

Huad Hiertesorrig det er / at bliffue bespaattet / kunde wi vel her aff see / at end oc de Stercke oc Frimodige i Verden haffue langt heller ville døet / end de vilde lide Bespaattelse / Som klart er aff Samsons / *Iudic: 16. 28. etc.* oc Kong Sauls / *1. Samuel: 31. 4.* Historie. Ja det er Gud selff en vederstyggelighed / oc hand vil bespotte Bespaatterne. *Prouerb: 3. 34.* Mand kand forlige allting / vden Forhaanelse / Foractelse / Hemmeligheds Aabenbarelse / oc falsk Besuigelse. *Sirac: 22. 26. etc.*

Oc spøttede i hans Ansict.

At spøtte it Menniske i Ansictet / er en meget større Forhaanelse / end enten bespaattelige Ord eller Slag er / Thi det wi spøtte paa / det er oss en vederstyggelighed / oc stincker ilde / Saa giffue de tilkiende / at de ere lige som deris Forfædre vaare / hues Siæle vemmede offuer det hellige Man / *Numer: 11. 6.* oc Engle Brød / *Sapient: 16. 20.* som betyde Christum / *Iohan: 6. 33.* huilcken der stincker nu for deris Ansict / oc derfor spøtte de nu paa hannem.

De skiulte hans Ansict.

Her skiule de oc tecke det Ansict / som er det allerdeyligste / iblant alle Menniskens Børn / *Psalm: 45. 3.* huilcket de hellige Engle i Himmelen / *1. Pet: 1. 12. Ebre: 1. 6.* oc de hellige Konger oc Propheter paa Jorden / hiertelig haffue begæret / at vilde see oc tilbede / *Luc: 10. 24. Iohan: 8. 56.* Som wi oc aff Dauids Psalmer kunde see / *Psalm: 27. 8.* I skulle atspøre mit Ansict / Derfor søger

leg O HERRE dit Ansict. *Psalm: 73. 25.* Intet i Himmelen eller paa Jorden er mig kierere / end at være hos dig. *Psalm: 80. 20.* HERRE Zebaoths Gud trøste oss / Lad dit Ansict skinne / saa bliffue wi helbrede.

Disse Knecte / som skiule JEsu Ansict / haffue været forhærdede Mennisker / oc langt verre end de Wgudelige / Thi wi læse om den Wgudelig *Absolon*, alligeuel at hand i sin Hud vaar it arrigt Menniske / dog alligeuel begærer hand heller at ville dø / end hand vil være fra sin Fader / oc icke see hans Ansict. *2. Samuel: 14. 32.* Men disse kunde icke fordrage deris Faders Ansict / aff huilcken de haffde faaet baade Liff oc Siæl / *Iohan: 1. 3. etc.* oc alt det de haffde. *1. Corinth: 4. 7. Iacob: 1. 17.*

Oc sloge hannem i Ansictet met knytte Næffue / oc sagde / Spaa oss Christe / huo er den der dig slo?

Efter-

Effterdi at Chriſtus haffde bekend ſig for Guds Søn aff Himmelen / Saa binde de for hans Øyne / oc ſlaer hannem i Anſictet / oc beder hannem / at hand ſkal nu ſige dennem / huo det giør / Thi huo der er en ræt ſand Gud / hand kand vel ſee alt det ſom ſkeer / huilcket de oc vel viſte aff Dauids Vnderuiſning / *Pſalm: 7. 10.* Du Retuiſe Gud / prøffuer Hierter oc Nyrer. *Pſalm: 34. 17.* HERRENS Anſict ſtaar offuer dem ſom ilde giør / at hand ſkal oprycke deris Hukommelſe aff Jorden.

Sandelig diſſe Tienere fordømmer alle Menniſker / oc ſiger dem at være Vgudelige / Men ville wi ſee til oſſ ſelff / maa vel ſke / wi ſom nu leffue / ere langt verre / end de vaare / De arme Tienere vaare forblindede aff deris metfødde Ondſkaff oc vrange Lærere / *Matth: 9.36. Actor: 13. 27.* at de icke kende JEſum / ærens Konge. *Actor: 3. 17.* Men wi haffue ſandru Lærere / oc den klare / hellige oc ſande Apoſtoliſke Scrifft / ſom vidner / at JEſus er i Tidens Fuldkommenhed fød aff en Quinde / oc Lowen

vnder-

vndergiffuen/at hand vilde frelse oss aff Lo-
wens forbandelse/ oc fly oss Børnens Ud-
kaarelse/ *Galat: 4. 4. etc.* at wi skulle der eff-
ter tiene hannem i Hellighed oc Retfærdig-
hed/som hannem er behagelig alle vor Liffs
Dage. *Luc: 1. 74. etc.* Men huo vil nu
necte/ at Verdens Børn jo tit oc offte hen-
ger Skiul for JEsu Ansict/oc giør mange
lønlig (for Menniskin) forbandede Gier-
ninger / huilcke de icke tencke at Gud seer/
Som Gud selff klager offuer / *Psalm: 14.
1. etc.* Daaren sagde i sit Hierte / der er in-
gen Gud/De due intet/ de ere en vedersiyg-
gelighed met deris Væsen / Der er ingen
som giør gaat/ *Psalm: 94. 6. etc.* Encker oc
Fremmede myrde de/ oc ihielsla de Faderlø-
se / oc sige / HERREN seer det icke/ oc
Jacobs Gud acter det icke.

Aff denne Christi Forhaanelse oc
Bespaattelse skulle wi disse Stycker acte.
Først / Scrifftens Sandruhed/som haff-
uer spaaet der om / *Psalm : 22. 7. etc.* Jeg er
en Orm oc intet Menniske / Menniskens
Spaat oc Folckens Foractelse/ Alle de mig

 see/

see / bespaatte mig / oc oplade Munden / oc røste Hoffuedet. *Psalm: 69. 9.* Jeg bær Forsmædelse for din skyld / Mit Ansict er fuld aff Skendzel. *Esa: 50. 6.* Jeg holt min Ryg til den som mig slo / oc min Kindbeen som mig ryckte / Jeg skiulte icke mit Ansict fra Bespaattelse oc Spøt. *Esa: 53. 3.* Wi saae hannem / Men der vaar ingen Skickelse / som oss behagde / Hand vaar den Allerforacteligste oc Wuærdeligste / fuld aff Pine oc Siugdom. Saa haffue de da opfylt / alt det som Gud ved sine Propheters Mund haffuer ladet spaa / at JEsus skulde lide / som *Petrus* taler *Actor: 3. 18.* Dernæst / see wi her Syndens Slemhed / som saadant haffde fortient / Thi sandelig hand bar vor Siugdom / oc tog vor Pine paa sig / Hand er Saargiort for vore Misgierningers skyld / oc knuset for vore Synders skyld / Straffen ligger paa hannem / paa det wi skulde haffue Fred. *Esa: 53. 4. etc.* For det Tredie / see wi her / huor gruelig vred Gud er paa Synden / at hand lader sin eniste Naturlig Søn / som er bleffuen Menniske /

saa haardelig plagis for vore Synder / at Synden skulde icke bliffue wstraffet. For det Fierde/ at alle kunde vide oc see/ at der er skeed Betalning nock for Synden. *1. Ioha: 2. 2.* For det Femte/ see de Wgudelige/ som holde HERRENS Vrede saa ringe/ huad de haffue at vente i all Euighed hos Satan/ aff Guds Vredis Orm/ som aldrig skal dø. *Esa: 66. 24.* Thi skede saadant met det grøne Træ / huad vil bliffue met det tørre? *Luc: 23. 31.* For det Siette/ see wi her Gud Faders wsigelig Naade oc Faderlig Barmhiertighed / der haffuer saa elsket Verden/ at hand haffuer icke sparet sin enbaarne Søn / *Iohan: 3. 16.* paa det hand kunde forlige oss met sig i hannem. *Matth: 3. 17.* Dissligeste Guds Søns wbegribelig Kierlighed oc Nidkierhed / for det Menniskelige Køns Salighed / at hand haffuer veluillig giffuet sig i saadan ælendighed / ja indtil Døden elskt sine / *Iohan: 13. 1.* Saa at wi her paa kender hans Kierlighed / at hand haffuer giffuet sit Liff for oss. *1. Iohan: 3. 16.* For det Siuende/ haffue wi her

it Taalmodigheds Exempel / huilcket wi alle bør at efftерfølge. *1. Pet: 2. 21.* Christus haffuer lidt for oss / oc efftерlat sit Exempel / at wi skulle træde i hans Fodspoer. Saa lader oss derfor allesammen tencke her paa / naar de Vgudelige tage fra oss / Gods / Pendinge oc Liff / at Christus haffuer oc lidt saadant / Oc sandelig haffuer de kaldet Husfaderen Beelzebub / meget mere skal de giøre det / met Husknectene. *Matth: 10. 25.*

Den Trettende Predicken.

L*uc. 22. 66.* Men om Morgenen forsamlede sig alle de ypperste Prester / Scriffтklaage oc Folckenis Eldste / *Marc.* 15. 1. oc det gantske Raad / *Matth.* 27. 1. oc hulde it Raad offuer JEsum / at de kunde sla hannem ihiel. *Luc. 22. 66. etc.* Oc de

førde

førde hannem hen op for deris Raad/ oc sagde/ Est du Christus/ sig oss det. Hand sagde til dem/ Siger ieg eder det/ da tro i det icke. Men atspør ieg eder/ da suare i icke/ oc lade mig dog icke løs. Derfor nu her effter skal Menniskens Søn sidde hos Guds Kraftis høyre Haand. Da sagde de alle/ Est du da Guds Søn? Hand sagde til dem/ J sige det/ Thi ieg er. Da sagde de/ Huad haffue wi lenger Vidnisbyrd behoff? Wi haffue selff hørt det aff hans Mund. *Luc. 23. 1.* Oc den gantske Hob stod op/ *Matth. 27. 2.* oc bunde JEsum/ oc førde hannem bunden/ *Iohan. 18. 28.* fra *Caiapha* til Domhuset/ *Matth. 27. 2.* oc antuordede Landsherren *Pontio*

Pilato hannem / *Iohan.* 18. 28. oc det vaar aarle.

I Den forgangen Predicken talede wi om Presternis Raad / som de hulde offuer JEsum om Natten / nu strax effter de ere komne til Jerusalem aff Hawen met hannem / Hues endelig Dom (effter mange falske Vidnisbyrd aff sig selff ere felde) vaar denne / at Christus fordømmis til Døde / oc strax wbarmhiertelig antuordis det løse Folck / som hannem bespaattede oc forhaanede / fordi hand bekende sig at være Guds Søn / Verdens forloffuede *Messias*, Nu følger her aff denne oplæste Text / om deris Raad / som de holde om Morgenen / saa tilig som Soel gaar op / hues Indhold er denne / At Presterne paa ny offuerhører JEsum / oc spører hannem atter adt / om hand er *Messias*, Oc der Christus bekender sig at være Guds Søn oc *Messias*, Saa stadfester de den Dom / som tilforn om Natten vaar giffuen / at Christus skulde dø. Oc efftersi at deris Low / som vaar giff-

giffuen om Bespaattere / *Leuit: 24. 15. etc.* befaler at stene Bespaattere / vaar alt for ringe en Død / som de meente / at affliffue Christum met / Saa fører de hannem til *Pilatum* Landsherren / paa det / at de kunde faa Jesum Kaarsfest.

Om denne deris Rættergang ville wi forgiffue trende Stycker. Først / ville wi høre Presternis Tiltale oc Spørsmaal til Jesum. Dernæst / huad Christus suarer til samme Spørsmaal. For det Tredie / huad endelig Besluting oc Dom her samlis aff denne Samtale oc Rættergang / Som er / at Christus skal Kaarfestis / oc derfor skal hand antuordis *Pontio Pilato*, som haffuer Mact der til.

Det Første Stycke.

J det Første Stycke ville wi see disse Sex smaa Puncter / 1. Tiden / naar dette Raad holdis. 2. Personerne / som holder dette Raad. 3. Huor om de Raader. 4. Huad Ende deris Raad seer hen til. 5. Deris Retfærdighed i samme Raad. 6. Huad de spør Christum adt.

1. Tiden bescriffuer *Lucas* met disse Ord / Om Morgenen forsamlede sig alle de ypperste Prester. *Iohannes* bescriffuer Tiden saa/ Oc det vaar aarle. Det er sagt/ at Presterne strax om Natten fordømte Christum til Døde/ lige som en Guds Bespaattere / Men efferdi at nogle aff de gamle Hoffueder iblant dem / icke nu vilde staa op / til dette Natte Raad / Saa maa de da lade Sagen huile saa lenge / at de allesammen kunde forsamlis / huilcket sandelig icke forhalis i nogen maade / Men de som allersidst ginge i Seng / der Klocken vaar ved Tre effter Midnat / De ere nu først tilstede igen paa Bispegaarden / oc fortøffuer de Eldste oc gamle Hoffueder / som skal stadfeste den Dom / som vaar giffuen. I saa maade giffue Presterne deris Vindskibelighed oc Flittighed tilkende / i denne høye Sag / som galt Blod oc Liff / Men sandelig / haffde denne Flittighed været aff Troen / som altid giør gaat / oc icke bliffuer træt / *Ebre: 6. 12.* da haffde den været gantske meget at rose / Men nu kommer den aff

Satan / som Had oc Affuind haffuer optend i dennem imod JEsum / huilcken der oc driffuer dennem / som sine rette Knecte oc Træle / der hand haffuer i sin Snare oc Gaarn / *2. Timoth: 2. 26.* huilcket kand oc vel sees i *Iuda* Christi Forræder / som *Iohannes, cap: 13. 30.* vidner / at saa tilig som Satan vaar faret i hannem / met det Stycke som Christus dyppede / oc finge hannem / da driffuer Satan hannem fra Bordet / fra Christo oc Disciplene / Saa hand icke tilsteder hannem / at bliffue siddendis saa lenge / at de haffue tacket Gud / oc sunget Loffsangen. Saa gaar det alt met de Vgudelige / at de haffue ingen Huile for Satan. *Psalm: 38. 13.* De som staa effter min Siæl / sætter Snarer for mig / Oc de som ville mig Ont / tale huorledis de kunde giøre mig Skade / oc optencke Ont den gantske Dag imod mig. *Esa: 57. 20. etc.* De Vgudelige ere som it oprørt Haff / som icke kand være stille / oc hendis Bølger opkaster Skaarn oc Vreenhed / De Vgudelige haffue ingen Fred / siger min Gud.

Den hellige *Paulus* giffuer oc det samme tilkende / *Roman: 6. v. 6. 12. 14.* (huor hand raader/at de Romere skulde icke tiene Synden / icke heller at Synden skulde regære i deris dødelige Legeme/ icke heller at hun skal haffue Herredømme offuer dennem) at Synden driffuer de Ugudelige lige som en Herre sine Tienere / Ja at hun regærer offuer dennem / oc haffuer gantske Herredømme offuer dennem. Huer Christen tencke her paa/ at hand lader icke Synden faa Indgang til sig / Kommer hun ind / da bliffuer du en Træl/oc hun din Herre/som vil belønne dig effter som du met Gierningen fortiener / *Apocal: 22. 12.* huilcken Løn er den euig Død / Thi at Døden er Syndens Sold. *Roman: 6. 23.*

2. De som holder dette Raad/ ere Presterne oc de Eldste for Folcket / som her til haffue giffuet tilkende / at de ville icke Christo meget gaat / i det de kiøbte *Iudam* til/ at forraade HErren / oc haffue forordnet falske Vidne imod hannem. *Matth: 26. 15. 59.* Disse samme Høffdinge oc Dommere kom-

kommer endnu offuerens i deris onde Forsæt / at døde HErren / Thi det staar alt fast / at Satan er icke wens met sig selff/ *Matth: 12. 26.* oc at den ene henger saa hart til den anden / at icke end Vær kand trenge sig imellem dennem/ Ja at de icke kand skillis fra huer andre. *Iob: 41. 7. etc.*

3. Offuer JEsum. Siden at Christus vdraabte i Paradis den Fiendskaff imellem Quinden oc Satan/at Satan skulde knuse Quindens Sæds Hæl / *Genes: 3. 15.* da haffuer Satan oc hans Lemmer oc Redskaff intet forsømmet sig/at haffue Jæsum oc hans Tienere til *Materie* at tale om / som her affmalis. J Afftis haffde de Jæsum at tage vare / i Dag er hand oc den samme/ som de forhandle om/ at tage aff Dage. Huorfor *Esaias, cap: 8. 14.* kalder hannem Paaløbelsens Steen/ oc Forargelsens Klippe / Oc den gamle *Simeon* kalder hannem it Tegn / som skal imodsigis/ *Luc: 1. 34.*

Her aff skulle wi lære/ naar wi see / at den store Drage bliffuer vred paa Quinden/

den / oc gaar bort at stride met de Offuer-
bleffne aff hendis Sæd / som holde Guds
Bud / oc haffue Jesu Christi Vidnisbyrd /
Apocal: 12. 17. at wi da komme ihu / at det
er icke nyet / Men aff Begyndelsen saa væ-
ret til denne Dag / oc at det er icke Vnder /
at Lemmerne nu saa hart lide / oc sættis eff-
ter Gods / ære oc Liff / som dennem offte
røffuis fra / efterdi at Christus / som er de-
ris Hoffuit / haffuer saa lidt / Thi at Disci-
plene ere io icke offuer sin Mester. *Matth:
10. 24.* Dissligeste veed oc den arge Dieffuel /
at hand haffuer nu liden Tid / *Apocal: 12.
12.* førend hand oc hans Lemmer skal ka-
stis i Søen / som brender aff brendendis
Ild oc Suoffuel / *Apocal: 21. 8.* Saa for-
sømmer hand derfor icke den liden Tid / som
hannem er giffuen / at føre Strid imod de
Hellige. *Apocal: 13. 7.*

4. At de kunde sla hannem ihiel.

Her sætter Euangelisten den Ende / som
Phariseerne see hen til / met deris aarle
Raad / som er / At sla Jesum ihiel. Det er
meget bedrøffueligt / at de Vgudelige haff-
ue icke

ue icke nock her i / at tage Gods oc Pendin-
dinge fra Guds Børn / Men de lader icke
aff / førend de faar Liffuet aff dem oc alle
deris Tilhengere / Som wi læse om den
Wgudelig Doeg/ *1. Samuel: 22. 18. etc.* der
hand haffde nu forført Abimelech / for
hand gaff Dauid Brød oc Goliaths
Sucærd / der hand flyde for Saul/ oc finge
Befalning/ at sla Presterne ihiel/ Da lader
hand icke det være sig nock / at sla Presterne
ihiel/ Men hand slo baade Mand / Quin-
de oc Børn/ Ja baade Faar oc Fæ.

5. De førde hannem hen op for
deris Raad. Her haffue wi den vduor-
tis deylig oc skøne Pharisaiske Retfærdig-
hed at acte/ i huilcken Verden giffuer endnu
sin Forsictighed tilkende/ huilcken er snilde-
re i sin Slect / end Liusens Børn i deris
Slect. *Luc: 16. 8.* Wi hørde huor tredskelig
Caiaphas gick hen met sin Sag / At om
Afftenen / der hand haffde offuerhørt JE-
sum / førend hand spør nogen at / huad ræt
vaar i Sagen / da dømmer hand / paa det /
at in-

at ingen aff de andre Capitels Herrer skal forsuare JEsum/ Men at de alle skulde følge hans Dom/ Nu om Morgenen tilig forsamler hand det gantske Capitel/paa det at hand vil synis at være saa Retfærdig/ at hand icke vil haffue det blodige Rycte paa sig/ at hand allene dømte den Retfærdig JEsum/ Men at det gantske Capitel haffuer forhørt samme Sag/oc fordømt Christum. Men sandelig hand beuiser sig met denne Gierning/ at være en aff dem/ som kommer i Faareklæder/ Men induortis ere glubende Vlffue/ *Matth: 7. 15.* Men huer tage sig vel vare/ Thi at vden vor Retfærdighed bliffuer bedre/ end disse Scrifftklaagis oc Phariseere/ da komme wi icke i Himmerigis Rige. *Matth: 5. 20.*

6. Est du Christus/ sig oss det.

At de ere Vforstandige oc Vbesindige Dommere/ giffue de tilkende/ Thi at de haffde nu fordømt hannem/ fordi at hand bekende sig/ at hand vaar Christus/ den Forloffuede *Messias*, alligeuel sætter de det i Tuilraadighed nu igen. Det er i Guds

Low forbudet / at dømme nogen til Døde / for nogen tuilactig Sags skyld / Som wi læse *Num: 35. 12. Deuter: 4. 42.* naar nogen kom for Skade / oc slo sin Næste ihiel wforuarendis / imod sin Vilje / da maatte icke Blodhæffneren faa Dom offuer hannem / før der bleff randsaget aff Menigheden / om det vaar giort met Vilie / eller wforuarendis. Sandelig / det er en forfærdelig Gierning / at dømme it Menniske sit Liff fra / for nogen tuilactig oc wuisse Sags skyld / Thi Christus siger jo selff / *Matth: 23. 35.* at det Retfærdig Blod skal komme offuer den som det vdgyder. Huilcket Jøderne oc vel viste / der de raabte / Hans Blod kom offuer oss oc vore Børn / *Matth: 27. 25.* Som det oc giorde Fyrretiue Aar der effter / der de jammerlig bleffue ødelagt aff de Romere.

Det Andet Stycke.

JEsus sagde til dem / Siger ieg eder det / da tro i icke / Men atspør ieg eder / da suare i icke / oc lader

mig

mig dog icke løs. Derfor nu her efter skal Menniskens Søn sidde hos Krafftens høyre Haand.

Tuende Stycker befatter Christus met dette sit Gensuar. Først siger hand/ Huad hand mener om disse Phariseer oc Prester. Dernæst/ Huad hand mener om sig selff/ huilcket Presterne spurde om.

1. Trende store Laster siger hand / at disse Phariseer ere beladde met. Først / at de ere nogle vantro Mennisker / som icke ville lade sig underuise/ oc huor offte mand paaminder dennem / dog alligeuel kand de icke tro. Det breyer Christus dem / at hand haffde saa offte nu paa Fierde Aar sagt dennem / at hand vaar Guds Søn / dog troer de hannem icke / Men bliffuer værre den Dag der kommer/ end den der gaar.

Dernæst / at de ere nogle stumme Hunde/ oc kunde icke suare for sig. Atspør ieg eder/da suare i icke. Det see wi oc vist at være / aff det Spørsmaal / som Christus satte dennem for/ huorledis Christus vaar

Dauids Søn / effterdi Dauid kallede hannem ſin HErre / *Matth: 22. 45.* huor der ſtaar / at ingen kunde ſuare hannem der paa. Saa ere de Kilder vden Vand / oc Skyer ſom omdriffuis aff Huereluind / huilcke Mørckens Dumhed er beuaret til euig Tjd / *2. Pet: 2. 17.* oc nogle Røer / ſom Været blæs bort oc igen / oc de ſom bære bløde Klæder. *Matth: 11. 8. etc.* Men her imod ſkulle Guds Børn / effter S. Peders Raad / *1. Pet: 3. 15.* altid være rede / at ſuare huer mand / ſom vdkreffuer Grunden om Haabet / ſom er i dennem / oc det met Sactmodighed oc Fryct.

For det Tredie beuiſer hand / at de haffue Tyranniſke Hierter. Oc i lade mig dog icke løs. Huad kand være mere forfærdeligt oc Tyranniſk / end at høre Sandhed / oc vil dog icke tro / oc der offuer ſla den Vſkyldig ihiel. Saa ere de her / lige ſom Chriſtus ſagde / *Iohan: 10. 8.* Tyffue oc Mordere.

2. Derfor nu her effter ſkal Menniſkens Søn ſidde hos Kraff-

tens høyre Haand. Først bekender Christus her for alle Presterne / at hand er den sande Forloffuede Quindens Sæd / som skulde knuse Slangens Hoffuit / *Gen: 3. 15.* vdi huilcken alle Slecter paa Jorden skulle Velsignis. *Genes: 22. 18.* Dernæst / at hand er Guds Naturlig Søn / som allenniste kand sigis met best Rættighed / at sidde til Krafftens høyre Haand / det er / at være i lige Mact oc ære met Gud / som den *Psalm: 110. 1.* taler. Det er vel sant / at Guds Børn skulle komme i den ære / som aldrig noget Øye haffuer seet / eller Øre haffuer hørt / eller Hierte kand begribe / *1. Corinth: 2. 9.* Naar de nu komme i Faderens Bolige / *Iohan: 14. 2.* oc faaer afflagt det Dødelige / oc iført sig Vdødelighed / *1. Corinth: 15. 53.* oc bliffue JEsu forklarede Legeme lig / *Philip: 3. 21.* oc faaer hans huide oc Retfærdigheds Kiortel paa / *Apocal: 7. 13. Esa: 61. 10.* Men aldrig nogen skal saa sidde til hans høyre Haand / som JEsus Christus nu sidder / oc haffuer all Mact i Himmelen oc paa Jorden. *Matth: 28. 18.*

Det Tredie Stycke.

Denne aarle Rættergang tager nu saadan en Ende/ at de allesammen sige/ Wi haffue hørt aff hans egen Mund/ at hand haffuer bekent sig for *Meßia* oc Guds Søn/ Derfor haffue wi nu icke lenger behoff/ at føre Vidne i denne Sag/ Wi ville selff bære Vidne der om/ Saa staar da det gantske Raad op/ oc binder JEsum/ som en Wgudelig Menniske/ oc fører hannem saa hen til *Pontium Pilatum* Landsherren. At de det giorde/ findis atskillige Aarsager. Først/ hos Gud. Dernæst/ hos Jøderne.

Hos Gud er Scrifftens Sandruhed/ baade i Figurer oc Prophecier/som endelige skulde gaa frem. Joseph aff sine egen Brødre selgis de Jsmaeliter. *Genes: 39. 28. Samson* bindis aff sine egne Landsmend/ aff tre Tusinde Jøder/ oc offuerantuordis Philisterne/ som stunge hans Øyen vd. *Iudic: 15. 13.* Christus haffde oc offte spaaet/ at Menniskens Søn skulde antuordis Hed-

ninge / som skulde bespaatte / forhaane oc bespøtte hannem. *Luc: 18. 32.* Christus JEsus vilde oc selff dømmis for Hedningis Domstol/paa det at hans Baand kunde løse Hedningene/ som vaare bundne met Syndsens oc Dødsens Baand / *Esa: 61. 1.* at de kunde met frimodighed træde frem for Naadens Stoel til Gud Fader. *Ebre: 4. 16.* Wi vaare døde i vore Synder oc Offuertrædelser/Men hand haffuer Liffactig giort oss i Christo / vdi hues Saar wi ere helbrede. *Ephes: 2. 5.* Her foruden vilde Christus oc dømmis baade aff Jøder oc Hedninge/ for hand bar baade Jødernis oc Hedningenis Synder / som skulde tro paa hannem/ lige som spaact vaar / *Genes: 22. 18.* at vdi hannem skulde alle Folck paa Jorden bliffue velsignede / Saa haffue da alle de/ som ville legge sig hans Død til gode/oc tro paa hannem / at forlade sig til/ at hand haffuer betaldt for dennem/oc er Forligelsen for den gantske Verdens Synder. *1. Iohan: 2. 2.*

Hos Jøderne vaar oc Aarsag. Først fordi/at *Pontius Pilatus* haffde det Verdslig

Regimente fra dennem / Som Jacob *Patriarcha* haffde spaaet / at Spiren skulde tagis fra *Iuda*, naar *Silo* kom. *Genes: 49. 10.* Dernæst saae Jøderne der hen / at de kunde saa bekomme en skendelig oc skammelig Død til Christum / som vaar at Kaarsfestis / Thi haffde de skulde dødet hannem / Saa haffde de icke kunde dødet hannem anderledis / end at de skulde haffue stenet hannem / effter Louen / *Leuit: 24. 14.* huilcken de vilde icke lade sig nøye met / Derfor føre de hannem til *Pilatum*, at hand kand bliffue Kaarsfest / at baade hans Gierning oc Naffn kand saa komme i vanære hos den gemene Mand. Foruden disse Sager / saae de oc der hen / at de saa kunde vden Almuens Oprør faa hannem aff Dage / Thi de tenckte / at der som de haffde faret frem met Christo til Døde / da haffde Almuen / som der elskede JEsum / *Iohan: 12. 19.* oc vaar bleffuen hulpen aff hannem / fra Dieffuelen oc deris Siugdom / *Marc: 7. 37.* reist sig op imod dennem / oc reffuit hannem aff deris Hender / Huilcket de vel viste / at ingen

fordristede sig til at giøre det / naar hand vaar i *Pilati* Foruaring / som hæffde Mact offuer dennem / at straffe dem.

Den Fiortende Prædicken.

MAtth. 27. 3. etc. Der *Iudas*, som hannem forraadde/saae det/at hand vaar fordømt til Døde/da angrede hannem det / oc hand bar de tredive Sølff Pendinge til de ypperste Prester oc Eldste igen / oc sagde / Jeg giorde ilde / at ieg forraadde vskyldig Blod. De sagde / Huad kommer det oss ved? See du der til. Oc hand kaste Sølff Pendingene i Templen / skyndede sig der fra / oc hengde sig selff/ *Actor.* 1. 18. oc brast
mit

mit i to / oc alt hans Induol vdueltis.

TVende Stycker ville wi aff denne oplæste Text forhandle. Først / ville wi ansee *Iudæ* Scrifftemaal / som er befattet i hans Bekendelse / oc i Presternis Affløsning. Dernæst / om hans jammerlig Endeligt oc Affgang aff denne Verden.

Det Første Stycke.

I det Første Stycke haffue wi at acte / 1. Hans Naffn / som scriffter. 2. Tiden / naar dette Scrifftemaal giøris. 3. Huorledis hand met Ord oc Gierning beuiser sin Penitentz / oc bekender sine Synder. 4. Huad Trøst oc Affløsning Presterne giffue hannem.

1. *Iudas.* Hans Naffn / som scriffter / sættis her vdtryckelig / at det er *Iudas*, en aff Christi Tolff Disciple / Oc den samme *Iudas*, som forraadde JEsum met sin Kyss. Her aff paamindis de Mennisker / som saa lønlig gaar vnder Jorden met deris Næste

til all Forræderj / oc mene dog / at det aldrig skal komme til Liuset / som *Iudas* giorde met Christo / At de mercker her / at *Iudas* maa / huad heller hand vil / eller ey / til Liuset. Det vil alt saa gaa til / som Dauid lærer / *Psalm: 50. 21.* at Gud vil straffe den Vgudelig / oc sætte hans Vgudelighed for hans Øyen / oc føre hans Naffn til Liuset. Oc Christus selff siger / *Luc: 12. 2.* at intet er skiult / som jo skal aabenbaris / oc som mand jo skal faa at vide.

2. Saae det / at hand (JEsus) vaar fordømt til Døde. Her beskriffuer *Matthæus* Tiden / naar *Iudas* begynder først at giøre Penitentz / som vaar / der hand seer at Phariseerne (som vaar den helligste Sect iblant Jøderne / *Actor: 26. 5.* aff hues Mund Folcket i tuilraadige Sager skulde spøre oc finde Sandhed / *Deuter: 17. 8.*) haffde fordømt Christum til Døde / oc nu offuerantuorder hannem *Pontio Pilato*, som haffde Mact / effter Verdens vijs / at Kaarsfeste hannem / huilcken Død hand vel

vel tencker/ der vil offuerkomme Christum/
Thi effterdi at Presterne/ som skulde haff-
ue Samuittighed i sig/ haffde fordømt
Christum/ saa veed hand vel/ at *Pilatus*,
som vaar en Hedning/ acte icke meget om
nogen Samuittighed/ Saa at det derfaa-
re vil gaa ilde til met Christo paa det sidste.
Nu begynder *Iudas* først at tencke sig om/
oc da vaar det alt for silde/ Thi hand vaar
bedragen/ Først aff Menniskelige Tan-
cker/ Thi her synis vel/ at *Iudas* haffde vis-
selig meent/ at Christus skulde vel haffue
kommet aff sine Fienders Hender/ som
hand viste/ at hand offte haffde tilforn
giort/ som der staar *Matth: 2. 14. Luc: 4.
30. Iohan: 7. 46. Iohan: 8. 59.* oc end flere
Stæder. Men sandelig/ det vaar Dieffue-
lens gloende Pile/ *Ephes: 6. 16.* oc Indskud/
Thi det vaar imod Christi egen Ord oc
Atuarsel/ som *Iudas* offte haffde hørt/ *Io-
han: 12. 32.* Naar ieg bliffuer ophøyet fra
Jorden/ da vil ieg drage alle til mig. *Io-
han: 3. 14.* Lige som *Moses* ophøyede Slan-
gen i Ørcken/ saa skal Menniskens Søn

 ophø-

ophøyes. *Matth: 12. 40.* Lige som *Ionas* vaar i tre Dage oc tre Nætter i Hualfiskens Bug / saa skal Menniskens Søn være tre Dage oc tre Nætter mit i Jorden. Effterdi da / at *Iudas* icke trode saadanne klare Ord oc Spaadom / som Christus haffde sagt hannem / Saa haffuer hand da nu den som hannem fordømmer / Som er det Ord / Christus haffde sagt hannem / *Iohan: 12. 48.* Huo mig foracter / oc anammer icke mine Ord / hand haffuer alrede den hannem dømmer / Det Ord / som ieg talede / det skal dømme hannem paa den yderste Dag.

Saa gaar det til met mange i Verden / de ville blande deris egen Forstand / som er en Daarskaff for Gud / *1. Corinth: 2. 14.* met Guds Ord / som er saa høyt fra deris Tancker / som Himmelen offuer Jorden / *Esa: 55. 8.* Saa at de forfalske Guds Ord / *2. Corinth: 2. 17.* lige som en Vintapper forfalsker Vin / Oc forlade Gud / den leffuende Kilde / oc giøre dem her oc der vdhugne Brønde / som ere dog fulde aff Hul / oc giffue intet Vand / *Ierem: 2. 13.*

Ja den Phariſaiſke Surdey / *Luc: 12. 1.*
blande de met det reene oc klare Guds Be-
falning / *Pſalm: 19. 9.* Huilcket er / at tage
fra / oc legge til Guds Ord / imod Guds
egen Befalning / *Deuter: 4. 2.* J ſkulle in-
tet legge til det Ord / ſom ieg biuder eder / oc
i ſkulle intet tage der fra. Oc *Iohannes* ſi-
ger / at Gud vil tage det ſamme Menniſkis
Part / ſom ſaa omuender Guds Ord / efter
ſin falſke Mening / aff Liffſens Bog / oc
aff den hellige Stad / oc fra dem / ſom ere
ſcreffne i Liffſens Bog / *Apocal: 22. 19.*

Dernæſt vaar hand bedragen aff Gæ-
righed / ſom er en Affgudedyrckelſe / *Epheſ:
5. 5.* oc en Roed til alt Ont / *1. Timoth: 6. 10.*
Som wi læſe om hannem / *Ioh: 12. 5. etc.* der
Maria tog den wforfalſket kaaſtelig *Nar-
dus*, oc ſaluede JEſu Fødder met / Da ſiger
Iudas Simonis Søn / *Iſcariot*, ſom hannem
forraadde / Hui bleff denne Salue icke ſolde
for tre Hundrede Pendinge / oc giffuit Fat-
tige? Det ſagde hand icke / (ſiger Euange-
liſten) at hand actede Fattige / Men hand
vaar en Tyff / oc haffde Pungen / oc bar
huad

Huad der bleff vdgiffuit. Wi læse oc / *Matt: 26. 15.* at hand haffde tredive Sølff Pendinge kierere / end hand haffde Jesum / Derfor er hand hannem icke værd. *Matt: 10. 37.*

Saa bør oss Christne / at bliffue vise aff *Judæ* Skade / oc vide / at det Væsen i denne Verden forgaar / *1. Corinth: 7. 31.* Oc at huo som elsker det / som er i denne Verden / som er Øyen Lyst / Kiødens Lyst / oc it hoffærdig Leffnit / hand er icke aff Gud / *1. Iohan: 2. 15.* Saa er det oss høylig fornøden / at wi holde mere aff Jacobs Velsignelse / end aff Esaus røde Mad / *Genes: 25. 31.* Thi den samme Guds Velsignelse giør rige Folck. *Prouerb: 10. 22. Psalm: 112. 1. etc.*

For det Tredie / Haffde hand Jødernis Venskaff kierer / end hand haffde JEsum oc hans Disciple. *Iohannes, cap: 13. 30.* siger / at *Iudas* reiste sig op fra Bordet / oc gick vd fra JEsu oc hans Disciple / oc ginge hen til Phariseerne / at hand vilde forraade JEsum / *Marc: 14. 10.* oc antuorde Phariseerne hannem. Saa gaar det derfor hannem /

nem/ som Dauid lærer/ *Psalm: 18. 27.* Hos den Hellige est du hellig/ oc hos den Fromme est du from/ oc hos den Reene est du reen/oc hos den Fortrødne est du fortrøden.

Det vaar høylig at ynske / i denne Verdens onde Ende / at der icke vaare saa mange aff *Iudæ* Brødre / som her er/ huilcke der forlade Gud oc hans fattige Disciple / oc giffue sig til den Vgudelige Verdens Hob / som endnu Raadsla imod Christum oc hans Saluede / *Psalm: 2. 2.* Alt for denne Sags skyld/ at de haffue heller ære hos Menniskene/end ære hos Gud. *Iohan: 12. 43.*

3. Jeg giorde ilde / at ieg forraadde det vskyldigt Blod. Her maa det ælendige Menniske til/ huad heller hand vil / eller hand icke vil / at bekende sin Sandhed / at hand haffuer giort Vræt. Saa maatte oc Cain/ *Genes: 4. 13.* bekende sig/ ilde at haffue giort. Oc *Pharao, Exod: 14. 25.* at hand stride imod Gud/ huilcket vilde gaa hannem ilde aff.

Lære sig her alle de / som nu saa tryggelig leffue i deris Tyranni / imod Scholer / Kircker / Encker oc Faderløse Børn / oc kand det icke finde i deris Samuittighed / Den tid vil komme / at naar deris Forsuar / som er den leffuende Gud / *Psalm: 68. 6.* kommer / da skal Samuittigheden vaagne / *Apocal: 20. 12.* oc da er det at befrycte / at det er for silde / Thi de daarlige Jomfruer / som icke haffde Olie i Lamperne / der Brudgommen kom / maatte høre denne Røst / Jeg kender eder icke. *Matth: 25. 12.*

Oc hand bar de tredive Sølff Pendinge til de ypperste Prester oc Eldste igen / oc kaste dennem i Templen. Aff denne *Iudæ* Gierning (enddog at wi skulle haffue it andet Forsæt end hand haffde) haffue wi at lære / Huor høylig wi bør at sky det Onde / som er / at wi icke allenniste staar aff det Onde / eller fortryde / at wi haffue giort ilde / Men wi skulle slet kaste det Onde fra oss / oc skille oss aff der met / Thi huo som rører ved det Wrecne / hand bliff-

bliffuer oc wreen / *Iudic: 13. 7.* oc alle hans Gierninger ere wreene for HERREN. *Hag: 2. 14. etc.* Oc HERREN forbiuder selff / icke alleniste / at ingen Skøge maatte være iblant Israels Døtter / Men ocsaa / at Presten maa icke indføre nogen Skøgeløn i Guds Hus / i noget Løffte. *Deuter: 23. 18.* Saa læse wi/at Gud lod icke allene forbrende den Kalff / som Israel haffde giort sig til en Affgud / Men hand lod oc Asken der aff kaste i Floden. *Exod: 32. 20.* Dissligeste lod hand icke alleniste nedbryde Baals Altere / som de offrede til Baal paa / Men hand lod oc Skowen opbrende / i huilcken Alteret stod. *Iudic: 6. 25.*

Her hos necter ieg icke / at mand kand jo vel vende det / som er wlowlige atspurt / til en nyttig Brug / Men dog vil der følge Straff / for det er wlowligt atspurt / Oc wi bør met allerstørste Flid / at vocte oss fra det / som er wreent / oc aff Gud forbuden.

Her aff see nu hine Verdens Mennisker / som elske Pendinge offuer alt det / som er i Verden / ja mere end deris eget Liff

oc Siæl / At samme Pendinge / som nu ere dem saa kiere / de skulle bliffue dennem lige saa vederstyggelige / som de ere dem nu kiere / Saa de met *Iuda* skulle kaste dennem fra sig / oc ynske i Hierte oc Sind / at de haffde aldrig seet dennem / Thi det bliffuer fast som Christus siger / *Matth: 16. 26.* at det hielper it Menniske intet / om hand kunde end vinde all Verden / naar hand der offuer skal tage Skade paa sin Siæl / Oc at de Vgudelige giøre dem megen Vro forgæffuis / De samle / oc vide icke / huo det skal faa / *Psalm: 39. 7.* Oc at de intet skulle føre her aff Verden met sig / lige som de oc intet haffueført i Verden met sig. *1. Timoth: 6. 7.*

4. De sagde / Huad kommer det oss ved? See du der til. Disse Ord befatter Presternis Affløsning / som de gaffue *Iudæ*, Met huilcken de giffue tilkende / at de ere visselige de Leyesuenne / som flye oc forlade Faarene / naar de see Vlffuen komme / *Iohan: 10. 13.* Ja de ere icke

bedre / end den Prest / som gick omkring det
arme Menniske / som Røffuere haffde sla-
get halff død / oc ladet ligge paa Marcken.
Luc: 10. 31. Huad haffuer disse Prester væ-
ret meget haardhiertede Folck / De staa oc
høre det arme Menniskis ynckelig Klage-
maal / oc der offuer seer den ene paa den an-
den / oc ingen aff dennem icke engang bluis
der ved / alligeuel at de ere skyldige i det sam-
me wskyldige Blod / som er forraad / Ja de
lee oc grine der at / som det kom dem intet
ved / oc derfor sige de / See du der til / Oc
icke engang tencke der paa / at de kaldis Pre-
ster oc Hyrder / som bør at haffue omhu for
sine Faar / *Actor: 20 28.* oc vaage offuer
dennem / som ere rætte sande Aandelige
Vectere / aff hues Haand Gud vil kræffue
deris Blod / som icke bliffue atuarede / *Eze-
chiel: 33. 6. etc.* Lidet actede de den haarde
Trusel / der staar *Ezechiel: 34. 2. etc.* at
Gud raaber selff Vee offuer dem / oc siger
sig at ville kræffue sin Hiord aff deris Hen-
der / oc vil giøre det til en Ende / met de on-
de Hyrder / at de skulle icke mere være Hyr-

der / at de skulle mere føde dem selff / oc opæde HERRENS Faar her effter.

Gud Allmectigste lad dette Ord / Huad kommer det oss ved? være langt fra alle Guds Ord Tieneris Mund / Ja den Tancke fra deris Hierte / At naar de see noget Menniske fare vild fra Sandhed / at det skulde tenckis eller høris aff dem / Huad kommer det oss? Men langt heller giff dem alle din Aand oc Naade / at de efterfølge den store oc flittige Hyrde / *Ezech: 34. 11.* som aldrig lader aff / at søge effter det frauilte Faar / før hand det finder / *Luc: 15. 4.* Oc met S. Pouel brende / *2. Corinth: 11. 29.* naar de see nogen bliffue forarget / *1. Corinth: 9. 22.* Oc at bliffue allehaande for huer mand / paa det de kunde jo allevegne giøre nogle Salige / oc altid at tencke paa / at de skulle giøre Gud Regnskaff. *Ebre: 13. 17.*

Her hos bør oc alle Christne vel at betencke / efferdi wi ere alle Lemmer i it Legeme / *1. Corinth: 12. 25.* at ingen bør at sige / naar hand seer sin Broder oc Næste at være

i Be-

i Bedrøffuelse / Huad kommer det mig ved? (Som oc de Vbarmhiertige suarer de Fattige / *Iacob: 2. 16.* Farer vel/ værmer eder/ oc mætter eder / oc giffue dem dog inted til deris Legemis Nødtørfftighed) Thi S. Jacob/ *cap: 5. 19. etc.* befaler oss alle/ at wi skulle omuende den / som far vild fra Sandhed / oc omuende Syndere fra sin Veyes Vildfarelse / Huo det giør / hand hielper en Siæl fra Døden / Det samme giør oc *Paulus, Galat: 6. 1.* Der som it Menniske offuerfaldis i nogen maade aff nogen Brøst / da skulle de hielpe hannem til rætte igen / met en Sactmodig Aand / som ere Aandelige.

Offuer alt dette / bør oss oc her vel at acte/ at den / som paamindis aff en anden / at hand icke suarer oc siger / Huad kommer det dig ved? Tag dig selff vare / Som den Ebreer suarede *Mosi*, der *Moses* spør hannem adt/hui hand slaer sin Næste/Suarer hand/ Huo haffuer sæt dig til en Offuerste oc Dommere offuer oss? *Exod: 2. 13. etc.* Men Guds Børn skulle langt heller an-

namme saadan Atuarsel oc Formaning/ Icke som aff Mennisken/ Men som aff Gud selff/ der bruger alleháande Middel til/ at føre oss til salige Veye. Oc den Vise *Salomon* i sin Predickers Bog/ *cap: 7. 5.* siger oc/ at det er bedre/ at høre den Visis Straff/ end at høre Daarernis Sang.

Endnu til dette som sagt er/ haffue wi her at mercke aff disse Ord/ Huad kommer det oss ved? Huad det er/ at forlade Gud/ oc driste paa Førsterne oc store Herrer i Verden. Sandelig/ det er lige som David *Psalm: 146. 3.* siger/ Der er ingen Salighed at foruente/ Thi de ere lige som hine Rørstraa/ huo der hælder sig/ at støe paa dem/ hand stinger sig aff dem/ *Ezech: 29. 6. etc.* Huilcket *Iudas* her met sin egen store Skade forsøger/ De anammede hannem gierne oc gladelig/ der hand loffuede/ hand vilde giøre dennem til vilie/ oc forraade IEsum/ *Marc: 14. 11.* Men nu *Iudas* haffuer vdræt paa deris vegne/ denne dødelig Gierning/ oc staar i Liffs Fare/ sige de til hannem/ See du der til/ Huad kommer det oss?

Det Andet Stycke.

Hand gick bort / oc hengde sig selff / oc brast mit i to / oc alt hans Induol vdueltis.

I disse Ord haffue wi den Anden Part / som indeholder tuende Stycker / 1. At hand gaar bort fra alle Folck. 2. Huad Død hand faaer / oc huor forskreckelig hand døer / at hans Induol vdueltis.

1. **Hand gick bort.** At den arme bedrøffuede *Iudas* gaar bort fra Kircken / oc aff Menniskens Samfund / oc hen i en mørck Vraa oc Stæd / Det giorde alt den onde Aand / som foer i hannem offuer Borde / *Iohan: 13. 27.* at hand saa gaar bort / paa det / at ingen skal komme oc forhindre hans onde Forsæt / Thi huo som giør ilde / hand hader Liuset / oc kommer icke til Liuset / at hans Gierninger skal icke straffis. *Iohan: 3. 20.* Saa fordis Cain / at hand listede sin Broder Abel paa Marcken / at hand kunde sla hannem ihiel. *Genes: 4. 8.*

Paa Marcken / som ingen vaar / slo *Moses* den Egypter ihiel. *Exod: 2. 11. etc.* J den vilde Marck / kaste Jacobs Sønner deris Broder Joseph i Graffuen / oc solde Jsmaeliterne hannem. *Genes: 37. 18.*

2. Oc hengde sig selff / oc brast mit i to. Wi læse en jammerlig oc forfærdelig Historie / *2. Paral: 25. 12. etc.* Huorledis at *Amazia*, Kong i Jerusalem / lod føre Ti Tusinde aff Seers Børn / som hand haffde fanget i Krig / øffuerst paa en Steenklippe / oc styrte dem ned øffuerst aff Klippen / saa at de brast alle sønder. Endog at dette vaar meget ynckeligt / Saa er *Judæ* Endeligt end mere forfærligt / Thi *Lucas* vidner / at hand vaar sin egen Manddraber / oc saa jammerlig hastig haffuer hand kast sig neder / at hans Bug er reffnet der aff / oc hans Induol er vduelt.

Denne *Judæ* jammerlig Endeligt spaade Dauid om / *Psalm: 109. 5. etc.* Som oc S. Peder vdlegger / *Actor: 1. 20.* De beuise mig Ont for Gaat / oc Had for Kierlighed.

hed. Sæt Vgudelige offuer hannem / oc Satan skal staa ved hans høyre Side. Huo som lader hannem lære sig / hans Leffnet skal bliffue Vgudeligt / oc hans Bøn skal være Synd / Hans Dage skulle bliffue faa / oc en anden skal ananime hans Embede.

Her haffue wi i *Iuda* at acte / Huor gantske Satan forblinder Menniskens Salighedts Dyne / Døden / som er forskreckelig i sig selff / den besmycker hand saa / at de det icke besinde / saa at de selff kaster dennem i Døden.

Dernæst giffuer hand dennem denne Tancke / at de meene / at de ved Døden ville vndfly Guds Haand / som aldrig nogen kand vndfly / *Deuter: 32. 39.* Thi den er allevegne / *Psalm: 139. 7. etc.* (Huort skal ieg gaa hen for din Aand / oc huort skal ieg fly bort for dit Ansict / Far ieg til Himmelen / da est du der / Giør ieg min Seng i Helffuede / see da est du der / Tager ieg Morgen Stiernens Vinge / oc bliffuer hos det yderste Haff / Saa skulde dog din Haand føre

mig der/ oc din høyre Haand holde mig) Oc der offuer icke besinde / at Døden er som en Genstj til den euig Død. Ja saa tilig som de Vgudelige dø / saa tilig fører Dieffuelen deris Siæl til Pinesteden / som er euig Mørck / Graad oc Tandgnidsel / *Matth: 22. 13.* Som wi vide aff Christi Ord / om den rige Bonde / oc den Vgudelig Fraadser. *Luc: 12. 20. Item, 16. 23.*

Effterdi at Guds Børn see daglige oc befinde/ at denne Verden/ som ligger aldelis i det Onde / *1. Iohan: 5. 19.* hun acter en saare ringe ting om saadanne gruelige Exempel / som hende sættis for Øyne / Men slaer det saa løst hen i Været/ som der vaar ingen Fryct eller Fare paafærde/ Saa ville wi da aff gantske Hierte oc Sind/ bede den Euige Gud/ som allene haffuer Liuset/ der kand opliuse til Salighed / dem som kommer til Verden / *Iohan: 1. 9.* at hand vil opliuse sine Børn / at de kunde i hans Liuss see Liuset / *Psalm: 36. 10.* oc der vdi flittelig ved hans gode Aand bliffue ført/ *Roman: 8. 14.* paa hans Vey oc Stj / *Psalm: 25. 4.* oc icke

icke bliffue forarget aff den onde Verden/ *Matth: 18. 7.* Men altid maa være redebon/ at staa for Christi Domstoel/oc giøre hannem Regenskaff / *Roman: 14. 12.* som tro Knecte / der altid haffue deris Oyen til HERREN / Til saa lenge / at hand miskunder sig offuer dennem. *Psalm: 123. 3.*

Den Femtende Predicken.

Atth. 27. 6. etc. Men de ypperste Prester toge Sølff Pendingene / oc sagde / Det sommer sig icke / at wi legge dem i Guds Kiste / Thi det ere Blod Pendinge. Saa hulde de it Raad / oc kiøbte for de (Sølff Pendinge) *Actor. 1. 18.* oc wretfærdig Løn / *Matth. 27. 7.* en Pottemageris Ager / til at Jorde Pillegrime

vdi / *Actor.* 1. 19. oc det er kundgiort
for alle dem som bo i Jerusalem /
saa at den samme Ager kaldis paa
deris Maal *Hakeldama*, det er / en
Blodager / *Matth.* 27. 8. *etc.* indtil
paa denne Dag. Da er det fuld-
kommet / det som talet er ved Pro-
pheten (*Zachariam, cap.* 11. 10.)
Ieremiam, der som hand siger / De
haffue taget tredive Sølff Pen-
dinge / der den Solde bleff betalet
met / huilcken de kiøbte aff Israels
Børn / oc haffue giffuet dem for en
Pottemageris Ager / som HER-
REN befalede mig.

Aff denne oplæste Text ville wi Trende Stycker forhandle / 1. Huad det ere for Pendinge / de hulde Raad om. 2. Huorfor samme Pendinge maa icke komme i Guds Kiste. 3. Huad der kiøbis for samme Pendinge.

Det Første Stycke.

Huor disse Pendinge vaare kommen fra / som *Iudas* kaste i Kircken / det siger oss *Matthæus, cap: 26. 14. etc.* met disse Ord / Da gick en bort aff de Tolff / som hed *Iudas Ischarioth*, til de ypperste Prester / oc sagde / Huad ville i giffue mig / ieg vil forraade eder hannem? Oc de bøde hannem tredive Sølff Pendinge.

Der vaar tuende slags Vect paa Pendinge hos Jøderne / (Jøderne veyede saa Pendinge til huer andre / som wi veyer nu Guld til huer andre) Det ene slags Vect kaltis en almindelig Sekel (det er / Vect) for den vaar giengse i all Kiøb oc Verdslig Haandtering / oc samme Sekel vaar saa god / som fierde Parten aff en Daler / som wi kalde en Marck Danske. Om denne Sekel kand wi læse *Genes: 23. 16.* at Abraham gaff *Ephron* Fire Hundrede Sekel Sølff (det er / It Hundret Rigs Daler) for den Ager / som *Sara* bleff begraffuen vdi.

Den

Den anden slags Sekel/ (eller Vect) det vaar den som de brugte til Kirckens Haandtering/ oc kaltis Helligdommens Sekel/ oc vaar dubbelt saa meget som den almindelig Sekel/ Thi Helligdommens Sekel vaar saa god som en halff Daler/ eller To Marck Danske/ Om huilcken wi læse *Exod: 30. 13.* Huor Gud befaler/ at huert Hoffuit i Jsrael/ naar *Moses* talde dennem/ skulde giffue en halff Sekel (det er/ en Marck Danske) til Gudstieniste/ for sin Siæls Forligelse/ at der skulde ingen Plage komme paa dennem/ naar de vaare talde.

Her aff see wi/ at Presterne haffue icke sparet Pendinge/ paa det de kunde komme JEsum aff Dage/ De veyede hannem icke met den Vect/ som giengse vaar i Kiøb oc Sal/ for den vaar ringe/ Men giffuer hannem gierne dubbelt op/ oc veyede hannem strax met Helligdommens Sekel/ Oc *Matthæus, cap: 26. 15.* siger/ at de bøde hannem strax Tredive Sølff Pendinge/ det er/ Femten gode Daler. Lige saa Gaffue-

milde vaare de imod Vecterne / der kom oc sagde dennem / at JEsus vaar opstanden fra de Døde / at de oc giffue dennem Pendinge nock / som *Matthæus, cap: 28. 12.* taler / paa det de skulde sige / at Disciplene staal hannem bort / der de soffue.

Huor de haffue faaet samme Pendinge / som de ere saa runde offuer / læse wi *Matth: 23. 14.* huor Christus raaber Væ offuer dennem / fordi at de opaade Viduers Huse / vnder it helligt skin / met deris lange Bøner. Saa see wi da her aff / at det haffuer altid været de Vgudeligis vijs oc skick / at tage fra Guds Lemmer / vnder it helligt skin / det de skulde leffue aff / Oc naar de haffue saa vnderuent sig det / saa bruge de det saa rigelig / at de passe aldrig huad det skal kaaste / kand de men faa deris onde Forsæt frem.

At Presterne ere i Kircken / der *Iudas* kaster disse Pendinge fra sig / der aff see wi / huor flittige de haffue ladet sig finde / At en Part aff dennem tage vare paa Tienisten i Templen / som vaar nu stor / Thi at

Paaske

Paaske Høytid gick nu fast paa / Oc kaldis samme Dag derfor Beredelsens Dag / *Luc: 23. 54.* saa de haffde baade det Offer/ som daglig skulde offris / *Exod: 29. 39. etc.* oc det andet/ som nu skulde beredis til Høytiden / *Exod: 12.* at tage vare paa. Paa det/ at intet skulde forglemmis aff dennem/ saa tage en Part vare paa Templen / (oc holde sig til Skyggen/ som skulde paaminde dennem om *Messia*) oc den anden Part legger vind paa / at sla Legemet (Christum) til Skyggene ihiel. *Coloss: 2. 17.* Saa see wi her/ at *Esaias, cap: 1. 15.* haffuer sagt ræt / At deris Hender vaare Blodige / huorfaare deris Offer kunde icke teckis HERREN.

I lige maade handle endnu den største Part aff Verden met Christo. Papister oc Muncke henge ved deris vduortis Gierninger/ som ere aldelis en Skygge / oc hielpe dem icke. Tyrcken tager fat paa Christum / oc saa meget/ som muligt er/ tager hannem aff Dage/ i det hand neeter *Messiam*, oc ihielslaer Christi Lemmer/ Saa at

det

det er icke at vndre paa / at Christus siger / Mange at være kallede / oc faa at være vdualde / *Matth: 22. 14.* Oc den Vey at være bred / som løber til Fordømmelsen / oc den sneffuer / som løber til Liffuet. *Matth: 7. 13. etc.*

Det Andet Stycke.

Det sømmer sig icke / at wi legge dem i Guds Kiste / Thi det ere Blod Pendinge.

Tuende Stycker befatter disse Ord / 1. Huad det er for en Kiste / som de her kalde Guds Kiste. 2. Aarsag / huorfaare at disse Pendinge maa icke komme i samme Guds Kiste.

1. Det sømmer sig icke / at kaste dem i Guds Kiste. Huad denne Kiste er at ansee / det kunde wi offte læse / baade i det gammel oc ny Testamente. *Exod: 35. 5. etc.* befaler Gud / at Folcket skulle giffue HERREN opløfft Offer / saa at hver bær Guld / Sølff / Kaaber / Gult Silcke / oc Gæ-

oc Gæde Haar / Skarlagen / Purpur / Huit Silcke/ Rødlyde Vædreskind/Græf-finde Skind/ oc Fyrtræ/ Olie til Lamper-ne / oc Vrter til Salue/ oc til velluctendis Røgelse / oc *Onyx*, oc indsætte Steene til Liffkiortelen / oc til Brystspannet / Dette Guds Bud er Jsraels Folck saa lydige / at de bære saa offuerflødig frem / at *Moses* la-der vdraabe/at ingen skulde bære mere frem til Helligdommens Løffting/ som der staar *Exod: 36. 5. etc.*

Deuter: 16. 16. etc. befalet oc Gud sit Folck / sigendis / Tre gange om Aaret skal all Mandkøn aabenbaris for HER-REN din Gud / paa den Stæd/ som HERREN skal vduelie / paa den vsu-rede Brøds Høytid / oc paa Vge Høy-tiden/oc paa Løffsalernis Høytid/ Der skal ingen aabenbaris Tomhendet for HER-REN / huer effter sin Haands Gaffue/ effter den Velsignelse/ som HERREN din Gud haffuer giffuet dig. *Nehemiæ, cap: 10. 32.* siger Folcket selff/ at de ville vel-uillig Aarligen giffue den tredie Deel aff en Se-

en Seckel / (det er / Ij Skilling oc To *Alb.* Danske / som er den tredie Part aff en halff Daler) til Tienisten i deris Guds Hus / Dissligeste Aarligen at vilde fremføre / den første deris Lands Grøde / oc alle Træers nis første Fruct / til HERRENS Hus / oc de Førstefødde aff deris Sønner / oc aff deris Fæ / oc det første aff Deyen / oc deris Løfftelse til Presterne i Kircken / hos deris Guds Hus / Ja til den Kiste vdi Liggendefæis Hus. Her aff kand wi nu see / at denne Kiste / som Presterne her taler om / vaar en besynderlig Foruaring i Guds Hus / til det Liggendefæ / som bleff skenckt oc giffuet til Guds ære / til Offer / til Presternis Underholdning / oc til Guds Husis Opbyggelse.

Matthæus, cap: 27. 6. taler oc om denne Kiste / kalder hende κορβανᾶν, *Corbanan*, det er / Kirckens Liggendefæ / *Corba*, er it Syrisk Ord / som liuder saa meget / som en Skenck eller Gaffue / Thi det som bleff skenckt oc giffuet / bleff i samme Kiste foruaret. *Marcus, cap: 12. 41.* oc *Lucas, cap: 21. 1.* kalder samme Kiste γαζοφυλάκιον, *Gazophylacium.*

lacium. Gaza, paa de Persers Maal/ er it Liggendefæ/ Oc φυλάκιον, som er it Græd-ske Ord/ bemercker saa meget som en For-uaring.

Først/ paamindis wi her aff denne Kiste/ at det haffuer været aff Arilds Tid (Fra Gud førde Folcket aff *Ægypti* Land/ Aar for Christi Fødsel 1508. oc for-ordnet iblant dem i Ørcken sin hellig Pac-tis Arck/ *Exod: 25. 10.* oc Tabernackel/ *Exod: 26. 1.* som vaar Guds Næruerelsis synlig Tegn/ *Leuit: 16. 2.* Ja den Hellig-dom/ i huilcken Gud vilde bo iblant dem. *Exod: 25. 22.* Jeg vil være til stede/ oc tale met dig aff Naadestolen. Dernæst ved *Sa-lomon* lod opbygge Jerusalems Tempel/ *1. Reg: 6. 1.* som HERREN vilde oc selff bo i/ *1. Reg: 8. 1.* som vaar Aar for Christi Fødsel 1027.) saadan Skick/at mand skul-de giffue Aarligen til Guds Tienistis Op-hold/ aff sin Formue oc Velsignelse/ som de haffde aff HERREN/ Oc Christus siger oc til Jøderne/ *Matth: 22. 21.* At de skulle giffue Gud/ det Gud bør. Oc til de

Galater / *cap*: 6. 6. befaler *Paulus*, at den som vnderuisis / skal dele allehaande Gaat met den / som hannem vnderuiser.

Saa skal dette altid staa oss for Øyen / at wi tencke til / at elske Gud aff ganske Sind / Siæl oc all Formue / *Deuter*: 6. 5. efterdi at alt det wi haffue / *1. Corinth*: 4. 7. det haffue wi her offuen ned fra Liusens Fader / *Iacob*: 1. 17. At wi derfor giffue hannem noget lidet aff sit eget.

2. Thi det ere Blod Pendinge.

Her sige de Aarsagen / huorfor at samme Pendinge maa icke komme i Guds Kiste / iblant Guds Liggendefæ / for de ere Blod Pendinge / Huor met at de paaminde / at den Wgudelig / oc hans Offer oc Gaffue / teckis HERREN aldelis intet / Thi det staar altid ved lige / At ingen teckis Gud / vden ved Troen. *Ebre*: 11. 6. Derfor sagde Herren oc selff / *Luc*: 21. 3. *etc*. at den Vidues Skærffue / som hun kaste aff sit simpele gode Hierte i Guds Kiste / vaar hannem Tacknemmelig / offuer alt Phariseernis

Offuerflødighed / som de kaste i Kisten aff deris store Mod oc Hierte.

Kand ingen Blod Pendinge teckis HERREN? Phariseerne siger aldelis Ney / Oc den hellige Scrifft samtycker det samme / *Esa: 1. 15.* At Gud vil icke tage Offer som er Blodig. Huad ville da hine Wgudelige sige her til / som vende deris Næstis Gods oc Pendinge til sig / Nu ved aabenbarlig Tyrannj / Nu vnder it Retfærdigheds skin / Som Jesabel giorde ved Naboth / *1. Reg: 21. 8.* Huad ville hine Wgudelige Husholdere mene / som tage fra deris fattige Tienere deris Løn / eller forholde dem den / imod Guds Low / *Leuit: 19. 13.* Er saadan Gods icke Blod Pendinge? Sandelig / vender de sig icke snart der fra / da faaer de Løn met *Eli* Sønner. *1. Samuel: 4. 11.* De ælendigis Blod raaber Hæffn. *Deuter: 24. 15.* Saa at HERREN vil sige til saadanne Wgudelige / Huad i giorde en aff disse Mindste / som tro paa mig / det giorde i mig. *Matth: 25. 45.*

Her

Her haffue wi nu it herligt Vidne paa Christi Wskyldighed / aff Christi Hoffuet Fiender / i det de kalde disse Pendinge Blodpendinge / Huad er det andet / end de kunde saa sige / Disse Pendinge ere forbandede Pendinge / fordisaa at de ere brugte i den slemme Gierning / at JEsus / det wskyldigt Blod / er forraad aff *Iuda* for disse Pendingis skyld.

Det Tredie Stycke.

Saa hulde de it Raad / oc kiøbte for de Sølff Pendinge / oc wretfærdige Løn / en Pottemageris Ager / at Jorde Pillegrime vdi.

Disse Prester giøre sig lange Tancker om disse Pendinge / oc befinder vel / at de ville komme til Folckis Munde paa det sidste / saa at huer mand skal haffue at sige aff dennem / Derfor / effterdi at de maa icke komme i Guds Kiste / at de dog kand vendis til en nyttig Brug / tencke de paa / oc beslutte saa paa det sidste / at de ville kiøbe en Jord for

samme Pendinge/ til at begraffue de Fremmede vdi/ som kom Aarligen op til Templen/ aff huilcke mange bleffue døde i Jerusalem.

Her ville wi ansee/ 1. Huo disse Pillegrime ere/ som her talis om. 2. Huo de kiøbe Jorden aff. 3. Naar de kiøbe den. 4. Huad samme Jord bliffuer kaldet. 5. Huorledis at Scrifften bliffuer i dette Kiøb opfyldt.

1. Til at Jorde Pillegrime vdi.

Disse Pillegrime ere icke alleniste fremmede Jøder/ som icke bode i Jerusalem/ oc dog Aarligen/ effter Guds Low/ *Deuter: 16. 16.* komme tre gange op til Jerusalem/ Men ocsaa andre fremmede Kremmere oc Kiøbmend/ som komme til Høytiden met deris Kram/ at selge oc kiøbe met Jøderne/ naar Høytiden haffde Ende/ Som wi læse *Act: 2. 5.* at der vaare allehaande/ offuer Atten slags Landsmend i Jerusalem/ paa Pindze Høytid/ der Apostlene finge den hellig Aand synlig. Aff alle disse Fremmede/ baade Jøder oc andre/ toge vel disse Phariseer Skenck oc Gaffue/ Men der som det hende

sig/

sig / at nogen aff samme Fremmede døde i Jerusalem / da holt Phariseerne sig alt for hellige / (enddog de vaare icke vden Abrahams Hore vnger / som Christus selff kallede dem / *Matth: 12. 39.*) at samme Fremmede oc Pillegrim maatte icke komme i Jord hos dem / enddog Jorden hører altsammen HERREN til / *Psalm: 24. 1.* oc den Væg / som vaar imellem Jøder oc Hedninge / vaar nu ved *Euangelij* Predicken / oc Christum selff / nedbrøt. *Eph: 2. 14.*

Her aff see wi / at det haffuer altid været hos Guds Folck en hæderlig Vijs oc Skick / at begraffue de Dødis Legemer hæderlig oc ærlig / oc icke kaste dem hen / som Bæsters Legemer / i huilcke ingen forstandig Siæl vaar / icke heller nogen Opstandelse for dem er at vente. Saa læse wi / at Abraham begroff *Sara*, oc kaastede It Hundret gode Daler paa Jord til hendis Begraffuelse / *Gen: 23. 15. etc.* Saa begroff oc Joseph sin Fader Jacob hæderlig / *Gene: 40. etc.* Saa haffde oc Jøderne deris Begraffuelse i deris Hawer oc Vrtegaarde /

som Josephs vaar / vdi huilcken JEsus bleff lagt / *Iohan: 19. 41.* Denne samme Skick holde endnu Guds Børn / for det Haab skyld / som de haffue om Legemens Opstandelse / *1. Corinth: 15. 13. etc.* effter Christi egen Ord oc Forløffte / at den Tid skal komme/at alle de/som ere i deris Graffuer / skulle høre Menniskens Søns Røst/ oc de / som gaat haffuer giort/ skulle opstaa til Liffsens Opstandelse. *Iohan: 5. 28. etc.*

Wi maa det oc vel her beklage/at mange (diss værre) giøre mere aff Hoffærdighed oc æregærighed / end de vel haffde behoff/huilcke der tencke saa gantske lidet paa/ at Døden er Syndens Sold / *Roman: 6. 23.* at de derfor burde at tencke paa / at de kunde vndgaa den euige Død/oc vende saadan Offuerflødighed til Guds ære / fattige Schole Børn / oc andre ælendige/ til Klæde oc Føde/ huilcket Gud haffuer loffuet/at ville betale. *Matth: 10. 42.*

2. En Pottemageris Ager.

Dette skede icke vden Guds synderlig Forsiun / at denne Pottemager haffuer her

denne Ager fal / Thi Gud vilde saa komme disse Jøder til / at ihukomme den Velgierning/ som Gud beuiste deris Forfædre / der hand hialp dennem fra den Egyptiske Trældom/ som de haffde met Leer at berede oc brende/ *Exod: 5. 8.* Som David oc siger/ *Psal: 81. 7.* Jeg tog Byrden aff deris Skuldre/ oc løste deris Hender fra Potterne.

3. Her er det vel at mercke/ at de Fremmede oc Vdlendige/ faaer nu først Rum oc Frihed i Jerusalem/ der Jæsus er dømt til Døde aff Phariseerne. Huilcket vden tuil saa skeer effter den Viis oc Low / *Iosu: 20. 6.* om Manddrabere / huilcke der skulde være i fremmede Stæder / til saa lenge / at den øffuerste Prest døde i Staden/som Manddrab vaar skeed vdi. Christus / som er den ypperste Prest effter Melchisedeks Skick/ *Psalm: 110.* Ja en euig Prest / som *Aaron* vaar/ *Exod: 28. 43.* Nu er hand død/ (fordi den som er dømt / hand haffuer Døden i Haanden) oc haffuer funden en euig Forløsning ved sit Blod / *Ebre: 9. 12.* for alle fattige Fremmede oc Vdlendige fra Him-

merig/ Saa huo hannem vil anamme/ de kand vorde Borgere oc Indbyggere i den Aandelig Israels Borgeskaff. *Eph: 2.12.etc.*

4. Oc det er kundgiort for alle dem / som bo i Jerusalem / Saa at den samme Ager kaldis paa deris Maal *Hakeldama*, det er / Blodager. At denne Ager / som bleff kiøbt til disse Pillegrime/ kaldis Blodager/ er Aarsag baade hos Phariseerne oc hos Gud.

Hos Phariseerne vaar denne/ at de vilde saa met denne vduortis Hellighed besmycke deris Blodig Gierning/at de haffde forraad JEsum / den Vskyldige / for disse Pendingene/Dissligeste kommer *Iudam* om Halsen / Thi wi maa jo det bekende / at det vaar en stor Barmhiertigheds Gierning/ at lade Fremmede ærligen bestede til Jorde. De Rige faaer altid dennem/som bekaaster deris Begraffuelse/ Men de Fattige vil faa hielpe til Jorde. Saa vilde Phariseerne haffue denne Roes hos Folcket / at huer gang der Folcket næffnet *Hakeldama*, da

skulde

skulde de sige aff Presternis Gudfryctighed/ at de haffue vent den Blodig Pending til Guds Naffns ære oc deris Næstis gode.

Hos Gud vaar denne Aarsag/at huer gang noget Menniske hørde dette Naffn *Hakeldama*, da skulde det ihukomme / at JEsus/ deris Frelser/ bleff wskyldig sold aff *Iuda*, oc wskyldig dømt aff Phariseerne oc *Pilato* til Døde / som *Iudas* selff vant / oc Presterne her met / at de kalde samme Pendinge Blod Pendinge/ oc Ageren / som de bleffue vdgiffuen for/ Blodager/ Oc det skal kundgiøris til Verdens Ende/ som Euangelistens Ord giffue tilkende / indtil paa denne Dag.

5. Da er det fuldkommet/ som sagt er ved Propheten / etc. Sandelig denne Pottemager/som selger sin Ager/ disligeste Phariseerne / som kiøbe den/ haffue icke seet lenger hen/end Pottemageren til Pendinge/oc Phariseerne til deris Ondskaff at besmycke/ Men her see wi dog/at ved dette Kiøb oc Sal fuldkommis det/som Guds Mund ved Propheten *Zachariam,cap:* 11.12.

haffs

haffuer talet/offuer de Fem Hundrede/To oc Tresindstiue Aar tilforn/om sit Folckis Vtacknemmelighed / Haardnackenhed oc Ondskaff / imod deris Hyrde/ huilcket vil bliffue en Aarsag til deris Ødeleagelse.

Lige saa opfylte Gud sin Spaadom ved Keyser *Augusti* haarde Beskriffuelse til Skat / *Luc: 2. 1.* som vaar skeed ved Otte Hundrede Aar tilforne/ved *Micheam* Prophete / *cap: 5. 1.* at Christus skulde fødis i Bethlehem. Saa forfremmer endnu Gud daglig sin ære/ ved de Vgudelige / enddog at de selff kand det icke forstaa. Saa er det dog de Gudfryctigis Trøst / at alt det Gode/ som Gud haffuer spaaet om / skal dem visselig vederfaris / at der icke en *Iota* eller Pricke forglemmis. *Matth: 5. 18.*

Her skal oc actis / at *Ieremiæ* Naffn er her indsat aff Bogtryckerens Forseelse / oc icke aff Euangelistens Forseelse / i den sted her skal staa *Zachariæ* Naffn / hos huilcken Prophete wi læse disse Ord / som *Matthæus* haffuer her indført / i saa maade / *cap: 11. 12. etc.* Jeg sagde til dem/ Behager det eder/

saa

saa bærer frem saa meget som ieg gielder/ om i icke ville/ saa lader det være/ Oc de veyede saa meget som ieg galt/ Tredive Sølff Pendinge/ Oc HERREN sagde til mig/ Kast dem hen/ at de giffuis Pottemageren. Hey en drabelig Sum/ for huilcken ieg vaar vurderet aff dem/ oc ieg tog de Tredive Sølff Pendinge/ oc kaste dem i HERRENS Hus/ at de skulde giffuis Pottemageren.

Der haffuer været nogle Gudfryctige/ som haffue forlystede sig i en Aandelig Forklaring offuer disse Ord. Pottemageren/ haffue de sagt/ at være Gud Fader/ som kaldis offte i Scrifften en Pottemager. *Esa: 64. 8.* Du *Iehouah* est vor Fader/ wi ere Leer/ Du est vor Pottemager/ wi ere alle dine Henders Gierninger. *Ierem: 18. 6.* See/ lige som Leeret er i Pottemagerens Haand/ Saa ere i alle aff Israels Hus i min Haand. *Roman: 9. 20.* Huad est du Menniske/ at du vilt bruge Rætten met Gud? Siger oc Leeret til sin Pottemager/ giorde du mig saa? Haffuer icke Pottemageren

geren Mact / at giøre it Kar til ære / oc it andet til Vanære.

Ageren / som denne Pottemager selger / haffue de lignet ved Guds offuerflødig Naade / Thi at lige som Menniskens Legemer ligge i Jorden oc raadner / oc finde dog ingen Smerte / Saa ligge Guds Børn vdi Guds Faderlig Naade / oc huile sig / Saa enddog at Verden synis/at giøre dem offte stor Skade paa Legemens vegne / saa er det dog lige som de icke funde den / for den Trøst skyld / som de haffue aff Guds Naade / som dem er giffuen. *2. Corinth: 4. 16.* Der som vort vduortis Menniske raadner / saa skal dog det Induortis fornyes Dag fra Dag / Thi vor Bedrøffuelse / som er timelig oc læt / giør oss en euig oc offuer all maade suar Herlighed / Wi som icke see til det Synlige / Men til det Wsynlige. Saa haffuer Dauid / *Psalm: 103.* forlyst sig / oc huilt sig i den Faderlig Naade / som hannem vaar beuist / der hand siger / Min Siæl loff HERREN / oc huad som er i mig / hans hellige Naffn. Min Siæl loff

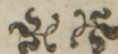
HERREN / oc forglem icke det Gode/ som hand haffuer giort dig. Den som forlader dig alle dine Synder / oc læger alle dine Breck. Den som frelser dit Liff fra Fordærffuelsen/ den som kroner dig met Naade oc Barmhiertighed. Den som giør din Mund glad / oc du bliffuer vng igen som en Ørn. HERREN er barmhiertig oc naadig / taalmodig oc meget miskundelig. Hand skal icke altid trætte / oc ey heller være vred euindelig. Hand handler icke met oss effter vore Synder / oc betaler oss icke effter vore Misgierninger. Thi saa høyt som Himmelen er offuer Jorden / lader hand Naade bliffue mectig/offuer dem/som hannem frycte. Saa langt som Østen er fra Vesten / lader hand vore Offuertrædelse være fra oss. Lige som en Fader forbarmer sig offuer Børn / saa forbarmer HERREN sig offuer dem/ som hannem frycte.

Presten/ der kiøber denne Ager/Guds Barmhiertighed / haffue de sagt / at være Guds Søn/ som er en euig Prest / *Exod: 28.35.* effter Melchisedeks Skick/ *Psalm: 110.*

som er saluet met Glædens Olie / *Psalm*: 45. 8. oc den hellig Aand. *Esa*: 61. 1.

Denne Prest haffuer vdlagt for denne Ager / Blod Pendinge oc Værd / som er hans eget hellige Blod/ *1. Pet*: 1. 19. huilcket Faderen bekende / *Matth*: 3. 17. at være sig en Fyllyst oc fuld Værd i alle Maade.

Pillegrime / som der skulle haffue Begraffuelse oc Lod i Guds Barmhiertighed/ haffue de sagt/at være alle dennem / som ere Fremmede fra denne Verden / saa at enddog de ere i Verden / saa ere de alligeuel icke aff Verden / *Iohan*: 17. 14. lige som Christus oc hans Disciple/ oc icke vaare aff Verden / De som bekende sig / her ingen bliffuende Bolig at haffue / *Ebre*: 13. 4. eller Borgeskaff / *Philip*: 3. 20. eller Glæde / *Iohan*: 16. 26. Men baade deris Bolig / *Philip*: 3. 21. oc deris Liggendefæ / *Esa*: 53. 6. *Matth*: 6. 20. ja deris rette oc sande Liff / *Coloss*: 3. 3. at være i Himmelen.

Den fierde part aff vor HErris JEsu Christi Pinis oc Døds Historie.

Den Sextende Predicken.

JOhan. 18. 28 etc. Men (Jøderne) ginge icke i Domhuset / paa det de skulle icke bliffue sorteene/ Men mgatte æde Paaske. Da gick *Pilatus* vd til dem / oc sagde / Huad Klagemaal føre i imod dette Menniske? De suarede / oc sagde til hannem/ Vaare denne icke en Misdedere/ da haffde wi icke antuordet dig hannem.

nem. Da sagde *Pilatus* til dem / Saa tage i hannem hen / oc dømmer hannem effter eders Low. Da sagde Jøderne til hannem / Wi taare ingen dræbe. Paa det at JEsu Ord skulde fuldkommis / som hand sagde / der hand gaff tilkende / huilcken Død hand skulde dø. *Marc.* 15.
3. De ypperste Prester oc de Eldste begynte at klage hart paa hannem / *Luc.* 23. 2. oc sagde / Denne finde wi / at hand affuender Folcket / oc forbiuder / at giffue Keyseren Skat / oc siger / hand er Christus / en Konge. *Iohan.* 18. 33. *etc.* Da gick *Pilatus* ind igen i Domhuset / oc kallede JEsum / oc sagde til hannem / Est du Jøde Konge ? JEsus suarede / *Matth.* 27. 11. staaendis for hannem /

nem/ *Iohan.* 18. 34. *etc.* Taler du det aff dig selff / eller haffue andre sagt dig det om mig? *Pilatus* suarede/ Er ieg en Jøde? Dit Folck oc de ypperste Prester antuordede dig mig/ Huad haffuer du giort? JEsus suarede/ Mit Rige er icke aff denne Verden/ Vaare mit Rige aff denne Verden / mine Tienere skulde stride derfor / at ieg icke skulde antuordis Jøderne. Men nu er mit Rige icke der aff. Da sagde *Pilatus* til hannem / Saa est du alligeuel en Konge? JEsus suarede/ Du siger det/ Jeg er en Konge/ Jeg er der til fød oc kommen i Verden/ at ieg skal vidne Sandhed / Huo som er aff Sandhed/ hand hører min Røst. *Pilatus* siger til hannem/huad er Sandhed?

DEn Tredie Part aff vor HErris JEsu Christi hellige Pinis oc Døds Historie/ haffue wi aff Guds Naade her til hørt/ som indeholder / huad der bleff sagt oc giort i det Geistlige Raad paa Bispegaarden. Følger nu den Fierde Part / som indeholder/ huad som sagt oc giort er for det Verdslig Raad i Christi Sag.

Denne oplæste Text befatter den Første Rættergang for det Verdslige Raad/ hues Indhold er denne / De ypperste Prester oc de Eldste iblant Jøderne klage haardelig paa JEsum / Men *Pilatus*, som en flittig Øffrighed/forhører met god Beskeed begge Parter / Først Presterne/ som klagede/ Oc siden JEsum / som bleff anklaget.

Tuende Samtale befatter denne Text. Først / de ypperste Presters Samtale met *Pilato*, vden Raadhuset. Dernæst / *Pilati* oc JEsu Samtale/ som skeer i Domhuset.

Den Første.

Den Første Samtale/ Presternis met *Pilato*, forgiffuer oss / 1. Stæden / huor de

tale met huer andre. 2. Phariseernis vduortis Retfærdighed/ Hoffmodighed oc Løgen / som de giffue *Pilato* Dommeren for/ Oc huad *Pilatus* suarer til huert igen.

1. Jøderne ginge icke i Domhuset. Disse fromme Geistlige Herrer/ som her til haffue leyed *Iudam*, at forraade JEsum / Oc som haffue/ effter falske Vidne/ fordømt hannem til Døde / Oc nu haffue ført hannem hen til *Pilatum*, at de kunde faa hannem Kaarsfest/ De samme lade sig her være alt for hellige til / at de vilde gaa paa Raadhuset/ som Dommeren sad/ Lige som Dommeren / eller Domhuset / eller oc det Vær/ som der blæste/ kunde haffue besmittet dennem. Saa see wi atter her Verdens Hellighed / som er induortis stinckende for Gud / *Matth: 23. 27.* oc aff hannem fordømt. *Matth: 5. 20.*

Paa det de skulde icke bliffue vreene / Men maatte æde Paaske. J disse Ord giffue de deris Vndskyldning for/ huorfor de icke vilde gaa ind paa Domhuset/

huset / som den Hedning *Pilatus* sad / som vaar denne / Israels Folck / Jøderne / haffde Gud ved atskillige *Ceremonier* oc Skick skild fra Hedninge / som ingen Forskæl giorde sig / enten paa Dage / eller Mad / eller anden Skick / som Guds Folck effter *Mosis* Low / *Numer*: 19. 16. *Leuit*: 11. 4. strengelig holt / Oc Guds Low haffde oc befalet / at de skulde ingen Samquem haffue met Hedninge / Men langt heller / at de skulde gaa vd fra dennem / Som der staar *Leuit*: 26. 12. Dißligeste liuder Lowen / *Numer*: 9. 6. *etc.* at ingen / som vaar wreen / maatte æde aff Paaskelammet. Denne Vndskyldning er stor nock for Verden / Men for Gud er den bemenget met Oyenskalckeri / Thi de ere ganske wreene for Gud / Deris Hender ere wreene oc Blodige / *Esa*: 59. 3. Oc deris Fødder løber til / at vdgyde wskyldigt Blod. *Esa*: 59. 7.

Her indfalder it Spørsmal aff denne deris Vndskyldning. Hui sige de / at de ville nu Fredagen til Afften æde Paaskelammet? Aade de icke Paaskelammet / der

Jesus

JEsus aad det met sine Disciple/som vaar Torsdagen om Afftenen? Som de Tre Euangelister vidne / *Matth: 26. 17. Marc: 14. 12. Luc: 22. 7. etc.*

Her skulle wi acte/ at Jøderne icke aade Paaskelammet paa den Dag oc Tid / som Gud dennem i Lowen / *Exod: 12. 6.* befalt haffde / som vaar den Fiortende Dag i *Aprilis* Maanet / Men de aff deris egen Paafund / giorde det saa / at naar den Første Søderbrøds Dag / som vaar hellig / falt ind paa den Femte Dag i Vgen / som er Torsdagen / som de skulde æde Paaskelammet / Saa forholt de met Paaskelammet at æde / til Fredagen om Afftenen / som vaar hellig i sig selff / Thi samme Afften vaar regnet hos Jøderne til Sabbaten / Oc det giorde de / at de icke skulde holde baade Fredagen oc Sabbaten hellig / Saa at de icke skulle faa mange hellige Dage effter huer andre.

Her see wi nu/ at Christus haffuer effter Guds Low / *Exod: 12.* paa den rette Maanet/ Dag/ Stund/ *Deuter: 16 5.* oc

Stæd / ædet Paaskelammet met sine Disciple / Saa at hand haffuer / som hand sagde til S. Hans Baptist / opfylt all Retfærdighed / *Matth: 3. 15.* Saa at icke nogen *Iota* er bleffuen forgæt i noget Stycke / Oc i saa maade haffuer giort oss Ende paa *Mosis Ceremonier, Matth: 11. 13.* oc ladet oss seet Legemet til samme Skick oc *Ceremonier, Coloss: 2. 17.* Saa at wi ere nu icke lenger bunden til dennem i nogen maade / at holde vor Paaske. Huorfor de hellige Apostle haffue oc strax effter Christi Opstandelse / vent Paaske Høytid fra Jødernis Sabbat / som vaar Løuerdagen hen til Søndag / paa huilcken Dag Christus opstod fra de Døde.

Dernæst see wi / at Jøderne haffue skendelig mere actet deris egen Paafund oc Menniskelig Dict / end de haffue actet Guds hellige Low / som oc Christus siger / *Marc: 7. 13.* Ræt smuct haffue i nedlagt Guds Bud / paa det i kunde holde eders Paaleggelse. De forbandede Christum / oc sagde / at hand brød HERRENS Sabbat /

bat / For hand gaff den blinde sine Øyen paa Sabbaten / *Iohan: 9. 16.* For hans Disciple pluckede Ax / oc aade for Hunger om Sabbaten / *Matth: 12. 2.* For hand hialp den om Sabbaten / som haffde ligget Siug hos dem i Otte oc Tredive Aar / *Iohan: 5. 10. etc.* Huilcket vaare rætte Sabbats Gierninger. Men de giør dem selff ingen Samuittighed der paa / at de imod Guds Low / *Exod: 12. 6.* æde Paaskelammet / naar dem synis gaat.

Da gick *Pilatus* vd til dem / oc sagde til dem / Huad Klagemaal føre i imod dette Menniske? Først giffuer *Pilatus* her tilkende / it ydmyghedts Exempel / i det hand / som er en betroet Mand aff Keyseren offuer Jøderne / lader sig icke være for god til / at gaa vd til disse hoffærdige Mennisker / som holt sig for hellige til / at gaa ind paa hans Domhus. Huor aff Dommere oc Øffrighed haffue her at lære / At de oc / naar hine store Hanser komme / icke acte deris hoffærdige Noder oc

braſkende Ord/ Men at de langt heller kære aff denne Hedning *Pilato*, at tage flittig vare paa deris Embede/ oc gaa baade vd oc ind til de Store/ paa det at den Fattige oc Retfærdige maa nyde ſin Ræt.

Dernæſt beuiſer hand ſig en mild oc retfærdig Mand/ Thi hand icke bander oc offuerfuſer JEſum/ eller kaſter hannem i Stock oc Jern/ for de ſtore Herrer haffuer klaget paa hannem/ Men hand gaar vd til Jøderne/ oc vil vide/ om de vide nogen Tyffuerj/ Røffuerj/ eller andet Skalckhed met Chriſto/ efftersi de haffue ført hannem en bunden Mand for Rætten.

2. De ſuarede/ oc ſagde til hannem/ vaare denne icke en Misdedere/ da haffde wi icke antuordet dig hannem. Huor meget Phariſeerne haffue holt aff deris Viſdom oc Myndighed/ kand vel aff dette deris Suar ſees/ Som de vilde ſige/ wi ere *Moſis* Diſciple/ *Iohan: 9. 28* retfærdige Mend/ wi haffue offuerhørt hannem/ oc dømt hannem ſkyldig/ baade til

til Band oc Døds Straff / Derfor haff- uer du icke behoff / at spøre adt / huad hand haffuer giort. Disse Phariseer oc deris Metbrødre/som endnu leffue/ haffuer Da- uid *Psalm: 73. 6.* talet om / Deris Person hæffuer sig op/ som en feed Bug/ Huad de tale/ det skal være talet/ som det kom ned aff Himmelen/ oc huad de sige/ det maa gielde paa Jorden.

Pilatus **siger til dem/ Saa ta- ger i hannem hen / oc dømmer han- nem effter eders Low.** Sandelig/ dette befaler Guds Low / *Exod: 23. 7.* at ingen skal dømmis til Døde / før hand er offuer- hørt oc offueruunden i Lowen / Som den fromme Mand *Nicodemus* oc indfører / til at forsuare Christum/ *Iohan: 7. 51.* Døm- mer oc vor Low it Menniske / førend mand forhører hannem / huad hand giør? Her aff paamindis Dommere / at de icke lade dem forskræcke aff store / hoffmodige oc traadzige Ord/ *Sirac: 7. 6.* oc lade saa Ræt- ten falde met Skamme/ Thi aldrig er no-

gen

gen Tyran saa stor oc sterck / at Gudfryctige Dommeris Forsuar er jo større / som er den leffuende Gud / som sider selff i Dom oc Ræt met dem / *2. Paral: 19. 6.* Saa haffuer mand icke at fryete for den / som kand sla Legemet ihiel / Men for den / som kand kaste Siæl oc Legemet i Helffuede. *Matth: 10. 28.*

Jøderne sagde til hannem / Wi taare ingen dræbe. Det er vist / at de Romere haffue effterladet Jøderne / som *Josephus lib: 6. cap: 11. (de bel: Iud:)* vidner / der Landet bleff skifft iblant de Romeris Øffrighed / Dom oc Rættergang / ja end ocsaa / at straffe huo der giorde imod *Mosis* Lowe / som vaar at Hudstryge / effter Lowen / *Deuter: 25. 3.* som der staar Exempel *Actor: 5. 40. 2. Corinth: 11. 24.* Dißligeste at stene Guds Bespaattere / effter Lowen / *Leuit: 24. 14. etc.* Vnder huilcket skin de oc stenede den hellige *Stephanum*, *Actor: 7. 59.* Oc derfor sagde oc *Pilatus*, at de skulde tage JEsum hen / oc dømme hannem effter deris

Reli-

Religions Lowe / oc straffe hannem effter samme Lowe. Men her sige de / at de taare ingen dræbe. Først / at de kand saa met saadan Oyenskalckerj locke *Pilatum* til / at Kaarsfeste JEsum / Lige som de vilde sige / Kiere Herre / wi fattige Mend / end dog wi haffue vel Aarsag / effter vore Lowe at dræbe hannem / Saa ville wi dog intet her i giøre / førend J / gunstige Herre / som wi alle bekende for vore rætte Offrighed / siger eders Dom oc Mening her til. De Oyenskalcke actede icke / at giøre den Christen Offrighed nogen ære her met / Men disse smigrende oc søde Ord giffue de *Pilato*, paa det at deris Skalckhed kand gaa for sig. Saa lære sig her alle Christne Offuer Øffrighed / at de tage sig vare for saadane falske Folck / som disse Phariseer affmaler.

Dernæst ydmyger de sig saa vnder *Pilato*, fordisaa / de vel viste / at Almuen hengde effter Christum / for hans Predicken oc Mirackel / *Iohan. 11. 48.* At der som Pharisеerne haffde begynt noget imod Christum / vden *Pilati* bistand / da haffde det icke fanget fremgang.

Her

Her hos haffde Phariseerne saadan en Mening / at der som Pilatus vilde tage sig denne Sag til / oc lade Christum Kaarsfeste / saa kunde de være vndskyldede / om der kom noget ont effter / oc sige / den Romerske Øffrighed haffuer dette giort / huilcken Mact wi torde icke imodsige.

Saadane Wgudelige Mennisker føder Verden / huilcke der mener / at kand de faa en liden Skiul oc Paaskud / saa skamme de sig slet intet for Gud / at bedriffue alt Ondskab / Men tenck dog / at det er lige meget for Gud / huad heller du selff / eller ved en anden giør / det som Synd er / Thi Schrifften siger / at Dauid slo selff *Vriam* ihiel / *2. Samuel: 12. 9.* huilcken hand forscreff. Tenck oc dette at være en aff Satans Gierninger / at du giør ont ved en anden / Thi Sathan haffuer først saa fanget dig / som er Hoffuet til det Onde. Dernæst haffuer hand fanget den anden ved dig / som du opuecker met dig til det Onde / Saa syndede Saul dubbelt / der hand befalede Doeg / at sla Presterne ihiel / *1. Samu: 22.18.*

Thi

Thi hand giorde Doeg en Manddraber
met sig / Saa synder her Phariseerne dub-
belt / at de giøre *Pilatum* skyldig i Christi
Blod met dennem.

Den Fierde Aarsag til denne Phari-
seernis Ydmyghed / haffuer Euangelisten
Iohannes met disse Ord optegnet / Paa det
at JEsu Ord skulde fuldkommis/som hand
sage / (*Iohan: 12. 32. Matth: 20. 18.*) Der
hand gaff tilkende/huilcken Død hand skul-
de dø. Disse Ord bør oss ret at forstaa / saa
at wi icke mene / at denne Christi Spaa-
dom haffuer dreffuet dem til denne slemme
Blodig Dom / eller at den haffuer hafft
nogen Vdretning eller noget Tilfellis met
denne Phariseernis Gierning. Det er me-
get vel sagt aff en aff de gamle Forfædre/at
de Ting / som der er spaaet om / aff Patri-
archerne / Propheterne oc Christo / huilcke
wi vide/ at være sandrue i deris Spaadom/
saaledis / at det de haffue spaaet om / er en-
ten fuldkommet/ eller skal fuldkommis / lige
som spaaet er / Icke ere skede/ fordi at det er
saa spaaet / at skulle ske / Men fordi at de
skulle

skulle ske / derfor er der spaaet om dennem. Saa bekende de hellige Apostle / *Actor: 4. 27. etc.* at *Herodes, Pontius Pilatus,* met Hedningene oc Israels Folck / haffuer fuldkommet met Christo / alt det som Guds Haand oc Raad haffde før betenckt / at skulle ske.

Disse Ord skal simpel oc Leeg Folck legge vind paa ret at forstaa / at de giøre god Skilsmisse imellem Guds Gierning / som er vor Igenløsning / oc imellem *Judæ,* som er Forræderi / oc *Caiaphæ,* met det gantske Folckis Gierning / som er Vgudelighed / oc en Blodig Manddrab / Disligeste *Pilati* Blodig Dom / til huilcken hand haffuer ladet sig driffue imod sin Samuittighed / for Iødernis Venskaffs skyld / I huilcket altsammen Gud Allmectigste huercken vaar Hoffuet eller Aarsag / enten i sin egen Person / eller ved Middel i nogen maade / Men deris egen Ondskaff oc Vanart dreff dennem til denne Vgudelighed / Huilcken deris Ondskaff Gud Allmectigste / aff sin vrandsagelig Visdom / haffuer saa / imod deris Forstand / henuendt / at hand haffuer

adtspurt sin ære der ved / oc ladet sin enbaarne Søn / Christum / som vaar det Menniskelig Køns Forloffuer / lide vnder deris Vgudelighed/oc betale sin Fader det/ som hand paalagde det Menniskelig Køn for deris Offuertrædelsis skyld / som vaar Døden / *Genes: 2. 17.* oc i saa maade ved sin Søns Pine / giorde en euig Forligelse hos sig selff i sin Søn/ *2. Corinth: 5. 19.* for alle dem/ som Sønnen anammer/oc troer paa / Som wi læse *1. Iohan: 2. 2.* at Christus er Forligelsen for den gantske Verdens Synd/ Saa at alle de/ som tro paa Sønnen / (samme Forligelse) skulle haffue Mact / at vorde Guds Børn. *Iohan: 1. 12.*

Lige saa vende oc Gud de Assyriers/ Chaldeers oc Romeris Vgudelighed til sit Naffns ære / i det de betalede Jøderne den Løn / som de haffde fortient met deris Moduillighed / som de haffde beuist Gud/ imod sin hellige Low. *Luc: 19. 43. etc.*

Denne finde wi / at hand affuender Folcket / oc forbiuder / at

giffue Keyseren Skat/ oc siger/ hand er Christus/ en Konge. Effterdi at *Pilatus* vilde nu/ som Guds Low befaler/ *Exod: 23. 7.* ingenlunde ihielsla den Retfærdig/ Men endelig vide/ huad Ont hand haffde giort/ før hand vilde samtycke noget met Jøderne/ Saa liwe de paa Christum/ oc sige/ hand forbiuder/ at giffue Keyseren Skat/ oc siger sig at være en Konge/ Oc effterdi hand er imod Keyseren/ saa bør hand at straffis aff Keyserens betrode Mand.

At dette vaar aabenbarlig Løgn/ at hand skulde forbiude/ at giffue Keyseren Skat/ kand wi her aff see/ *Matth: 17. 27.* Gaff hand Skat baade for sig oc S. Peder. *Matth: 22. 21.* Befaler hand/ at giffue Gud/ det Gud tilhører/ oc Keyseren/ det Keyseren hører til.

At hand skulde haffue begæret nogen Verdslig Kongis ære/ kand oc vel her aff sees/ at hand icke giorde/ *Iohan: 6. 15.* Der det mangfoldige Folck/ som hand haffde

spiset

spiset met de Fem Byg Brød/ vilde haffue giort hannem til Konge/ vigede hand fra dennem. Ja hand vilde end icke tage sig saa meget Verdslig til/ at hand vilde dømme den Quinde/ som Jøderne haffde græbet i aabenbarlig Hoer/ oc haffde ført for hannem i Kircken. *Iohan: 8. 11.* Ja icke det ringeste Verdslige Embede vil hand vdrette/ som kand være/ at befale/ at den ene Broder skulde skiffte Arffue met den anden. *Luc: 12. 14.*

Aff denne Løgn tage wi Første denne Trøst/ at vor Forloffuer CHRISTVS, som skulde paa vore vegne være wbesmittet/ hand findis oc her/ imod Jødernis Løgn/ en wbesmittet Mand/ Saa hans retfærdig Kiortel/ *Esa: 61. 10.* som er den sande Bryllups Kiortel/ som wi skal klæde oss met/ *Matth: 22. 12.* er endnu wbesmittet i alle Maade.

Dernæst see wi/ at Satan/ som er en Løgner aff Begyndelsen/ *Iohan: 8. 44.* oc haffuer icke skammet sig/ at liwe paa Gud selff/ for vore første Forældre/ *Gene: 3. 4. etc.*

hand haffuer icke siden ladet aff / at bruge sin Løgn ved sine Lemmer oc Tienere / Ja end oc paa de Stæder/som Gud Allmectigste selff haffuer loffuet / at ville lade sig finde / som er hos Christne oc Gudfryctige Dommere oc Øffrighed / oc derfor kalder dennem Guder / *Psalm: 82. 1.* for hand vil selff sidde i Raad met dem. *2. Paral: 19. 6. Daniel: 2. 47.*

Tencker eder om / i som fører Løgn for Christen Øffrighed/ J staar icke alleniste for Menniſken oc liwer / Men for Gud selff / som kand vel see eders Løgn / oc kender/ at i ere Satans Tienere / Thi Guds Grunduol ligger fast/oc haffuer denne Beſegling/ Gud kender sine. *2. Timoth: 2. 19.*

Maatte her nogen sige/ Hui vilde icke disse Phariseer klage paa Christum for *Pilato*, at hand haffde bekend sig at være Guds Søn? Det giorde de aff deris Verdslig Snedighed / for de viste vel/ at *Pilatus*, saa vel som andre Hedninge / actet en saare ringe ting om Jødernis *Religion*, oc huad deris *Religions* Sager vaare anlangende/

der

der beuarede Hedninge oc Verdslig Øffrighed sig slet intet met / Som wi læse om *Gallion*, *Actor*: 18. 15. der intet vilde haffue met Jødernis *Religions* Sager at skaffe.

Den Anden.

Det er *Pilati* oc Christi Samtale/som skede i Domhuset / oc indeholder Trende Spørsmaal/ huilcke *Pilatus* giorde til Christum / 1. Om Christus er Jøde Konge. 2. Huad Christus haffuer giort Jøderne / efftersi de klage paa hannem. 3. Om Christus er alligeuel en Konge / enddog hand er icke Jødernis Verdslig Konge. Oc huad Christus suarer til huer aff disse Tre Stycker.

Da gick *Pilatus* igen ind i Domhuset/ oc kallede JEsum. *Pilatus* beuiser sig en meget flittig Mand i sin Bestilling/ Thi hand haffuer nu hørt Anklagerne / oc met saadan Vindskibelighed / at de maatte endelig sige hannem Aarsag/huorfor de haffde bundet Jæsum / Nu gaar

 hand

hand ind til JEsum / som de anklagede / oc vil høre / huad hand vil sige om deris Klagemaal. Sandelig / haffde denne Hedning *Pilatus* Tusinde gang læst den vise *Salomonis* Vnderuisning oc Raad til Christne Dommere / da kunde hand icke haffue beuist sig mere Retfærdig / end hand her giør. Saa siger *Salomon, Sapient: 6. 1. etc.* Vretfærdighed ødelegger alle Land / oc it ont Leffnet kuldkaster de Veldigis Stoel. Saa hører nu i Konger / oc mercker / Lærer i Dommere paa Jorden. Tager til Øern / i som regære offuer mange / i som ophøye eder offuer Folckene / Thi eder er Øffrigheden giffuen aff HERREN / oc Macht aff den Høyeste. Huilcken som skal spøre / huorledis i handle / oc randsage huad i skicke. Oc hand skal komme gruselig offuer dem / met en skarp Dom / som anseer Personer / oc giøre icke ræt / Thi Offuerherrer oc de Veldige skal straffis Veldelige.

1. Est du Jøde Konge. Aarsage haffde Jøderne giffuet *Pilato* til dette Spørsmaal / i det de sagde / at hand forbød /

at giffue Keyseren Skat/ oc sagde sig at være en Konge. Saa spører derfor *Pilatus*, om Christus er Jødernis forloffuede Konge.

Her haffue wi at acte/ Huorledis Jøderne haffue faaet Aarsag til at kalde Christum Jøde Konge / Sandelig icke for den Sags skyld / at hand begærede eller stod effter nogen Kongelig ære paa Jorden / som wi tilforn bewiste / Men derfor kaldis hand en Konge aff Jøderne/fordi de hellige Propheter haffde offte kaldet den forloffuede *Messiam* en Konge / *Zach: 9. 9.* See / din Konge kommer / en Retfærdig oc en Hielper. *Psal: 2. 6.* Jeg vil sætte min Konge paa mit hellige Bierg Zion. *Ier: 30. 9.* De skulle her efter tiene HERREN deris Gud/ oc Dauid deris Konge / huilcken ieg vil opuecke dennem. *Matth: 2. 2.* sige oc de Vise aff Osterlande / Huor er den nyfødde Jødernis Konge? *Iohan: 1. 50.* kalder oc *Nathanaël Messiam* Israels Konge. *Luc: 19. 38.* paa Palmesøndag raaber Almuen / der JEsus rider ind i Jerusalem / Velsignet være den Konge/ som kommer i HERRens Naffn.

JEsus suarede / Taler du det aff dig selff / eller haffue andre sagt dig det om mig? Christus giffuer it Spørsmaal for it andet / oc holder sig som it andet Menniske / der viste icke Folckens Tale oc Mening / enddog hand er den / som tilforn sagde Phariseerne / huad Ont de tenckte i deris Hierter. *Matth: 9. 4.*

Dernæst spører Christus / om hand taler det aff sig selff / det er / om hand haffuer denne Mening om Christo / at hand skulde være Konge / efftersdi hand seer ingen Verdslig oc Kongelig Foore paa hannem / huercken paa Klæder / eller noget andet / Eller haffue Jøderne sagt det / at hand vilde være Jøde Konge / da burde jo dennem / at haffue beuist det / som de haffue sagt.

Er ieg en Jøde? Dit Folck oc de ypperste Prester haffue antuordet dig mig. *Pilatus* bliffuer vred oc fortørnet / for Christus vilde icke strax sige som hand vilde / oc mener / at Christus skulde

act

act hannem alt for ringe/for hand vaar en Hedning/ huilcke Jøderne elske icke gierne/ Saa siger hand derfor/ sig ingen Jøde at være/ oc acter en ringe ting om deris *Meßia* oc Konge/ Oc skiuder derfor Sagen paa Jøderne oc Presterne/ som daglig giorde Folcket Forhaabning om *Meßiæ* Tilkommelse/som de meente/skulde vorde en Verdslig Konge.

2. Huad haffuer du giort? Met disse Ord befaler *Pilatus*, at Christus skal giffue hannem tilkende/ om hand haffuer giort noget/ som Jøderne kunde haffue Aarsag aff/ at sige det om hannem/ at hand haffuer bekend sig for nogen Konge.

Her til suarer Christus/ oc necter icke/ at hand jo er en Konge/ Men hand bekender oc/ at hans Rige vaar icke aff denne Verden. Oc der *Pilatus* det hørde/ siger hand Tredie gang til Christum.

3. Saa est du alligeuel en Konge? *Pilatus*, saa vel som andre Hedninge/ haffde denne Mening/ at der vaare flere Verden

paa Jorden / end som en / Oc meente der-
for / at Christus vaar en Verdslig Konge /
dog i en anden Verden / som hand icke
kende.

Til denne Hedniske Blindhed i *Pilato*,
at borttage / suarer nu Christus saa klart /
at *Pilatus* i alle Maade kand sig aldrig vnd-
skylde / at hand haffuer jo hørt aff Christo
; od Beskeden / huad hand skulde oc burde
at dømme om Christo oc hans Rige / Saa
at den hellige *Paulus* høylig roser denne
Christi Bekendelse / oc kalder den en god
Bekendelse. *1. Timoth: 6. 13.*

Aff denne Bekendelse / som Christus
giør for *Pilato*, der spør hannem / om hand
er en Konge / ville wi / til vor store Vnder-
uisning / disse Fire Stycker acte / 1. At
Christus bekender sig at være en Konge.
2. Huordanne en Konge Christus er. 3.
Huor vdi hans Rigis Regimente staar.
4. Huo der ere sande Borgere oc Indbyg-
gere i samme Christi Rige.

1. Du siger det / Jeg er en Konge.
Met disse Ord bekender Christus / at hand
er en

er en Konge / oc trøster oss i saa Maade/ Thi vaar hand icke en Konge / huorledis kunde da Guds Børn vdtagis aff Satans/Syndens oc Dødens Baand? *Eph: 2.3. 2. Timoth: 2.26.* Huorledis skulde de ellers / naar de vaare end vdkommen/bliffue bestandige i saa mange farlige Krig oc Feide / som Satan / den skrydende Løwe/ *1. Pet: 5. 8.* Verdens Forargelse/ *Matth: 18. 7.* Kiød oc Blod / *Ephes: 6. 12.* fører dem paa / der som denne Konge / som er euig/ vdødelig oc allene vjs/ *1. Timoth: 1. 17.* vden huilcken ingen kand giøre noget/ *Iohan: 15. 5.* icke hialp oc reddede dennem? At de skulle vide / dennem saadan en Konge at haffue/ Saa bekender hand det nu her for *Pilato.*

Wi vide vel / at de hellige Forfædre haffue icke *DETTE* saa klarlig forstaaet. Adam / oc de andre Patriarcher / i 2255. Aar / haffde dette Naffn at trøste sig met/ Quindens Sæd / *Genes: 3. 15.* Til saa lenge / at Jacob Patriarch kaldet samme Quindens Sæd *Schilo*, det er / Sterck / *Genes: 49. 10.* Siden i Kong Dauids Tid

kom

som denne Kongelig Titel op/ Der aff / at Kong Dauid singe Forjættelse / at *Meßias* skulde fødis aff hans Sæd. *2. Samuel: 7. 12. 1. Paral: 22. 9.* Oc der effter haffuer David i sine Psalmer/ oc de andre hellige Propheter / kaldet *Meßiam* ved en Kongelig Titel/Som oc *Gabriel* Engel siger til *Mariam*, at der skal icke være Ende paa hans Kongerige. *Luc: 1. 32.* Ja denne Kongelig Naffn oc Titel vaar paa det sidste kommen saa langt / at Hedninge / som komme til Jerusalem / visste oc at spøre effter den nyfødde Jøde Konge. *Matth: 2. 2.* Saa bekreffter da Christus her end oc/ i sin Fornedringis Tid/ at hand er en Konge.

Saa lader oss derfor være ved it gaat oc frjt Mod / efſterdi wi ere icke vden Konning/ Ja wi haffue saadan en Konge/som icke er Verdslig/ men Geistlig/ Icke dødelig oc forgengelig / men wdødelig oc wforgengelig. *1. Timoth: 1. 17.* Der skal icke være Ende paa hans Kongerige. *Luc: 1. 33.*

Enddog at wi ere regnede som slactede Faar/ *Roman: 8. 36.* oc actede for Verdens

Støff oc Viudunder / 1. *Corinth*: 4. 13. Saa lader oss dog alligeuel / lige som Tienernis Øyen see paa Herrernis Hender / oc Tieniste Pigens Øyen paa hendis Hustruis Hender / altid haffue vore Øyen paa HERREN vor Gud / indtil hand hielper oss. *Psalm*: 123. 2.

Maatte her nogen spøre / Kand hand oc hielpe oss? Denne Tancke er en wuærdig Mening om denne Konning / Thi hans egen Fader Dauid haffuer bekend hannem sin Herre at være / *Psalm*: 110. 1. Ja den euig Gud haffuer oc bekend hannem for sin Søn / *Psalm*: 2. 7. *etc.* Saa at alle Engle maa tiene hannem / *Psalm*: 91. 11. oc tilbede hannem / *Psalm*: 97. 7. Saa at hand er berustet / at alle hans Fiender maa reddis for hannem / huilcke hand truer at ihielsla met it Jern Rijs. *Psalm*: 2. 9.

Spører nogen at / om hans Fiender fryeter for hannem / da maa den vide / at icke Satan selff torde fare i it Suin / vden Christi Forloff / *Matth*: 8. 31. Siugdom / *Matth*: 8. 16. *etc.* Døden selff / *Iohan*: 11. 44.

viger

viger aff Menniſken / allene effter hans Befalning / Saa at Vær oc Vand / oc alle Creatur / gierne giøre hans Vilie. *Luc: 8. 25.*

Haffuer oc denne vor Konning Vilie til at hielpe/effter som hand haffuer Mact? Hui ſkulde hans Vilie icke være god/ efterdi hand tilforn vdualde oſſ til Salighed/ *2. Theſſal: 2. 13.* Effterdi hand lader ſig finde aff dennem/ſom icke leete effter hannem/ *Eſa: 65. 1.* Effterdi hand er den gode Hyrde / ſom ſøger effter det vildfarende Faar/ *Matth: 18. 12.* Effterdi hand er Iſraels Vecter / ſom aldrig ſlummer eller ſoffuer / *Pſalm: 121. 4.* Effterdi hand er den gode Hyrde/ ſom ſætter ſit Liff til for ſine Faar/ *Iohan: 10. 15.* Hand er den / ſom ſiger ſig at vederfaris / det ſom hans Vnderſaatte vederfaris. *Matth: 25. 40. etc. Actor: 9. 4.*

Huor kommer det da / maatte nogen ſige / at hand lader ſaa offte ſine komme i ſaadan Hierteſorrig/ nu i den/ nu i den anden/ Saa at mand kand icke næffne nogen ælendighed / ſom Guds Børn jo offte maa

lide oc drage? *Ebre: 11.37.* Her suaris / At Christus haffuer da ingenlunde bortuend sin Omhu for dennem / Men naar de alerhaardiste lider / saa er hand allernæst / Thi hand er met sine i Modgang / *Psalm: 91. 15.* Saa at Guds Børn de Glæde oc fryde sig / end oc aff Modgangen / *Roman: 5.3. Galat: 6.14. 2.Timoth: 4.7.* Som oc Christus selff befaler / *Matth: 5.12.*

Ja maatte nogen sige / Alt maa Guds Børn lide / i huad Glæde de haffue. Det skulle wi da oc vide / at i det de lide / saa offueruinde de / *1. Corin: 10. 13.* Thi at de fristis icke offuer formuen / Saa bør dennem ocsaa ved stor Bedrøffuelse at gaa ind i Himmerig / *Actor: 14. 22.* Huilcke Bedrøffuelse ere icke at ligne imod den Herlighed / som skal aabenbaris / *Roman: 8. 18.* Ja sandelig / naar de tabe dette Liff / saa vinde de det euige oc sande Liff. *Matth: 10. 39. Item, 16. 25.*

Maatte endnu noget Barn sige / Hui hialp hand sig icke selff aff disse sine Fienders Hender? See her / der hand stod selff en bunden Mand / da befalede hand / at de

skulde

skulde lade hans Disciple gaa/ oc det skede oc. *Iohan: 18. 8.* Der hand alleniste bekender sig at være JEsus / falder alle hine beuæbnede Landsknecte til Jorden/ oc laa/ som de haffde været døde. *Iohan: 18. 6.* Der hand hengde paa Kaarsset/ icke en Time før hand opgaff sin Aand i Faderens Hender/ da gaff hand den arme Røffuer det euige Liff. *Luc: 23. 43.* Der hand haffde nu opgiffuet sin Aand / da formørcker hand Solen/ da røster hand Jorden / da oplader hand Graffuerne. *Matth: 27. 52.* Nu kand alle Menniske her aff acte / at haffde JEsus vilt aff sine Fienders Hender / da haffde det været hannem ingen Vmage/ at sla dennem alle ihiel med sin Munds Vær / som *Petrus* slo *Ananiam, Actor: 5. 5.* Men nu vilde hand icke aff deris Hender / men hand vilde først bespaattis / Hudstryggis / Tornekronis / Kaarsfestis / lade sin Side opstinge / oc leggis i Jorde / Fordisaa / at hand haffde det loffuet / at hand vilde det lide / som vore Synder haffde fortient / oc henge vore Synder paa sit Legeme paa Træet /

1. Pet: 2. 24. Paa det / at hand saa kunde giøre alle dennem frj / som tro paa hannem / fra Synden / Satan oc Helffuedis Baand / huilcke hand tog fangen / *Psalm: 68. 19.* som en veldig oc frimodig Kempe / oc en Vduald aff Folcket / *Psalm: 89. 9. etc.* Der haffuer lagt alting vnder sine Fødder / *Ebre: 2. 8.* oc endnu daglig ved sine Lemmer strider / *Roman: 7. 23.* indtil hand endelig vdi dennem faaer aldelis dødet oc affliffuet den sidste Fiende / som er Døden / oc saa baade hand oc Lemmerne beholde en euig Seyer oc *Triumphum. 1. Cor: 15. 24. etc.*

Effterdi da / mine Brødre / at wi haffue saadan en Konge / som er baade mectig oc villig / Ja som er oc it Mennisske / oc vor kiere *Immanuel*, Gud met oss / hos Gud Faders høyre Haand / *1. Iohan: 2. 1.* som haffuer all Mact i Himmelen oc paa Jorden / *Matth: 28. 18.* oc elsker oss / som en Fader sine Børn / *Psalm: 103. 13.* oc vil aldrig forskiude nogen / som Faderen haffuer giffuet hannem / *Iohan: 17. 12.* oc kommer til hannem / *Iohan: 6. 37.* oc icke heller kand

enten det Tilkommendis eller Næruerendis/ eller nogen Creatur/ skille oss fra hans Kierlighed. *Roman: 8. 39.* Huad ville wi da reddis for? Siger hand icke selffuer/ Fryct intet du liden Hiord/ Thi det er Faderens Vilie/ at giffue eder Riget. *Luc: 12. 32.* Ere der jo flere stercke Guds Engle/ som slaer Vogneborg om oss/ *Psalm: 34. 8.* end som der ere Vgudelige i Verden. Enddog at denne Verdens Første pucker meget/ hand er dog offueruunden. *Iohan: 12. 31. Item, 14. 30.* Verden er haard oc ond/ Christus haffuer dog offueruundet hende. *Iohan: 16. 33.* *Euangelium* er Jødernis Forargelse oc Hedningernis Spaat. *1. Corint: 1. 23.* Det er dog en Krafft til Salighed/ for dem som det tro. *Roman: 1. 16.*

Derfor lader oss bede Gud/ at hand vil oplade vore Trois Øyen / at wi met *Mose* kand see den Wsiunlig/ *Ebre: 11 27.* oc met *Elisæi* Tiener kand see de mange gloende Vogne/met huilcke Gud slaer Vogneborg om oss/ *2. Reg: 6. 17.* huilcket giffue oss Gud for JEsu Christi vor HErris skyld/Amen.

2. Mit

2. Mit Rige er icke aff denne Verden. Her skal wi først vel acte/ huad her menis ved dette Ord Verden / Icke Himmel oc Jord / oc huad der indeholdis vdi / enfoldelig at forstaa / Icke heller forstaais her ved det gantske Menniskelig Køn allene/ Men her forstaaer Christus Verdslig Politie / som hør til dette timelig Liffs Beskyttelse.

Icke heller taler Christus her / om sit Rigis Bredhed oc Langhed / som er vider end Himmelen oc Jorden/ *Esa: 66. 1.* i huilcke alle Knæ maa bøye sig for hannem/ *Esa: 45. 23.* Men hand taler om/ huorledis hans Rige skal styris oc regæris / Som Christus vilde sige / Saadan en Konge er Jeg/ at mit Kongerige icke giør de Romeris/ eller nogen Verdslig Kongis Riger eller Regimenter / nogen Skade eller Affbreck/ icke end i det ringeste/som være kand/ Oc lige saa langt som mit Aandelig Rige er atskild fra deris Verdslige/Saa langt er det oc fra / at ieg vil affuende Folcket fra

Keyseren/ oc forstørre nogen Verdslig Regimente oc Øffrigheds Bestilling.

Wi skulle oc acte / at Christus taler icke heller om den allerøffuerste Guddommelige Mact/ som Fader/ Søn oc den hellig Aand er tilfellis/ i den ene Guddommelige Værelse/oc haffuer offuer alle de Creature/ ingen vndertagen / som skabt ere i Himmelen oc paa Jorden / oc vnder Jorden. Men her talis i Stycke vijs oc wtryckelig / om den Aandelig Herredøm oc Mact/som Sønnen Christo (lige som den Førstefødde iblant mange Brødre) er giffuen / *Roman: 8. 29.* Effter hues maade at tale met / (effter hand haffde giort sig til vor Broder / i det hand anammede Abrahams Sæd til sig / *Ebre: 2. 16.* oc opfylt sit Embede/ for huilcket hand kom i Verden/ som vaar / at til intet giøre Dieffuelens Gierninger/ *1. Iohan: 3. 8.*) da er hand synlig i vort Kiød oc Blod opfaren/ *Actor: 1. 9.* offuer alle Himle / *Ephes: 4. 10.* til Guds høyre Haand / som vor sande Megler oc Taalsmand / *1. Iohan: 2. 1.* oc styrer oc regæ-

regærer nu / som aff all Euighed / sin Christen Kircke / ved den hellig Aand / *Iohan: 14. 24.* som er vdsend offuer hans Apostle oc Ords Tienere. *Actor: 2. 4. Matth: 10. 20.*

Saa forstaa wi nu / at Christus haffuer icke nectet / at hans Rige er jo her paa Jorden / som hans Børn leffuer / offuer huilcke hand oc Aandelig regærer / Men hand sagde / at det vaar icke aff Verden / det er / Verdslig oc Jordisk / oc at hans Rige kand icke omskifftis eller forkrenckis / som Verdslige oc Jordiske Riger oc Regimenter kand.

Her hos haffue wi oc at acte / at huad som hører til vor Legemis Ophold oc Beskyttelse / icke lyckis vden for dette Christi Rige / saa vijt som de kand være nogen middel oc maade til / at beuocte Legemet / som skal i euig ære oc Salighed / Saa at Christus vil saa forsiune vore Legemer / at der icke it Haar skal falde aff voris Hoffueder / *Matth: 10. 30.* Som oc *Paulus 1. Timot: 4. 8.* siger / at Gudfryctighed haffuer Forløffte

baade paa det næruerendis oc tilkommendis Gode.

Efftterdi da wi vide / at vor Kongis Christi Rige er icke aff denne Verden / At wi derfor / saa mange som bekender met Kong Dauid/ *Psalm*: 16. 5. HERREN at være sit Gods oc sin Arffuedeel / samle oss Liggendefæ i Himmelen / *Matth*: 6. 20. oc effterfølge den gode Kiøbmand / som solde alt sit Gods for en kaastelig Pærle/ *Matth*: 13. 46. Ja lader oss/ effter S. Hansis gode Raad / foratte baade Verden / oc alt det / som er i denne Verden / 1. *Iohan*: 2. 15. Oc søge de Ting / som er offuen til. *Coloss*: 3. 2.

3. At ieg skal vidne om Sandhed.

Her haffue wi at besinde / at effterdi Christus haffuer nu sagt oss / at hans Rige er icke aff denne Verden / Saa skulle wi dog atte / at Christus taler icke her om den Sandhed / som en Naturlig Scribenter søger / at hand kand i ræt Sandhed finde Creaturenis Egenskaff/Naturens Aarsag oc Vdretning. Icke heller taler Christus her

her om den Sandhed / som en Jurist søger i Low oc Rættergang / huad Sandt er / oc huad Løgn er / huad Ræt er / oc huad Wræt er. Men Christus taler allene her om den Sandhed / som er om den leffuende Guds salige Kundskaff / som er en Himmelske oc Gudelige Kundskaff / huilcken fører vore Hierter oc Sind vden for / oc offuer denne Verden / huilcken Kundskaff oc allene met rætte kand haffue denne Titel / som er Sandhed.

Til denne salige Sandheds Kundskaff ere Tuende Veye. Den Første / kaldis en Naturlig Kundskaff. Den Anden / en offuernaturlig Kundskaff oc Aandelig Aabenbaring.

Den Naturlig Kundskaff / ere de offuerbleffne Leffninger / efter Synd Faldet / aff Guds Billede / som Gud i Skabelsen beprydede Adams Siæl met / Som er nu icke andet end som en liden Gnist / som er bleffuen igen i Menniskens Kundskaff oc Forstand / ved huilcken de kand kende aff Skabelsen / at der er en Gud til / huilcken

de bør at tiene / Oc der som de icke tiene hannem / som en Gud / effterdi de kende hannem aff Skabelsen en Gud / saa ere de icke at vndskylde for Guds Dom. *Roman*: 1. 20. *etc.*

Den offuernaturlig Kundskaff er den / huilcken icke Kiød oc Blod aabenbarer / *Matth*: 16. 17. Men allene den euige Gud i sit hellige oc salige Ord / saaledis / at den liden Gnist / som er bleffuen igen aff Guds Billede i oss / daglig jo mere oc mere forøgis i oss / oc fører oss i Guds Værelsis oc Villies Kundskaff / saa wi komme til / bedre at forstaa hans Raad om vor Salighed / *Actor*: 20. 27. oc vide / huad som oss er giffuen aff Gud / oc at dømme om de Aandelige Sager. 1. *Corinth*: 2. 12. *etc.*

Denne sande *Theologia* (det er / Guds sande Kundskaff / huilcken den hellig Aand ved *Zachariæ* Mund / *Luc*: 1. 77. kalder Saligheds Forstand / huilcken Forstand Christus selff kalder det euige Liff / *Iohan*: 17. 3. Det er det euige Liff / at de kende dig / allene en sand Gud / oc den du vdsende / Jesum

Jesum Christum/) skulle wi ære oc acte/ offuer alle Menniskers Forstand/ Thi det Naturlige Menniske forstaar intet aff Guds Aand/ det er hannem en Daarlighed. *1. Corinth: 2. 14.* Oc *Iohannes, cap: 1. 18.* vidner/ at intet Menniske haffuer nogen tid seet Gud/ Men at den enbaarne Søn/ som er i Faderens Skiød/ hand haffuer forkyndet oss hannem/ Som oc Christus selffuer *Iohan: 18. 37.* siger/sig derfor at være fød/ oc kommen til Verden/ at hand skal vidne om Sandhed.

Saa er da Christus Jesus den Sande oc Eniste (lige som *Moses* vaar den Eniste/ aff hues Mund Folcket skulde anamme Lowen/ som de skulde intet tage fra/ oc icke heller legge til/ *Deuter: 4. 2.*) i sin Faders Hus/ *Ebre: 3. 5.* huilcken som fører oss den samme salige Sandhed i Verden/ *Iohan: 1. 17.* effter som Gud haffde loffuet/ *Deuter: 18. 15. Actor: 3. 22.* sit Folck en Prophete/ i hues Mund hand vil legge Sandhed/ Huilcken samme Prophete Christum at være/ bekende Faderen/

oc derfor befaler / at alle skulle høre hannem. *Matth: 17. 5.*

Denne samme JEsus Christus / effterdi det er hans Embede alleniste / Sandheds Lius at optende / for alle dem / som komme i Verden / *Iohan: 1. 19.* Saa haffuer hand derfor opliust / ved sit Ord oc Mirackle / sine Disciple / at de kende hans Herlighed / oc trode paa hannem / *Iohan: 2. 11.* Oc siden / som Verdens Lius / *Matth: 5. 14.* sende dennem vd / offuer den gantske Verden / at predicke *Euangelium*, det er / den sande Saligheds Kundskaff / *Marc: 16. 15.* til det euige Liff oc Salighed. Oc effter at de ere bortsoffuede / saa sender Gud endnu daglige tro Arbeidere / *Luc: 10. 2.* Apostler / Propheter / Euangelister / Hyrder oc Lærere / *Ephes: 4. 11. etc.* Som der skulle paa hans vegne til Verdens Ende / ved hans Lius / vise Menniskën Liuset. *Psalm: 36. 10.*

4. Huo som er aff Sandhed / hand hører min Røst. Her giffuer Chris-

Christus klarlig tilkende / huo der ere hans sande Borgere oc Indbyggere i hans Aandelige Rige/som ere/de der høre hans Røst.

Wi ville disse Trende Ord her vel acte/ 1. Huad det er for en Røst / som wi skulle høre. 2. Hues Røst det er. 3. Huad Frihed de haffue/ som høre samme Røst / at de allene ere Borgere i Christi Rige.

1. Røsten/ er det hellige *Euangelium* oc gladelige Bud / ja den sande Christi Lærdom / i huilcken vor Salighed staar / *Roman: 10. 17.* som Gud haffuer aabenbaret ved de hellige Patriarcher/ *Genes: 18. 17. etc.* oc haffuer giffuet *Mosi* hende i Steentawle / *Exod: 31. 18.* oc ved atskillige Figurer oc Lignelser / *Ebre: 1. 1.* haffuer hende affmalet/ Siden klarligere ved de hellige Propheter/ som ere opliuste / *1. Pet: 1. 11.* oc dreffne til at spaae/ *2. Pet: 1. 21.* til saa lenge at Tiden bleff fuldkommen / at Gud sende oss sin Søn / *Galat: 4. 4.* som i sin egen Person / *Iohan: 1. 17.* lod oss høre samme Røst / oc bekende sig at være Veyen / Liffuet oc Sandhed / *Iohan: 14. 6.* Som oc

Paulus

Paulus siger / *Ebre: 1. 2.* At Gud talede til oss i disse sidste Dage ved sin Søn.

2. Min Røst. Her see wi klarlige / at Christus bekender for sin Røst / alle deris Røst / som ere vdsende aff hannem / huad heller det vaare Patriacher / Propheter / eller det ere hans Apostle oc Ords Tienere / da tale de alle / icke aff deris Mund / men aff Christi Mund / *Matth: 10. 20.* Som oc *Zacharias* siger / *Luc: 1. 70.* At Gud haffuer talet ved sine hellige Propheters Mund. Oc *Petrus* bekender oc / at der er ingen Prophetie vdgangen aff Menniskelig Vilie / Men Guds hellige Mennisker at være trengde til aff den hellig Aand / at tale. *2. Pet: 1. 20. etc.* Derfor siger Christus / *Iohan: 16. 8.* At den hellig Aand hand skal straffe Verden / for Synd / for Retfærdighed oc for Dom.

3. Huo som er aff Sandhed. Her skulle wi Først acte / at i denne Stæd / er icke alleniste at høre Guds Ord / at høre det met vore vduortis Ørne / oc huercken

kro det / eller leffue der effter / Men Christus siger oss ræt / huad det er / at høre Ordet / *Luc: 11. 28.* Salige ere de / som høre Guds Ord / oc beuare det. *Roman: 2. 13.* Icke de / som allene høre Lowen / bliffue retfærdige for Gud / Men de / som giør Lowen / bliffue retfærdige for Gud. *Matth: 7. 21.* De skulle icke alle / som sige til mig / HÆrre / HÆrre / komme i Himmerigis Rige / Men de / som giøre min Faders Vilie i Himmelen.

Dernæst see wi / huilcken herlige Frihed de haffue / som høre Guds Ord / oc beuare det / at de allene ere aff Sandhed / *Iohan: 14. 6.* oc ere Borgere oc Indbyggere i Guds Rige / oc haffue alle de *Priuilegia* oc Frihed / som intet Menniskis Hierte kand tencke / De haffue Guds Søn / Christum / til deris Konge / som hand bekender her for *Pilato*, De haffue den hellig Aand til deris Regenter / *Roman: 8. 14.* De hellige Engle til Vectere offuer Staden / *Psalm: 34. 8.* De haffue i deris Frihed / at Kongen vil giffue dennem / alt huad deris Hierter begære

gære aff Landet. *Psalm: 37. 4.* Forsee de sig aff Skrøbelighed / saa vil hand icke straffe offuer deris Formue / *1. Corinth: 10. 13.* oc vil aldrig vende sin Naade fra dennem. *2. Samuel: 7. 15.* Naar de haffue nogen stund skattet til hannem met en god Vilie/ saa vil hand giøre dem fri / oc bekende dem for sine villige Børn / *Matth: 25. 34.* oc giffue dem Part met sig i sin euige Bolig. *Iohan: 14. 2.* Den samme HErre oc Konning / som kand offuerflødig giøre / offuer alt det/ som wi bede eller forstaa / effter den Krafft / som arbeider i oss / hannem være ære i Menigheden / som er i Christo JEsu/ altid fra Euighed til Euighed / Amen. *Ephes: 3. 20. etc.*

Den Syttende Predicken.

I*Ohan. 18. 38. Pilatus* siger til hannem / Huad er Sandhed? Oc der hand

dette sagde/ gick hand vd til Jøder-
ne igen/ oc siger til dem / Jeg finder
ingen skyld i dette Menniske. *Matth.*
27. 12. Oc der de ypperste Prester oc
Eldste klagede paa hannem/ da sua-
rede hand intet. *Marc.* 15. 4. Da
spurde *Pilatus* hannem atter adt/oc
sagde/ Suarer du intet/ See/ huor
hart de beklage dig? *Matth.* 27. 13.
etc. Hører du icke? Oc hand sua-
rede hannem icke til it Ord. Saa
at Landsherren oc forundrede sig
saare. *Luc.* 23. 5. *etc.* Men de hulde
ved/ oc sagde/ Hand haffuer oprørt
Folcket / der met / at hand haffuer
lært hid oc did / i alt det Jødiske
Land / oc begynte i *Galilæa*, hid ind-
til. Der *Pilatus* hørde *Galilæam*,
spurde hand/om hand vaar en Ga-

lilæ-

lilær? Oc der hand fornam / at hand vaar vnder *Herodis* Øffrighed / da forsende hand hannem til *Herodes*, som vaar oc vdi Jerusalem vdi de samme Dage. Der *Herodes* saae JEsum/ bleff hand meget glad / Thi hand haffde gierne lenge siden seet hannem / thi hand haffde hørt meget om hannem / oc haabedis / at skulde see it Tegn aff hannem/oc hand spurde hannem i mange Maade / Men hand suarede hannem intet. Oc de ypperste Prester oc Scrifftklaage stode oc klagede hart paa hannem. Men *Herodes*, met sine Hoffsinder / foractede oc bespaattede hannem/ lagde it huit Klæde paa hannem / oc sende hannem til *Pilatum* igen. Paa den Dag bleff-

bleffue *Pilatus* oc *Herodes* Venner met huer andre / Thi de vaare før huer andris Fiender.

TJl denne Textis Forklaring ville wi Fire smaa Stycker fremsætte. Først / Huorledis *Pilatus* gaff act paa / oc dømte om den skøne Bekendelse / som Christus giorde for hannem / om sit Aandelige Rige oc Regimente. Dernæst / Haffue wi at see / huor stille Christus taude til alle Jødernis Klagemaal / oc *Pilati* Spørsmaal. For det Tredie / Huor det kommer / at *Pilatus* sender Jesum til *Herodem*, oc huad Christo vederfaris hos hannem. For det Fierde / Huad Gaffn oc Nytte der kom aff / Som ere disse Tuende / Christus faaer en huid Kiortel / Oc *Pilatus* oc *Herodes* bliffue Venner.

Det Første Stycke.

Her til forhandlede wi den Første Rættergang / som *Pilatus* holt paa Christi vegne imod Jøderne / som stode vden for Domhuset.

husset. Dissligeste huor *Pilatus* haffuer offuerhørt Christum/ om hans Rige oc Regimente / Til huilcket Spørsmaal Christus haffuer saa beskedeligen suaret / at *Pilatus* kunde sig intet vndskylde i nogen Maade / at hand hørde jo / at Christus bekende sig for en Aandelig Konge / oc at hans Kongerige bleff stadfest ved Sandhed / oc icke ved Verdslige Vaaben oc Verie. Oc der *Pilatus* hører / at Christi Rige skal staa aff Sandhed / saa foracter hand baade Christum oc hans Rigis Regimente / oc siger spaattelige til Christum / **Huad er Sandhed?** Lige som hand vilde saa haffue sagt til Christum/ Est du icke en anden Konge/ end at dit Rige skal byggis ved Sandhed/ da duer du icke meget / Thi de/ som ville sige Sandhed / kand huercken haffue Verdens Venskaff/ eller nogen Fremgang/ Oc sandelig / det er icke vden løse Folckis Arbeide/ at staa effter / at vide huad Sandhed oc Løgn er / oc intet vist Menniske sætter sit Liff i Fare derfor. Oc derfaare skynder *Pilatus* sig saa snart fra Chri-

Christo / Thi hand actet icke meget om/ huad Sandhed vaar.

Her er Verdens Børns Affmalning/ Thi at de met *Pilato* lade sig vel synis / at ville vide Sandhed / oc giøre sig stor Vmag oc Bekaastning der paa tit oc offte/ Men denne Verden besuiger dennem / saa at deris Hierte oc Hu dragis andensteds hen / at naar de skulle end høre Sandhed/ saa giffue de sig icke til stunde/ men løbe hid oc did i denne Verdens Bestilling oc Omhu / at de kand icke faa fat paa Sandhed/ Huilcket Christus haffuer oc giffuet tilkende/ *Luc: 8. 14.* met den Sæd/som falt iblant Torne/ huilcken Tornene quelde.

Da gick *Pilatus* vd til Jøderne/ oc sagde til dem/ Jeg finder ingen Skyld i dette Menniske. Følger nu den Anden Rættergang / som *Pilatus* holt paa Christi Sag met Jøderne / vdi huilcken hand endnu / som en retsindig Offrighed / lader sig finde flittig at søge i Sagen / Oc effter hand haffuer icke fundet

hos Christum / det som Jøderne sagde paa hannem / saa vndskylder hand Christum aabenbarlig / oc intet acter disse store Herrer/som hannem anklagede/ Men siger sin Sande frilig vd / huad hand meente / At Christus er icke skyldig i det / som bleff sagt paa hannem. Dette oc flittelig at giøre/ befalis Christen Offrighed / *2. Paral: 19. 7. Sapient: 6 8 Deuter: 1. 17.* J skulle ingens Person ansee i Dommen/ Men i skulle høre den Mindste saa vel som den Største/ J skulle icke frycte for nogen Mands Persone/ Thi Dommens Embede hør Gud til.

Det Andet Stycke.

Der de ypperste Prester oc Eldste klagede paa hannem/ da suarede hand intet. Her skal ingen mene / at Christus foracter Offrigheden / met dette at hand tier stille / oc icke end suarer Landsherren *Pilato*, der hand spører hannem adt/ hui hand vilde icke suare for sig/ Thi at wi vide/ alligeuel Christus er en Konge offuer alle

alle Konger / *1. Timoth : 6. 15.* Saa haffuer hand dog giort Verdſlige Øffrighed den tilbørlig ære oc Tieniſte / ſom dem bør at haffue / Saa hand Skattede til dennem / *Matth : 17. 27.* oc befalede / at giffue dem Skat / *Matth : 22. 21.* oc ſuarede ocſaa *Pilato* tilforn / ocſagde hannem all Sandhed vd om ſig. *Iohan : 18. 37.* Icke heller taude Chriſtus / ſom den der vaar ſkyldig / oc kunde icke vndſkylde ſig for det / ſom vaar ſagt om ſig / Men hand taude ſtille / for hans retfærdig Sag vaar ſaa klar / at den haffde icke nu mere behoff at forklaris i nogen Maade / enten for Jøderne / eller for *Pilato*, effterdi at huer mand viſte / at det vaar Løgn / ſom Jøderne ſagde hannem paa for *Pilato.* Icke heller vilde Chriſtus befale ſine Børn / met dette at hand her tier ſtille / at de ſkulle icke / eller maa icke / forſuare ſig for Dom oc Ræt / Thi Chriſten Øffrighed er ſo Guds gode Orden oc Skick / oc derfor / at de ſkal holde alle Mand / Fattige oc Rige / Leeg oc Lærde / vnder Low oc Ræt / *Roman : 13. 1.* Oc vil Chriſtus icke heller

haffue sine Ord (*Matth : 5. 40.* Der som nogen vil gaa i Rætte met dig / oc tage din Kiortel / da lad hannem oc beholde Kaaben /) saa forstaaet / at hand der met vil forbiude sine Børn / at bruge Low oc Rættergang met huer andre / Men hand vil der met raade sine Børn til Taalmodighed / oc vil / at ingen skal hæffne sig selff / der som hand end skulde miste baade Kiortel oc Kaabe. Men Christus taude her saa stille / at hand vil lære oss / at der er tid at tale / oc der er tid at tie stille / Som oc *Salomon* lærer i sin Predickers Bog / *cap : 3. 7.* huilcket Christus oc giorde. For *Caiapha* bekende hand / at hand vaar Guds Søn. *Matt: 26. 64.* For *Pilato* bekende hand / at hand vaar en Aandelig Konge / oc hans Rige bleff opbygt ved Sandhed / oc hans Indbyggere vaare allene de / som Sandhed anammede. *Iohan : 18. 37.* Saa tier hand nu stille / efftersi hand haffuer sagt / huad Sandhed vaar / for begge Parterne. Her hos taude hand / som oc tilforn er lært / at Scrifften skulde opfyldis / *Esa : 53. 7.* Der hand

hand lidde / taude hand stille / oc lod icke sin Mund op. *Psalm: 38. 14.* Jeg maa være som en Døff / oc icke høre / Oc som en Dumme / der icke oplader sin Mund / Oc ieg maa være som den der icke hører / oc som den der haffuer ingen Gensuar i sin Mund.

Det Tredie Stycke.

Men de hulde ved / oc sagde / Hand haffuer oprørt Folcket / der met / at hand haffuer lært hid oc did / i alt det Jødiske Land / oc begynte i *Galilæa*, hid indtil. Aff dette Jødernis Klagemaal / faaer *Pilatus* Aarsag / at sende Jesum fra sig hen til *Herodem*, Men samme Ord giffue oss at acte / dette skøne Vidnisbyrd / som her gaar / om Christi Flittighed / at hand haffuer lært i det gantske Jødiske Land / oc begynte i *Galilæa*, Saa vide da alle Mand at sige aff Christi Predicken oc Miracle / saa at ingen haffuer sig at vndskylde / at de haffue jo seet Liuset / oc

det forskut / oc elske nu mere Mørcket end Liuset. *Iohan: 1. 5.*

Her haffue wi nu at acte / at de kaldede Christi Predicken en Oprør. Det er vel sande / at naar nogen ny Lærdom kommer i Lande / som icke er før hørt / da bliffuer Folcket underlig der aff / Men at Lærdommen skulde derfor kaldis en Oprør / det kand icke met Rætte ske / Thi den Oprør / som skeer / den kommer aff det løse / wstadige oc wforstandige Folckis Sind / oc icke aff Guds Ord / Som wi vide i vore Mands minde / der Mester Hans Thaussen begynte først i Danmarck at predicke / *Anno CHRISTI 1533.* huor gantske oprørske Folcket vaar / som wi kand læse i Erlig oc Velbyrdig Arild Huitfelds Krønicke / som er giort om Konning Christian den Tredie / Huilcken Lærdom / som wi oc nu haffue / oc kand icke sigis / at være en oprørske Lærdom. Saa haffue altid Verdens lætferdige Hoffueder / lagt Gud oc hans hellige Ord Aarsagen til / naar noget Ont er kommen i Land oc Rige / som wi læse om

Achab/ *1. Reg: 18. 17.* oc om de Jøder i *Asia, Actor: 21. 28.* oc om Phariseerne/ *Actor: 6. 13.* som oc i dette Stæd kalder Christi Lærdom en oprørske Lærdom.

For det Tredie/ At de sige/ hand haffuer begynt i *Galilæa*, da haffue wi oc at acte Jødernis Blindhed oc store Spaat/ som de holder Christi Lærdom for/ De sige/ hand begynte i *Galilæa*, oc kalde hannem en Nazareer/ som den der skulde være fød i det ringe Stæd/ oc Land Nazareth i *Galilæa*, Som oc det wrene Menniske *Iulianus Apostata* kaldede JEsum foractelig oc bespaattelig en Galilæer/ oc icke vilde værdis til/ at tage JEsu Christi Naffn i sin Mund. Men denne Jødernis Blindhed kom her aff/ at Christi Moder *Maria*, oc hans Fosterfader Joseph/ bode nogen stund i Nazareth/ som *Gabriel* bebudede hende/ *Luc: 1. 26.* Oc siden fra den tid de kom aff Egypten igen/ *Matth: 2. 23.* indtil Christus lod sig døbe aff S. Hans Baptiste i Jordan/ *Matth: 3. 16.* Saa at det vaar faa Jøder aabenbaret/ at JEsus vaar fød i Bethle-

 hem/

hem/ i *Iuda* Stad. Huilcket sandelig vaar vісselig Satans Bestilling/ som end oc kaldede Jesum en Nazareer/ *Marc: 1. 24. Luc: 4. 34.* huilcken der forblinder Almuen/ ved falske Lærere/ som viste aff de hellige Propheters Spaadom/ at *Meßias* skulde komme aff Bethlehem i *Iudæ* Stamme/ *Mich: 5. 1.* oc icke aff *Galilæa*, som hørde paa de Tide icke til Bethlehem/ Som de Høylærde oc sagde/ der *Herodes Ascalonita* spurde dennem at/ huor Christus skulde fødis/ Da suarede de/ J Bethlehem/ i *Iuda* Stad/ *Matth: 2. 5.* Huilcken Phariseernis Kundskaff bleff klarere aff Hyrdernis Bekendelse/ *Luc: 2. 17.* aff *Zachariæ* Spaadom/ *Luc: 1. 68.* aff *Simeonis* oc *Annæ* Prophetindis Underuisning/ *Luc: 2. 30. etc.* Men saadant altsammen slaes vnder/ oc bliffuer intet omtalet for Almuen/ Der offuer henge Jøderne ved deris Fabel oc Menniskelig Dict/ (Huilcket intet rætsindig Guds Barn bør at giøre/ *Ephes: 4. 14.* Wi skulle icke mere være Børn/ oc lade oss føre oc vugge aff allehaande Lærdoms vær/

for-

formedelst Menniskens Skalckhed oc Be-
dragerj / Men wi skulle alting prøffue ef-
ter Lowen oc Vidnisbyrdet / *Esa: 8. 20.*)
saa at de mene slet oc aldelis / at Christus
vaar fød i Nazareth / i *Galilæa*, oc ville der-
faare icke anamme hannem for den forloff-
uede *Messia*, oc raabe derfor oc sige / at hand
haffuer begynt at predicke først i *Galilæa*, i
sit Fæderne Rige.

Da forsende hand hannem til *Herodes*, som vaar i Jerusalem vdi samme Dage. Christus føris spaatte-
lig oc forhaanlig paa Jerusalems Gader
fra Domhuset til *Herodem*, Lige som hand
tilforn bleff ført fra *Anna* til *Caiapham*, fra
Caiapha til *Pilatum*, Paa det wi skulle see oc
acte Syndens Slemhed / som Spaat oc
Forhaanelse haffde fortient / huilcket icke
kunde affslettis / førend der maa ske saadan
Betalning for den / Thi de stide op for
Gud / oc vdkræffuede Betalning aff Guds
Søn / som haffde loffuet / at vilde lide for
Menniskken. *Genes: 3. 15.*

Der-

Dernæst / at wi skulle altid offuerueye oc see / huor stor oc wrandsagelig Guds Elskelighed er / imod det Menniskelig Køn / der icke vilde spare sin enbaarne Søn / Men lade hannem lide saadant for oss / *Iohan: 3. 16.* Dissligeste Sønnens Kierlighed / der haffuer elsket Menniskem mere / end sig selff / *Philip: 2. 4. etc.* Saa at der kand ingen haffue større Kierlighed / end at hand / som lader sit Liff for sine Venner. *Iohan: 15. 13.*

For det Tredie / see wi her aff / Guds Ords Vilkaar i denne Verden / som er / at føris fra en ælendighed til en anden / aff de Ugudelige / Som Christus haffuer oc met klare Ord giffuet dem denne Vilkaar tilkende / *Iohan: 16. 1. etc.* Dette haffuer ieg talet til eder / at i skulle icke forargis / De skulle fordriffue eder aff deris Scholer / Oc den Tid skal komme / at huo som ihielslaer eder / skal mene / hand giør Gud en Tieniste der met. Det fant S. Staphen / *Actor: 7. 58.* oc S. Pouel / *Actor: 21. 30.* der Jøderne i Jerusalem støtte dennem aff Scholen oc Templen / oc lucte Dørren til for dennem.

Til *Herodem.* Siden Spiret oc Regimentet bleff tagen fra Jøderne / saa haffue der været Trende iblant Jøderne / ved dette Naffn *Herodes*, som oc *Iosephus*, *lib: 18. cap: 9.* vidner. Den Første / vaar *Herodes Ascalonita*, som oc kaldis *Herodes* den Store / Det vaar hand / som *Matthæus*, *cap: 2. 16.* siger / der slo de wskyldige Børn ihiel i Bethlehem / oc i de andre omkringliggendis Byer / Der de Vise aff Østerlande haffde spurt hannem / huor den nyfødde Jødernis Konge vaar. Oc hand bode i Jerusalem. Den Anden / vaar *Herodes Antipas*, som vaar Konge i *Galilæa*, *Luc: 3. 1.* oc hand lod sla Hoffuedet aff S. Hans Baptiste / *Marc: 6. 27.* Oc søgte end oc effter / at vilde fange JEsum / *Luc: 13. 31.* Oc denne *Herodes Antipas* er den / som JEsus sendis nu hen til. Den Tredie *Herodes*, vaar *Herodes Agrippa*, oc hannem taler *Lucas* om / *Actor: 12. 2. etc.* for den Sags skyld / at hand lod S. Jacob Halshugge / oc lod kaste S. Peder i Fengsel.

Der

Der *Herodes* (*Antipas*) saae JEsum / bleff hand meget glad. Sandelig / *Herodes* haffde rætte Aarsag / hiertelig at glæde sig / der hand saae JEsum / met saa Skel / hand haffde seet til hannem / som *Simeon*, *Luc*: 2. 30. eller *Petrus*, *Iohan*: 6. 69. huilcke der bekende hannem for deris Frelsermand oc Saliggiørere / Men det giør *Herodes* icke / enddog at wi læse om hannem / at hand hørde gierne S. Hansis Baptistis Predicken / *Marc*: 6. 20. saa vaar hand dog en Oyenskalck / som holt mere aff den Horis Venskaff *Herodiadis*, som ved sin Daatter begæret S. Hansis Hoffuet paa it Fad / effter hun haffde forskaffet det saa / at hand vaar kast i Fengsel / saa at hand lod hannem Halshugge / som wi kand vijtløfftig læse *Matth*: 14. 3. *etc*. Som oc *Lucas*, *cap*: 9. 9. siger / at hand vilde gierne haffue seet Christum / Men huorfor at hand begærer / at see hannem / siger oss her *Lucas*, *cap*: 23. 8. som vaar / at hand haabedis / at see it Tegn aff hannem.

Først

Først lære wi her / at der ere mange i Verden / som lade sig vel synis / at elske Ordens Tienere / oc høre dennem / oc met Flijd / Men de leffue dog it wreenligt Leffnet / somme aabenbarlig / oc somme lønlig / Oc de samme / naar de høre / at deris Synd breyes dennem / saa forfølger de enten lønlig eller aabenbarlig Ordens Tienere / oc saa meget som dem muligt er / naar en liden Aarsag giffuis dennem / samtycke de / at omkomme den / som dennem straffer. De samme / som saa efterfølge *Herodem Antipam*, de skulle vel tage sig vare / at de bliffue icke / paa det sidste / met hannem / *Actor: 4. 27.* den Christen Kirckis oc hen-ders Lemmers Fiende oc Forfølgere / huilcke det vil bliffue hart at stride imod Braadden. *Actor: 9. 5.*

Dernæst bør oss oc at acte / met huordanne Øyen wi skulle begære / at see Christum met. Aff Verdens Begyndelse haffue der været Tre slags Maade / at see Christum met / som den hellige Scrifft taler om.

Den

Den Første / vaar hos Patriarcher/ som haffue hafft mange slags Syner oc Affmalning / Som Christus vidner / *Iohan: 8.56.* at Abraham saae hans Dag / oc glædde sig. Propheterne oc Israels Folck i *Mose* Tid / saae Christum ved Ildstøtten oc Skystøtten i Ørcken/ *Exod: 13. 22. 1. Corinth: 10. 1. etc.* oc mange andre Tegn oc Lignelser / huilcke alle vaare en Skygge til Christi Legem. *Coloss: 2. 17.*

Den Anden Syn / er i Christi egen Person / der Guds enbaarne Søn haffde nu anammet Menniskelig Kiød oc Blod paa sig / i huilcken wi saae hannem / sand Gud oc Mand/ ja/ En enbaarne Søn aff Faderen/ *Iohan: 1 14.* huilcken Syn vaarede fra hans Fødsel / *Luc: 2. 7.* oc til hand bleff optagen i Himmelen fra Disciplene. *Actor: 1. 9.*

Den Tredie Syn / er endnu hos oss / som er i hans hellige Ord / *1. Corinth: 13. 12.* oc Sacramenter / i huilcke wi skulle see hannem indtil Verdens Ende. *1. Corinth: 11. 26.*

Her foruden er den Fierde slags Syn / som staar til effter dette Liff / naar wi skulle faa hannem at see / lige som hand er. *1. Iohan: 3. 2.*

Saa saae dog *Herodes* JEsum i sin Fornædrelse / *Philip: 2. 7.* ja saa fornedrede / at hand vaar nu actet for den Ringeste iblant alle Folck / *Esa: 53. 2. etc.* Paa huilcken Christi ringe Gestalt hand forarger sig / oc tenckte icke mere eller høyer om Christo / end at hand vaar en fattig Tømmermands Søn / *Matth: 13. 55. Marc: 6. 3.* oc vaar kommen aff en foractelig By oc Land / Nazareth i *Galilæa, Iohan: 1. 46.* aff huilcket intet gaat vaar at foruente / Saa vide wi dog / at denne Syn hielper hannem intet til Salighed / oc hans Glæde vaar Verdslig oc falsk.

Thi hand haffde hort meget om Christo / oc foruentede at see it Tegn aff hannem. Tuende Aarsager sætter *Lucas* i disse Ord / som vaar til *Herodis* Glædskaff. Den Første / Fordi at hand

haffde hørt meget om hannem. *Matthæi 14. 1.* staar der screffuet / at *Herodes*, en aff de Fire Førster / der hand hørde det Rycte om JEsu / da siger hand til sine Tienere / Denne er den Døber *Iohannes*, hand er opstanden fra de Døde / derfor giør hand saadanne vnderlige Gierninger. Den Anden Aarsag er denne / At hand haabedis / at see it Tegn aff hannem. Sandelig / det er icke at forundre / at *Herodes* begærer / at see Tegn aff Christo / effterdi at Tegn ere saadanne / som ere icke almindelig / oc kand icke giøris aff huer mand / Oc der til haffde hand hørt / at JEsus giorde saadanne Tegn / som aldrig noget Menniske haffde giort aff Verdens Begyndelse. *Iohan: 3. 2. Marc: 7. 37.* Der til viste hand / at alligevel S. Hans *Baptista*, hans Predicanter / vaar en merckelig Mand i sine Predicken / Saa haffde hand dog aldrig seet nogen Tegn aff hannem. *Iohan: 10. 41.* Derfor haffde hand nu Lyst / som it Verdslig Menniske / at see Tegn / oc actet intet om Predicken. Oc sandelig / det er vel at tencke / at der

at der som *Herodes* haffde icke befrychtet sig/ at hand skulde haffue bleffuet straffet aff Christo / for sit slemme wrene Leffnet oc Manddrab / *Matth: 14. 3.* da haffde hand vel draget til Christum/der hand saa gierne vilde haffue seet hannem/ *Luc: 9. 9.* Men nu holder hans Ondskaff hannem tilbage/ at hand kand icke komme/ som oc *Esaias, cap: 59. 2.* siger/ at vore Synder er det/som skiller oss fra Gud.

Effterdi at Satan pleyer end oc ved Mirackels Syne at beskuffe Mennisken/ saa ville wi tale noget lidet om Mirackle.

J Almindelighed kaldis alt det / som fører Folcket i nogen dyb Forundring Mirackel. Men i synderlighed kalde wi det Mirackel / som skeer offuer Menniskens Forstand / som mand kand icke finde Aarsage til i Naturen / Som det / at Solen stod stille paa Himmelen / *Iosu: 10. 13.* Oc at Vand bliffuer Vjn / *Iohan: 2. 9.* Oc alle andre Christi oc Apostlernis offuernaturlig Gierninger / om huilcke wi kand læse *Marc: 16. 17. etc.*

Her aff følger det / at ingen aff sig selff kand giøre MiracKel / vden Gud allene/ aff hues Mund/ Haand oc Mact/ alle Naturlige Aarsag kommen er / huilcken der oc kand / naar hand vil / dennem omuende / Saa hand allene giør / huad hand vil / i Himmelen oc paa Jorden. *Psal: 115. 3.* Loffuet være Gud HERREN / Israels Gud / som allene giør vnderlige Gierninger. *Psalm: 72. 18. Psalm: 136. 4.*

Saa lære wi her aff / at enddog Gud Allmectigste bruger offte Naturen i mange sine Mirackle/ saa kand wi dog icke tillegge Naturen / at være Aarsag til samme Mirackle / Men wi skulle vide / at Gud allene giør samme Mirackle/ vden Naturens rætte Brug/ Som wi læse om det Østen vær/ der bortdreff de Græshopper aff Egypten fra *Pharaone*, *Exod: 10. 19.* oc der tørgiorde det røde Haffsbonde/ *Exod: 14. 21.* for Israels Børn. Til samme Vær at opuecke/ vaar icke nogen Naturlig Aarsag / Men Guds Vilie/ som allene kom samme Vær til at blæse. Lige saa giorde Guds Forsiun/

vden all Naturlig Aarsag / at Man falt daglig ned / til Folckens Føde / i Ørcken / *Numer: 11. 7.* Saa bleff Vand Blod / *Exod: 7. 17.* oc *Mosis* Kæp en Hugorm. *Exod: 4. 3.* Saa giør Gud offte / icke allene vden Naturlig Aarsag / Men ocsaa imod Naturen / Som hand giorde / der *Maria* bleff Fructsommelig met Christo. *Luc: 1. 35.* Derfor bekende oc S. Peder ræt / at huercken hans Skygge / *Actor: 5. 15.* icke heller hand selff / *Actor: 9. 34.* giorde nogen helbrede / Men Gud selff / som ved Mirackle stadfeste Apostlernis Predicken. *Marc: 16. 20.*

Tuert imod disse Guds Tegn / ere alle falske Tegn oc Mirackle / som enten skeer aff Gøckler / eller aff Traaldoms Folck.

Besuigerj / som wi kalde Gøcklerj / skeer i Trende Maade / 1. Somme ere aabenbarlige Besuigere / som Baals Prester vaare / huilcke *Elias* ihielslo. *1. Reg: 18. 40.* 2. Somme Gøcklere ere mere listigere oc snildere til at kaagle Folckis Øyen / saa at de synis aff Almuen / at giøre vnderlige

Gierninger / enddog at det er idel Besuigerj / saa at de kand met Snildhed røre oc vende deris Legems Lemmer / eller oc aff Naturlighed kand bruge Gøcklerj. 3. Her foruden er det Tredie slags / som oc er gantske vederstyggelige / huilcke wi kalde Traaldfolck / som haffue giort Venskaff met de onde Aander / met huilcke de oc omgaaes / Huilcke Mennisker Gud selff befaler / at der skal tagis fra hans Folck. *Deuter: 18. 12.* Disse samme forblinder Satan saa / at de synis offte / at see oc høre det / som aldrig vaar / eller skeer / Ja de mene sig selffuer offte / at være Vlffue oc Katte / oc er dog icke / Men Satan kand saa kaagle deris Øyen / at deris eget Legeme synis / at være det / som det icke er. Om saadanne Satans Gøcklere kand wi læse *1. Samuel: 28. 11.* huor den Traaldquinde / som Saul flyde til / lod Saul see den salige *Samuelis* Prophetis Gestalt / saa at Saul viste icke andet / end det vaar Propheten *Samuel*, Huilcket vaar Satans Gøcklerj / som kaaglede baade Sauls oc Quindens Øyen / at

Sa-

Satan syntis / at være *Samuel* selff / hues Siæl vaar i *Abrahæ* Skiød / oc hans Legeme / som haffde tient Gud / kunde Satan ingen Mact haffue offuer / at føre nogen Stæd / fra sit Soffuekammer oc Huilestæd.

Herodes spurde JEsum i mange Maade. Huad det haffuer været / som *Herodes* haffuer spurt JEsum adt / vil den hellige Euangelist icke screffue / vden all tuil fordi / at hand haffuer intet gaat faalet. Huad Gaat kand der komme aff den Vgudelige Blodhund / som lod Halshugge S. Hans *Baptista*, sin egen Prest oc Siæleſørgere. Christus siger jo selff / *Luc: 6. 45.* Det som Hiertet er fult aff / det løber Munden offuer aff. It gaat Menniske bær Gaat frem / aff sit Hiertis gode Liggendefæ / Men it ont Menniske bær ont frem / aff sit Hiertis onde Liggendefæ.

Men JEsus suarede hannem intet. Sandelig / *Herodes* den Ræff / *Luc: 13. 32.* er icke værd / at hand skulde høre JEsu

hellige Mund/ efftersi at hand vaar opliust ved S. Hans/ oc stod da Sandheds Aand imod/ saa kand det icke lættelig ske/ at hand kand faa Sandheds Aand i sit Hierte/ *Ebre: 10. 26.* Men hannem skeer her/ som *Esaias, cap: 26. 10.* siger/ at den Vgudelige skal icke see Guds ære. Oc derfor vilde oc icke *Elisæus* mere spaae for den Vgudelige Kong *Ioram, 2. Reg: 3. 13.* Oc Christus vilde ey heller lade den onde Slect see nogen Tegn. *Matth: 12. 39.* Saa haffuer da *Herodes*, effter sin fortiente Løn/ en ond Samuittighed/ som giffuer hannem Vidne om det/ som hannem hendis Sex Aar der effter/ først til Rom/ der Keyser *Caius Caligula* dømte hannem for sin Ondskaff/ til en euig Landflyctighed/ Oc strax der effter bleff kaldet aff denne Verden til Guds Domstoel/ at anamme Dom for sine Gierninger/ som skede *Anno Christi 40.* som wi læse hos *Iosephum, lib: 18. Antiq: cap: 9.*

Oc de ypperste Prester oc Schrifftklaage stode oc klagede hart paa han-

hannem / Men *Herodes* met sine Hoffsinder foractede oc bespaattede hannem. Her giffuer *Lucas* tilkende / huor haardelige Jøderne haffue endnu raabet oc skriget met deris Løgn paa Christum / Vden all tuil faaregiffuet / at hand stod effter Konge Titel oc ære. Huilcken Jødernis Klagemaal *Herodes* haffuer spaattelig annammet / oc derfor paa det høyeste met sine Hoffsinder haffuer bespaattet JEsum.

Aff denne Jødernis Klagemaal / oc Hedningers Bespaattelse / haffue wi denne Trøst / at ingen Sag for nogen Offrighed er gangen JEsum imod / Saa at oc denne Vgudelige *Herodes* finder slet intet i JEsu Leffnet / som hand kand straffe / alligeuel at Jøderne sige meget / saa kand den Vgudelige *Herodes* dog vel see / at det er Løgn oc Dict / som de faaregiffue.

Det Fierde Stycke.

De hengde it huid Klæde om hannem / oc sende hannem til *Pilatum*

tum igen. Paa den Dag bleffue *Pilatus* oc *Herodes* Venner met huer andre / Thi de vaare før huer andris Fiender. J dette Fierde Stycke haffue wi disse Tuende Stycker at acte / som dette vdretter / at Christus sendis til *Herodem.* 1. Christus faaer en huid Kiortel. 2, *Herodes* oc *Pilatus* bliffue Venner der met.

1. De hengde it huid Klæde offuer JEsum. Dette huide Klæde kaster *Herodes* offuer JEsum / til Spaat oc Forhaanelse / Thi de Romere haffde saadan en Skick oc Viis / naar nogen haffde begæret nogen høy Bestilling / da at alle mand kunde det vide / saa hengde de it huid Klæde paa hannem / Saa giør *Herodes* her met Christo / dog bespaattelig / oc vil ved dette huide Klæde saa meget giffue *Pilato* oc Almuen tilkende / (effter Jødernis falske Klagemaal) at JEsus vil være Jøde Konge.

Saa see wi her / at enddog Christus er Hedningenis Spaat oc Jødernis Forar-
gelse /

gelse/ *1. Corinth: 1. 23.* Saa skeer det dog/ at det/ som Verden holder for en Daarskaff/ er for Gud den sande Visdom/ Thi Guds Daarlighed er vissere end Menniskene ere. *1. Corinth: 1. 25.* Det huide Klæde/ som *Herodes* holder for Spaat/ det vaar en Visdom aff HERREN/ Thi at huide Klæder/ som den hellige Scrifft lærer/ bemercker Reenlighed oc Wskyldighed/ *Esa: 1. 18. Apocal: 7. 14.* Saa læse wi oc *Matth: 17. 2.* at JEsu Klæder bleffue huide som it Lius/ i hans Forklaring paa *Thabor* Bierg. Saa vidner da dette huide Klæde/ imod *Herodis* oc Jødernis Mening/ at JEsus er en wskyldig Mand/ Ja at hand er den/ som Faderen haffuer samtyckt til den høye Bestilling/ at hand skal være Dommer offuer alt Kiød. *Iohan: 5. 22.*

2. Da bleffue *Pilatus* oc *Herodes* Venner. Huorfaare *Pilatus* oc *Herodes* vaare Wuenner/ sige icke Euangelisterne/ Men der menis/ at *Herodes* haffuer taget til Mistycke/ at *Pilatus* lod nogle

Mend/

Mend / som vaare aff *Galilæa*, vnder *Herodis* Offrighed / affliffue i Jerusalem / oc lod samme Mends Blod blande met deris Offris Blod / *Luc: 13. 1.* Huor i *Herodes* lader sig tycke / at *Pilatus* haffuer giort hannem en liden Spaat. Icke fordi / at *Herodes* skøtte noget om / huor der handledis / ilde eller vel / met Jøderne / som hand Aarligen vilde haffue Tribut oc Skat aff / Men allene / for *Pilatus* haffde icke giffuet hannem saadant tilkende / før det vaar giort.

Her aff see wi / at Verdens Venskaff er icke stadige / men de henge allene tilhobe / som Samsons Ræffue met Rumperne / *Judic: 15. 4.* Hiertet er dog langt fra huer andre / Oc det / som de lade sig tycke / at holde sammen vdi / der imellem sidder den gloende Brand / Hoffærdighed / æregærighed / Had oc Affuind / som tender den Ild op imellem dennem / som dennem selffuer fortærer. *Galat: 5. 15.* Der som i bide oc opæde huer andre indbyrdis / da seer til / at i icke bliffue fortærede iblant huer andre.

Guds

Guds Børns Kierlighed / som er aff den hellig Aand / er saadan / at de / effter Christi Exempel / elsker dennem / som dem forfølger / *Matth: 5. 44.* oc mit i Døden beder for dennem / Saa giorde Christus / *Luc: 23. 34. Stephanus, Actor: 7. 60.* Oc saa vil Gud / at hans Børn skulle elske huer andre / lige som hand haffuer elskt oss. *Iohan: 13. 12.*

Hender det sig saa / at der kommer nogen Tuedract op imellem Guds Børn / da effterfølge de *Pauli* Raad / *Ephes: 4. 26.* At de lade icke Solen gaa ned offuer deris Vrede / oc giffue icke Dieffuelen Rum. Men findis her nogen iblant dem / som lade sig kalde Guds Børn / som dette icke ville giøre / saa tage sig vel vare / Lige som den Suend / der icke vilde tilgiffue sin Næste den ringe Skyld / der hand bad hannem / bleff kast i Fengsel / oc antuordet dennem / som piner / Saa vil oc vor Himmelske Fader giøre imod dennem / som icke vil tilgiffue aff Hiertet / huer sin Broder hans Skyld. *Matth: 18. 33. etc.*

Den

Den Attende Predicken.

LVc. 23. 13. etc. Men *Pilatus* kallede de ypperste Prester / oc de Offuerste oc Folcket tilsammen / oc sagde til dem / J haffueført dette Menniske til mig / som den der omuender Folcket / Oc see / ieg haffuer forhørt hannem for eder / oc finder ingen aff de Sager hos dette Menniske / som i skylde hannem faare / *Herodes* icke heller / Thi ieg sende eder til hannem / Oc see / mand haffuer intetført hannem paa / som hand bør at dø faare / Derfaare vil ieg straffe hannem / oc lade hannem løs. *Matth.* 27. 15. Men paa Høytiden skulde Landsher-

Herren/ *Luc.* 23. 17. effter Høytidens Sæduaane/ *Matth.* 27. 15. giffue Folcket en Fange løs/ huilcken de begærede. Oc hand haffde paa den Tid en Fange/en besynderlig for andre/ *Iohan.* 18. 40. en Misdeder oc en Mørder/ som hed *Barabbas*, *Luc.* 23. 19. huilcken som met de Oprørske vaar kast i Fengsel/ som haffde giort it Mord vdi it Oprør i Staden. *Marc.* 15. 8. Oc Folcket gick op / oc bad/ at hand vilde giøre som hand pleyede. *Marc.* 27. 17. Oc der de vaare forsamlede / sagde *Pilatus* til dem/ *Iohan.* 18. 39. I haffue en Sæduaane / at ieg skal giffue eder en løs om Paasken/ *Matth.* 27. 17. Huilcken ville i/ at ieg skal giffue eder løs / *Barabbam*, eller IEsum/

Marc.

Marc. 15. 9. Jøde Konge / *Matth.* 27. 17. som kaldis Christus? *Marc.* 15. 10. Thi hand viste vel / at de ypperste Prester haffde antuordet hannem heu aff Had. *Matth.* 27. 19. *etc.* Oc der *Pilatus* hand sad paa Domstolen / skickede hans Hustru Bud til hannem/oc lod hannem sige/Befatte dig intet met denne Retfærdig/ Jeg haffuer lidt meget i Dag vdi Drømme for hans skyld. Men de ypperste Prester oc de Eldste toge Folcket met Ord / at de skulle bede om *Barabbas*, oc affliffue JEsum. Da suarede nu Landsherren / oc sagde til dem / Huilcken ville i / at ieg skal giffue eder løs aff disse To. *Luc.* 23. 18. *etc.* Da raabte den gantske Hob / oc sagde / Bort met

denne/ oc giff oss *Barabbam* løs. Da
raabte *Pilatus* atter til dem/ oc vilde
lade JEsum løs / *Matth:* 27. 22. oc
sagde/ Huad skal ieg da giøre met
JEsu / om huilcken der sigis/ hand
er Christus. Men de raabte alle oc
sagde/ Kaarsfeste/ Kaarsfeste han-
nem. *Luc.* 23. 22. Da sagde hand
Tredie gang til dem / Huad Ont
haffuer da denne giort? Jeg finder
ingen dødelige Sag met hannem /
Derfor vil ieg straffe hannem / oc
lade hannem løs. Men de skrege end
meget mere / oc sagde/ Kaarsfeste
hannem/ met stor Skrig / oc begæ-
rede / at hand skulde Kaarsfestis.
Oc deris oc de ypperste Presters
Skrig fick offuerhaand.

TVende Stycker ville wi aff denne Text
faaregiffue. Først/ ville wi ansee *Pilati*

oc hans Hustruis Forsæt oc Redebonhed til at vndskylde JEsum / oc at redde hannem aff Jødernis Hender. Dernæst / haffue wi Jødernis Blindhed oc Affuind imod JEsum at betencke.

Det Første Stycke.

Huor flittig *Pilatus* haffuer været til / at fly Christum løs / kand wi see her aff / 1. At hand aabenbarlig skælder Jøderne for Løgnere / Fordi at det / som de haffue sagt paa Christum / finder baade *Pilatus* oc *Herodes*, at være Løgn. 2. At hand sætter JEsum imod en ræt Hoffuetskalck / beder dennem vduelle huilcken de selff ville / forhaabendis ingenlunde / at de skulle lade en Manddraber løs. 3. At hand siger dem hart vd / at Lowen beskytter JEsum / efterdi hand er wskyldig / saa at ingen kand giøre hannem noget. 4. At hand gaar selff frem / oc bekender / at JEsus er it retfærdig Menniske. 5. At hand beder for hannem / at de ville lade hannem nyde det / paa it Hudstrygelse.

1. See/ ieg haffuer forhørt hannem for eder / oc finder ingen aff de Sager hos dette Menniske / som i skylde hannem for / *Herodes* icke heller. Disse Ord begynder den Tredie Rættergang / *Pilatus* holder paa JEsu vegne/ imod de ypperste Prester / oc Offuerste / oc Folcket / J huilcke Ord hand klarligen beuiser / at de liwe paa JEsum / effterdi at huercken hand selff / som haffde flitteligen offuerhørt JEsum/eller *Herodes*, som hand sender dennem til / met JEsu kunde finde det mindste / som næffnis kunde / imod JEsum / Saa er Christus effter Lowen vunden en retfærdig Mand / Thi i To eller Tre deris Mund skal Sandhed staa. *Deuter: 17. 6.*

Dette Exempel skulle vel Dommere acte / oc lære aff en Hedning / met huad Flid oc Dristighed de skulle giøre deris Embede / Som er / at de oc gierne høre andre forstandige Folckis Mening / i tuilraadige Sager. Dernæst / at de bluis icke ved / at

sige det / som Sandhed er / alligeuel at det er de Store oc Offuerste for Folcket imod / Saa befaler Gud selff / at de skulle giøre / *2. Paral: 19. 6.* Oc denne Befalning efftersulde *Daniel*, imod de gamle Skalcke / som haffde sagt Løgn paa *Susannam, Daniel: 13. 55. etc.* Her hos oc / at wi trøste oss / som ere skyldige aff JEsu Wskyldighed / oc acte her / jo haardere oc lenger der klagis offuer JEsum / jo klarer bliffuer hans Wskyldighed / Saa at *Pilatus*, som er it Hoffuet oc Mund for *Iuda* Hus / oc *Herodes*, som er den Største oc Offuerste i *Galilæa*, bære dette Vidne / JEsus er en wskyldig Mand / Saa maa wi endnu glæde oss / Thi vor Forloffuer Christus / *Ebre: 7. 22.* som haffuer taget Verdens Synder paa sig / *Iohan: 1. 36.* er død som det sande Paaskelam / vdi huilcken ingen Lyde findis / *Exod: 12. 5. 1. Pet: 1. 19.* Ja som den Retfærdige / for de Wretfærdige. *1. Pet: 3. 18.* Dette vidne baade *Pilatus* oc *Herodes* aabenbarlig / for den gantske Verden / enddog at *Herodes* forstod det icke selff.

2. Paa

2. Paa Høytiden skulde Landsherren / effter Høytidens Seduaane / giffue Folcket en Fange løs / huilcken de begærede. Oc hand haffde paa den Tid en Fange / en besynderlig for andre / en Misdeder oc en Mørder / som hed *Barabbas, etc.* Huilcken ville i / at ieg skal giffue eder løs / *Barabbam*, eller JEsum / Jøde Konge / som kaldis Christus? Først haffue wi her at acte / Huor aff denne Seduaane er kommen / at hand skal giffue dennem en Fange løs. Dernæst / Tiden / paa huilcken de skulle haffue denne Fange løs. For det Tredie / Jødernis Frihed / at Landsherren skulle giffue dennem / huilcken de begærede. For det Fierde / Huad for Personer *Pilatus* giffuer denne Seduaane paa / som ere / JEsus oc *Barabbas.*

1. Effter Høytidens Seduaane. Der menis / at Jøderne / som gierne icke

pleye at lade sig nøye met Guds Ord/men at blande deris Menniskelig Dict oc Skick der iblant/ *Marc: 7. 8.* haffue forhuærffuet dette hos de Romere / der Riget bleff skiffe imellem de Fire Førster aff Rom / *Luc: 3. 1.* at de skulle giffue dennem huer Paaske en Fange løs. Oc det begærede de / at de vilde (i Abe vijs) effterfølge Gud / som sparede dennem / der hand slo ihiel alle Førstefødde iblant de Egypter / Men de synde høyligen her met / Thi Gud befaler / at de skulde intet legge til hans Ord / oc icke heller tage der fra / *Deuter: 4. 2.* Men det giør de her. Hand haffde befalet dem / *Exod: 12. 27.* at æde Paaskelammet/til en Hukommelse paa samme Guds Befrielse / der met skulde de haffue ladet sig nøye / oc icke lagt noget der til. Det er vel stor Loff værd / at beuise Barmhiertighed/ oc at sky Blodgærighed/ oc den største Ræt / som offte kand være Wræt / Men wi skulle see til disse To Stycker/naar wi beuise Barmhiertighed. Først om den Maade / i huilcken wi giøre Barmhiertighed / haffuer Grund i Guds

Ord. Dernæst / at samme Barmhiertighed skal ske til Naade / som er / naar Offrighed / som giør Barmhiertighed / synder icke imod sit Embede. Her hos / at samme Barmhiertighed skeer icke til Undersaatternis Skade / oc imod almindelig Fred / som Offrighed er i synderlighed forordnede aff Gud til / at skaffe Fred oc Rolighed i Land oc Rige. *1. Timoth: 2. 2.* Saa siger ieg derfor / at den Offrighed / som lader en almindelig Røffuer / Tyff oc Misdeder løs / hand beuiser lige saa store Barmhiertighed / som den / der kand haffue en glubende Ulff fangen / oc slaer hannem løs iblant Tusinde Faar / iblant huilcke icke it eniste bliffuer wskadt aff Ulffuen.

2. Om Paaske Høytid. Her see wi klart / det ieg sagde tilforn / at Jøderne haffde (i Abe viis) forhuærffuet denne Seduaane aff de Romere / at de kunde saa dis mere beuise Barmhiertighed paa Paaske Høytid / Paa huilcken dennem vaar Barmhiertighed vederfaret. Men her er en stor Blindhed for disse Jøder / Paaske-

sammett aade de / hues Blod de stryge offuer deris Dørtræ / *Exod: 12. 7.* at paaminde dennem / at Christi Blod skulle frj dennem fra Synden / *1. Iohan: 1. 7.* som vaar Aarsag til all Wlycke / *Roman: 5. 18.* Dog alligeuel lade de Synden være wstraffet/oc giffue en Mørder oc Røffuer løs / oc besynderlig paa den hellige Fest oc Høytid / som er imod Guds Low / *Deuter: 13. 5.* Huor Gud befaler/at mand skal oprycke den Onde / wanseet Stæd eller Tid / Som wi læser / at *Benaia* befalis aff *Salomon*, at hand skal icke spare den Manddraber Joab / som vaar flyed til Alterens Horn / at hand der kunde være tryg / Men hand skulde ihielsla hannem ved Alteret / *1. Reg: 2. 31.* Oc wi læse icke / at enten Alteret eller Kircken er der offuer bleffuen besmittet / Thi at den icke helligis igen for Gud / som andet / der bleff wreent. *Numer: 5.* Denne *Salomonis* Befalning / er icke imod den Low / som Gud haffde giffuet / *Numer: 35. 6. etc. Deuter: 19. 3. etc.* om de frj Stæder / eller Tilflucter / huor den / som kom for Skade / imod sin

Vilie oc Forsæt/ oc ihielslo sin Næste/ skulle være fri fra sine Forfølgere oc den Dødis Slect / Thi at naar den / som Manddrab bedreffuet haffde / kom i samme frj Stæder oc Tilfluct / da skickede Øffrigheden hannem strax i Rætte / Oc fands hand da/ at haffue ihielslaget sin Næste met Vilie oc Forsæt / da bleff hand strax antuordet dennem / som Sagsøgere vaare / oc hand stod sin Ræt/ oc finge effter som hans Gierning fortient haffde/ Saa at samme frj Stæder befriede slet ingen moduillig Manddraber/ Ja de samme Stæder vaare end oc den/ som aff Vaade / Manddrab bedreffuet haffde / som en Spaat oc Straff / Thi hand maatte være som en fangen Mand i samme Stæder / baade fra Venner oc Gods/ indtil den ypperste Prest døde.

Om nogen vilde forsuare disse Jøder/ oc sige/ De giorde ræt der met/ at de gaffue *Barabbam* løs / Effterdi Christus befaler selff / *Matth: 6.12.* at wi skulle forlade vor Næste / lige som wi ville haffue Forladelse aff Gud. Denne skal oc vide / at disse ere

To wens. Det er it / at forlade sin Næste / huad hand kand haffue fortørnet en met / paa sin Persons vegne / oc kommer icke andre til Skade / Huilcket Christus befaler / enten Broderlig aff Hiertet at tilgiffue / eller oc om Skaden er for stor / at bruge Low oc Ræt met hannem / vden all Had oc Affuind i nogen Maade. Oc det er it andet / at forlade hannem / det Gud befaler / at straffe hannem for / som ere aabenbarlige Synder oc Laster / Huilcket mand endelig / effter Guds Low / *Deuter*: 13. 5. skal tage aff Staden fra sig.

3. Huilcken de begærede. Her see wi Jødernis Frihed i denne Seduaane / som er / at Offrigheden skulde være endelig forplictede til / at lade en Misdeder løs / effter det ragløse Folckis Begæring. Her aff skal alle Christen Offrighed lære / at de vocte sig / at de giøre sig icke selff til nogle wforstandige Hedninge / der giffue deris Vndersaatte saadan Seduaane oc Frihed / som er imod Guds Bud oc Befalning. Der som noget Menniske begærer

noget

noget aff sin Øffrighed / som er imod Guds Bud / Da skal Øffrighed suare samme Menniske / At mand bør mere at atlyde Gud end Mennisken / *Actor: 4. 19.* Oc huilcken Christen Øffrighed det icke giør / hand er langt argere end en Hedning / Thi Hedninge viste icke aff Guds Low / *Ephes: 2. 12.* Men en Christen Øffrighed skal altid haffue Guds Lowbog for sine Øyen / oc effter den allene skal hand dømme / oc icke anderledis. *Iosu: 1. 8.*

4. Huilcken ville i / at ieg skal giffue eder los / *Barabbam*, eller JEsum / Jøde Konge / som kaldis Christus? I denne Lignelse ville wi see / 1. Figuren i det gamle Testamente. 2. Deris Beskriffuelse / som lignis imod huer andre. 3. Huad Trøst her følger aff.

1. Figuren læse wi *Leuit: 16. 7. etc.* i denne Guds Befalning / Gud sagde til *Mosen*, Befal din Broder *Aaron*, at hand tager To Gædebucke til Syndoffer / oc dem skal hand skicke for HERREN / vden

for

for Forsamlingens Tabernackels Dør/ oc hand skal kaste Laader om samme To Bucke/ en Laad for HERREN/ oc den anden paa den Buck / som skal løs ladis / oc hand skal offre den Buck / som HERRENS Laad falt paa / til Syndoffer/ Men den Buck / som Laaden falt paa / at hand skulde ladis løs / den skal hand skicke leffuendis for HERREN/ at hand giør en Forligelse for hannem / oc lade saa den ledige Buck hen i Ørcken.

2. Den Første Person / som *Pilatus* i denne Lignelse faaregiffuer / er *Barabbas*, som lyder paa Danske/ Faders Søn / det er / saadanne / som Forældre lade leffue effter som de ville / oc icke optucter dem i Ræffselse oc Guds Befalning / Som *Paulus* vdkræffuer aff Christne Forældre. *Ephes: 6. 4.*

Denne *Barabbas*, kalder *Matthæus*, en Besynderlig / Oc *Iohannes* legger Aarsag der til / met disse Ord / *Barabbas* vaar en Røffuer / Oc *Lucas* bekender / *Barabbam* at være kast i Fengsel / for it Op-

rør oc Manddrab / som vaar bedreffuet i Staden.

Denne Beſcriffuelſe giffuer oſſ at betencke / huor flittig oc ſnild *Pilatus* Landsherren / haffuer været i denne Lignelſe / At hand icke haffuer lignet Chriſtum imod alle dennem / ſom hand paa den Tid haffde fangne / Men imod den argiſte Hoffuetſkalck / ſom vaar iblant dem alle / ſom ſamme Oprør haffde giort. Huor met *Pilatus* giffuer ſit gode Hierte tilkende / at hand endelig vilde befrie JEſum aff Jødernis Hender / Thi at hand ingenlunde tenckte / at Jøderne ſkulde være ſaa ſlemme oc arrige / at de ſkulde bede om en Røffuer oc Manddraber / oc affliffue den / ſom *Pilatus* haffde giffuet Wſkyldigheds Vidne nogle gange / Oc der haffde helbredet Almuen aff allehaande Siugdom / *Marc: 6.56.* Saa at de haffde giffuet hannem Vidne / at hand haffde giort alting vel. *Marc: 7.37.*

Dernæſt ſee wi / at de arme Hedninge / i deris allerbeſte Forſæt / haffue høyligen faret vild imod Guds Low / Thi at Jødernis

nis Seduaane lydde om en Misdeder / at giffue løs / Oc nu sætter her *Pilatus* Christum for / lige som en Misdeder / huilcken hand selff haffde offte bekend/at være wskyldig / oc ingen Misdeder / Saa at det er jo vist / som *Paulus* bekender/ *1. Corinth: 3. 19.* at Verdens Visdom er en Daarlighed for Gud.

Den Anden Person / som denne Lignelse giffuis paa/bescriffuer *Pilatus* met disse Ord / JEsus / Jøde Konge / som kaldis Christus. Sandelig / denne Bescriffuelse skeer icke vden vor synderlig Trøst/ lige som oc alt det / som screffuet er/ er screffuet oss til Lærdom oc Trøst / *Roman: 15. 4.* Thi at disse Trende Titler / ere alle tro Christne sødere end nogen Honig / Thi at den Første Titel / JEsus / beuiser oss Christum/ effter Engelens Ord / *Matth: 1. 21.* endnu i sin Fornedrelsis Tid / at være en Frelsere oc Saliggiørere / Som *Pilatus*, imod sin egen Forstand / her kalder Christum / icke ved noget andet Naffn / end JEsum/ som lyder en Frelsere oc Saliggiørere.

Dernæst / kalder hand hannem Christum / det er / Saluet oc forordnet til Prest oc Konge / huilcket JEsus er begge / som den hellige Scrifft vidner / *Psalm: 110.* At Christus er en euig Prest / effter Melchisedeks Skick. Oc *Esaias* siger / JEsum at være saluet met den hellig Aand / at hand skal predicke Forløsning for de sønderknusede Hierter / oc Frihed for dennem / som bundne ere / oc at trøste alle Bedrøffuede. *Esa: 61. 1. etc.*

For det Tredie / kalder *Pilatus* JEsum / Jøde Konge / Huor met hand giffuer klarlig tilkende / imod Jødernis Raab / JEsum at være den forloffuede Mand / som skulde fødis Jøderne / aff Dauids Sæd / naar Dauid nu vaar hensoffuet met sine Forfædre. *2. Samuel: 7. 12.*

Saa befatter da denne *Pilati* Beskriffuelse / Christum at være baade Gud oc Mand / som Verden vaar forloffuet / *Genes: 3. 15.* der skal til intet giøre Dieffuelens Gierninger. *1. Iohan: 3. 8.*

3. Her aff / at JEsus / som er wskyldig / sættis imod den Wgudelige / følger denne Trøst / at Christus er jo vist kommen til Verden / at hand / som en Wskyldige / vil lide for de Skyldige / at hand kand føre dennem til Gud. *1. Pet: 3.18. 1. Corinth: 15. 22. Roman: 5.15.*

3. Da sagde *Pilatus* Tredie gang til dem / Huad Ont haffuer da denne giort? Met disse Ord giffue nu *Pilatus* den Tredie gang sin Flittighed tilkende / at hand vilde redde JEsum aff Jødernis Hender / Thi hand kaster dennem Guds hellige Low for / som dennem selffuer vaar giffuen / at de skulle leffue effter / *Exod: 20.* Huilcken Low / som *Paulus* klarligen lærer / *Roman: 13.3.* der icke tilstæder / at giøre noget retfærdigt Menniske noget Ont. Huor vdi wi see / en ræt Christen Øffrigheds Embede / som er / icke for nogen mands Vilie oc Venskaff / at plage noget fattigt Menniske / vden det kand Lowlig oc skællig beuisis / huad Ont samme

Men-

Menniske / som paaklagis / giort haffuer. *Deuter: 1. 17.*

4. **Jeg finder ingen dødelig Sag met hannem.** Her bekender *Pilatus*, imod alle Jødernis Raab oc Skrig / at JEsus er en retfærdig Mand / oc haffuer aldelis intet Ont giort / huorfor hand skulde dø.

5. **Derfor vil ieg straffe hannem / oc lade hannem løs.** Her see wi den Femte Maade / som *Pilatus* bruger i denne Rættergang / at giffue JEsum løs / Som er / at hand beder for hannem / at Jøderne / effterdi de ere saa forbittrede paa hannem / oc kand dog ingen Sag giffue hannem / at de ville da lade hannem nyde det paa it Hudstrygelse / oc lade hannem der met fare.

Her haffue wi at acte / at *Pilatus* haffuer ingenlunde Ræt til / eller Befalning aff nogen Guds Low / at Hudstryge JEsum / en retfærdig Mand / Men hand taler her / effter den Hedniske Viis / som vaar hos de Romere / som hand vaar kommen fra / at

de Hudstryge alle dennem / (vden alleniste de / som vaare fødde til Rom /) som bleffue paaklagede / hos huilcke der fands dog icke nogen Døds Sag / Som wi kand klarlig læse *Actor: 16. 37. etc.*

Oc der *Pilatus* sad paa Domstolen / skickede hans Hustru Bud til hannem / oc lod hannem sige / Befatte dig intet met denne Retfærdige / Jeg haffuer lidt meget i Dag vdi Drømme for hans skyld. Her giffuer Euangelisten *Matthæus* tilkende / huorledis *Pilati* gode Forsæt bliffuer størcket / aff hans fromme Hustruis Paamindelse / at hand skal slet intet Ont giøre den retfærdige JEsu.

J denne *Pilati* Hustruis Begæring / haffue wi at acte / Først / Tiden / naar hun sender hannem Bud / som er / der hand nu sidder paa Domstolen iblant Raadet. Huor met hun giffuer tilkende / at hun icke lættelig lader Christi Nød gaa sig til Hier-

Hierte / Thi det er vitterligt / at ingen forstandig Quinde / aff nogen lætferdig Aarsage / sender sin Husbond Bud / naar hand sidder for Dommen / oc paa Guds vegne skal vdrette sit Embede / oc alle mand giffue flittelig act paa hannem.

Dernæst / haffue wi at see denne hendis Dom / om Christo / Befatte dig intet met denne Retfærdige / Som hun vilde saa meget sige / Kiere Mand / befatter eder aldelis intet met / at samtycke noget imod JEsum / Thi hand lider Wræt aff Jøderne / Men legger meget mere Vind paa / aff all Mact / at hand bliffuer løs giffuen.

Vdi denne Hedniske Quinde / haffue alle rætsindige Christne Quinder it herligt Speyel / vdi huilcken de skulle speyle sig / oc see / huorledis de skulle altid raade deris Mend til Retfærdighed oc Metynck offuer deris Næste / Oc ingenlunde effterfølge den Vgudelige *Athaliam*, Konning *Amri* Daatter / huilcken der raadde sin Søn *Ahasiam*, Jerusalems Konge / til alt Ont / Som wi læse *2. Paral: 22.3.* Icke heller den

Wgudelige *Iesabel*, som vaar værre end den Wgudelig *Achab* selff / i det at hun ingen Lowlig Middel vilde tilbiude met *Naboth*, der hun vilde haffue hans Vjngaard/Men vnderfundelig/ved sin Scriffuelse oc arrige Skalckis Løgn / skiller hannem baade ved sit Liff / oc hans Arffuinge aff met Vjngaarden. *1. Reg: 21. 8. etc.* Icke heller at de efterfølge den Wgudelige *Herodias* Exempel / som søgte effter / vden all skællig Aarsag / at omkomme den hellige Døber *Iohannem Baptistam. Matth: 14. 8.*

For det Tredie/ legger denne fromme Quinde Aarsagen til / huorfaare hun saa fordrister sig til / at sende sin Husbond Bud / som hand sidder paa Domstolen/ Thi (siger hun) ieg haffuer lidt meget i Dag vdi Drømme for hans skyld / Som hun vilde sige / Denne gantske Nat (Thi Iøderne regnede deris Dag fra Solen gick vnder / oc saa til Solen gick vnder igen / som er Fire oc Tiue Timer/) haffuer ieg icke soffuet rolig / Men Iesu Sag oc Wskyldighed er altid kommen mig faare/

re / saa tilig mine Øyen syntis / at falde til Søffn.

Dette haffue wi at acte om Drømme / at enddog de ere offte / saa ere de dog icke altid forfengelige / Thi wi vide / at de oc saa regnis iblant Prophetierne / *Numer: 12. 6.* oc ere en Guds synderlige Aabenbaring / Som *Pharaonis* Drømme / huilcke *Ioseph* vdlagde / *Genes: 41. 26.* Som oc *Ioël* Prophet / *cap: 2. 28.* bekender / At Gud vil vdgiffue sin Aand offuer alt Kiød / Saa at de Eldste skulle haffue Drømme / oc de vnge Drenge Syner.

Offte sagde wi / Thi der komme oc mange Drømme aff Kiødelige Tancker / huilcke der ere saa forfengelige oc falske / at intet er mere wuiss / end de ere.

Der ere atskillige Meninger om denne Quindis Drøm / huor aff den skal haffue sin Aarsag oc Vdspring / Somme mener / at den er kommen aff Dieffuelen / at hand i saa Maade vilde forhindre Christi Død / (Ved huilcken / oc vdi huilcken / det Menniskelig Køn faaer deris Liff / effter

den Figur / der *Adam* soff / bleff *Eua* giort en leffuendis Quinde / *Genes: 2. 21.*) huilcket de beuise i saa Maade/ At denne Quinde / vaar en Hedniske Quinde / oc vdi Satans Rige / at Satan derfor skulde haffue brugt hende til / at forhindre Menniskens Salighed / Men denne Mening synis / at være alt for ringe.

Der ere andre / som giffue denne Aarsag / at denne Quindis Drøm skulde haffue sin Aarsag der aff / at Jøderne haffde om Dagen tilforn været hos *Pilatum*, deris Verdslig Offrighed / oc begæret hans Hielp oc Bistand / til at fange oc binde JEsum / Huilcket *Pilati* Hustru vel vaar vitterligt / oc derfor / som hendis Samuittighed gaff hende Vidne / at Jøderne forfulde JEsum aff Had / haffuer hun drømt om Natten/det som hun flitteligen om Dagen tilforn haffuer betenckt oc offueruejet/ som er / at JEsus vaar en wskyldig Mand.

Men huad endelig Aarsag der haffuer været til / ville wi lade bliffue her ved / at Gud Allmectigste haffuer / ved Jøder oc

Hedninger / Mand oc Quinde / opuackt Vidnisbyrd / som haffue vundet dette til vor store Trøst / at JEsus Christus er den wskyldig Mand.

Det Andet Stycke.

Det Andet Stycke / indeholder Jødernis Blindhed / i huilcken giffuis tilkende / Først / at de intet suare *Pilato*, som skælder dem for Løgnere / at de haffue sagt det om Christo / som huercken hand eller *Herodes* kunde finde / at være sandt.

Dernæst / at de forskiude Liffsens Første / oc vduelle oc begære en Manddraber oc Mørder / Oc giffue der met tilkende / at de ere selff saadanne / som den de vduelle / Thi det staar gierne / at *Absolon* vdueller *Achitophel* til Raadgiffuer oc Cantzeler / *2. Samuel: 15. 12.* Oc at Esau tager Jsmaels den Cananæers Daatter til Hustru / *Genes: 28. 9.* Oc at *Ananias* Raadslaer met *Saphira*, sin vnderfundig Hustru. *Actor: 5. 2.*

For det Tredie / at de begære / at hand skal Kaarsfeste Christum / huilcken hand

saa offte haffde sagt / at være en wskyldig Mand / Ja haffde bekend hannem for en Saliggiørere / som deris egen Maal lyder / (*IESVS*) oc saadan en Saliggiørere / som der vaar forordnet oc saluet (*CHRISTVS*) til at være Jødernis Konge.

For det Fierde / at de giffue slet ingen Aarsag for / huorfaare Christus skulde affliffuis / Men alleniste raabe end ydermere / oc sige / Kaarsfeste / Kaarsfeste hannem. Om denne Jødernis Raab oc Ondskaff spaade *Ieremias, cap: 12. 8.* Min Arffuedeel bleff mig lige som en brøllende Løwe i Skowen. Oc *Esaias, cap: 5. 7.* Hand bier effter Ræt / see / da er der Plaggeri / effter Retfærdighed / see / da er der Kæremaal.

Men maatte nogen sige / Huad haffuer dreffuet disse Jøder / at de haffue saa hadet oc forfuld JEsum / som aldrig haffuer ladet aff / at giøre dem Gaat / som hannem haffue giort Ont? *Matt: 5. 45.* Sandelig dette / at Christus haffuer sagt dennem Sanden / Oc fordi hand haffuer sagt dennem Sanden / forfølge de hannem /

Iohan: 8. 40. oc saa meget/ som mueligt er/ legge de Vind paa / at baade nederlegge hans Person oc hans gode Rycte.

Men huad ville wi sige? Huad kand der være mere / som strider imod it Christne Menniskis rætte Embede oc Kald? Thi Først foracter saadan Had oc Affuind / Guds hellige Naffns ære / som en rætsindig Christen bør for alting at adispøre oc forfremme / effter som den Første Guds Lows Taffle / *Deuter: 6. 5.* vdkræffuer / Huilcken Christus selff forklarer / *Matth: 22. 37.* met disse Ord / Du skalt elske Gud aff dit gantske Hierte/ aff gantske Siæl/ oc aff gantske Sind.

Dernæst er den tuert imod den Anden Guds Lows Taffle/ hues Sum er denne/ At wi skulle elske vor Næste / lige som oss selff. *Leuit: 19 18.*

Her hos vaar i Jøderne denne Aarsag / at de saae daglig JEsum / at bliffue affholden aff Folcket / for sin Predicken oc store Miraclels skyld / Oc de der offuer befryctede sig/ at skulle bliffue fornedrede/ oc i

Grunden aff de Romere ødeleggis / Som de oc selffuer tale / *Iohan: 11. 48.*

Denne slemme Last/som findis her i Jøderne/at de hade JEsum/fordi Guds Aand lader sig see krafftelig i hans Predicken oc Gierninger/skulle alle Guds Børn flittelig tage sig vare for/at den ene icke fortryder/at Gud giør vel imod den anden/ Men langt heller met Guds Mend glæde sig / naar de høre oc see / at Gud er krafftig hos deris Brødre / Saa giorde *Moses*, der det bleff hannem sagt/at *Eldad* oc *Medad* Propheterede vdi Guds Leyer / *Numer: 11. 26.* Saa giorde *Iohannes*, der hand hørde JEsum at være merckelig oc mere affholden aff Almuen/end hand vaar/ *Iohan: 3. 30.* Som oc tilforn er rørt. Oc sandelig / det befaler oss Apostelen/ *Rom: 12. 11.* at wi skulle glæde oss met de Glade. Oc ville wi oc ræt bekende/da giøre de sig selffuer stor Skade/ som fortryder en andens Velfærd/ thi *Paulus 1. Cor: 12. 7.* vidner / at alle de Gaffuer/som giffuis oc skenckis nogen aff Gud / skenckis oc giffuis til den gantske Menigheds Nytte oc Gode.

Den

Den Nittende Predicken.

IOhan. 19. 1. Da tog *Pilatus* JEsum / oc lod Hudstryge hannem. *Matth.* 27. 27. *etc.* Men Landsherrens Stridsmend toge JEsum til sig i Domhuset / oc forsamlede til hannem den gantske Skare. Oc de førde hannem aff / oc hengde en Purpur Kaabe om hannem / oc flættede en Torne Krone / oc sætte hende paa hans Hoffuet / oc it Rør i hans høyre Haand / oc bøyede Knæene for hannem / oc bespaattede hannem / (oc begynte at hilse hannem) oc sagde / Hil være du kiere Jøde Konge. *Iohan.* 19. 3. Oc de gaffue hannem Kind-

Kindhefte/ *Marc.* 15. 19. oc de spytte paa hannem/ oc toge Røret/oc sloge hans Hoffuet der met/ oc fulde paa Knæ/ oc tilbade hannem. *Iohan.* 19. 4. *etc.* Da gick *Pilatus* vd igen/ oc sagde til dem/ See/ ieg leder hannem hid vd til eder / at i skulde vide / at ieg finder ingen Skyld met hannem. Saa gick JEsus vd / oc bar Torne Kronen oc Purpur Klædet. Oc hand siger til dennem / See / huilcket Menniske. Der de ypperste Prester oc Tienere saae hannem / raabte de oc sagde / Kaarsfeste / Kaarsfeste hannem. *Pilatus* siger til dem / Tage i hannem hen / oc Kaarsfeste hannem / Thi ieg finder ingen Skyld met hannem. Joderne suarede hannem / Wi haffue en

Low / oc effter den Low skal hand dø / Thi hand haffuer giort sig selff til Guds Søn.

TVende Stycker ville wi til denne Textis Forklaring faaregiffue. Først/ om disse atskillige Bespaattelse oc Forhaanelse/ som Christus lider aff Landsherrens Tienere i Domhuset. For det Andet/ ville wi acte det ny Klagemaal / som Jøderne føre imod JEsum / at de sige / hand haffuer giort sig selff til Guds Søn.

Det Første Stycke.

Huad disse Bespaattelse oc Forhaanelse ere at ansee/ haffue wi disse Trende Stycker aff Texten at acte. 1. Stæden/ huor de skee. 2. Huad atskillige Bespaattelse oc Foractelse de bære paa Christum. 3. Huorledis *Pilatus* bruger disse Forhaanelse til at løs giffue Christum.

1. Da toge Landsherrens Stridsmend JEsum til sig i Domhuset.

huset. At Landsknectene oc Jøderne tage Jæsum ind i Domhuset / (Som er den Stæd / huor Guderne haffue loffuet sig selffuer / at ville sidde ved sine Tienere / oc høre Dom oc Rættergang/ *Deuter : 16. 20. Sapient: 6. 3.*) oc der bedriffue deris Skalckhed met hannem / der met giffuis tilkende Verdens Blindhed / som sætter Briller paa Gud / i det de tage den Fattige oc Wskyldige offte i lønlige oc hemmelige Stæder / oc pine oc plage hannem der lønlig / huilcket de skamme sig ved / at giøre aabenbarlig i Folckis Nærueréelse / Saa gick det tilforn paa Bispegaarden met Christo / Saa gaar det oc nu til her paa Domhuset met hannem / Saa at Lemmerne haffue sig icke at forundre/om Verdens Børn handle i lige maade met dennem. *Matth : 10. 25.*

Dernæst see wi ocsaa / at Satan oc hans Rigis Vndersaatte / ere icke wens met sig selff / *Luc: 11. 18.* Men huadsomheldst den ene begærer / det necter icke den anden / Som wi her see i de Wgudelige

Pha-

Phariseer oc denne Hedning *Pilato*, Huor om Propheten *Micheas* merckeligen taler/ Huad Førsten vil/ det siger Dommeren/at hand skal giøre hannem en Tieniste igen. *Mich: 7. 3.*

2. Huad de Bespaattelse ere anrørendis/ som Christus lider paa Domhuset/ opregne de hellige Euangelister besynderlig Ti slags. 1. At de føre hannem aff hans egne Klæder. 2. De Hudstryge hannem. 3. De hengde en Purpur Kaabe om hannem. 4. De Krone hannem met Torne. 5. De faae hannem it Rør i sin høyre Haand. 6. De bøye Knæene spaattelig for hannem. 7. De slaer hannem i Ansictet. 8. De slaer hans Hoffuet met Røret. 9. De spytte paa hannem. 10. De spaattelig hilse hannem en Konning.

1. At de føre hannem aff sine egne Klæder/ vaar Aarsag hos Jøderne/ oc hos Gud. Hos Jøderne vaar denne Aarsag/ at de vilde (som her effterfølger/) nu strax Hudstryge hannem. Hos Gud vaar Aarsag/ at hans Søn skulde met sin saligheds Kior-

Kiortel oc Klædebon / *Esa: 61. 10.* Klæde de nøgne Adams Børn/ *Genes: 3. 10.* som flye til JEsum oc hans Retfærdighed/ Som oc *Paulus* klarligen lærer oss / *2. Corinth: 8. 9.* J vide vor HErris JEsu Christi Naade / at alligeuel hand er Rig/ saa bleff hand dog fattig for eders skyld / Paa det i skulde bliffue rige formedelst hans Fattigdom.

2. At de Hudstryge hannem / det skeer effter som de helige Propheter spaaet haffde / paa det / at wi skulde bliffue helbrede ved hans Saar/ *Esa: 53. 5.* Oc at Dauids Hus oc Borgerne i Jerusalem kand haffue en fri aaben Kilde imod Synd oc Wreenhed/ *Zachar: 13. 1.* Huilcket *Iohannes* ocsaa paaminder / der hand siger/ JEsu Christi/ Guds Søns Blod / renser oss aff alle Synder. *1. Iohan: 1. 7.*

3. At de kaste en Purpur Kaabe offuer JEsu Blodige Legeme / der met opfyldis den Figur *Numer: 4. 5. etc.* i det Skarlagens Tecke / som *Aaron* oc hans Sønner skulde suøbe Pactens Arck vdi / oc hendis Helligdom / Thi *Paulus* oc vidner/ *Ebre: 9. 11.* Ar-

9. 11. Arcken at betyde JEsum selffuer. Oc til de Colosser / 2. 3. bekender hand / at alle Guds Visdoms oc Kendelsis Liggendefæ ligger skiulte i Christo.

4. At de Kroner hannem met Torne / der met opfyldis den Figur vdi den Buck / som *Abraham* saae henge ved sine Horne i Tornene / der hand bleff forbudet / at slacte sin Søn *Isaac, Genes: 22. 13.* Dernæst opfyldis her det / som den Torne Busk betyde / som *Moses* saae brende / oc dog icke forbrende. *Exod: 3. 2. etc.*

Her hos Tornekronis Christus aff Jøderne / at de der met ville giffue tilkende / at Christi Rige vaar it foracteligt Rige / Lige som Torne Krone er en foractelige Krone / imod en Guld Krone / som denne Verdens Konger Kronis met / Saa holdis oc Christi Rige / aff de Ugudelige / it foracteligt Rige / imod denne Verdens Rige oc Herlighed.

5. At de giffue hannem it Rør i sin høyre Haand / giffue de oc tilkende / at de acte hans Regimente oc Scepter icke an-

derledis / end som it brodet Rør / huilcket / der som nogen vil helde sig op til / da brøster det / oc skader en / oc hielper hannem icke. Effter huilcken Mening *Pharaonis* Macť er lignet ved en Rør Kæp. *Ezechiel: 29. 6. Esa: 36. 6.*

6. At de bøye Knæ for hannem / det giøre de til Bespaattelse oc Forhaanelse / oc icke effter Apostelens Vnderuisning / *Philip: 2. 9. etc.* At alle deris Knæ / som ere i Himmelen oc paa Jorden / oc vnder Jorden / skulle bøye sig for hannem / oc at alle Tunger skulle bekende hannem en HErre / til Gud Faders ære.

7. At de sla hannem paa Munden / giffue de tilkende / i huad Mening de haffue Tornekronet hannem / giffuet hannem Scepter i Haanden / oc bøyet deris Knæ for hannem / Som er / at de der met ville bespaatte oc forhaane hannem / oc hans Rige oc Regimente / oc altid at ville imodstaa oc vndertrycke det.

8. At de sla hannem paa Hoffuedet met det Rør / som de haffde giffuet hannem

nem i Haanden / der met ville de giffue tilkende / at de ville til intet giøre hans Rige oc Regimente / Oc lige som de nu sla Tornene sønder / som sit de i Kronen paa hans Hoffuet / Saa ville de nederbryde hans Rige oc Kongelige Krone.

9. At de bespytte hannem / giffue de tilkende / at de acte hannem / som det Allerskendeligste oc Allerforacteligste / som kand sees for Menniskens Oyen / huilcket mand vender ocsaa Oyne oc Ansict fra.

10. At de hilse hannem Jøde Konge / giffue de tilkende / at de nu næsten ere komne met hannem / saa langt / som de gierne vilde / Som er / at hans Rige oc Mact er aldelis actet / hos Jøderne oc Hedninge / for en Bespaattelse oc Forhaanelse / Huilcket oc *Paulus* bekender / *1. Corinth: 1. 23.* at hand oc de andre hellige Apostle / predicke den Kaarsfeste Christum / som er Jøderne en Forargelse / oc Grækerne en Daarlighed.

Disse mangfoldige Forhaanelse oc Bespaattelse / som Christus haffuer lidt oc vdstaaet / haffue wi saa forgiffuet / Icke at wi

nu skulle sørge offuer JEsum / som wi tro at være ophøyet til ære oc Herlighed / *Philip: 2.9.* Icke heller / at wi ville der met komme noget blødhiertigt Menniske til / at græde oc hyle offuer JEsu Christi hellige Vunder oc Saar / Men det haffue wi giort / Først / at wi ville at huer Menniske skal speyle sig her i Christo / oc see Syndens Slemhed for vor HERRE / huilcken der saadant fortient haffuer / som Christus her lider.

Dernæst / at wi ville hine haardnackede Menniske oc Spaattemulere / som i denne Verden foracte Helffuede oc hendis Pine / oc mene intet saadant dennem for at staa / at de skulde see oc kende her i Christo / huad de haffue endelig at vente effter dette Liff / som er lige saadant / oc wsigelig værre Pine / oc det vdi all Euighed / Som *Paulus* klarlig lærer / *Ebre: 10. 26. etc.* huor hand saa siger / Der som wi synde fortrædelig / effter wi haffue anammet Sandheds Bekendelse / da haffue wi fremdelis icke andet Offer mere for Synden / Men en gruselig

For-

Fornentelse effter Dommen / oc den nidkiere Ild / som skal fortære de Genstridige. Thi naar nogen bryder *Mose* Low / da skal hand dø vden Barmhiertighed / formedelst To eller Tre Vidne / *Deuter: 17.* Huor meget værre Straff mene i / at den skal fortiene / som traader Guds Søn met Fødder / oc acter Testamentens Blod / at være wreent / formedelst huilcket hand er helliget / oc beskemmer Naadens Aand?

Her hos / paa det at wi kunde see Gud Faders oc Guds enbaarne Søns store oc wrandsagelige Kierlighed oc Elskelighed / som haffuer saa elsket oss / at Faderen icke haffuer sparet Sønnen / *Iohan: 3. 16.* Icke heller / at Sønnen haffuer actet sin Guddommelige ære / Men haffuer fornædret sig / oc vndergiffuet sig saadan ælendighed / *Philip: 2. 7.* Huilcket wi skulle flittelig oc altid offuerueye / at Guds Søn haffuer der met giffuet sin Kierlighed tilkende / at hand haffuer elsket oss saa / at hand er død for vore Synder / der wi endnu vaare Syndere. *Roman: 5. 8. 1. Iohan: 3. 16.*

For det Fierde/ at wi daglige/ ja altid/ skulle ihukomme/ at alle Guds Forløffter/ Figurer oc Lignelser/ som skede i det gamle Testamente/ de ere allesammen opfylte i JEsu Christo/ Huorfaare *Iohannes, cap: 1. 17.* bekender/ at Naade oc Sandhed er giffuet ved JEsum Christum.

Her skal vnge Folck vel giffue act paa/ at her er icke nogen Wenlighed imellem de hellige Euangelister/ *Matthæum, Marcum* oc *Iohannem*, som beskriffuer Tiden atskillige/ paa huilcken disse Forhaanelser haffue sig tildraget/ Thi der ere atskillige Aarsager hos dennem/ i samme Tids Beskriffnelse/ saa at *Matthæus* oc *Marcus* scriffue samme Bespaattelse/ lige som de skulle haffue sig tildraget/ siden Christus vaar fordømt aff *Pilato*, Oc det giøre de for Tuende Aarsagers skyld/ Først fordisaa/ at de fare frem i Jødernis Raabs oc Skrigs Beskriffuelse/ at *Pilatus* skulde Kaarsfeste JEsum. Dernæst fordisaa/ at det løse Folck haffuer igentaget deris bespaattelige Ord oc Forhaanelse/ imod Christum/ der hand nu er

nu er dømt til Døde / Huilcke de tilforne brugte / der de Hudflætte oc Tornekronede hannem.

Men *Iohannes* vdi sin Beschriffuelse / indfører samme Forhaanelse oc Bespaattelse / Hudflætning oc Tornekronelse / førend Christus bleff fordømt aff *Pilato* til Døde. Oc sandelige / saa er Tiden ræt at forstaa / som *Iohannes* haffuer screffuet / Thi *Iohannes* vidner / at *Pilatus* haffuer giffuet JEsum til saadan Pinactighed / Tornekronelse / Hudflættelse oc Forhaanelse / for den endelige Sags skyld / at hand met saadan Pinactighed vilde stille Jødernis Vrede oc Forsæt / at JEsus icke skulde bliffue fordømt til Kaarssens Galie / Huilcket lættelig kand befattis her aff / at *Pilatus* tager JEsum ved Haanden / der hand er nu saa ælendige Tornekronet oc Hudslæt / oc fører hannem vd for Folcket / oc siger til dennem / See / huilcket Menniske. Saa skal nu ingen mene / at JEsus er To gange Tornekronet oc Hudstruget vnder *Pilato*, Thi JEsus gaar ind igen paa Domhuset /

met den samme Torne Krone / oc det samme Purpur Klæde / som hand haffde paa / der hand gick vd met *Pilato* til Jøderne / Men dog / der hand kommer ind / lider hand bespaattelige Ord oc Tale / som tilforn.

3. **Da gick *Pilatus* vd igen / oc sagde til dem / Seer / ieg leder hannem hid vd til eder / at i skulle vide / at ieg finder ingen Skyld met hannem.** Disse Ord giffue oss nu tilkende / i huad Mening den Hedning *Pilatus* haffde offueranttuordet Jøderne oc Landsknectene JEsum til at bespaatte oc forhaane / Som vaar / at hand i saa maade kunde løs giffue JEsum / Oc derfor siger hand nu til dennem / See / saa ynckelig haffuer ieg ladet fare met hannem / enddog ieg finder aldelis ingen Skyld i hannem / eder til Vilie oc Tieniste / Saa lader hannem derfor nu bliffue / effterdi i icke heller finder Skyld i hannem. Saa see wi da i denne *Pilati* Vndskyldning / Dauids Spaadom at

være fuldkommen/ *Psalm: 17. 3.* Du rand-
sager mig/ oc finder intet.

Saa gick JEsus vd / oc bar en
Torne Krone oc Purpur Klæde/
Oc *Pilatus* siger til dem/ See/ huil-
cket Menniske. Effter at *Pilatus* haffuer
nu bedet Jøderne/ at de skulde lade JEsum
fare/ effterdi hand er saa offuermaadig ilde
handlet met aff Stridsmendene/ oc faaer
dog icke Bøn met dennem / saa leder hand
JEsum vd til dennem / i denne ælendige
Gestalt / Hudflæt/ Tornekronet / oc met
det røde Purpur Klæde / som vaar kast off-
uer JEsu blodige Legeme / oc beder den-
nem / at de skulle see oc skue hannem / om
noget Menniske aff Verdens Begyndelse
er seet eller hørt / saa jammerlig oc ælendig
at være plaget / vden all Skyld oc Brøde
i nogen Maade / Huilcken Mening hand
befatter met dette Ord / der hand siger
til Jøderne / See / huilcket Menniske.
Disse *Pilati* Ord haffuer Konning *Salo-
mon* spaaet om vdi sin høye Sang/ *cap: 3.*

 11. met

11. met disse Ord / I Zions Døttre / gaar vd/ oc seer Konning *Salomon* met den Krone / som hans Moder Kronede hannem met / paa hans Bryllups Dag / oc paa hans Hiertis Glædis Dag.

Der de ypperste Prester oc Tienere saae hannem/ raabte de oc sagde/ Kaarsfeste / Kaarsfeste hannem. Først see wi her / huad Gudfryctighed oc Metynck der findis vdi disse Phariseer oc ypperste Prester / som skulde være Guds egen Folck / Som er / at *Pilatus* den Hedning kand haffue større Metynck offuer JEsum/ end de haffue / Om huilcken Jødernis Haardhiertighed *Ieremias* spaaet haffde / *cap: 10. 21.* Hyrderne ere bleffne til Daarer/ oc skøtte intet om HERREN.

Da sagde *Pilatus* til dennem/ Tage i hannem hen / oc Kaarsfester hannem / Thi ieg finder ingen Skyld i hannem. Disse Ord giffue endnu tilkende / at *Pilatus* staar i sit gode

Forsøt / til at forsuare JEsum / Oc derfor siger hand bespaattelig til Jøderne / Tage i hannem hen /. Som hand vilde saa sige / Jeg vil ingenlunde være eders Jabroder / oc fordømme den / som ieg veed i min Samvittighed / at i aff Had oc Affuind / oc icke for nogen Synd skyld / haffuer ført mig paa. Huor aff alle Christen Øffrighed bør endnu at lære / at de ansee mere deris gode Samuittighed / oc deris høye oc hellige Kald oc Embede / som de haffue aff Gud selffuer / *Roman: 13. 1.* end de ansee noget Menniskis wbluelig Begæring / Thi det bør altid at staa wryggelig hos alle Christne / at wi bør mere at atlyde Gud end Menniskens. *Actor: 4. 19.*

Det Andet Stycke.

Jøderne suarede hannem / Wi haffue en Low / oc effter den Low skal hand dø / Thi hand haffuer giort sig selff til Guds Søn. Her til haffue wi forhandlet det største Stycke /

som

som vaar om de mangfoldige Bespaattelse / som Christo ere vederfaret / paa huad Stæd / huorledis de ere skede / oc til huad Ende *Pilatus* dennem vend haffuer. Følger nu effter det Andet Stycke / som er Jødernis ny Klagemaal/ huilcket de nu først angiffue for *Pilato*, at JEsus haffuer bekend sig for Guds Søn.

Om dette ville wi disse Trende Stycker acte/ 1. Huorfaare de saa lenge tie dette Klagemaal. 2. Huad Lowe dem synis/ at Christus haffuer sagt imod. 3. Aff huad Aarsag de haffue taget dette Klagemaal.

1. Jøderne her til / aff deris Menniskelig Snildhed oc Vnderfundighed / icke haffue vilde faaregiffuet eller sagt *Pilato* den rætte Aarsag / huorfor de haffue fordømt Christum i deris Prestemode / Som vaar/ at hand haffde bekend sig at være Guds Søn/ Huilcket de giorde fordisaa/ at de vel viste / at den Hedning *Pilatus* skulde lade sig forskræcke / oc icke skulde torde fordriste sig lættelig / at giøre den noget/ som bekender sig en Guds Søn at være / Oc besyn-
derlig

derlig/ der som hand lod forfare hos Almuen om Christi Predicken oc Miracle/ met huilcke hand haffde beuijst sig Guds Søn at være/ da skulde hand ingenlunde vilde haffue met Christo at bestille/ Oc derfor haffue de her til faaregiffuet Landsherren denne Løgn/ at Christus skulde vilde staaet effter/ at være Jøde Konge. Men nu/ efterdi *Pilatus* finder i Sandhed Sagen icke saa at være/ oc derfaare felder dennem for Løgnere/ Saa nødis de nu til/ at giffue dette ny Klagemaal for/ at Christus er Guds Søn. Icke saa at forstaa/ at hand skulde være Guds Søn/ effter den Mening/ som de hellige Engle kaldis Guds Børn/ *Iob: 1. 6.* Icke heller som Konger oc Førster/ oc alle rætsindige Dommere/ kaldis den Høyeste Guds Børn/ *Psalm: 82. 6.* Icke heller som alle tro Christne/ *Genes: 6. 2.* kaldis Guds Børn/ Men aff Guds egen Natur oc Værelse/ som skulle sidde til Kraftens høyre Haand/ i lige Mact met Faderen.

2. Wi haffue en Low/ oc effter den Low skal hand dø/ Thi hand

haffuer giort sig selff til Guds Søn. Jøderne / som anklagede Christum/ oc vilde affliffue hannem/ fordi hand haffde bekend sig at være Guds Søn / synis at see hen til de Lowe / som Gud haffde giffuet imod Affgudsdyrckere oc Guds Bespaattere / *Exod: 22. 18. etc.* Du skalt icke lade Traaldkoner leffue/ Huo som offrer til Guder / vden alleniste til HERREN/ hand skal være forbandet. *Deuter: 13. 1. etc.* Der som nogen Prophete staar op iblant eder / oc giør noget Tegn eller Vnderligt/ oc vil vende eder til / at efterfølge andre Guder / som i icke kende / da skulle i icke lyde hannem/ eller effterfølge hannem/ Men den Prophete skal dø/ fordi at hand vilde vende eder fra HERREN eders Gud. *Leuit: 24. 16. etc.* Huilcken som bander eller Laster HERRENS Naffn / hand skal visselig dø.

Disse Lowe tale klarlige om Affgudsdyrckere / falske Propheter oc Guds Bespaattere / Huorfaare de ingenlunde kand hen-

henføris imod Christum / som er selffuer Guds enbaarne Søn / oc den sande Prophete / *Deuter: 18. 15. etc.* huilcken Gud Fader ved Jordans Flod haffde befalet alle Menniske at høre / *Matth: 17. 5.* Som oc vdi alle sine Gierninger søgte sin Himmelske Faders ære oc Vilie. *Iohan: 5. 30.*

3. Huad Aarsag Jøderne haffue haffe til / at de sige / at Christus haffuer bekend sig at være Guds Søn / kand wi læse i Besynderlighed hos *Iohannem, 5. 17. etc.* huor hand saa taler / Min Fader arbeider hid indtil / oc ieg arbeider ocsaa. Huilcke Ord Jøderne forstode / (som *Iohannes* scriffuer) at Christus bekende sig at være Guds Søn / oc giorde sig Gud lig / Oc derfaare mene hannem at tale spaattelige Ord imod Gud / oc siger sig at haffue Low oc Ræt til / at affliffue hannem / som en Løgnere oc Guds Bespaattere / som der siger sig at være Gud / oc er dog it ælendigt Menniske.

Huor høyligen Jøderne haffue faret vild i denne deris Mening / oc huor blinde

de haffue været / kand wi her see / at de her slæt forglemmer / at *Meßias*, som dennem vaar forloffuet/ der skulde være Konge paa Zions Bierg/ skulde icke allene være Guds Søn / *Psalm: 2. 7.* Men ocsaa Dauids Sæd / *2. Samuel: 7.* oc it sandt Menniske/ vnder en Person / Huilcket de her forglemme / oc see allene til Christi Legemlig Gestalt / oc foractelige Vilkaar / oc icke ocsaa giffue act paa hans Gierninger oc Mirackle/ huilcke der nocksom vunde om hannem/ at hand vaar Guds Søn aff Himmerigis Rige / Som hand oc selffuer viser dem til sine Gierninger / oc beder dem / at de skulle kende aff hans Gierninger/ at hand er den forloffuede *Meßias*, om huilcken *Moses* haffde screffuet. *Iohan: 5. 46.*

Oc denne deris Blindhed henge de saa hart ved/ at de glemme at randsage Scrifften/ huad Sandt eller Løgn vaar.

Denne Jødernis Fremfusenhed skulle alle Christne vel tage sig vare for / at de icke lætferdelig dømme om nogen Ting/ Men at de langt heller efftersølge de Borgere i

Beræa, om huilcke *Paulus* vidner/ *Actor*: 17. 10. *etc.* at de haffue met allerstørste Veluillighed anammet Apostlernis Lærdom / oc daglige randsaget i Scrifften/ om det haffde sig saa.

Den Tiuende Predicken.

IOhan. 19. 8. *etc.* Der *Pilatus* hørde det Ord/ fryctede hand sig end mere/ oc hand gick ind igen i Domhuset / oc siger til JEsum / Hueden est du? Men JEsus gaff hannem intet Suar. Da sagde *Pilatus* til hannem/ Taler du icke met mig? Veedst du icke / at ieg haffuer Mact / at Kaarsfeste dig / oc at ieg haffuer Mact / at giffue dig løs? JEsus suarede / Du haffde ingen Mact

offuer mig / der som hun icke vaar giffuen dig her offuen ned / Derfor den som antuordede mig dig / hand haffuer større Synd. Der effter tenckte *Pilatus* paa / huorledis hand kunde lade hannem løs / Men Jøderne raabte / oc sagde / Lader du denne løs / da est du icke Keyserens Ven / Thi huo sig giør til Konge / hand er imod Keyseren. Der *Pilatus* hørde det Ord / ledde hand JEsum vd / oc sætte sig paa Domstolen / paa den Stæd / som kaldis Steenlagt / Men paa Ebraiske *Gabbatha*. Oc det vaar Beredelsens Dag i Paaske / ved den Siette Time / oc hand siger til Jøderne / Seer / det er eders Konge. Men de raabte / Bort / bort met hannem /

Kaarsfeste hannem. *Pilatus* siger til dem / Skal ieg Kaarsfeste eders Konge? De ypperste Prester suarede / Wi haffue ingen Konge / uden Keyseren. *Matth.* 27. 24. Der *Pilatus* saae / at hand beskaffede intet / Men at der bleff it meget større Bulder / *Marc.* 15. 15. hand vilde dog giøre Folcket Fyllest / *Luc.* 23. 24. Oc *Pilatus* dømde / at deris Begæring skulde ske. *Matth.* 27. 24. *etc.* Da tog hand Vand / oc toede Henderne for Folcket / oc sagde / Jeg er wskyldig i denne Retfærdigis Blod / Seer i til. Da suarede det gantske Folck / oc sagde / Hans Blod komme offuer oss oc offuer vore Børn. Da gaff hand dem *Barabbam* løs / *Luc.* 23. 25. som vaar

kast i Fengsel/ for Oprør oc Mord skyld / om huilcken de bade/ *Matth.* 27. 26. Men JEsum lod hand Hudstryge oc bespaatte/ *Luc.* 23. 25. oc fick hannem hen effter deris Vilie/ *Matth.* 27. 26. at hand skulde Kaarsfestis.

TVende Stycker ville wi aff denne oplæste Text faaregiffue. Først/ ville wi tale om denne sidste Rættergang / som *Pilatus* holder paa JEsu vegne imod Jøderne / vdi huicken hand Først flittelig taler met JEsu / om det ny Klagemaal/ som de haffdeført for hannem / at Christus skulde haffue bekend sig for Guds Søn. Dernæst staar hand Jøderne haardelig imod / oc bekender / at de endnu / som tilforn/ liwe for hannem paa JEsum. For det Andet/ ville wi høre/ huorledis hand met Tegn oc Ord vndskylder sig / at hand icke for nogen Synds skyld dømmer JEsum/Men allene tilstæder hannem at Kaarsfestis / for deris wbluelige raaben skyld.

Det Første Stycke.

Udi dette Første Stycke haffue wi disse Trende smaa Puncter at acte/ 1. Aarsagen/ huorfor Christus oc *Pilatus* komme tilsammen igen paa Domhuset. 2. Huad deris Samtale haffuer været. 3. Huorledis *Pilatus* bliffuer oprørt/ at hand lader sig aff samme Samtale beuege/ at hand findis flitteligere der effter/ end som tilforn/ at løs giffue JEsum.

1. Aarsagen/ huorfor *Pilatus* tager JEsum i Besynderlighed ind paa Raadhuset/ oc giffuer sig paa ny i venlig Tale met hannem/ vaar Jødernis ny Klagemaal/ som de førde/ at Christus haffde bekend sig/ at være Guds Søn/ Huilcket der *Pilatus* hørde/ (siger *Iohannes,* frycter hand sig mere/ end som tilforn. Saa at wi see her/ at det hender Phariseerne/ lige som de fryctede/ at *Pilatus* skulde forfærdis/ at giøre JEsu noget/ naar hand hørde/ at hand vaar Guds Søn. Aff dette haffue wi at lære/ at de Ugudeligis Samuittighed/

som giffuer dennem Vidne om deris Ondskaff oc hendis Fruct / er aldelis Guds Vidnisbyrd / som vidner i deris Hierter / at efftersdi de giøre imod hans Low oc Befalning / saa skal det oc visselig vederfaris dennem / det som de frycter for i Samuittigheden / vden Tro oc Kierlighed / som er / Guds Vrede oc den euige Fordømmelse / Huorfor *Salomon* siger / *Prouerb: 10. 24.* Det som den Vgudelige frycter for / skal hannem vederfaris oc møde.

2. Da gick *Pilatus* ind igen i Domhuset til JEsum / oc siger til hannem / Hueden est du? Effter at *Pilatus* hører / at Christus er en Guds Søn / da befrycter hand sig høyligen / fordi at hand haffde saa wskyldelige antuordet JEsum Krigsknectene / som hannem haffde Hudstruget / Tornekronet / bespaattet oc forhaanet paa det høyeste / Oc derfor vden all Forsømmelse skynder sig snarlig ind til JEsum / at hand kand faa at vide / huilcken aff Hedningernis Guder der vaar Christi

Fader / oc siger derfor til hannem / Hueden est du? Som *Pilatus* vilde sige / Christe / sige mig frilig vd / om du est icke *Iouis* Søn / som de Cretenser tilbeder? Eller du est *Veneris*, som de *Papij* dyrcker? Eller du est *Mineruæ*, som er hos de Athenienser?

Aff denne *Pilati* Fryct / som hand her haffuer / fordi hand haffuer Hudstruget en Guds Søn / effter sin Hedniske Vijs at tale / haffue wi at see / at Hedningene haffne høyligere fryctet for deris Guder / som vaare falske Guder / end som mange aff Verdens Børn fryter for den leffuende Gud / Thi Hedningene befryctede sig høyligen / som *Pilati* Exempel vidner / at giøre Gudernis Børn noget Ont / Men denne Verdens Børn frycter sig slæt intet / at Hudstryge oc Tornekrone den Allerhøyestis Børn / i det de tage fra dennem / icke alleniste Gods oc Pendinge / men ocsaa Blod oc Liff / oc mene dog der offuer / aldelis ingen Straff dennem at skulde paakomme. Men de samme skulle vide / at saa sandt som Gud er Gud / da skal hand hæffne

ne sig offuer sine Fiender / Som hand oc selffuer taler / *Esa: 1. 24.* Jeg skal trøste mig ved mine Fiender / oc hæffne mig ved mine Modstandere. Saa haffuer derfor ingen at mene om Gud andet / end at hand jo vel kand hæffne sig offuer sine oc sine Børns Fiender / Som *Ioas, Gedeonis* Fader / talede spaattelig / (oc dog Christelig /) om Baal / (hues Altere hans Søn *Gedeon,* met sine Lunde / haffde hemmelig om Natten nedbrudet oc opbrend /) der hand siger til Ephrons Borgere / Huo som der strider for Baal / hand skal dø inden Morgen / Thi er Baal Gud / da hæffne hand sig selffuer / offuer den / som hans Altere oc Lunde haffuer forstørret. *Iudic: 6. 30. etc.*

Men JEsus gaff hannem intet Suar. Christus tier stille / oc suarer *Pilato* intet / Først / for den Sags skyld / at Christus icke vaar der kommen til at forsuare sig / som den der vilde løs / Men hand lader sig finde her langt heller / at opfylde det / som Propheten *Esaias, 53. 7.* spaaet haff-

haffde / Som er / at hand icke oplod sin Mund / Men at hand tier stille / lige som det Lam / der ledis til Slacterbencken. Dernæst / fordi Christus vel viste / at haffde hand opladt sin Guddommelig Mund / oc bekend den for sin Fader / som skabt haffde Himmel oc Jord / oc alle Creatur / da haffde *Pilatus* bespaattet oc forhaanet hannem / at hand vilde saadant sige / efterdi hand vaar saa ælendig oc foractelig for Menniskens Øyen.

Her aff haffue wi at lære / at enddog wi skal altid være redebon / at suare dennem / som oss tiltaler / om vor Christelig Bekendelse / *1. Pet: 3. 15.* oc icke i nogen maade neete Gud vor Himmelske Fader / for nogen Menniske / *Matth: 10. 32.* Saa bør oss dog at acte / at wi icke kaste Pærler for Suin / eller Helligdommen for Hunde. *Matth: 7. 6.* Saa haffue wi nu offte hørt / at Christus / naar hans Fiender haffue adtspurt hannem / aff it ont Forsæt / da haffuer hand tiet stille / Men naarsomheldst Faderens ære anrørdis / da haffuer

hand frimodig/ foruden all Fryct oc Fare/ bekend huad Sandhed vaar / oc baade trøstet oc straffet / Huilcket wi bør oc at legge Vind paa/ at efterfølge/ effter som all den hellige Scrifft er nyttelig til Lærdom / til Straff/ til Forbedring/ til Vnderuisning. *2. Timoth: 3. 16.*

Pilatus siger til hannem/ Taler du icke met mig? Veedst du icke/ at ieg haffuer Mact/ at Kaarsfeste dig/ oc at ieg haffuer Mact/at giffue dig løs? Vist er det / at *Pilatus* kunde vel met en god Samuittighed giffuet JEsum løs / oc befrie hannem fra Jødernis blodige Forsæt / lige som *Lysias* befride S. Pouel fra de oprørske Jøders Hender/ *Actor: 21. 32.* Men sandelig / hand haffde ingen Mact til / at Kaarsfeste JEsum/ Thi Lowen er icke giffuen for den Retfærdige / Men for deris Skyld / som foracter Lowen / oc icke ville være hende lydige. *1. Timoth: 1. 9.* Saa bescriffuer *Pilatus* oss gantske merckelig/ met disse Ord / Jeg haffuer

ner Mact / at Kaarsfeste dig / denne Verdens Børns Hiertelaw / som mener sig / at maa giøre huad dennem synis selffuer gaat / for den Sags skyld / at de see at Gud haffuer efftерladet det Menniskelig Køn at det kand giøre ont / oc omkomme sin Næste / oc dog offte vndgaa Menniskens Straff.

JEsus suarede / Du haffde ingen Mact offuer mig / der som hun icke vaar giffuen dig her offuen ned. Vdi dette sin Gensuar lærer Christus / Først / Huor aff all Verdslig Mact oc Myndighed er. For det Andet / Giffuer hand tilkende / huor langt samme Mact strecker sig. For det Tredie / At de / som misbruger samme deris Mact / skulle ingenlunde vndgaa deris Straff / enddog de vndgaar Menniskens Straff.

I. Met disse Tuende Ord / som Christus her bruger / Offuen ned / paaminder hand oss / at all Mact oc Myndighed / som er iblant Menniskene / (Huad heller de haffue bekommet den Arffuelig / eller ocsaa

aff

aff Vdkaarelse/ eller ocsaa i andre Lowlige Maade/) kand icke tilscriffuis / at være kommen / enten aff nogen Slumpelycke/ Eller oc aff Planeternis Vdrettelse / Eller aff Menniskens egen Fortieniste/eller store Bedrifft / Men de maa det alle bekende/ at de haffue faaet den aff hannem allene/ ved huilcken Kongerne regære / *Prouerb: 8. 15.* Ja aff den Gud / som er saadan en retfærdig Dommer / der nedtrycker den ene / oc ophøyer den anden/ *Psalm: 75. 8.* Huilcket oc alle Christne Konger bekende / met denne deris Titel / som de lade scriffue i deris Breffue / Wi N. den Anden met Guds Naade/ etc. N. Konning/etc. Huilcket den vise Konning *Salomon*, *Sapient: 6. 2. etc.* klarlig lærer / oc paaminder alle Konger/ met disse Ord/ Hører nu i Konger/oc mercker/ Lærer i Dommere paa Jorden. Tager til Øren / i som regære offuer mange/ i som ophøyer eder offuer Folckene / Thi eder er Øffrigheden giffuen aff HERREN/ oc Mact aff den Høyeste/ huilcken som skal spøre/ huorledis i handle/ oc randsage

sage / huad i skicke. Oc *Paulus* det samme giffuer tilkende / *Roman: 13. 1.* Der er icke Øffrighed/ vden aff Gud.

Dernæst paaminder dette Ord / Offuen ned/ alle Øffrigheds Mend / at end-dog de ere her/ de Øffuerste i Verden/ Saa haffue de dog en HERRE / huilcken som endelig vil kalde dennem til Regnskaff i sin Tid / *Luc: 16. 2. etc.* Huilcket oc Dauid paaminder / *Psalm: 82. 6. etc.* Jeg haffuer vel sagt / J ere Guder/ oc allesammen den Høyestis Børn/ Men i skulle dø som Men-nisken / oc som en aff Førsterne gaa til Grunde. *Psalm: 76. 13.* HERREN borttager Førsternis Mod / oc er forfærlig iblant Kongerne paa Jorden. Huo dette icke acter / hand maa befrycte sig/ at det skal gaa met hannem / som det gick met *Pharao-ne, Exod: 14. Sennacherib, 2. Reg: 19. 37. Esa: 37. 38. Nebucadnezar, Daniel: 4. 28. Antiocho* den Store / *1. Maccab: 6. 16. Achab, 1. Reg: 22. 38.* oc met mange andre Vgudelige.

End-

Enddog det er vist / at her vdi Almindelighed talis om Verdslige Øffrigheds Mact / at den er aff Gud / Saa er det dog oc vist / at ingen Mact / huor ringe den er / er jo aff den samme Gud / *Roman: 13. 1.* Huofor at alle Husbonder oc Hustruer bør oc saa vel at betencke sig / huorledis at de bruge denne deris Mact offuer deris Tiund / at de icke selffuer opuecker Guds Vrede oc Straff offuer sig / Thi den Gud / som oplod Balaams Asens Mund / til at straffe sin Herre / som giorde sig offueruold / *Num: 22.28.* Hand skal oc i sin Tid selffuer oplade sin Mund / oc sætte deris Vgudelighed oc Tyranske Hierte / som de beuise imod samme deris Tiund / for deris Øyne / Thi haffuer Gud befalet / at Asenet skal huile paa Sabbats Dagen / *Deuter: 5. 14.* Dislige ste at mand skal icke binde Munden til paa den Oxe som tærsker / *Deuter.: 25. 4.* Da vil jo Gud meget mere / at Drenge oc Piger / som ere skabte effter hans Billede / *Genes: 1. 26.* skal haffue Naturlig Nattis Huile / oc det nødtørfftige Brød for deris arbey-

arbeyde. Dernæst bør ocsaa alle Danemend vel at betencke / at enddog de ere Hoffueder oc Herrer offuer deris Hustruer / *Ephes: 5. 23.* Saa bør de dog at betencke / at Quinderne ere icke derfaare deris Tieniste Pige / Men ere tagne aff deris Side / oc i saa Maade deris eget Kiød oc Blod / *Genes: 2. 21.* Ja it skrøbelig Kar / met huilcket de skulle handle forstandelig. *1. Pet: 3. 7.*

For det Tredie / trøster ocsaa dette Ord / Offuen ned / alle Gudfryctige Øffrighed / at deris Mact oc Velde er icke aff nogen forgengelig Verdens Ting / Men er aff Himmelen / fra den Allmectige Gud / Saa at de kand met frimodige Hierter sige met *Gedeon*, Guds Første / Her er HErrens Suærd oc *Gedeon. Iudic: 7. 20.* Offuer alt dette paamindis wi / at Christus siger til *Pilatum*, som er en Hedning / at den Mact / som hand haffuer / er giffuen hannem aff Gud / At end ocsaa den Mact oc Myndighed / som de allerhaardeste oc værste Øffrighed i Verden haffue / er oc aff den leffuende Gud selffuer / Huorfor den hellige

Petrus

Petrus befaler oss / at være all Menniskelig Skick vnderdanige / for HERRENS skyld / Være sig Kongen / som den Offuerste / Eller Høffuitzmend / som de der vdsendis aff hannem / Oc siger derfor til Tienerne / at de skal være Herrerne vnderdanige met all Fryct / Icke alleniste de Gode oc Milde / Men ocsaa de Vnderlige / *1. Pet: 2. 13. etc.* Men her skal vnge Folck oc vel acte / at de ingenlunde atlyde saadanne vnderlige Offrighed lenger / end de befale det / som kommer offuerens met Guds Bud oc Befalning / Thi det er retfærdeligt / at mere adtlyde Gud / end Menniskens. *Actor: 4. 19.* Oc det skal altid vel actis / som Christus selffuer befaler / at wi giffue Gud / det Gud bør / oc Keyseren / det Keyseren bør. *Luc: 20. 25.*

2. For det Andet / Giffuer Christus her tilkende / at samme Mact / som Menniskene er giffuen aff Gud / er altid i Guds Haand / saa hand kand den formere oc formindske / oc driffue den effter sin frj Vilie / naar hans Guddommelige Vilie tilsiger /

Huorfor *Salomon, Prouerb: 21. 1.* bekender / at Kongernis Hierte er i Guds Haand / oc hand kand vende dem huort hand vil / *Prouerb: 16. 33.* Laaden kastis i Skødet / Men det falder som HERREN vil. Huilcket skal være Guds Børns største Glæde / at deris Dage icke staa vdi Menniskens Hender / Men vdi Guds alleniste / *Psalm: 31. 16.* som er en HERRE til at hielpe / oc en Gud / som kand vdredde aff Døden / *Psalm: 68. 21.* oc er en gloendis Muer om dennem / *Zachar: 2. 5.* Saa at it Hoffuet Haar kand icke falde aff deris Hoffuet vden Faderens Vilie. *Matth: 10. 30.* Oc de Vgudelige / lad sig være huor store de være kand / muc dog endelige affstaa imod deris egen Vilie / at ihielsla den Gudfryctige / naar Gud endelige vil / Som wi see vdi *Ionatha*, huilcken Kong *Saul*, hans Fader / endelig vilde haffue ihielslaget / at Gud ved Almuen / imod Kongens Forsæt oc Vilie / befrier hannem. *1. Samuel: 14. 43. etc.* Disligeste vdi S. Peder / huilcken Gud tog aff Fengselet / den Nat / som *Herodes* vilde haffue ladet han-

nem affhugge anden Dagen. *Actor*: 12. 4. *etc.* Tuert om see wi igen / at Gud hand lader *Agag*, de Amalechiters Konge / aff-liffue/huilcken Konning *Saul* endelig vilde/ der skulde leffue. *1. Samuel*: 15. 3. *etc.* Saa giffue disse Exempler nocksom/ baade *Pilato* oc hans Metbrødre / som sige sig at haffue Mact at Kaarsfeste oc løs giffue / huem de ville / effter deris frj Vilie / at betencke/ huor stacket oc ringe deris Mact er / naar Gud vil kaste dennem Ringen i Næsen / oc Bitzelet i Munden/ *Esa*: 37. 29. Saa at de maa fare den Vey / som HERREN vil/ oc icke som de selffuer ville.

3. Derfor den som antuordede mig dig/hand haffuer større Synd.

Met disse Ord giffuer Christus tilkende/at de Folck (som synder oc misbruger deris *Autoritet* oc Myndighed / oc lader sig raa-de oc føre aff andre til at giøre Ont / fordi dennem er giffuen Macten/) skulle ingen-lunde miste deris Straff/ Men at hun skal bie dennem visselig / Huilcket Christus her

met

met beuiser / der hand siger / at Jøderne
haffue større Synd end *Pilatus.* Jøderne /
i det at de haffue forskut oc fordømt den for-
loffuede Prophete oc Konning / *Deuter: 18.*
18. 2. Samuel: 7. 13. Som Gud haffde send
til dennem. *Pilatus,* fordisaa at hand icke
som en Christen Øffrighed bør / bruger sin
Mact at hielpe den / som lider Vræt /
Men meget mere lader sig beuege aff Jø-
dernis Venskaff / oc aff Keyserens Mact /
til at fordømme den / som er wskyldig /
Huorfor at det følger effter / at huo som li-
det synder / hand skal lidet straffis / oc huo
som høylig synder / hand skal høylig straf-
fis / Som oc Christus selffuer lærer / *Matt:*
10. 15. Sandelig siger ieg eder / det skal gaa
lideligere til met de Sodomiters oc Gomo-
riters Land / paa den yderste Dag / end met
den Stad / som icke vil høre Apostlenis
Tale. Her hos lærer Christus / at ingen
som giør Ont / kand sig saa vndskylde for
Gud / at hand kand vndgaa sin Straff /
huilcket de Folck skulle vel betencke / som
lader sig saa lættelig føre til det Onde /

naar de haffue nogen ringe Aarsag oc Paaskud.

3. Der effter tenckte *Pilatus* paa / huorledis hand kunde lade hannem løs. Met disse Ord giffuer *Iohannes* Euangelist tilkende / huorledis *Pilatus* er bleffuen til sinds aff Christi Predicken / (vdi huilcken hand sagde hannem / at hand skulde vist forlade sig til / at alligeuel Jøderne haffde anklaget hannem / dog skulde hand ingenlunde miste sin Straff / effterdi hand samtyckte met dennem i deris onde Forsæt /) Som er saaledis / at *Pilatus* begynder høyligere / end tilforn / at betencke sin Sag / oc derfor legger nu flittelig Vind paa / at løs giffue Jesum. Thi disse Tancker vexerer *Pilatum*, Først / At hand tencker paa / at Christus vaar en Guds Søn / huilcken der visselig vilde betale den Wræt / som hans Søn vaar giort. Dernæst / At hand hører nu her / at Christus icke bluis ved / at forkynde hannem den tilkommendis Straff / som hannem vil offuerkomme / om

om huilcken hans Samuittighed giffuer hannem oc Vidne. For det Tredie/ Tencker hand paa / at hand haffuer saa daarlig giort imod sit Embede / efftersdi hand vaar en Offrigheds Mand / oc skulde skaffe Low oc Ræt for Fattige oc Rige / Oc der imod offuerantuorder den hen vnder Bødelens Hender / til at Hudstryge oc Tornekrone / om huilcken hand haffde selff offte vundet for alle Mand / at være it wskyldigt Menniske.

Her aff haffue wi at lære / huor farligt det er / at synde / oc fare frem / fra en Synd / oc til en anden / Thi at alligeuel Samuittigheden ligger stille til en Tid / oc lader Menniskẽ fare frem i det Onde / Saa vil hun dog alligeuel paa det sidste / naar all Ondskaff er bedreffuet/opuaagne/ oc giffue Menniskẽ Vidnisbyrd/baade at de haffue ilde giort/ oc at de visselig skal forvente dennem aff Gud Straff derfor. Saa gick det *Pharao* i det røde Haff/ *Exod*: 14. 25. Saa gick det met *Iuda*, der hand kaste Pendingene i Templen/ *Matth*: 27. 4.

Saa gaar det oc her met *Pilato*, Oc saa vil det oc gaa met alle Vgudelige / som samle sig Vrede paa Vredens Dag / oc Guds retfærdige Dom / som skal giffue huer effter sin Gierning. *Roman: 2.5.*

Men Jøderne raabte oc sagde/ Lader du denne løs / da est du icke Keyserens Ven/ Thi huo sig giør til Konge/ hand er imod Keyseren. Effter at Jøderne hører / at *Pilatus* staar dennem jo lenger jo haardere imod / oc vil løs giffue Jæsum/ Saa lade de fare deris Klagemaal / at Christus haffuer bekend sig at være Guds Søn / oc flyer til deris første oc gamle Løgn / der de sagde / at Christus vilde giøre sig selff til Konge / Oc kaste her *Pilato* for Keyserens *Autoritet* oc Myndighed / for huilcken de lade sig høre / at de ville klage hannem / der som hand lader Jæsum løs. Huilcket deris Klagemaal / der som *Pilatus*, som en forstandig Mand / haffde giffuet ræt act paa / da haffde hand icke hafft behoff at befrycte sig / Thi naar wi

anſee det / at JEſus er en Konge / da er hand en Konge / oc dog icke imod Keyſeren / Thi der vaare mange vden for de Romerſke Grentzer / ſom bekende ſig for Konger / oc vaare dog icke imod Keyſeren. Diſligeſte er der oc ſtor Skilſmiſſe imellem Chriſti Rige oc det Romerſke Rige / Thi Chriſti Rige er it Aandeligt Rige / Men det Romerſke Rige / er it Jordiſke oc Verdſlig Rige. Dernæſt er det oc falſkt / at de ſige / Lader du denne løs / da eſt du icke Keyſerens Ven / Thi huo ſig giør til Konge / hand er imod Keyſeren. Fordi / ſom Jødernis Mening giffuer tilkende / bør diſſe Ord at forſtaais om det Menniſke / ſom vilde begære / at være Verdſlig Konge i Jødedømmet / oc forjage Keyſerens Mact oc Befalningsmend / oc icke om Chriſto / huilcken ingen Skade eller Affbreck haffde giort Keyſeren paa hans Rige oc Regimente / Huorfor det er meget falſkt / at de truer *Pilato*, at hand ſkulde falde i Keyſerens Vgunſt / om hand lod JEſum løs / efftersi JEſus er icke i ſaa Maade Keyſerens Vuen eller Fiende.

Det Andet Stycke.

Der *Pilatus* hørde det Ord/ ledde hand JEsum vd / oc sætte sig paa Domstolen/ etc. Her efterfølger det Andet Stycke / som wi faaregaff / som er / huorledis *Pilatus* (effter hand er ved wbluelig Raab oc sterck Trusel offuertalet / at hand skal lade JEsum Kaarsfeste/) met Ord oc Gierning vndskylder sig for Jøderne / der hand nu sidder oc dømmer JEsum / at hand vil være wskyldig i Christi Død. Vdi dette Andet Stycke haffue wi at acte / 1. At *Pilatus* icke aff andre Aarsager fordømmer JEsum / end for Jødernis Raab oc Trusel skyld. 2. Stædens Beskriffuelse/som hand sidder oc dømmer JEsum. 3. Tiden / naar Christus bliffuer fordømt. 4. Huorledis *Pilatus* toer sine Hender i Vand. 5. Huorledis *Pilatus* forklarer det / at hand toer sine Hender. 6. Om Jødernis Blindhed / at de ynske Ont/ icke alleniste offuer dem selff / men ocsaa offuer deris Børn. 7. J huad Maade

Pilatus vdraaber Dommen/ som er/ at *Barabbas* giffuis løs/ oc JEsus antuordis hen til at Kaarsfestis.

1. Der *Pilatus* hørde det Ord/ ledde hand JEsum vd. Her haffue wi Først at see / huor meget Keyserens *Autoritet* oc Naffn kunde vdrette hos *Pilatum*, som er/ at den nedlegger all *Pilati* gode Forsæt / saa hand acter mere Keyserens Venskaff / end sin egen gode Samuittighed / oc ræddis mere for den Straff/ som Keyseren kunde legge hannem paa / end for Guds Straff / om huilcken Christus haffde sagt hannem tilforn / Saa at det skeer her/ som *Micheas*, 7. 3. spaade/ Huad Førsten vil/ det siger Dommeren / at hand skal giøre hannem en Tieniste igen / Men alle Guds Børn skulle vel betencke/ det *Ieremias* siger/ 17. 5. At den Mand er forbandet / som forlader sig paa Menniskens / oc holder Kiød for sin Arm/ oc bortuiger fra HERREN met sit Hierte / Thi sandelig alle Konger oc Mennisker ere lige som brudne Rør /

huilcke der gaar snart sønder / oc stinger Henderne / naar wi helder oss til dennem. 2. *Reg: 18. 21.* Dernæst paamindis wi / at vor Frelser JEsus er icke dømt for nogen Skalckhed eller Synds skyld / Men for Jødernis Raab oc Keyserens Fryct / Saa at wi haffue oss at trøste / at den Retfærdige er død for de Wretfærdige / *1 Pet: 3. 18.* oc at hand er en fuldkommen Forligelse / ved sin fuldkommen Lydighed oc Wskyldighed / for den gantske Verdens Synder. *1. Ioh: 2. 2.*

2. Oc sætte sig paa Domstolen / paa den Stæd / som kaldis Steenlagt / Men paa Ebreiske *Gabbatha.* Den hellige Euangelist *Iohannes, cap: 19. 13.* haffuer her paa Grædske oc Ebreiske Tungemaal / beskreffuet oss Domstolen oc Stæden / som *Pilatus* sidder / der hand dømmer JEsum. At hand kalder det Steenlagt / λιθόστρωτον, det er icke saa / som almindelige Veye oc Gader ere steenlagde / Men met saadan Kaanst oc Flid / som mand pleyer at legge Kongelige Sal/

met Astrog oc andre kaastelige Stene/ Huor om wi læse hos *Plin: lib: 36. cap: 25.* Huor met Euangelisten vil giffue tilkende/ at end oc Hedningene haffue hafft Dom oc Rættergang i stor Act oc ære/ saa at de end oc haffue beprydet den Stæd/ paa huilcken de skulde holde samme Dom oc Rættergang. Dernæst kalder hand samme Dommerens Stoel/ paa det hellige Spraag/ *Gabbatha*, det er paa Danske/ det som er ophøyet/ Met huilcket Ord hand vil giffue tilkende/ at Domstolen vaar ophøyet offuer alle Folck/ saa at huer mand kunde see Dommerens Person/ oc klarlige høre hans Sententz oc Dom.

Ledde hand JEsum vd. Dette Ord/ vd/ giffuer oss at betencke/ huor flitelig oc vindskibelig for Verden/ baade Jøder oc Hedninge/ haffue taget sig vare vdi Blods sager/ at de vilde være aldelis wskyldige/ i wskyldigt Blod at vdgiffue/ Thi wi læse *2. Samu: 15. 2.* at Jøderne haffue vdi almindelige Porte/ affsagt Dom oc Ræt. Dissligeste see wi her/ at *Pilatus*, effter den

Ro-

Romerske vijs/leder JEsum hen vd til Folcket vnder aaben Himmel / huor Domstolen er forordnet / oc der forkynder Dødsens Sententz oc Dom. Huor met baade Jøder oc Hedninge haffue giffuet tilkende / at deris Domme oc Døds Sententzer / som de haffue i saadan Almindelighed for alle mand vnder aaben Himmel affsagt/haffue været saa rættelig offueruenet oc forhandlede / at de vilde staa til rætte for samme deris Dom / baade for Gud oc Menniskene.

At Christus saa dømmis vnder aaben Himmel for alle mand/ er icke skeed allenisfe effter den Jødiske oc Romerske Vijs / som nu sagt er / Men ocsaa til vor store Trøst. Thi Guds Søn vilde her/ at det skulde være aabenbarlig for alle Mennische / at hand er den selff samme Retfærdige / som skulde dø for vor Vretfærdighed / *Esa: 53. 11.* Huilcket Folcket kunde vel her aff forstaa/ efterdi at *Pilatus* giffuer slæt ingen Døds Sag tilkende / vdi Christi Døds Dom/ som hand ellers pleyede at giøre / vdi alle Misdederis Fordømmelse.

Der-

Dernæst / dømmis Christus vde paa Torffuet / som alle mand kommer tilhobe / for den Sags skyld / at hand icke vær it eller nogle faa Menniskers Synder / Men Verdens Synder / *Iohan: 1. 29.* Derfor vilde hand ocsaa staa iblant dennem alle / lige som den der vaar skyldig / oc bar alle deris Synder.

3. Oc det vaar Beredelsens Dag i Paaske / ved den Siette Time.

Her beskriffuis oss den Dag oc Stund / der JEsus bliffuer fordømt aff *Pilato.*

Dagen beskriffuis met det Ord / Beredelsens Dag / huilcken kaldis derfor Beredelsens Dag / Thi at de paa samme Dag skulde berede oc tilskicke / alt huad der skulde brugis vdi den hellige Paaske Fæst / som wi læse *Exod: 16. 23. etc.* oc at baade Mad oc andet skulde kaagis den Siette Dag / som de skulde bruge paa den store Fæst oc Høytid / som vaar den Siuende Dag / paa huilcken ingen maatte giøre nogen Gierning. *Deuter: 5. 14.*

Saa haffue wi her at acte/ at Euangelisten trøster oss met denne Dags Beskriffuelse/ oc vil paaminde oss/ at det Menniskelig Køn/ som skabt er den Siette Dag/ *Genes: 1.26.* oc haffuer forkast Guds venskaff/ det er ocsaa igen/ved Guds enbaarne Søns Død/den Siette Dag forløst/oc faaet Frihed oc Indgang igen til den Herlighed/som Gud haffde skabt Mennisken vdi i første begyndelse / huilcken er større end noget Øye haffuer seet eller Øre haffuer hørt/eller noget Menniskis hierte kand begribe. *1 Cor: 2.9.*

Ved den siette time. Her haffue wi at acte / at de hellige Euangelister/ *Marcus* oc *Iohannes*, icke beskriffue denne time paa ens Maade/ huor vdi der synis/ at være nogen Wenlighed (som dog icke er/) imellem dennem. *Marcus* siger / Christum at være Kaarsfest/der Klocken vaar Tre/ oc *Iohannes* siger her / at hand bliffuer fordømt aff *Pilato* ved den Siette Time. Her bør oss at acte/ at *Iohannes* taler/ effter som Jøderne skiffte deris Dage i fire oc tiue timer/ fra en Afften/der Solen gick ned/oc til en anden/

Saa

Saa at Natten fra Solen gick vnder/oc til den gick op/ haffde tolff Timer/ oc Dagen fra Solen gick op/oc til den gick vnder/haffde oc Tolff Timer/som Christus selff taler *Ioh: 11. 9* Ere der icke tolff Timer om Dagen/ huo som vandrer om dagen/ hand icke støder sig/thi hand seer denne Verdens liws. Saa regner da *Iohannes* effter de tolff Timer/som vaar paa Dagen hos dennem/fra Klocken vaar Fire om Morgenen / oc til Klocken vaar Tj/ som ere sex Timer/ Paa huilcken siette Time hos Jøderne / som er hos oss den tiende Time/Jesus bliffuer fordømt aff *Pilato.* Men at *Marcus, 15. 25.* siger/ Christum at være Kaarsfest paa den tredie Time/ det skulle wi saa forstaa/at Jøderne skiffte ocsaa disse fire oc tiue Timer/Dag oc Nat/ i otte Parter/saa at huer Part haffde tre Timer i sig. Naar wi nu ansee Dagens fire Parter/ oc regne huer tre Timer til/aff disse Dagens tolff Timer/ oc begynde den første Part fra Klocken er fire slagen om Morgenen/til siu slaer/som ere tre Timer. Dernæst/ den anden/ fra siu til Tj/som ere

atter

atter Tre Timer. Den Tredie/ fra Tj til Jt/ ere oc Tre Timer. Den Fierde/ fra Jt til Fire/ som oc ere Tre Timer. Saa befinde wi da/ at *Marcus* Euangelist taler efter disse Parter/ i det hand siger/ Christum at være Kaarsfest paa den Tredie Time/ det er/ den Tredie Part/ som befatter i sig disse Tre Timer/ som er/ fra Tj oc til Jt om Dagen. Saa see wi da nu her aff/ at der er ingen Tuedract i denne Tids Beskriffuelse/ imellem de hellige Euangelister/ effterdi *Iohannes* taler/ effter som Dagen skifftis i Tolff Timer/ fra Fire om Morgenen/ oc til Fire om Afftenen/ Oc *Marcus* taler/ effter som Dagen vaar skifft i Fire Fierdinger/ lige som Natten oc i sine Fire *Vigilier* oc Vact/ oc siger/ Christum at være Kaarsfest paa den Tredie Time/ det er/ den Tredie Part oc Fierding.

Aff denne Tids Beskriffuelse haffue wi Først at see/ huor gantske hastige Jøderne haffue været met JEsu Sag/ at hand bliffuer nu fordømt/ der Klocken kand være hos oss ved Tj/ Saa at de haffue hannem

baade for *Pilato* oc *Herode*, oc der forhandlede oc endet disse mangfoldige Klagemaal allene paa Tre eller halffierde Timis tid/ oc nu allerede haffuer faaet deris Vilie oc Begæring / at JEsus skal Kaarsfestis. Huor aff wi see den Vgudeligis Hiertelaw imod den Gudfryctige / som icke tager sig nogen Tid eller Stund Huile til / førend hand haffuer omkommet den Retfærdige. Dernæst / haffue wi her at see/ huor rættelig Christi Død suarer til de Figurer i det gamle Testamente/ saaledis/ at Christi Hudflættelse / Tornekronelse oc Fordømmelse/ som skeer for Middagen/ opfylder oc suarer til det Offer / som *Aaron* skulde giøre daglig om Morgenen / *Exod: 29. 38.* oc de tre Timer/ som hand hengde paa Kaarsset effter Middagen/ suarer rættelig til det Offer / som skede om Afftenen. *Numer: 28. 4.*

Oc hand siger til Joderne / Seer / det er eders Konge. Enddog *Pilatus* vdi spaattelig Vijs taler Jøderne disse Ord til / saa kand der dog alligeuel ingen

gen neete / at den hellig Aand ved hannem haffuer jo breyet Jøderne / at de haffue forskut *Messiam*, deris Konge / som Gud Allmectigste dennem haffde loffuet / *2. Samuel: 7. 12.* som skulde bliffue ypperligere / end ens ten *David* eller *Salomon* haffde været / *1. Paral: 29. 25.* Huilcken de hellige Forfædre ders for met stor Attraa haffde begærede / at vilde see. *Iohan: 8. 56. Luc: 10. 24.*

Men de raabte / Bort / bort met hannem / Kaarsfeste hannem. Først / giffue de her tilkende deris hadske Hierter imod JEsum / der de raabe / Bort / bort met hannem / Som de vilde sige / Wi ville endelig være aff met hannem. Dernæst / giffue de tilkende / i huad Maade de ville / at hand skal borttagis / som er / ved den forbandede Kaarssens Død / som vaar den grueligste oc forsmædeligste / som Verden paa den Tid viste at sige aff / Saa at Guds Low siger selff / Kaarssens Død at være en Formaledelse oc vederstyggelig ting for HERREN. *Deuter: 21. 23.*

Pilatus siger til dem / Skal ieg Kaarsfeste eders Konge? Met disse Ord bespaatter atter *Pilatus* Jøderne / som hand vilde sige / Alle farer i aff stad met eders forloffuede Konning / at i begærer / at hand skal Kaarsfestis.

De ypperste Prester suarede / Wi haffue ingen Konge / uden Keyseren. Met disse Ord skiller Jøderne sig aff / baade met Prestedømmet / dißligeste oc saa met deris Verdslige Politie oc Herredom / Saa at det hender dennem / som spaaet vaar *Oseæ 3.4.* Israels Børn skulle være en lang tid uden Konge / uden Første / uden Offer / uden Altere / uden Liffkiortel oc uden Helligdom. *Oseæ: 10.3.* Da skulle de sige / Wi haffue ingen Konge / Thi de fryctede icke HERREN.

4. Der *Pilatus* saae / at hand beskaffede intet / men at der bleff it meget større Bulder / hand vilde dog giøre folcket fyllist / Oc hand

dømte / at deris Begæring skulde ske. Da tog hand Vand / oc toede henderne for Folcket. *Pilatus* synis / at skicke sig effter den Low / som Gud haffde giffuet sit Folck / *Deuter: 21. 1. etc.* Som vaar / at naar de fant nogen / som vaar ihielslagen paa Marcken i Landet iblant sig / oc mand viste icke huo hannem haffde slaget / da skulde de Eldste oc Dommerne vdgaa / oc maale fra den / som slagen vaar / oc til de Stæder / som der laa omkring / huilcken Stad der ligger næst / de Eldste aff den Stad skulle tage en Quie aff Fæhiorden / som mand haffuer icke arbeidet met / oc haffuer icke draget met Aag / oc skulde de Eldste aff samme Stad lede Quien til en skarp Dal / som icke haffuer været arbeidet eller saaet / oc paa den Stæd i Dalen skulde de hugge Halsen aff hende / Saa skulde Presterne / *Leui* Sønner / oc alle de Eldste aff samme Stad / gaa frem til den Ihielslagen / oc toe deris Hender offuer Quien / som Halsen er affhuggen i Dalen / Oc de

skulle suare oc sige / Vore Hender haffue icke vdstyrt dette Blod / oc vore Øyen haffue icke heller seet det. Vær Israel dit Folck naadig / som du HERRE haffuer frelst / Leg icke dette wskyldige Blod paa dit Folck Israel. Effter huilcken Skick oc Low *Dauid* taler / *Psalm: 26. 6.* Jeg toer mine Hender met Wskyldighed / oc holder mig HERRE til dit Altere.

5. Jeg er wskyldig i denne Retfærdigis Blod / Seer i til. Met disse Ord giffuer Først *Pilatus* tilkende / i huad Mening hand haffuer toet sine Hender / som er / at hand huercken haffuer / icke heller hand vil samtycke / at vdgiffue Christi Blod. Dernæst / bærer hand her it klarlig Vidne / at Christus JEsus er wskyldig i alle Maade / Oc derfor kalder hand Christum det retfærdige Blod / imod all Jødernis Løgn oc Klagemaal. Huilcket er vor store Trøst / at i det Christus fordømmis til Kaarssens Død / da giffnis hannem aff den samme Dommere / som hannem for-

dømmer / it klart Vidnisbyrd / at hand er en retfærdig Mand i alle Maade. For det Tredie / der hand siger / See i at / giffuer hand tilkende / oc paaminder Jøderne / at der vil vísselig følge en stor Straff aff Gud offuer Jøderne / for dette retfærdige Blods Vdgydelse / fra huilcken hand mener sig at ville være aldelis quit / Men sandelig / HERREN Straffede hannem / oc end haardelig nock / som *Eusebius* vidner / *lib: 2. cap: 7.* huor der screffuis / at *Pilatus* Otte Aar effter Christi Død / vnder Keyser *Caio Caligula*, haffuer aff en ond Samuittighed slaget sig selffuer ihiel.

6. Da suarede det gantske Folck / oc sagde / Hans Blod komme offuer oss oc offuer vore Børn. Disse Ord giffue oss nu klarlig tilkende / huor stor Jødernis Blindhed haffuer været / at de icke alleniste finder eller fornemmer / huorhøylig de haffue syndet / i det de haffue forraad *Iudam* met deris Pendinge / oc ladet

han-

hannem fare vden all Trøst / saa at hand er falden i Mishaab / oc der offuer fordømt. Disligeste at de haffue nu / formedelst deris falske Løgn / forhuerffuet det aff *Pilato*, at den wskyldige JEsus er Hudflæt / Tornekronet / oc nu fordømmis til Døde / Men de nu offuer alt dette ere saa blinde / at de met deris Ynsk opuecker Gud / oc beder / at hand skal icke alleniste straffe dennem selffuer / Men ocsaa deris Børn oc Efterkommere / som endnu wfødde ere / Huilcken deris Bøns Krafftighed de fant 40. Aar der effter / der *Titus Vespasianus* ødelegger Jerusalem / oc offuer de Elleffue Hundrede maal Tusinde Mennisker jammerlig omkommer / foruden Ni Hundrede maal Tusinde / som hand førde fangne bort til atskillige Pinactighed. Huor aff hine Vgudelige Mennisker / som saa frilig i denne Verden synder / acte skulle / at icke alleniste de selff / men ocsaa deris Børn / skulle det i elendighed vndgielde / effter som Gud bekender sig / *Exod: 20. 5.* at være en sterck oc nidkiær Gud / som hiemsøger Fædernis

Ondskaff paa Børnene i Tredie oc Fierde Leed. Huilcket *Aman*, oc alle hans Sønner / *Esther: 7.9. etc.* oc *Saul*, met sit gantske Hus / *1. Samuel: 31. 4. etc. Item, 2 Samuel: 21. 9.* fick at finde / der Gud hiemsøgte oc betalede paa de Unge / det de Gamle fortient haffde.

7. Da gaff hand dem *Barabbam* løs / som vaar kast i Fengsel for Oprør oc Mord / om huilcken de bade / Men JEsum lod hand Hudstryge oc bespaatte / oc fick hannem hen effter deris Vilie / (oc Begær) at Kaarsfestis. Denne er *Pilati* endelige oc sidste Dom offuer JEsum / at hand icke for nogen Ondskaffs skyld antuorder hannem hen til Kaarssens Død / Men allene for Jødernis Raab oc Skrigs skyld / Oc derfor affsiger hand Dommen i denne Maade / Tager *Barabbam* hen / den Mørdere oc oprørske Menniske / om huilcken i beder / oc lader hannem løs / Men tager

Jesum hen/ oc Kaarsfester hannem effter eders Vilie oc Begæring.

Her aff haffue wi at lære/ Først/ Guds Børns Skeffne oc Lycke i denne Verden/ at de offte giffuis hen aff de Wgudelige/ til atskillige Pinactighed/ oc til Døden selff-uer/ Icke for deris Ondskaffs skyld/ Men fordisaa/ at de Wgudelige det begærer. Her foruden er her en Aandelige Forklaring at acte/ til vor Trøst/ offuer denne Gierning/ at Jesus den Retfærdige maa dø/ paa det den Oprørske oc Mørder *Barabbas* maa leffue/ Som er denne/ at *Barabbas* betegner oc affmaler oss det ganske Menniskelig Køn/ huilcken der er oprørske imod Guds hellige Low/ som det daglige offuertræder/ *Psalm: 14. 3.* oc er en Mørder ∴ som der haffuer vdslet oc dødet Guds Billede i sig/ Huorfor det vaar kast i Satans Fengsel oc Baand/ *2. Timoth: 2. 26.* Men at det skulle bliffue fri oc løs giffuen/ maatte Jesus Christus lide den bittre Kaarssens Død/ oc i saa Maade vdføre sine Fangne/ *Esa: 61. 1.* oc giffue dem Fri-

hed igen / at indkomme i deris Hoffuetstad / som er det euige Liff oc Salighed. *Ebre: 13. 14.*

Den Femte Part aff vor HErris JEsu Christi Døds oc Pinis Historie.

Den Første oc Tiuende Predicken.

M*Atth*: 27. 31. Da toge Stridzmendene Jesum / oc førde hannem aff Purpuret / oc førde hannem i sine egne Klæder / oc førde hannem bort at de skulle Kaarsfeste hannem. *Ioh*: 19. 17. Oc hand bar sit Kaars. *Matth*. 27. 32. Oc der de ginge vd / *Marc*. 15. 21. paafunde de it Menniske / der gick frem / *Matth*. 27. 32. ved Naffn /

Naffn/ *Marc.* 15. 21. *Simon* aff *Cire-
ne*, som kom aff Marcken/ huilcken
der vaar *Alexandri* oc *Ruffi* Fader/
hannem tuingde de til/ at hand bar
hannem Kaarsset. *Luc.* 23. 26. Oc
de lagde Kaarsset paa hannem/ oc
hand bar det effter JEsum.

HEr til haffue wi aff Guds Naade hørt
den Fierde Part aff vor HErris JEsu
Christi hellige Pinis oc Døde Historie/som
haffuer forhandlet huad som giort er i Chri-
sti Sag for det Verdslig Raad i Jerusa-
lem/ oc huorledis/ effter alle Jødernis Kla-
gemaal/ oc *Pilati* Forsuar paa Christi veg-
ne/ er hørt oc forhandlet/ saa at Christus er
allene effter Jødernis Begæring/ oc icke for
nogen Ondskaffs skyld/ offuerantwordet
Landsknectene til at kaarsfestis oc ihielslais.

Følger nu den Femte Part/ som be-
scriffuer oss/huorledis Christus/effter hand
er dømt til Døde/er aff Landsknectene dra-
get aff Purpuret/ oc ført i sine egne Klæ-
der/

der / oc Kaarsset lagt paa hans hellige Legeme / huilcket hand selffuer haffuer baret til Stadsens Porte / huor der møder dennem it Menniske / som Jøderne tuingde til / at tage Kaarsset / oc bære det effter JEsum. Huilcken ælendig Vdførelse / der Quinderne oc Folcket / som hannem efterfulde / seer / ynckelig klage oc begræde / til huilcke Christus vender sig / oc beder / at de skulle icke græde offuer hannem / Men offuer dennem selffuer oc offuer deris Børn.

I Dag aff denne oplæste Text ville wi faaregiffue Tuende Stycker. Først / huorledis de bereder Christum til at vdføris / som er / at de drager hannem aff Purpuret / oc fører hannem i sine egne Klæder / oc faaer hannem sit eget Kaars at bære. For det Andet / Huorledis de tuinger den fremmede Mand / som møder dennem i Porten / til at bære Kaarsset effter JEsum.

Det Første Stycke.

Da toge Stridsmendene JEsum / oc forde hannem aff Purpu-

ret / oc førde hannem i sine egne Klæder. Til denne Gierning ere Aarsager / baade hoss Jøderne oc hoss Gud.

Hoss Jøderne ere deris Hierters haardhed oc vmættelige Affuind / huilcken der haffuer icke kund stillis vdi alle Christi ælendighed oc Bespaattelser / Men den endnu lader sig see / i det / at de tage det Purpur Klæde / som vaar kast offuer JEsu blodige Legeme / der hand bleff Hudstrugen i Domhuset / aff hannem / paa det at de vilde i saa Maade endnu pine hans hellige Legeme. Dernæst / haffde de denne Tancke oc Mening her met / at de fører hannem i hans egne Klæder / at alle mand / som hannem tilforn haffde seet oc kendt / aff hans Kladedract skulde nu kende hannem igen / oc der offuer / for dette skammelige Døds skyld / som hand skulde lide / foracte baade hans Person / oc alle hans hellige Predicken oc Mirackle / som de haffde nu paa Fierde Aar baade hørt oc seet mangfoldeligen aff hannem.

Hos Gud ere flere Aarsager. Først/ at alle mand kunde kende Jesum vdi hans ælendighed / oc endelig see / huorfor hand vaar kommen til Verden / Som vaar / at betale for Verdens Synder / oc at offris/ som det sande Paaskelam / ved hues Blod Jsraeliterne skulde bliffue frj fra den Fiende / som ihielslo alle Førstefødde iblant Egypterne. *Exod: 12.* Dernæst vilde Gud/ at hans Søn skulde iføris sin egen Kiortel / paa det at Scrifften skulde fuldkommis / *Psal: 22. 19.* De skiffte mine Klæder iblant sig / oc kaste Laad om min Kiortel. Her hos haffue wi ocsaa dette at acte / at de tage Purpuret aff Christi Legeme / Men de hellige Euangelister scriffuer icke / at de haffuer taget Tornekronen aff Jesu Hoffuet. Huilcket er vor store Trøst / at Christus vor Frelser / som en gang er Kronet aff sin Himmelske Fader / til en Konge offuer Zions Bierg / *Psalm: 2. 6.* oc aff Jøderne Tornekronet / oc aff *Pilato* vdraabt for Jødernis Konge / hand beholder sin Krone / til it euigt Vidne oc synlig Tegn/

at

at hans Herredom skal icke haffue Ende/ *Luc: 1.33.* Men hand skal bliffue en Kronet Konning/ oc derfor døer en Kronet Konge/ paa sin hellige Offers Dag/ Saa at her met/ som met it synligt Vidnisbyrd/ giffuis tilkende/ at hand er baade en Konge/ som er Kronet/ oc den ypperste Prest/ som offrede sig selffuer/ oc icke Bucke eller Kalffue. *Ebre: 9. 12.*

Oc hand bar sit Kaars. J det at Christus bærer her sit eget Kaars/ paa huilcket hans hellige Legeme skulde offris/ der met opfyldis den Figur/ som skede i Jsaac/ Abrahams Søn/ huilcken som oc selff bar Væd til/ at brende sit eget Legeme/ som Faderen haffde Befalning paa/ at skulde haffue offred Gud hannem/ *Genes: 22. 6.* Dernest opfyldis *Esaiæ* Spaadom/ *cap: 9. 6.* som lyder/ at Christi Herredom skulde være paa hans Skuldre.

Her bør oss vel at giffue act paa/ huorfor *Iohannes* kalder dette forbandede Kaarsens Træ/ Christi eget Kaars/ som er for den Sags skyld/ at det vaar hannem aff

sin

sin egen Guddommelig velbetenckte Raad forordnet oc tilskicket / oc icke allene aff Jødernis Affuind oc Ondskaff / Huilcket Christus gaff tilkende / *Iohan: 3. 14.* der hand sagde / Menniskens Søn skulde saa ophøyes / (paa Kaarsens Galie /) som *Moses* ophøyede Slangen i Ørcken. *Num: 21. 9.* Saa bør oss her aff at lære / at det sigis ræt vort eget Kaars / Icke det / som wi aff Drømme oc Menniskelige Tancker lade giøre aff Guld eller Sølff / oc sætte i vore Hatte / eller sye paa vore Klæder / som Munckene / eller oc som Papisterne / der skærer Kaars i deris egen Hud oc Kiød / Men det / som oss tilskickis aff Guds velbetenckte Raad / (om huilcket Christus taler / *Matth: 10. 38.* Huilcken som icke tager sit Kaars / oc følger mig effter / hand er mig icke værd. *Matth: 16. 24.* Huo som vil effterfølge mig / hand skal fornecte sig selff / oc tage sit Kaars paa / oc saa følge mig effter.) som er Kaars oc Modgang / som altid følger met det hellige *Euangelij* Bekendelse / huilcket wi skal met allerstørste Lyst / effter

S. Pouels Exempel/ *Galat: 6. 14. etc* tage paa oss / som vor rætte Feldtegn/ oc effterfølge vor Feldøffuerste JEsum / som her bær sit Kaars / forladendis oss visselig der til/ at wi skulle bliffue ved hans Mact styrckede / saa at Kaarsset skal icke offueruinde oss/ *1. Corinth: 10. 13.* Men at wi skulle offueruinde det / Thi de / som lide met hannem/ skulle ocsaa regnere met hannem. *Roman: 8. 17. 2. Timoth: 2. 12. 1. Pet: 4. 13. Actor: 14. 22.*

Det Andet Stycke.

Oc der de ginge vd / paafunde de it Menniske / der gick frem / som hed *Simon* aff *Cirenen, etc.* Vdi dette Andet Stycke / som er om denne Mand/ huilcken de tuinge til / at bære Kaarsset effter JEsum / haffue wi disse smaa Stycker at acte / 1. Tiden / naar de møde hannem. 2. Stæden / huor de møde hannem. 3. Hans oc hans Sønners Naffn. 4. Met huad Redebonhed hand tager fat paa Kaarset/

set / at bære det efftet JEsum. 5. Maden / huorledis hand bær det.

1. Der de ginge vd. Her haffue wi Først Tidens Beskriffuelse at acte / som er / naar dette Menniske kommer oc hielper JEsum / at bære Kaarsset / som er / der de gaar vd met hannem til Rætterstæden.

Vdi denne Tids Beskriffuelse er her at acte / Jødernis haarde Hierte oc onde Forsæt / huilcket der icke haffuer vildet giffue sig til Freds / Men inderlige tørstet effter / at JEsus skal paa Kaarsset / før hand døer / Huilcket de befryncter sig her høylig / at det skal icke lyckis dennem / Thi de see JEsu hellige Legeme / saa aff atskillige Pinactighed at forsmæctis / at det synis for deris Øyne / icke at kunde naa met Kaarsset til *Golgotha*, førend det endelig skulde dø / Derfor tuingede de dette Menniske til / at bære Kaarsset / at JEsus kunde komme snart til Galiebierget / oc bliffue Kaarsfest førend hand døer.

Aff denne Jødernis Haardnackenhed see wi / huor gantske wtacknemmelige de haff-

haffue været imod JEsum / Saa at de haffue betalet Ont for Good / Thi *Dauid* vidner / *Psalm : 105. 37. etc.* at Gud Allmectigste førde disse Folck vdaff Egypten/ met Sølff oc Guld / *Exod : 11. 2.* Saa at der vaar ingen skrøbelig iblant deris Slecter / Men at de vaare alle glade oc Frydefulde / der de droge der aff. Men her fører de Christum JEsum vdaff deris Stad/ i stor Fattigdom / oc saa stor Skrøbelighed / at hans Been syntis for deris Øyne icke at kunde bære hannem / Huilcket vaar Hiertesorrig oc Bedrøffuelse / imod den store Hiertens Fryd oc Glæde/ som hand haffde dennem beuijst.

2. Her hos giffuer dette Ord/ vd/ oss Stæden tilkende / huor de ere komne offuer dette Menniske / som de tuinge til/ at bære Kaarsset / som er / i Stads Porten / der de ville vd aff Byen met JEsu. Huilcken Stæds Beskriffuelse der forbærer oss Figurenis Sandruhed i det gamle Testamente/ som er / at Gud haffde befalet / *Exod : 29. 14. Numer : 19. 3. Leuitic : 16. 27.* at *Moses*

skulle lade slacte vden for Leyren / det Of-
fer / som skulde offris for Folckenis Syn-
der / hues Blod der bleff baaret formedelst
den ypperste Prest i det Hellige / oc deris
Kroppe bleffue opbrend vden for Leyren.
Dernæst læse wi *Lewit: 13. 46.* at de / som
vaare Spedalske iblant Jsraels Børn /
skulde vdstødis aff Staden fra de Reene.
Denne Figur opfyldis ocsaa her / i det at
Christus/som bær her den Aandelige Spe-
dalskhed/ som er vore Synder / *Esa: 53. 6.*
vdstødis aff Jerusalem / lige som en veder-
styggelig Spedalske Mand. Wi læse oc-
saa *Ion: 1. 15.* at *Ionas* Prophete bliffuer vd-
kast aff Skibet / paa det at de andre kunde
bliffue befride. Saa vide wi / at Jesus
skiudis vd aff denne Verden / paa det / at
alle de / som ere Aandelige Skibsmend i
det Aandelige Skib / den Christen Kir-
cke oc Menighed / skal bliffue befride / at
Bølgerne oc Været skal icke skade dennem /
Ja ingen Ting / Næruerendis eller Til-
kommendis / skal kunde skille dennem fra
Christi Rige. *Roman: 8. 38.*

3. Som

3. Som hed *Simon* aff *Cirenen*.

Denne Mands Naffn / som Jøderne gribe oc tuinge / at bære JEsu Kaars / sættis her alle dennem til Trøst / som bære Kaarset met vor HErre i denne Verden / at hand kender dennem / som en god Hyrde sine Faar ved Naffn / *Iohan: 10. 3.* Saa staar da Guds Fundament stadigt / som haffuer denne Beseegling / at Gud kender sine / *2. Timoth: 2. 19.* lad sig være i huad Kaars oc Bedrøffuelse de komme kand i nogen Maade.

At hand sigis / at være aff *Cirenen*, (huilcken Grentzer met *Africa*, som ligger To Hundrede oc Fire Mile fra Jerusalem imod Vesten / huilcken Stad *Thiglath Pileser*, som Kongen aff Assyrien haffuer met Krigsmact vnderlagt sig / oc send der hen mange aff Jøderne / som vaare tagne til fange i Jødedømmet aff de Assyrier / *2. Reg: 16. 7. etc.*) giffuer gantske Jerusalem en stor Bespaattelse oc Forhaanelse / at der haffuer icke været en funden / som haffuer villet forbarme sig offuer JEsum / som dennem

nem saa meget Gaat giort haffde/ at hielpe hannem/ at bære Kaarsset.

Alexandri oc *Ruffi* **Fader.** Hans (som bær Kaarsset met vor HErre/) Sønners Naffn / sættis her for Tuende Aarsagers skyld. Først fordisaa/ at Gud icke allenniste kender dennem for sine Børn/ som vel giør / Men oc vil kende deris Børn / oc Børne Børns Naffn i Tusind Leed/ effter som hand selffuer haffuer sagt til *Mosen, Exod: 20. 6.* Dissligeste til *Salomon*, som der giffuis tilkende *1. Reg: 11. 12. etc.* HERREN sagde til *Salomon*, Efftersi saadant er skeed hos dig / oc du icke haffuer huldet min Pact oc mine Bud / som ieg haffuer budet dig / Saa vil ieg oc riffue Kongeriget fra dig / oc giffue din Suend det / Men ieg vil dog icke det giøre i din Tid / for din Faders Dauids skyld/ Men ieg vil riffue det aff din Søns Haand / Dog vil ieg icke riffue det gantske Rige bort / En Slect vil ieg giffue din Søn / for Dauids / min Tieneris

skyld/

skyld / oc for Jerusalems skyld / som ieg haffuer vdualt.

For den Anden Aarsag / sættis deris Naffn her / Thi at Gud vil icke alleniste selff ihukomme det / som vel giøris / Men hand vil oc / at deris gode Gierningers Loff oc Rycte skal være iblant Menniskene paa Jorden / Som Christus klarlig siger / *Matth: 26. 13.* om *Mariæ* Salue oc Olie / som hun vdøste offuer JEsu Hoffuet / Sandelig / siger ieg eder / huor som dette *Euangelium* bliffuer predicket i den gantske Verden / der skal mand oc sige til hendis Hukommelse / huad hun haffuer giort.

Som kom aff Marcken. At Euangelisten siger / at *Simon* kommer aff Marcken / der met giffuer hand den Aandelig Lærdom oc Vnderuisning tilkende / At lige som *Simon* kommer her oc møder JEsum / imod sin egen Tancke / Saa skal der oc mange aff det Menniskelige Køn komme aff Marcken / det er / aff denne slemme onde Verdens forfengelighed oc Blindhed / oc møde JEsum / det er / komme i hans

Kundskaff / imod deris egen Fornufft / oc vorde deelactige i hans Kaarssis Byrde oc Døds Fruct / som er / Syndens Forladelse / Retfærdighed oc euig Salighed / Huor om oc *Esaias 60. 1. etc.* spaaer. At det Folck / som sidder vdi Mørcket oc Dødsens Skygge / skal see HERRENS Herlighed / som skal oprinde offuer dennem / oc at Hedningene skulle vandre i hans Lius / oc Kongerne i hans Oprindelsis Skin. Oc *Paulus, Roman: 9. 25.* aff *Osea cap: 2. 23.* beuiser / at Gud vil kalde det sit Folck / som icke vaar hans Folck / oc den sin Elskelige / som icke vaar hans Elskelige / saa at det skulde ske / at der som det bleff sagt / I ere icke mit Folck / der skulle de kaldis den leffuende Guds Børn.

4. Hannem tuingde de til / at hand bar hannem Kaarsset. Først see wi her Jødernis Tyrannj oc Wmildhed imod Vdlendige oc Fremmede / huilcket Gud Allmectigste icke allenifte forbudet haffuer / *Exod: 22. 21. Leuit: 19. 33.* Men

ocsaa høylig straffet / som de Sodomiters jammerlige Ødeleggelse giffuer tilkende/ huilcke der vilde haffue giort de hellige Engle / som de meente / der vaare vnge fremmede Personer/Offueruold oc Last/*Genes: 19. 5. etc.* Disligeste de Gibbeoniters / aff huilcke der bleffue slagne Hundre / Fem oc Tiue Tusinde Mend/ *Iudic: 20. 35.* fordisaa/ at de giorde den fremmede Leuitis Hustru Last oc Offueruold / som gæstede hos dennem. *Iudic: 19. 25.* Dernæst see wi her/ i det *Simon* lader sig tuinge til / at tage fat paa Kaarsset / vor forkrenckede Naturs Art / som icke vil anamme oc giøre det / som hør til Salighed / vden den tuingis der til / Saa at Christus maa nøde oss til/ at komme til Bryllup. *Luc: 14. 23.* Oc derfor siger Christus / *Iohan: 6. 44.* at ingen kommer til hannem/ vden Faderen drager hannem.

Saa lære wi her aff / huorfor Gud legger oss Kaarsset paa i denne Verden/ Som er / Først/ At det skal spege den forkrenckede Menniskelige Natur / Som oc

Paulus lærer / *1. Corinth: 11. 32.* At HERREN dømmer oss / at wi icke skal met denne Verden fordømmis / Oc *Dauid* bekender / *Psalm: 119. 71.* At det vaar hannem gaat / at HERREN ydmygede hannem / at hand kunde kende hans Retfærdighed. Dernæst / paa det at wi skal dis indeligere søge Hielp oc Bistand hos HERREN. *Osea 5. 15.* De skulle tilige søge mig i deris Nød. *Esa: 26. 16.* Paa deris Bedrøffuelsis Dag haffue de søgt HERREN / der de haffue fundet hans Straff. *Psalm: 77. 3.* Paa Bedrøffuelsens Dag søgte ieg HERREN. For det Tredie / At det skal være it synlig Tegn / at wi ere Guds Disciple / *Ebre: 12. 6.* Huilcken HERREN elsker / den straffer hand / oc Hudstryger huer den Søn / hand anammer. For det Fierde / At det skal være Guds synlig Næruerelsis Tegn / Thi vdi Bedrøffuelse oc Modgang sees mest oc klarligste Guds Næruerelse oc Hielp / som det gick met Israels Børn i det røde Haff / *Exod: 14.* oc den gantske Tid / de Fyretiue Aar / som de van-

vandrede i Ørcken / huor Gud lod sig see om Dagen i en Skystøtte / oc om Natten i en Ildstøtte / *Exod: 13. 21.* oc gaff dem Vand aff dem haarde Steenklippe / *Exod: 17. 6.* Man aff Himmelen. *Exod: 16. 4.* For det Femte / Paa det at det hellige Kaars skal giøre oss kede aff denne Verden / oc opuecke vdi oss en brendendis Begærlighed til det euige Liff oc Salighed / som Sirach lærer / *cap: 41. 3.* O du Død / huor bitter est du / naar it Menniske tencker paa dig / som haffuer gode Dage oc nock / oc leffuer vden Sorrig / oc den / som det gaar vel i alle Ting / oc gider endnu vel ædet. O du Død / huor vel giør du imod den Nødtørfftige / som er skrøbelig oc gammel / som ligger i megen Sorrig / oc haffuer intet bedre at haabis til / oc ey at vente sig.

5. At hand bar det effter JEsum. Her indfalder dette Spørsmaal / *Esaias cap. 63. 3.* siger / at der haffuer icke en Mand aff Folcket været met hannem. Maatte nogen sige / Alt haffuer her

Christus *Simonem*, som drager Kaarsset met sig. Her til suaris / At det er vel vist / at *Simon* aff *Cirenen* haffuer baaret dette Træ Kaars / som vaar lagt paa Jesu Skuldre / Men dog skal wi oc vide / at denne *Simonis* Byrde oc Hielp vdretter aldelis intet i vor Saligheds Sag / huilcken alleniste Jesus Christus / vden all Mennisfelige Hielp i nogen Maade / haffuer vdret oc fuldkommet / Saa at hand er Begyndelsen oc Enden / *Apocal: 1. 8.* oc ingen Frelser vden hannem. *Esa: 44. 6.* Men *Simon* bærer Kaarsset / paa det / at Christus vilde vise oss met dette Exempel / i huad Maade wi allesammen / som tro paa Christum / skulle gaa aff denne Verden / som er / ved stor Kaars oc Bedrøffuelse / *Actor: 14. 22.* huilcken Bedrøffuelse hand oc her / ved denne *Simonis* Byrde / vil vise oss / at wi icke ene skal være vnder Kaarsset / Men først skal det ligge paa Jesu skuldre / oc wi hans Børn skulle siden tage fat paa det / saa at Christus følger met som dog er Kaarsfest / Som oc *Dauid* lærer / der hand siger /

Psalm:

Psalm: 23. 4. At der som hand end vandrede i Mørckhedens Dal / dog vilde hand icke frycte nogen Wlycke / Thi du HERRE (siger hand /) er hos mig. *Psalm: 91. 15.* Jeg er hos hannem i Nød / Jeg vil riffue hannem vd / oc giøre hannem til ære.

Den Anden oc Tiuende Predicken.

L*Vc. 23. 27. etc.* Oc der fulde en stor hob Folck oc Quinder effter hannem / som ynckelige klagede oc begræde hannem. Men JEsus vende sig om til dem / oc sagde / J Døtter aff Jerusalem / græder icke offuer mig / men græder offuer eder selff / oc offuer eders Børn / Thi see / den Tid skal komme / i huilcken mand skal sige / Salige ere de Wfructsommelige / oc

de Liff / som icke fødde / oc de Bryst / som icke gaffue at dj. Da skulle de begynde at sige til Biergene / Falder offuer oss / Oc til Høyene / Skiuler oss / Thi at giør mand det met it grønt Træ / huad vil da bliffue met det Tørre?

TVende Stycker ville wi aff denne oplæste Text faaregiffue. Først / Om disse Quinders oc Folckis ynckelige Klage oc Graad offuer JEsum. Dernæst / Om den skøne Predicken oc Underuisning / som Christus giffuer samme Folck / at de icke skulle græde offuer hannem / Men offuer dennem selff / oc offuer deris egne Børn.

Det Første Stycke.

Oc der fulde en stor hob Folck oc Quinder effter hannem. Her giffuer Euangelisten tilkende / at der haffuer paa den Tid / der JEsus lidde sin haarde Død oc Pine / været en gantske stor twal-

lig

lig Skare i Jerusalem / Icke alleniste aff Jøderne / som skulde effter Guds Low / *Deuter : 16. 16.* Trende gange Aarligen lade sig aabenbare for HERREN i Jerusalem / Men ocsaa aff andre omliggendis Lande / aff allehonde Folck oc Tungemaal. *Actor : 2. 5.* Huor met Euangelisten vil lære oss / at Christus haffuer icke vildet lide sin Død oc Pine paa nogen lønlig Stæd / Men paa den Tid oc Stæd / som alle omkringliggendis Lande vaare forsamlede / paa det / at hand vilde / at den gantske Verden skulde vide oc forstaa / at Gud Fader haffuer holt sin Løffte / som hand haffuer loffuet / at hand vilde sende Quindens Sæd / *Genes : 3. 15.* aff Dauids Stamme oc Jesse Roed / *Esa : 11. 1.* som skulde være Forligelsen for Verdens Synder / *1. Iohan : 2. 2.* J det hand bliffuer en Forbandelse for dennem / *Galat : 3. 13.* effter som Lowen lyder / *Deuter : 21. 23.* Forbandet er huer mand / som henger paa Træet / huilcket Christus lærer dennem her effter / Icke alleniste met *Pilati* Offuerscrifft / *Ioh : 19. 19.*

oc sin Guddommelige Mact / aff huilcken hand sætter sin Siæl fra sig i sin Faders Haand/ *Iohan: 19.30.* imod all deris Tancker oc Mening / Men ocsaa / der hand lader dennem see oc høre Vidnisbyrd om sin Guddom / der Solen mister sit Skin/ Graffuene ladis op/ oc Stenene brøster sønder. Huor aff *Centurio* den Hedning oc beslutter/ at Christus vaar Guds Søn aff Himmerigis Rige. *Matth: 27.51.* Saa see wi da her aff / det vist at være / som *Paulus* taler / *1. Timoth: 2.3. etc.* At det er gaat/ der til ocsaa behageligt for Gud vor Frelsere / at alle Menniske skulle bliffue salige/ oc komme til Sangheds Bekendelse.

Som ynckelig klagede oc begræde hannem. Aarsag huorfor disse Folck oc Quinder saa ynckelige græder oc beklager sig/ er Først/ At de seer dette Menniske Christum / (som haffuer gaaet omkring i det gantske Jødiske Land / oc haffuer beuist sig en Prophete / Mectig i Ord oc Gierninger / *Luc: 24.19.* Ja haffuer giort vel

imod alle mand / *Marc: 7. 37.* oc helbredet alle dennem / som vaare offuerfaldne aff Dieffuelen / *Actor: 10.38.* Oc saa Christelig skicket sig / at *Pilatus* Landsherren haffuer selff Personlig vdraabt hannem / en wskyldig oc en retfærdig Mand) at være i saa jammerlige oc ælendige Maade metfaret / oc vden all Skyld oc Brøde føris hen saa ynckelig til den forsmædelig Kaarssens Død.

Dernæst / At de see oc offuerueye / huor gantske Satan haffuer forblindet disse Jøder / at de haffue vdkast all Broderlig Kierlighed oc Meynnck / som de skulde haffue imod deris Næste / *Roman: 12. 9.* foruden huilcken ingen teckis Gud. *1. Iohan: 4. 16.* Huor met de lære oss / at wi skal aff deris Exempel / som oc *Paulus* paaminder / *Roman: 12 15.* græde met de Grædendis / oc lade vor Næstis Nød oc Trang gaa oss til Hierte. Saa læse wi *Luc: 19. 41.* At Christus haffuer selffuer begrædet Jødernis oc Jerusalems Haardnackethed oc Moduilighed imod de hellige Propheter. Saa læse

wi oc / at *Moses* haffuer ladet sin Landsmands Wræt / som den Egypter giorde hannem / gaa sig inderlig til Hierte / *Exod: 2. 11.* Oc sandelig / huilcken Christen skulde kunde holde sig for Graad / naar hand seer saadan denne Verdens gruelig Handel? Som er / at Christi Lemmer / som Christelig leffue / tit oc offte ryckis hen aff de Vgudelige til atskillige Genuordighed oc ælendighed / nu paa Gods / nu paa Liff oc Helbrede. Dernæst / Naar hand seer / at Satan haffuer saa aabenbarlig besat Menniskene / at de acte huercken Gud eller deris Næste / Men leffue Tyranskeligere imod deris Næste / end som vilde Diur i Skouen. *Galat: 5. 15.* Huor aff alle kand klarlig see / at de icke høre Gud til / men Satan / som *Iohannes* vidner. Der aff bliffuer det aabenbare / huilcke som ere Guds Børn / oc Dieffuelens Børn. Huo som icke giør Retfærdighed / hand er icke aff Gud / oc huo som icke elsker sin Broder. *1. Iohan: 3. 10.*

Det Andet Stycke.

Men JEsus vende sig om til dem / oc sagde / etc. Vdi dette Andet Stycke / som er Christi Predicken til Folcket / som hannem begræder / haffue wi at acte / 1. Tiden / naar denne Predicken skeer. 2. Huad for Personer hand predicker for. 3. Huor om hans Predicken haffuer været. 4. Huorledis hand beuiser sin Predicken / Først / met Scrifften / Dernæst / met en Lignelse aff Naturen.

1. JEsus vende sig om. Met disse Ord giffuer *Lucas* Euangelist Tiden tilkende / naar Christus haffuer hafft denne Predicken / som er / der hand vaar kommen vden for Jerusalems Porte / paa Veyen til Galiebierget. Huilcken Tids Beskriffuelse oss paaminder om JEsu Christi Flittighed oc Vindskibelighed vdi sit Kald oc Embede / at hand haffuer ingen Tid forsømmet / Icke alleniste der hand vaar vdi sin Velmact / oc vandrede iblant Jøder oc Hedninge / Men ocsaa nu / der hand vaar

en fangen oc bunden Mand / ja ælendelig i alle Maade metfaret / haffuer hand beuijst sig / at være den sande Prest oc Prophete/ *Deuter: 18. 18.* som Verden vaar forloffuet/ oc derfor haffuer saa frimodelig/ til sin Faders ære/ opladet sin Mund/ lært oc underuijst *Caiapham, Matth: 26. 64. Pilatum, Iohan: 18. 36.* oc paa denne Stæd disse Quinder oc Folck/ som hannem efterfulde.

Huor aff oss oc bør at lære/ at wi alle/ oc huer i synderlighed / skulle tencke til / at beuise oss flittige oc vindskibelige i det Kald oc Embede / som Gud haffuer oss/ huer i synderlighed/ betroet / Som oc *Paulus* formaner met mange Ord / *Roman: 12. 6. etc.* Wi haffue atskillige Gaffuer / effter den Naade/ som oss er giffuen. Haffuer nogen Prophetie/ da skal den være lig met Troen. Haffuer nogen it Embede / da skal hand tage vare paa Embedet. Lærer nogen/ da skal hand vare paa Lærdommen. Formaner nogen / da vare hand paa Formanelsen. Regærer nogen / da skal hand være omhyggelig.

2. J Døtter aff Jerusalem.

Her giffuis tilkende / huo de ere / som Christus predicker for / som ere Jerusalems Døtter. Her bør oss at acte / at Christus taler i Figurlig Vijs / oc forstaar vnder en Part det gantske Jødiske Lands Indbyggeris / met andre omliggende Lands / Quinder / som der vaare komne til Høytiden / Huilcke der begræde denne hans ælendighed. Men hand næffner her i besynderlighed Jerusalems Døtter / Først / for den Sags skyld / at deris Blindhed vaar allerstørst / efterdi at Christus vaar dennem forloffuet for andre Folck / *2. Samuel: 7.* oc vaar oc kommen til dennem / som til sine egne / oc de haffue dog været saa blinde / at de vilde hannem icke anamme. *Iohan: 1. 5. etc.* Dernæst / næffner hand Jerusalems Døtter / for denne Aandelige Bemerckelsis skyld / Thi Jerusalem bemercker saa meget / som at see Fred / Saa at Christus vil der met lære oc paaminde alle dennem / som hans hellige Ord oc Lærdom skinner for / huor vdi den fred / som Verden icke giffue kand / tilbiudis /

Iohan: 14. 27. skal speyle sig vdi disse Jeru-salems Døtter / som haffue hans hellige Ord oc Propheter / oc dog dennem foractet oc ihielslaget / *Matth*: 23. 37. At der som de træde vdi deris Fodspoer / da haffue de oc at forvente dennem / at de maa græde off-uer dennem selffuer / oc visselig forvente de-ris Straff oc jammerlig Ødeleggelse / som oc *Paulus* lærer / *Roman*: 2. 3. Tencker du / O Menniske / du som dømmer dem / som saadant giør / oc du giør ocsaa det samme / at du skalt vndkomme Guds Dom? Ja Christus raaber selff Vee offuer *Chorasim* oc *Bethsaida*, oc siger / At haffde saadanne Gierninger været giort i *Tyro* oc *Sidon*, som vaare giort hos dennem / da haffde de lenge siden bedret sig i Secke oc i Aske / Huorfor hand siger / at det skal gaa lideligere til met *Tyro* oc *Sidon* paa den yderste Dom / end met dennem. *Matth*: 11. 21.

3. Græder icke offuer mig / men græder offuer eder selff / oc offuer eders Børn. Her skal wi vel acte / at

Christus ingenlunde straffer disse Quinder / for de græde oc fortryde / at hannem er skeet saadan en Offueruold oc wræt / Men den HErre Christus vnderuiser Quinderne / oc beder dennem / at de icke alleniste skal see til den Wræt / som hand (effter deris Dom) lider aff Jøderne / Icke heller allenisté til den Skade / som de faaer i hans Død / der met at de miste den / som dennem hialp aff atskillige Legemlige Siugdom oc ælendighed / Ja end ocsaa aff Dieffuelens Tyranni / *Luc: 8. 2.* Men at de skal vende deris Øyne oc Hierter lenger hen / som er til disse Tuende i synderlighed. Først / at de skulle betencke / at de icke saa simpel oc enfoldig skulle dømme oc mene om den HErre Jesu Christo oc hans Pinactighed / som de giorde om en anden fattig Menniske / huilcken Verden kunde ved Offueruold oc Wræt tage aff Dage / Men de skulle komme ihu / at hand skulde snart her effter lade sig see vdi Herlighed oc Glæde / oc effter sin Løffte / *Iohan: 2. 19.* opreise sit Legemis Tempel / huilcken Jøderne nu ved Kaarssens

Død nedbrøde. Dernæst / at de skulle i denne deris graad offuerueye den suare Pinactighed oc Straff / som Jøderne met denne deris Vgudelighed imod Christum fortiener / oc den i saadan graad oc ynckelig Klagemaal affbede hos Gud / Huilcket / efftersi de det icke giorde / derfor kom den ynckelige ødeleggelse offuer dennem / som skede saa gruelig / ved Fyrretiue Aar der effter / at effter Christi Spaadom / *Luc: 19. 44.* bleff der icke en Steen paa den anden.

Aff disse Christi Ord til Quinderne / Græder icke offuer mig / indfalder it Spørsmaal i saa Maade / Maa mand icke begræde oc beklage ælendige oc fattige Fangers jammerlige oc ynckelige Pinactighed oc skammelig Død / efftersi Christus siger her / at de skulde icke græde offuer hannem? Her til suaris / At mand skal icke alleniste begræde saadanne ælendighed / (at Satan haffuer dreffuet Mennisket / som er it Kiød oc Blod met oss / *Actor: 17. 26.* til Synden at bedriffue / som er Aarsag til deris skammelig Død oc Affgang / Som wi læse / at

Chri-

Christus begræd Jødernis Blindhed oc tilkommendis Straff / *Luc: 19. 41.* Oc *Paulus* ocsaa / *Roman: 9. 2.* bekender / at hand vden Affladelse haffuer stor Sorrig oc Bedrøffuelse i sit Hierte / for Jødernis Moduilligheds skyld / huilcken hand saae at der vilde bliffue dem en Aarsag til ælendighed oc jammerlig Ødeleggelse /) Men wi skulle ocsaa / vden Affladelse / bede for dennem til Gud Allmectigste / Som *Samuel* giorde for *Saul, 1. Samuel: 16. 1. etc.* at hand / som alle Tider paa Dagen kalder Arbeider i sin Vingaard / *Matth: 20. 1.* Oc miskunder sig offuer alle sine Henders Gierninger / *Psal: 145. 9.* vil være dennem Naadig / forlade dennem Synden / oc frj dem fra den euige Død. Enddog hand aff sin Retfærdighed tilstæder oc befaler / at Øffrighed hans Tienere *Rom: 13.* skal straffe Synden paa deris Legeme / Først for den Sags skyld / at Mennisken skal see Guds vrede mod Synden / som vdkræffuer Straff for Synden / *Deut: 24. 16.* Dernæst / at intet Menniske skal fordriste sig til saadanne gruelige Gierninn-

ninger at giøre/som kand forarge den Christen Kircke oc Menighed. Thi Christus befaler selffuer / at affhugge den Haand oc Fod som forarger oss. *Matth: 18. 8.*

4. Thi den skal tid komme/ i huilcken mand skal sige / Salige ere de Wfructsommelige/ oc de Liff som icke fødde / oc de Bryst som icke gaffue Dj. Da skulle de begynde at sige til Biergene / Falder offuer-oss / oc til Høyene/Skiuler oss. Den HERRE Christus / som en sand leffuende Gud / der seer alt tilkommendis / spaaer her / oc klarlig forkynder det Jødiske Folck / huad ælendighed dennem vil offuerkomme / naar *Titus Vespasianus* skal ynckelig ødelegge dennem. Huilcket hand oc tilforn *Matth: 23. 38.* haffde giort / der hand siger: Eders Hus skal forladis eder øde. Met huilcken Atuarsel/ hand klarlig beuiser oc giffuer tilkende / at det er icke hans Vilie oc Lyst / at forraske nogen syndig Menniske / *Ezech: 33. 11.* men

hand

hand lang tid tilforn/ som en Fader oc tro Ven/ atuarer oc paaminder dem som ilde leffuer / huad ælendighed / Sorrig oc Bedrøffuelse dennem vil vederfaris. Saa atuarede hand den første Verden / i Hundrede oc Tiue Aar ved *Noah, Gen: 6. 14.* Saa atuarer hand endnu daglig det Menniskelig Køn / at der som det icke vil bedre sig / da haffuer hand huæsset sit Suærd/ oc spent sin Bue/ oc meder til/ oc haffuer lagt dødelig Skud der paa / oc haffuer bered sine Pile til at fordærffue/ *Psal: 7. 12.* Ja forkynder aabenbarlige / at hand vil vdlucke all vrenlighed oc Værstyggelighed aff sin hellige Bolig. *Apocal: 21. 27.*

Salige ere de Vfructsommelige/ oc de Liff som icke fødde. Maatte her nogen sige / Den hellige Scrifft siger jo / at Liffsens Fruct er HERRENS Velsignelse / som wi læse *Genes: 1. 28.* At Gud velsignede *Adam* oc *Eua*, oc sagde til dennem: Værer fructsommelige / oc formerer eder / oc opfylder Jorden. Dissige-

ke

ste bekender oc *Abraham*, at mod Lifffens Fruct oc Velsignelse / ere alle Legemlige Gaffuer ringe at acte / som wi læser i den Samtale / som skede imellem Gud oc hannem / *Gen: 15. 2.* huor Gud siger til hannem / At hand skal icke frycte sig / thi Gud vil være hans Skiold oc megen store Løn. Huor til *Abraham* suarer oc siger / HERRE / HERRE / huad vilt du giffue mig? Jeg gaar hen foruden Børn. Som wi oc saa see / huor høyelig *Anna, Samuelis* Moder / actede Lifffens Fruct for Guds Velsignelse / der hun beskelig græder til *Eli* Prophetis Fødder / fordisaa hun vaar Wfructsommelig / *1. Sam: 1. 10. &c.*

Her foruden bekender *Oseas cap: 9. 14.* klarlige / at Lifffens Wfructsommelighed er en Straff aff Gud / der hand saa siger: Efterdi at de haffuer forladet Gud / oc ginge til Baalpeor den skendelig Affgud / derfor skulle de huercken føde eller bære / ey heller bliffue Fructsommelige. Oc atter siger hand / HERRE giff (Wgudelige) dem Men huad vilt du giffue dem? Giff dem

Wfruct-

Wfructsommelige Liff oc tørre Bryst. Huor kommer det da/ at Christus siger dennem at skulle sigis salige/ som ere Wfructsommelige? Til dette Spørsmaal suarer Christus selffuer / *Matth: 24. 19. &c.* huor hand saa siger: Væ de Fructsommelige/ oc de som giffue Dj paa den tid. Thi der skal bliffue saa stor en Bedrøffuelse / som der icke haffuer været aff Verdens Begyndelse/ hid indtil / oc som icke heller skal bliffue. Huor Christus klarlig lærer/ Først/ at Liffsens Fruct er jo vist en Velsignelse aff HERREN / *Psal: 128. 3.* Dernæst/ sætter hand Aarsagen / huorfor hand siger dennem at skulle sigis salige/ som icke fødde/ som er / for den suare ælendighed oc Straff som Folcket skulde offuerkomme vdi Jerusalems Forstyrring. Huor wi seer / at den Ædel Quinde *Maria*, som kaager sit eget Barn / aff stor Hungers nød/ haffuer jo meget større Hierteſorg/ *Ioseph: lib: 7. cap: 8.* end den som aldrig haffde fød. Saa haffde ocsaa den Encke vnder den Tyran *Antiocho*, som seer sine siu Sønner affliffuis/

2. *Maccab*: 7. meget mere Hierteſorg/ end den ſom aldrig haffde ſød Børn/ Som oc Christus met diſſe efterfølgendis Ord nockſom lærer.

Da ſkulle de begynde at ſige til Biergene/ Falder offuer oſſ/ oc til Høyene/ ſkiuler oſſ. Her indfører Christus den hellige Scrifft/ at beuiſe/ at den Straff ſom hand ſpaaer om/ ſkal endelig offuerkomme Jøderne. Oc bruger hand her de ſamme Ord/ ſom *Oſeas* 10. 8. haffuer truet Iſraels Folck met for deris Affguderis ſkyld/ huor Propheten ſpaaer dennem/ at deris ælendighed ſkal bliffue ſaa ſtor/ at de ſkulle ſige/ J Bierge ſkiuler oſſ/ oc i Høye falder offuer oſſ. Maatte her nogen mene/ Kand nogen Menniſke ſaa krybe i Huler/ vnder Bierge oc Høye/at de kand ſkiule ſig? Som wi læſe/ at de fem Cananiters Konger giorde/ der *Joſua* jagede effter dennem/ *Joſu*: 11. 16. efferdi Christus ſiger her/ at de ſkulle raabe til Biergene/ at de ſkulde ſkiule dem fra Guds Vrede? Her til ſuaris/ At

Christus icke siger/ at de kunde skiule sig/ oc bliffue befriede fra Guds Vrede. Thi wi vide/ *Psalm: 139. 7. etc.* at ingen kand flye fra Guds Ansict. Men end ocsaa alle de som ligger vdi Jorden/ *Ioh: 5. 28. etc.* oc ere henraadnede/ skulle alle skickis for Guds Domstol/ *Rom: 14. 10.* Men Christus taler her/ som oc Propheterne/ *Esaias, 2. 19. Oseas, 10. 8.* effter Menniskelig viis/ som raabe i deris Nød oc Hiertens Banghed/ oc ynske sig at være døde oc vnder Jorden/ for den suare ælendigheds skyld/ som dem offuerhenger/ eller de ere bestædde vdi.

Thi at giør mand det met it grønt Træ/ huad vil da bliffue met det tørre? Her bør oss at acte/ huad Christus forstaar ved dette grøne oc tørre Træ. Det er oss vitterligt/ at Scrifften ligner Christum ved it Fructsommelig Træ/ *Apocal: 22. 2.* Oc derfor kalder *Iohannes* hannem Liffsens Træ/ hues Blade der tiener til Hedningenis Sundhed. Oc Christus bekender sig selff for den sande Vijnstock/ som giffuer

Vijnquistene Safft oc Vædske/ *Ioh. 15. 1. &c.* Tuert om kalder Scrifften de Wgudelige/ vfructsommelige Træ/ til hues Rod Øxen er lagt/ *Matth. 3. 10.* saa at de skal affhuggis oc kastis i Ilden/ *Matth. 7. 19.* som icke skal vdslyckis/ *Ioh. 15. 6.* Her aff er det nu klart/ at Christus met denne Lignelse/ som hand her fremsætter/ om det grøne oc det tørre Træ/ vil lære sine Tilhørere/ at de skal visselig forlade sig der til/ at effterdi Gud tilstæder/ at hans Søn/ som er det grøne Træ/ saa iammerlig plagis for fremmede Synder/ som vaar kast paa hannem *Esa. 53. 6.* At de som ere selffuer fødde i Synden/ *Psal. 51. 7.* oc ere Vredens Børn aff Naturen/ *Ephes. 2. 3.* Oc daglig forseer sig saa offte/ at de icke kand tencke huor offte det skeer/ *Psal. 19. 13.* skal jo visselig haardeligere straffis aff Gud/ end som de her see Christum at være straffet/ Ja der som de icke snarlig i Naadens tid omuender sig/ da haffuer de at foruente/ at Guds Vrede skal brende saa skarp oc klar i deris Siæl oc Legem/ lige som de kand see/ at Ilden brender

der krafftelig oc klarlig i it tørt oc vissen Træ / mere end som den giør i it gammel Vanddrucken Træ / som Ilden kand icke / for Vandens skyld / saa saa krafftelig mact at brende.

Efftersdi da at de Vgudeligis Pine vil bliffue saa skarp oc stor / da tage sig huer vare for Synden / oc betencke i alle sine Gierninger / at det er grueligt / at falde i Guds Vrede / *Ebre: 10. 31.* som er en fortærendis Ild. *Deuter: 4. 24.* Dernæst / at wi icke foracte Christum / som oss saa Broderlig varer adt vor Skade / før wi faaer den / Thi alt det / som screffuet er / er screffuet oss til Lærdom.
Roman: 15. 4.

Den Siette Part aff vor HErris JEsu Christi hellige Pinis oc Døds Historie.

Den Tredie oc Tiuende Predicken.

LVc. 23. 32. Der bleffue oc to andre Misdedere førde bort / at de skulde affliffuis met hannem. *Marc.* 15. 22. Oc de førde hannem til den Stæd / som kaldis paa Ebreiske *Golgotha*, det er vdlagt / Hoffuetpande Stæd. *Matth.* 27. 34. Oc de gaffue hannem Edicke at dricke / *Marc.* 15. 23. eller *Myrrha*, *Matth.* 27. 34. blandet met Galde. Oc der hand smagede det / vilde hand icke dricke. *Luc.* 23. 33. Oc de Kaarsfeste hannem paa den

Stæd /

Stæd / *Matth.* 27. 33 som kaldis *Golgotha*, *Iohan.* 19. 18 oc de Tö/ *Luc.* 23. 33. Misdedere/ *Iohan.* 19. 18. met hannem / *Luc.* 23. 33. Den ene ved den høyre / oc den anden ved den venstre Side / *Iohan.* 19. 18. oc JEsum mit imellem. *Marc.* 15. 28. Da bleff Scrifften fuldkommen / som siger / Hand er regnet iblant Misdedere.

HEr begyndis nu den Siette oc sidste Part aff vor HErris JEsu Christi hellige Pinis oc Døds Historie / som befatter i sig / huad der er forhandlet paa Rætterstæden / huor JEsus Christus er Kaarsfest / bespaattet oc forhaanet / oc paa det sidste endelig ophøyet paa Kaarssens Galie / oc bleffuet en Formaledidelse / *Galat*: 3. 13. for vore Synders skyld / paa det / at wi skal haffue for hans skyld Retfærdighed / Helighed oc Igenløsning. *1. Corinth*: 1. 30.

Aff denne oplæste Text ville wi Fire smaa Stycker faaregiffue. Først / om de Misdedere / imellem huilcke Christus vdføris oc ophengis. Dernæst / om Stædens Naffn / paa huilcken Christus Kaarsfestis. For det Tredie / huorledis de skencke Christo Edicke oc Galde / eller *Myrrha*, i sin Pine. For det Fierde / i huad Maade Christus bliffuer Kaarsfest.

Det Første Stycke.

Der bleffue oc To andre Misdedere førde bort / at de skulle affliffuis met hannem. De hellige Euangelister optegner atskillige slags Folck / som haffue fuld den HErre JEsum Christum vdaff Jerusalem til sit Rætterstæd. Først ere de / som der sørgede oc begræde hannem ynckelig / huilcke vaare en Part / som det aabenbarligen gaffue tilkende / met deris Graad oc Klagemaal / om huilcke wi hørde i den sidste Predicken / at Christus predicker for. Oc en Part lønlig / som dog icke

torde for Phariseernis Offueruold oc Tyranni skyld / enten met Graad eller aabenbarlig Klagemaal / giffue deris gode Hierte tilkende imod JEsum / iblant huilcke vaar *Iohannes* Euangelist / *Nicodemus*, *Ioseph*, oc mange andre flere.

For det Andet / ere de / som haffue her til samtyckt i Christi Fordømmelse / Huilcke ere i Tuende slags / J det Første / ere Phariseerne oc deris Tienere / som ere / de der haffue anklaget Christum / fanget oc bundet hannem / Ja bespaattet oc forhaanet hannem / oc her endnu lade sig finde flittige til / at omkomme oc affliffue hannem. Dernæst / ere her disse Tuende Misdedere / imellem huilcke Christus vdføris / som glæde sig / at de haffue den mectige oc vijtberømte Mand JEsum i Selskaff oc lige Foractelse met sig.

Først / see wi i denne Gierning / at Jesus føris vd imellem disse Tuende Misdedere / at Scrifften fuldkommis / *Esa: 53. 12.* som siger / Hand er regnet iblant Misdedere. For det Andet / see wi Verdens

Snildhed/ til at besmycke sin Skalckhed oc Offueruold/ Thi Jøderne/ effter de haffue ingen nøyactig Aarsagført for Dom oc Ræt/ at affliffue JEsum/ Men alleniste deris Raab oc Skrig/ met huilcken de haffue tuunget *Pilatum* til/ at fordømme JEsum. Derfor føre de JEsum imellem Tuende Hoffuetskalcke oc Misdedere/ for alle Folckis Øyne/ paa det/ at alle de/ som hannem see/ skulle mene/ at Jøderne haffue all Retfærdighed til at klage paa hannem/ oc at affliffue hannem/ efftterdi hand er funden saa skyldig/ at disse hellige Mend haffue hafft Aarsag/ at sætte hannem øffuerst iblant Misdedere oc Hoffuetskalcke. Saa see wi her/ det vist at være/ som Christus siger/ *Luc: 16. 8.* at denne Verdens Børn ere klaagere end Liusens Børn/ i deris Sleet. For det Tredie/ see wi her/ i det Christus føris imellem disse Tuende Misdedere/ den Christen Kirckis Liffactig Billede oc Affmalning/ Som er/ at lige som Christus her i sin egen Person/ haffuer Tuende Ugudelige i Selskaff met sig/

den ene paa den høyre / oc den anden paa
den venstre Side / Lige saa haffuer hand i
sine Lemmer paa denne Dag / oc beholder
indtil Verdens Ende / disse Tuende Mis-
dedere / Som ere / paa den ene Side den
Christen Kirckis aabenbarlige Fiender /
huilcke ere de onde Aander i Lufften / enten
i deris egen Person / *Ephes: 6. 12.* som haff-
uer en stor Vrede imod de Gudfryctige /
Apocal: 12. 12. Ja som en skrydendis Løwe
søger at omkomme dennem / *1. Pet: 5. 8.* eller
deris Lemmer / met deris mangfoldige For-
argelser / *Matth: 18. 7.* huilcke ere argere / end
nogen aabenbarlige Misdedere kand være.
Paa den anden Side haffuer Christus i
sine Lemmer disse timelige Tings Herlig-
heds Misbrug / som synis at være det sande
Gode / som det dog icke er / huilcke som en
listige Røffuer locker dennem i denne vilde
Verdens Skow / Omhyggelighed oc Vel-
lyst / oc der offuer skiller dennem ved Liffuet /
euige Glæde oc Salighed. *Luc: 8. 14.*

Huorfor den hellige Euangelist *Io-
hannes, 1. Iohan: 2. 15.* høylig raader / at

Guds Børn skal icke elske Verden/ icke hel-ler det/ som er i Verden/ Thi der som no-gen elsker Verden/ i hannem er icke Fade-rens Kierlighed/ Thi alt det/som er i Ver-den/ som er Kiødsens Lyst/ (Vellyst oc Horerj/) oc Øynenis Lyst/ (Gærighed oc Rigdom/) oc it hoffærdig Leffnet/ (Mact oc Velde/ Roes/ oc at fare høyt/) er icke aff Faderen/ men aff Verden/ oc Verden forgaar met hendis Lyst.

Her foruden/ aff disse atskillige slags Folck/ som følger Jæsum til sin Rætter-stæd/ aff huilcke mange/ (som sagt er/) ere lønlige Christi tro gode Venner/ haffue wi at lære/ at alligeuel denne Verden lig-ger i det Onde/ *1. Iohan: 5. 19.* oc der ere mange/ som løbe paa den brede Vey til Fordømmelsen/ *Matth: 7. 13.* Saa ere der dog alligeuel iblant den store onde Hob/ mange Guds Børn/ som icke menis/ at være hans Børn/ lige som det vaar vnder den Vgudelige *Iesabel*, der hun meente/ ja end ocsaa den hellige *Elias*, at alle Guds Mend oc Propheter vaare ihielslagne/ da

siger

siger det Guddommelige Gensuar/at Gud haffde end da beuaret sig Siu Tusinde i Israel/ som haffde icke bøyet deris Knæ for Baal/ *1. Reg: 19. 10. etc.* Huorfor Scrifften oc siger / at det skal ske paa den Stæd/ som der er sagt til dennem / Jere icke mit Folck/ der skulde de kaldis den leffuendis Guds Børn. *Oseæ 1. 10. Roman: 9. 25.*

Det Andet Stycke.

Oc de førde hannem til den Stæd / som kaldis paa Ebreiske *Golgotha*, det er vdlagt / Hoffuetpande Stæd. *Matthæus* Euangelist kalder den Stæd/ som Jesus er Kaarsfest paa / *Golgotha*, som er brøt aff det Ebreiske Ord *Galgal*, huilcket bemercker det / som er rund eller trind / Oc haffuer Euangelisten derfor kaldet det *Golgotha*, icke for Stædens Trindheds skyld / Men fordisaa / at der vaare paa samme Stæd mange Misdederis Hoffuetpander. Thi paa Ebreiske kaldis Hoffuetpande/*Hagulgolet*, som wi kand læse i Jesabels Historie/ *2. Reg: 9. 35.* Disse

geste *Iohan: 19. 17.* De ginge vd til den Stæd / som kaldis Hoffuetpande Stæd / huilcken kaldis paa Ebreiske *Golgotha*.

Met denne Stæds Beskriffuelse ville Euangelisterne / *Matthæus* oc *Iohannes*, paaminde det Menniskelige Køn / huor gantske foractelig Christus haffuer / icke alleniste leffuet / men ocsaa døet / for vore Synders skyld / *Esa: 53. 6.* saa at hand er ført paa den foracteligste Stæd / som Jøderne kunde optencke / som vaar / iblant Tyffue / Røffuere oc Mordere deris Been. Huor i den hellig Aand vil vise oss / som i it klart oc synlig Speyel / Syndens Slemhed / som vil føre alle dennem / der leffue i hende met Vilie oc Vellyst / til den allerforacteligste Pinis oc Døds Stæd / som er / hos den rige Fraadzer i Helffuedis Affgrund / *Luc: 16. 23.* huor Møl skulle være deris Seng / oc Orme deris Sengklæde. *Esa: 14. 11.*

Det Tredie Stycke.

Oc de gaffue hannem Edicke eller *Myrrha* at dricke i Vjn / blandet

met Galde. At de der skencke Christo/ det synis at skulle være Metlidigheds oc Kierligheds Tegn / effter som *Salomon*, *Prouerb*: 31. 6. befaler / at mand skal giffue dennem / som skal affliffuis / oc ere bedrøffuede/ sterck Vjn at dricke/ at de kand forglemme deris Sorrig / oc icke ihukomme deris Pine.

Denne Drick/ som de skencker Christo/ bescriffuer Euangelisterne / *Matthæus* oc *Marcus*, paa atskillige Maade / Thi *Matthæus* siger / at de gaffue hannem Edicke/ blandet met Galde/ Oc *Marcus* siger /at de gaffue hannem Vjn/blandet met *Myrrha*, huor vdi Euangelisterne synis at være mod huer andre/ som de dog icke ere / Thi begge Euangelister/ *Matthæus* met de Ord/ Edicke oc Galde/ oc *Marcus* met de Ord/ Vjn blandet met *Myrrha*, ville giffue tilkende/at de haffue icke skencket Christo god wforfalsket Vjn/som de pleyede ellers aff Medynck at skencke fattige Misdedere/ Men de haffue taget gammel suer Vjn / som er Edicke / oc forblandet met Galde / *Myrrha*, oc
andre

andre bittre Ting/ oc vilde skencke hannem. Huor vdi wi Først see/ Dauids Spaadom at være fuldkommen/ De gaffue i min Mad Galde/ oc i min Tørst skenckede de mig Edicke. *Psalm : 69. 22.*

Dernæst/ giffue Jøderne deris Vgudelighed tilkende/ at de haffue slet ingen Medynck offuer den HErre Christum/ Men i alle Maade paa det værste oc pinactigste handle de met hannem.

Oc der hand smagede/ vilde hand icke dricke. At Christus vilde icke dricke denne Drick/ Men allene smager den/ det giorde hand icke/ for hand vilde fly nogen Pinactighed/ at lide for vore Synders skyld/ Thi det vaar allene vdi hans Begæring/ at lide/ oc fuldkomme sit Løffte/ Som hand nocksom giffuer tilkende/ der hand siger/ *Luc : 12. 50.* Jeg skal døbis met en Daab/ Ah hui er mig saa bange/ før hand bliffuer fuldkommen. Icke heller forskiuder hand denne Drick/ saa at hand vil den icke slet vddricke/ for nogen Fryct oc

Fare

Fare skyld / at denne bitter Drick skulde forkorte hans Liff / imod hans Vilie / Thi hand er jo en euig oc Allmectig Gud / som kand vdstaa all Faderens bitter Vrede / oc Jødernis Pinactighed / saa at ingen tager hans Liff aff hannem / men hand haffuer selff Mact til / at bortsætte sin Siæl / oc at tage den igen. *Iohan: 10.18.* Men det giør hand / effter at Psalmen er opfylt / som nu sagt er / i det hand smagede den / At giffue tilkende / at deris forfalsket Vin / det er / deris falske Lærdom oc Leffnet / som er blandet met Menniskens Lærdom oc Oyenskalckerj / *Marc: 7.7 etc.* er hannem aldelis en Vederstyggelighed. Lige som det oc vaar forbuden / oc Gud vederstyggeligt / at føre sig i Klæder / som vaar giort aff Vldet oc Linet tilsammen. *Deuter: 22.11.*

Det Fierde Stycke.

Oc de Kaarsfeste hannem / oc de To Misdedere met hannem / den ene ved den høyre / oc den anden ved

den venstre Side / oc JEsum mit imellem. Her beskriffuer Euangelisterne/ *Lucas* oc *Iohannes*, Maaden / huorledis JEsus er affliffuet / som er / at hand er Kaarsfest / Vdi huilcken Gierning wi haffue disse omstendige Vilkaar at acte.

Først / bliffue JEsu Hender oc Fødder naglede til Kaarsset/effter som *Dauid, Psal: 22. 17.* sagt haffuer / De haffue igennem boret mine Hender oc Fødder / Paa det at Christus vilde feste den Haandscrifft / som vaar imod oss/paa Kaarssens Træ/ *Coloss: 2. 14.* oc betale for det/ som *Adam* oc *Eua* vdracte deris Hender/ at tage aff det forbudne Træis Fruct/ *Genes: 3. 6.* Som Apostelen / *Roman: 5. 19.* trøster oss met / At lige som mange ere bleffne Syndere / formedelst it Menniskis Vlydighed / Saa ere der bleffne mange Retfærdige/for it Menniskis Lydigheds skyld.

Dernæst / at Christi Hender oc Armer bliffuer vdstract paa begge sider paa Kaarsset / der met opfylder Christus det Offer/ som Folcket gaff til Tabernackelens Bygning/

ning / oc kaldis Rørelsens Offer / *Exod: 35. 22.* Fordi mand løffte det hid oc did i Fire Hiørner / Øster / Vester / Sønder oc Nør. Item / opfyldis her det fylde Offer / som *Aaron* oc hans Sønner toge i deris Hender / oc rørde for HERREN til Rørelsens Offer / som siden bleff optend paa Alteret / offuen paa Brendofferet / Gud til en sød Luct. *Leuitic: 8. 27. etc.*

Her hos vdstreckis Christi Armer / at hand vil giffue tilkende sin Redebonhed / at hand staaer den gantske Dag met vdracte Armer / *Esa: 65. 2.* oc vil gierne anamme alle dennem / som kommer til hannem / oc begærer Hielp aff hannem.

For det Tredie / ophøyes Christus paa Kaarsset / at opfylde det Opløfftelsis Offer / som *Aaron* oc hans Sønner toge i deris Hender / oc ophøyede imod Himmelen / Om huilcket wi læse *Exod: 35. 5. Item*, opfyldis der met den Figur i den Kaaber Slange / som *Moses* ophøyede i Ørcken / *Numer: 21. 9.* som oc Christus selffuer haffuer vdlagt / *Iohan: 3. 14.* der hand siger til

Nicodemum, Lige som *Moses* ophøyede en Hugorm i Ørcken / saa skal Menniskens Søn ophøyes / paa det / at alle de / som tro paa hannem / icke skulde fortabis / men haffue det euige Liff.

Met denne Christi Ophøyelse i Lufften paamindis wi / Først / i huad Maade oc Vilkaar alle Guds Børn komme til deris Himmelske Fader / som er / ved stor Kaars oc Bedrøffuelse / *Actor : 14. 22.* som *Petrus* klarlig lærer / *1. Pet : 2. 21.* at Christus haffuer lidt for oss / oc efterladet oss it Exempel / at wi skulde træde i hans Fodspoer. Dernæst / trøster denne Christi Ophøyelse i Lufften oss / at efterdi / som *Paulus* giffuer tilkende / *Ephes : 6. 12.* de onde Aander lade sig finde i Lufften / saa haffue wi da denne Trøst / at wi haffue En sterck beuæbnet i Lufften / som er Christus / huilcken der haffuer ved denne sin Kaarssens Død indgaaet i deris Pallatz / oc taget deris Vaaben fra dem / *Luc : 11. 22.* Saa at de kand intet forhindre Guds Børn fra Himmerigis Rige.

For det Fierde / hengis Christus imel-lem Tuende Røffuere / huilcket skeer / at Scrifften skulde fuldkommis / som Euan-gelisten *Marcus* her indfører / som er *Esaiæ* Spaadom / *53. 12.* som siger / Hand er reg-net iblant Misdedere. Huor met Euange-listen vil giffue tilkende at enddog Jøderne haffue alting giort aff Had oc Affuind / til Christi Vanære oc Foractelse / Saa er der dog alligeuel intet aff Slumpelycke oc Hendelse tilfaldet vdi Christi Pine oc Død / Men hand haffuer det selff altsammen til-forn seet / huad hannem skulde offuerkom-me / Som oc *Iohannes* vidner / *cap: 18. 4.* Oc derfor ved de hellige Propheter ladet det giffue tilkende. Huilcket altsammen ved *Iota* oc Pricke hand er kommen at opfylde / *Matth: 5. 18.* Som hand oc sagde til sine Disciple / *Luc: 24. 26.* Skulde Chri-stus icke saadaut lide / oc ind-gaa til sin Herlighed?

Den Fierde oc Tiuende Predicken.

Arc. 15. 25. Oc det vaar paa den Tredie Time/ der de Kaarsfeste hannem. *Luc.* 23. 34. Oc JEsus sagde / Fader forlad dem/ Thi de vide icke huad de giøre. *Iohan.* 19. 19. Da screff *Pilatus* en Offuerscrifft/ *Matth.* 27. 37. offuen offuer hans Hoffuet / huad Skyld mand gaff hannem / oc Aarsag til hans Død/ *Iohan.* 19. 19. *etc.* oc sætte hende paa Kaarsset / oc der vaar screffuet/ JEsus aff Nazareth Jøde Konge. Denne Offuerscrifft læste mange Jøder / Thi Stæden vaar nær hos Staden/ som JEsus er Kaarsfest. Oc det vaar screffuet paa

paa Ebreiske / Grædske oc Latinske Maal. Da sagde Jødernis ypperste Prester til *Pilatum*, Scriff icke Jøde Konge/ Men at hand sagde / Jeg er Jøde Konge. *Pilatus* suarede / Det som ieg screff / det screff ieg.

TJl denne Textis Forklaring / ville wi faaregiffue / Først / om Tiden/ naar Jæsus Christus er Kaarsfest. Dernæst/ om hans Bøn / som hand giør for Jøderne. For det Tredie/ om den Scrifft / som *Pilatus* sætter offuer Jæsu Hoffuet paa Kaarsset.

Det Første Stycke.

Oc det vaar paa den Tredie Time / der de Kaarsfeste hannem. Her bør oss at ihukomme/ det som tilforn er lært i den Tiuende Predicken / at *Marcus* met denne Tredie Time / icke mener den Tredie Time paa Dagen / effter de Tolff

Vid. pag. 287.

Timer at regne/ som Dagen vaar befattet i hos Jøderne/ *Iohan: 11. 9.* Men den Tredie Fierding/ som begyntis/ der Klocken vaar Sex hos dem/ oc varede til Ni/ oc er hos oss fra Tolff oc til Tre/ Om huilcken Tid wi rørde noget vijtlig i den forbemelte Predicken.

Det Andet Stycke.

Oc JEsus sagde/ Fader forlad dem. J denne Christi Bøn er rættelig forklaret Samsons mørcke Tale/ *Iudic: 14. 14.* Der gick Mad aff æderen/ oc Sødhed aff den Stercke. Thi at huad er sterckere end Christus/ den Løwe aff *Iuda? Apocal: 5. 5.* Oc huad er sødere end denne hans Bøn? Aff huilcken/ der som nogen æder/ (bliffuer der i deelactig/) hand hungrer icke til euig tid. *Iohan: 6. 35.*

Dernæst/ giffuer denne Christi Bøn icke alleniste hans wsigelige Stadighed tilkende/ at forfremme det Menniskelig Køns Salighed/ end oc der de haffue igennem stunget baade hans Hender oc Fødder/

Men ocsaa hans store Lydighed imod sin Himmelske Fader/ oc hans wendelige Kierlighed imod sine Wuenner / i det hand saa taalmodelig lider denne forfærdelig Kaarsfestelse / Oc der offuer for sine Fiender oc Forfølgere giør Bøn til sin Himmelske Fader. Dette Christi Exempel bør alle Guds Børn at efterfølge / saa at de lære her aff Christo disse Trende skøne Dyder / Som ere / Først / Spagfærdighed / huilcken der skal holde oss / at wi icke skulle vdfalde i Vrede oc Hastmodighed / naar wi lide Wrææt. Dernæst / Taalmodighed / ved huilcken wi fordrage oc ombære / huad Offueruold oc Last oss paa bæris. For det Tredie / Kierlighed / huilcken der skal driffue oss til / at wi langt heller haffue Medynck oc Barmhiertighed offuer den / som giør oss Wræt / end at wi paa det Yderste skulle begære Heffn oc Straff offuer hannem.

Der som her nogen sig vilde aarsage / oc sige / at deris *Autoritet* oc Myndighed vaar større / end at de kunde saadant giøre / naar dem skede Wræt / De samme skulle

speyle sig her / oc see huad for en *Autoritet* oc Myndighed den HErre JEsus haffuer/ imod huilcken de hellige Engle i deris allerstørste Herlighed kand icke lignis/Thi hannem er giffuen all Mact i Himmelen oc paa Jorden / *Matth: 28. 18.* Ja alting er lagt vnder hans Fødder / *Psalm: 8. 6.* Saa at hand haffuer saa stor Mact til at hæffne sig/at naar hand allene bekender sit Naffn/ da falder alle hans Modstandere / som de vaare døde/ til Jorden. *Iohan: 18. 6.*

Vil sig nogen vndskylde/ at hans Ræt er saa stor / at hand kand den icke affstaa oc offuergiffue/ da speyle sig her / om JEsus haffde større Ræt imod Jøderne / huilcke hand haffde velsignet / offuer alle slags Folck/ *Psalm: 147. 20.* oc beder derfor/ *Esa: 5. 3.* at Jerusalems Borgere oc *Iudæ* Mend skulle dømme imellem hannem oc hans Vingaard/ om hand haffuer icke giort ved den alt det / som nogen kund giøre / Oc de der offuer haffue saa vbarmhiertelig handlet met hannem / som aldrig noget Menniske kunde værre handlis met.

For det Tredie / Om nogen vil sige/ Det er Kiød oc Blod wmueligt saadant at giøre/ *Roman: 8. 7.* Saa suarer da Apostelen hannem strax/ oc siger/ At Guds Børn ere icke Kiødelige/ men Aandelige / Oc at wi ere icke Kiødet skyldige/at wi skulle leffue efter Kiødet / Men efftersdi wi ere Guds Børn / da skal Guds Aand driffue oss. *Roman: 8. 9. etc.*

For det Fierde/ Om nogen vil sig her vndskylde / oc sige / At det er wmueligt/ at efterfølge Christum her vdi / Thi hand er en Gud/ oc wi ere Mennisker/ Saa bør oss dog at acte/at wi haffue ocsaa Menniskens Exempel/ som haffue ladet sig finde Christi flittige Efterfølgere i samme Dyder/ som ere de hellige Propheters oc Apostlers / der haffue i deris allerstørste Nød bedet gaat for deris Wuenner/ *Acto: 7. 60.* oc giffuet Gud allene Hæffnen/ som vil i sin tid/enten i sin egen Person/ eller ved sine Middel / betale huad Wræt hans Børn skeer. *Deut: 32. 35.* Hand skal en tid tale met dem i sin Vrede/ oc forfærde dem met sin Grumhed. *Psal: 2. 5.*

Saa bør derfor alle Mennisker/efften Christi egen Befalning / *Matth: 11. 29.* at lære vden all Aarsag disse forbemelte Dyder aff hannem / met saa Skæl / at de ville være den Allerhøyestis Børn / At de ere Spagfærdige / Taalmodige oc Kierlige. Oc icke alleniste at forlade/ lige som wi ville haffue Forladelse/ *Matth: 6. 12.* Men ocsaa at bede for dennem / som oss forfølge / oc giøre dem Gaat / som oss hade. *Matth: 5. 45.* Oc sandelig det icke vdaff Dyenskalckeri / Thi Gud lader sig icke bespaatte / *Galat: 6. 7.* Men aff Broderlig Kierlighed/ huilcken icke skal være falsk / *Roman: 12. 9.* Thi ellers kand wi icke sige i Sandhed / at haffue Gud til Fader / som er saa taalmodig / at hand giør vel imod den Vgudelige/ *Matt: 5. 45.* Icke heller/at haffue Christum til Broder / *Iohan: 20. 17.* som beder for sine Fiender / som hannem Kaarsfester/ som wi her høre. Icke heller/ at haffue den hellig Aand / som er Kierligheds oc Samdrectigheds Aand. *1. Iohan: 4. 16.*

Thi de vide icke huad de giøre.

Dette bør oss vel her at giffue act paa / at wi rættelig forstaa / om huilcke Christus taler / Som er om dennem / der haffue samtyckt / aff Wforstandighed / i Christi Død / huilcke vaare mange iblant Jøderne / som ilde vaare oplærde i Guds Low / huilcke Christus lignede ved vildfarende Faar / som haffde ingen Hyrde / *Matth: 9. 36.* Fordi at de vaare forførde aff Phariseernis oc Scrifftklaagenis Wstadighed / som vaare lige ved it Haff / der Været haffuer oprørd / *Esa: 57. 20.* Om huilcke *Petrus* oc taler / *Actor: 3. 17.* oc siger / Kiere Brødre / ieg vide / at de haffue aff Wforstandighed Kaarsfest JEsum.

Disse Ord trøste fattige wforstandige Folck / som tit oc offte haardelig synde oc forsee sig imod Gud / i de Stycke / som de mene / at skulle være met Gud / oc ere dog ræt tuert imod hannem / effter som Verdens Forstand er en Daarlighed for Gud / *1. Cor: 3. 19.* at Christus vil dog / som hans Bøn her lærer / at de skulle komme til

Sandheds Bekendelse / oc vorde salige / 1. *Timoth*: 2. 4. Som oc S. Pouel / 1. *Timoth*: 1. 13. *etc.* bekender / alle fattige vildfarende Mennisker til Trøst / at Gud haffuer taget hannem til Naade / som aff Uforstandighed forfulde Guds Menighed / at hand der met vilde beuise i hannem / som i en Besynderlige / all Taalmodighed / Dem til it Exempel / som skulde tro paa hannem / til det euige Liff.

Det Tredie Stycke.

Da screff *Pilatus* en Offuerscrifft / offuen offuer hans Hoffuet / oc Aarsage til hans Død / etc. J denne Offuerscrifft haffue wi Fem omstendige Vilkaar at acte. 1. Huad den indholder / som vaar Skyld oc Aarsage til hans Død. 2. Stæden / som den hengis paa. 3. Huad Ord den er befattet i. 4. Huorfor den vaar screffuen paa atskillige Tungemaal. 5. Jødernis Knur imod *Pilatum*, for samme Offuerscrifft.

1. Huad

1. Huad denne Offuerscrifftis Indhold haffuer været / giffuer *Matthæus* oc *Marcus* tilkende/ met disse Ord/ der de sige/ at *Pilatus* screff / huad Skyld oc Aarsage mand gaff hannem til hans Død.

Denne *Pilati* Scrifft lærer oss / huad Skick hand haffuer holdet met dennem / som haffde forbrut deris Liff iblant Jøderne / Som vaar / at hand haffuer ingen taget aff Dage / aff Had oc Affuind/ for Vilie eller Venskaff / Men hand haffuer saa Christelig oc oprectig handlet / at hand haffuer ved saadan en Offuerskrifft ladet alle mand forstaa/ at de haffue aabenbarlig fortient saadan Straff oc Død/som dennem vaar offuerkommen. Huilcket sandelig er lige tuert imod de Menniskers Gierninger / som foruden Dom oc Rættergang/enten selffuer ihielslaer oc omkommer deris Næste / eller ocsaa offuerantuorder dennem andre til at ihielsla oc omkomme / oc icke andre Aarsage fører offuer dennem i deris Dom/ end den som løs er/ oc de icke selffuer tør aabenbarlig bekende. Fra huil-

huilcken Rættergang Gud Allmectigste alle Christen Offrighed beuare/ oc giffue dennem Naade / at de langt heller efterfølge *Iosuam*, (som met god Beskeden lader randsage oc forhøre *Achan*, huad hand giort oc syndet haffde imod Gud/ før hand hannem stenede / *Iosu: 7. 15. etc.*) oc disse Romere / hues Vijs *Pilatus* her efterfølger/ som saa dømmer / at de kand vden Spaat for alle bestaa / at de haffue hafft god Ræt til/ saadant at giøre.

2. Oc sætte hende paa Kaarset / offuen offuer hans Hoffuet.

Her see wi it Guds synderlig Forsiun / at denne Scrifft bliffuer sæt ræt offuen offuer JEsu Hoffuet / huilcken der vidner / at JEsus Christus er icke nogen Røffuer oc Misdeder / som de andre To fattige Mennisker / der henge hannem til høyre oc venstre Side / Men at Christus er en Konge/ oc Verdens forloffuede *Messias*. Huilcket *Pilatus* her giør vitterligt oc aabenbare for alle mand / imod Jøderne / som klagede han-

hannem an for en Hoffuetskalck oc Misdeder / oc derfor ophengt hannem imellem disse Tuende Røffuere.

3. Oc der vaar screffuet / JEsus aff Nazareth Jøde Konge. J disse Ord er denne *Pilati* Offuerscrifft befattet / huilcke oss bør vel at acte. JEsus kaldis hand / icke alleniste aff sit rætte Fæderne Naffn / Men langt heller for sin Embedis skyld / Som Engelen siger til Jomfru *Mariam*; *Luc*: 1. 31. oc til *Ioseph*; *Matth*: 1. 21. at hand derfor skal kaldis JEsus / fordi at hand skulde frelse sit Folck aff deris Synder.

Saa bekendis hand her / met dette Ord / JEsus / at være icke alleniste en Gud / som allene haffuer Mact til / at forlade Synderne / *Luc*: 5. 21. Men ocsaa it sand Menniske / som nu er ophengt paa Kaarsset. Oc er derfor rættelig den sande *Immanuel*, Gud met oss / *Esa*: 7. 14. oc Forligelsen for Verdens Synder / 1. *Iohan*: 2. 2. Saa at dette Ord / JEsus / indholder i sig alt det / som kand

kand sigis om begge Naturer i Christo / Dissligeste om hans Embede / til at forløse det Mennisskelige Køn.

Nazarenus kaldis hand aff Jøderne/ fordisaa at de meente/ (falskelig/) at hand vaar fød i Nazareth/ som laa Nitten Mile fra Jerusalem. Men *Nazarenus* skulde hand kaldis / som *Matthæus*, 2. 23. giffuer tilkende/ at det skulde fuldkommis/ som sagt er ved Propheterne / *Esa*: 11. 2. HERRENS Aand skal huilis paa hannem/ Visdommens / Forstandens / Raadens/ Sterckhedens oc Kundskaffsens. *Iudic*: 13. 5. Hand skal kaldis *Nazarenus*, det er/ vden Smitte/ hellig/ oc affskilt fra det Vrene/ effter som Guds Low lyder/ *Numer*: 6. 7.

Jøde Konge/ kaldis her JEsus/ fordi hand vaar Jødernis forloffuede Konning/ 2. *Samuel*: 7. 12. Ja sandelig / saadan en Konge er Christus / som hand end henger her paa Kaassens Galie / som haffuer all Mact i Himmelen oc paa Jorden/ *Matth*: 28. 18. Oc derfor kaldis en Konge offuer alle Konger / oc en HErre offuer alle Herrer/ *Apocal*:

Apocal: 19. 16. For huilcken Konge alle deris Knæ / som ere i Himmelen / eller paa Jorden / eller vnder Jorden / maa bøye sig. *Philip: 2. 10. Roman: 14. 11.*

Her skal wi oc vel acte / at enddog JEsus bekendis en Konning allene / met *Pilati* Scrifft / Saa er hand dog icke alleniste en Konge / Men ocsaa en euig Prest / effter Melchisedeks Skick oc Orden / *Psalm: 110. 4.* Thi hand er den / ved hues Aand alle de hellige Propheter ere dreffne til at spaa / i det gamle Testamente / *2. Pet: 1. 21.* Oc i de sidste Dage haffuer selffuer ved sin hellige Mund aabenbaret oss sin Faders Vilie aff Himmelen / *Ioha: 1. 18.* oc vdsend trofaste *Pastores* oc Læresædre til sin Aandelige Kirckis Opbyggelse / *Eph: 4. 11. etc.* effter hand haffuer / som den sande ypperste Prest / icke offret Bucke eller Kalffue Blod / men sit eget hellige Legeme / oc ved saadan sit Offer fundet en euig Forløsning / *Ebre: 10. 14.* oc vdi Euighed forligt oss met sin Fader / oc hellig giort oss / i det hand haffuer ved sin hellige Død forlat oss alle vore Synder. *Roman: 3. 24. etc.*

Her

Her hos skal wi oc acte / at Chrsti Kongerige oc Prestedom hører icke alleniste de Jøder til / som leffuede paa den Tid i Jødedommet / der *Pilatus* screff denne Offuerscrifft / Men den hører ocsaa Hedningene til / Saa at ved disse Ord / Abrahams / Jsraels oc Jødernis Børn / ere alle Hedninge oc Tungemaal at forstaa. Aff huilcke alle Gud Allmectigste / ved sit hellige Ord / samler sin Christen Kircke oc Menighed / Lige som Abraham haffde Børn / icke alleniste aff Omskærelsen / men ocsaa aff Troen / *Roma: 4. 12.* Saa at alle de / som seer Sønnen / oc troer paa hannem / skal haffue denne Mact / at de skulde bliffue Guds Børn. *Iohan: 1. 12.*

4. Oc det vaar screffuet paa Ebreiske / Grædske oc Latinske Maal.

Met disse atskillige Tungemaal / som vaare de Almindeligste oc Fornemste paa den Tid i Verden / vilde Gud giffue tilkende / at hand vil / at hans Søns Kundskaff / oc hellige Død oc Pine / skal kundgiøris for

alle Folck oc Tungemaal i Verden / effter som spaaet vaar / *Psalm: 19. 4. etc.* Der er ingen Tungemaal eller Tale / huilcke mand hører icke deris Røst. Deris Snor gaar vd i alle Land / oc deris Tale til Verdens Ende. *Psalm: 2. 8.* Begære aff mig / saa vil ieg giffue dig Hedningene til Arffue / oc Verdens Ende til Eyedom. *Esa: 49. 6.* Det er en ringe Ting / at du est min Tienere / til at oprette Jacobs Slect / oc at hente igen det Fortabte aff Jsrael / Men ieg giorde dig oc til Hedningenis Lius / at du skalt være min Salighed til Verdens Ende.

Dernæst vil Gud / at hans Vilie oc Ord skal forgiffuis huer mand / paa det Maal / som hand kand forstaa / Ebreer paa Ebreiske / Græker paa Grædske / Romere paa Latin / effter som de hellige Propheter oc Apostler oc lært oc screffuet haffuer for huer mand / effter som deris Tungemaal været haffuer. Huor om wi haffue tilforn oc talet.

5. **Da sagde Jødernis ypperste Prester til *Pilatum*, Scriff icke Jøde Konge/ Men at hand sagde/ Jeg er Jøde Konge.** Jøderne fortryder / at *Pilatus* haffuer giffuet JEsu saadant it ærligt oc Christeligt Vidne / at hand er JEsus / en Frelser / oc den samme Konning/ som Jøderne vaar forloffuet / fordi at de see / at deris Ondskaff oc Haardnackenhed bliffuer her i denne Titel aabenbaret/ at de haffue været saa blinde / at de haffue icke kend den for deris Frelser oc Konning/ som haffuer met Ord oc Gierning beuijst sig/ at være saadan en regærendis Konning / der kunde fordriffue Dieffuelen selffuer / oc all Legemlig Siugdom oc ælendighed. Ja derfor bede de *Pilatum*, at hand icke skal scriffue Jøde Konge / Men at hand sagde / Jeg er Jøde Konge/ At de i saa Maade vilde komme Christum i Vanrøct/ oc beskemme hannem/ oc Folcket i denne Mening/ at JEsus skulde haffue sagt / sig at være Jøde Konge/ oc derfor at være Kaarsfest.

Pilatus suarede / Det som ieg screff / det screff ieg. Her see wi / at det icke lyckis for Jøderne / i huor stor Flid de legge der paa / at nedtrycke oc forringe Christi Rige / Thi *Pilatus* endnu / som tilforn / staar dem imod / oc vidner / JEsum at være uskyldig / i alt det / som de anklagede hannem for. Saa bliffuer da / effter Engelens Ord / *Luc: 1. 33.* Christi Rige it euigt Rige / offuer Jacobs Hus / som icke skal haffue Ende / Som oc *Daniel, 2. 44.* spaaet haffde / At Gud aff Himmelen skal oprette (sin Søn) it Kongerige / som aldrig skal ødeleggis / huilcket skal icke komme til noget andet Folck / Men det skal sønderknuse oc ødelegge alle Kongeriger / Men det skal bliffue euindelig.

Den Femte oc Tiuende Predicken.

J*Oh. 19. 23. etc.* Oc Stridsmendene / der de haffde Kaarsfest JEsum / toge

de hans Klæder/oc giorde Fire Parter / huer Stridsmand en Part / der til ocsaa Kiortelen. Men Kiortelen vaar knyt tuindet fra øffuerste / oc slæt igennem. Da sagde de til huer andre / Lader oss icke dele hannem / Men kaste Laad der om/ hues hand skal være. Paa det Scrifften skulde fuldkommis / som siger / De skiffte mine Klæder iblant sig / oc kaste Laad om min Kiortel. *Matth.* 27. 37. Oc de sade der / oc toge vare paa hannem. *Iohan.* 19.24. Dette giorde Stridsmendene / *Luc.* 23. 35. Oc Folcket stod oc saae der paa. *Iohan.* 19. 25. *etc.* Oc der stod hos JEsu Kaars hans Moder / oc hans Moders Syster *Maria, Cleophas* Hustru / oc *Maria Magdalena.*

Der

Der nu JEsus saae sin Moder / oc den Discipel staa der hos / som hand haffde kier / Da sagde hand til sin Moder / Quinde / see det er din Søn. Der effter sagde hand til Discipelen / See det er din Moder. Oc fra den Time tog Discipelen hende til sig.

DEnne oplæste Text befatter i sig Tuende Stycke. Først / taler den / huorledis Landsknectene / effter de haffue Kaarsfest JEsum / bytte hans Klæder / oc kaste Laad om hans Kiortel. For det Andet / beskriffuer den / at Christus haffuer befalet S. Hans / at hand skal være hans Moders Forsuar / oc derfor beder hende / at hun skal giffue sig til hannem / oc forlade sig til hannem / som til sin egen Søn.

Det Første Stycke.

J dette Første Stycke haffue wi at acte / Først / Landsknectenis Vbarmhiertig-

tighed / som skiffte JEsu Klæder for hans Øyne. For det Andet / huorledis Scrifften opfyldis her met.

1. **Stridsmendene / der de haffde Kaarsfest JEsum / toge de hans Klæder / oc giorde Fire Parter / huer Stridsmand en Part.** Her see wi / huorledis Landsknectene oc Stridsmendene beuise sig gantske wbarmhiertige imod Christum / i det at de tage hans Klæder for hans Øyne / oc bytte dennem iblant sig / som hand henger endnu en leffuendis Mand.

J denne Gierning ere affmalede Tyranner oc Voldsmend / som endnu tage Guds Børns Klæder / det er / deris Gods oc Pendinge / oc huad de eye / Oc der offuer binde dem ved deris store *Autoritet* oc Myndighed / at de end icke tør sige / at det er ilde giort.

2. **Paa det Scrifften skulde fuldkommis / som siger / De skiffte mine**

Klæder iblant sig/ oc kaste Laad om min Kiortel. Huad her vdrettis met disse Landsknectis Vmildhed / giffuer her *Iohannes* Euangeliste tilkende / Som er / at Dauids Spaadom bliffuer opfylt / huilcken der saae i Aanden / at Landsknectene vilde beuise saadan Vbarmhiertighed imod Christum / at de skulde henge hannem nøgen paa Kaarssens Galie / oc siden skiffte hans Klæder / oc kaste Laad om hans Kiortel. *Psalm: 22. 19.*

Dernæst / at Christus hengis her nøgen oc blot for alle Menniskers Øyne paa Kaarsset / det skeer / paa det at JEsus Christus vilde giffue tilkende / at hand ingen ælendighed oc Forsmædelse / som det Menniskelige Køn er kommen i / for Syndens skyld / er bleffuen quit oc frj. Jblant huilcke wi vide / at Nøgenhed er icke den ringeste iblant alle de andre ælendighed / som Menniskene ere faldne vdi / Men er en gruelig Vederstyggelighed oc Forsmædelse i Menniskens Ansict / Jcke fordi / at Guds Creatur /

tur/ Legemet i sig selff / er vederstyggelig/ Men for Syndens skyld / som henger i Legeme oc Siæl / oc giffuer endelig Aarsag/ at skiule oc klæde det skrøbelige Legeme.

For det Tredie / vilde hand henge nøgen oc blot/ paa det/ at hand vilde lade alle Mennisker see Guds Søns hellige Legeme / huilcken der skal afftoe ved sit hellige Blod / *1. Pet: 1. 19. Ephes: 5. 26.* alle dem/ som i denne Verden Kaarsfeste met hannem deris Kiød oc Blod / *Galat: 5. 25.* oc sly dennem icke alleniste i saadan Herlighed/ som Adams oc *Euæ* Legeme vaare vdi/ før Syndefalden kom / vdi huilcke vaar ingen Synd eller Blusel/ *Genes: 2. 25.* Men ocsaa føre dennem i saadan en wforkrenckelige ære oc wsigelige Herlighed/ *2. Corinth: 12. 4.* som er saa meget herligere / som det Aandelige oc euige Liff er ypperligere / end som dette Naturlige oc forkrenckelige Liff er. *1. Corinth: 15. 45.*

For det Fierde / efftersdi JEsus Christus haffuer ladet sig see / hos vore gamle Forfædre/ i atskillige Skickelser oc Figurer/

Saa

Saa vilde hand nu lade sin Christen Kircke oc Menighed / vden all Figur oc Skickelse/ see sit hellige oc bare Legeme/ som alle Figurer haffuer affmalet oc betyet / Som oc *Paulus* giffuer tilkende / *Galat: 3. 1.* huor hand bekender / at Christus haffuer været affmalet i atskillige Maade for deris Dyne / oc paa det sidste er selffuer Kaarsfest iblant dennem / som det sande Legeme til alle Figurer oc Skickelser. *Coloss: 2. 17.*

For det Femte/ vilde Christus staa nøgen paa Kaarssens Galie/ at hand i saa maade kunde betale for den stinckende Hoffmod / som Menniskene fører i denne Verden / met deris whørsommelige ac wskickelige Klædedract / som de Aarlig Aar aff stor Lætferdighed optage/ Huilcket Gud selff vil end ocsaa / effter sin Retfærdighed / i dennem straffe som skulle arffue Guds Rige/ Som wi læse / at hand truer dem / *Esa: 3. 16. etc.* Fordi at Zions Døtter ere hoffmodige/ oc gaa met opracte Halse / met vdsmyckede Ansict / trine her frem oc suantze / oc haffue kaastelige Sko paa deris Fødder/

Saa skal HERREN giøre Zions Daat-
ters Hoffuet skaldede / oc HERREN
skal borttage deris Smider. Paa den Tid
skal HERREN borttage Prydelsen aff
de kaastelige Sko / oc Spendene / Spen-
gerne / Kæder / Armspan / Hwer / Hoff-
uetklæde / Bremme / Snørebaand / Des-
merknappe / Ørespenger / Ringe / Flætte-
baand / hellige Dags Klæder / Kaaber /
Sløyer / Punge / Speyle / Linklæder / Bor-
der / Belte. Oc der skal være Stanck for
god Luct / oc it løst Baand for it Belte / oc
it skaldet Hoffuet / for it kruset Haar / oc en
trang Seck / for en vijt Kaabe. Saadant
altsammen skalt du haffue i din Prydelsis
Stæd.

Men Kiortelen vaar knyt / tuin-
det fra øffuerste / oc slæt igennem.
Da sagde de til huer andre / Lad oss
icke dele hannem / Men kaste Laad /
hues hand skal være. Her haffue wi
at see / Først / huad det er for Folck / der be-
komme Christi Kiortel / sandelige / Strids-
mende-

mendene/ Landsknectene/oc arge Skalcke/ saadanne/ som wi alle ere aff Naturen. Huorfor wi oc kaldis Vredens Børn/ *Ephes: 2.3.* oc ere alle besluttede vnder Synden/ *Roman: 11.32.* Iblant oss arge Skalcke kaster Christus sin Saligheds Kiortel/ *Esa: 61.10.* met huilcken hand vil/ at wi skulle klæde oss/ paa det wi kunde værdelig indgaa til det sande oc Aandelige Bryllup/ *Matth: 22.12.* huor der skenckis Vin/ som inaen Bærme er i/ oc Rætter aff klar Marsfue/ *Esa: 25.6.* som er/ Guds Venskaff oc Naade/ ja euige Liff oc Salighed.

Der haffue været aff de gamle Forfædre/ som haffue lignet Kættere oc Suærmere (som dele den hellige Scrifft imellem sig/ oc ved deris høye Menniskelig Visdom kaster Laad/ oc dobbler om/ huem den rætte Mening skal haffue aff dennem/) ved disse Landsknecte/ som kaste Laad om Christi Kiortel/ huilcket ieg vil her lade bliffue wrørt/ efterdi atskillige Kætters Meninger at opregne/ er mere Vngdommen skadeligt/ end gaffnligt.

For

For det Andet/ haffue wi at acte/ huor det lyckis dennem/ som bytte Christi Kiortel/ Som er/ at Kiortelen er tuindet fra det øffuerste/ oc til det nederste. Der met haffue de gamle Forfædre trøstet den Christen Kircke oc Menighed/ at enddog Suærmere oc Kættere de riffue Christi Klæder/ den hellige Bibelske Scrifft/ Saa kand de dog alligeuel aldrig skille hende at/ Thi vor Christelige Trois Articke oc *Religion* ere saa tilhobe bundne/ at den aldrig kand skifftis eller byttis/ Men den bliffuer heel oc wskad i alle Maade. Oc lige som den er aff en eniste Aand/ som er den værdige hellig Aand/ der haffuer dreffuet de hellige Propheter til at tale/ *2. Pet: 1. 21.* Saa bliffuer den ocsaa EN til Verdens Ende/ oc icke lærer mange slags Lærdomme/ men en eniste/ offuer den gantske Verden/ oc giør det/ at alle Guds Børn/ i den ene eniste Christi Kircke/ bliffuer it Hierte oc en Siæl. *Actor: 4. 32.*

Det

Det Andet Stycke.

Oc der stod hos JEsu Kaars hans Moder / oc hans Moders Syster *Maria*, *Cleophas* Hustru / oc *Maria Magdalena*. Met disse Personers Optegnelse / vil den hellige Euangelist *Iohannes* paaminde oss / huor gantske Christus haffuer været forladet vdi sin Pine oc Død / aff alle sine Kyndinge oc Venner / at der haffuer icke været nogen / som hannem haffuer trøstet oc husualet / Som Historien giffuer tilkende / at en aff hans Disciple / *Iudas*, forraader hannem / De andre fly alle fra hannem. Oc enddog at *Petrus* oc *Iohannes* følge hannem langt effter til Bispegaarden / saa fornecter dog *Petrus* hannem der Trende gange / Oc S. Hans / enddog hand fordrister sig til / at indgaa paa Bispegaarden / oc at staa hos JEsu Kaars / saa tier hand dog gantske stille. Disligeste den største Part aff Quinderne / som haffde fuldt hannem aff *Galilaa*,

lea, som *Matth: 27. 55. Marcus, 15. 40.* oc *Lucas, 23. 49.* klarlige vidne/ haffue icke fordristet sig til/at gaa til JEsu Kaars/ Men haffue staaet langt fra/ oc seet/ huorledis det haffuer sig tildraget met hannem. De andre Trende/ som *Iohannes* her næffner/ som ere/ den hellige Jomfru *Maria*, JEsu Moder/ *Maria, Cleophas* Hustru/ JEsu Moder Syster/ oc *Maria Magdalena*, aff huilcken Christus haffde dreffuet siu Dieffuele/ *Luc: 8. 2.* (huilcken icke synis at være enten *Maria*, *Lazari* oc *Marthæ* Syster/ *Iohan: 11. 19.* ey heller den Synderinde/som *Lucas, 7. 37.* taler om/) huilcke aff større Mod oc Dristighed gaa strax vnder JEsu Kaars/ tie ocsaa gantske stille/ saa at de icke met it eniste Ord trøste den HErre JEsum.

Huor aff wi see/ at *David* haffuer spaaet ræt/ *Psalm: 69. 21.* der hand siger i Christi Person/ Bespaattelsen bryder mit Hierte/ oc krencker mig. Jeg actede/ om nogen ynckedis der offuer/ Men der er ingen/ Oc effter Trøst/ men ieg finder ingen.

Der-

Dernæst/ ved disse Personers Beschriffuelse / som staar her hos Euangelisten vnder JEsu Kaars/ vil den hellig Aand trøste oss/ at enddog alle Christi Venner tier stille vdi hans Bedrøffuelse/ Saa er dog deris Næruerelse gantske nyttelig/ Thi Gud vilde ved dennem / som siunlige Vidnisbyrd/ giøre de bedrøffuede Discipler/ som vaare henløbne / oc andre Christi lønlige Venner / visse paa i Sandhed/ huorledis alting haffuer sig tildraget i den HErris JEsu Christi Kaarsfestelse / saa at de icke skulde tuile i nogen Maade / Efftersom icke alleniste *Iohannes*, Christi tro Mand oc Discipel / Men ocsaa disse fromme oc Gudfryctige Quinder/skal dennem nocksom i alle Maade vnderuise / huorledis alting haffuer sig begiffuet. Huorfor ocsaa *Iohannes*, 21. 24. besegler oc beslutter sit gantske *Euangelium*, met saadan Sandruhed / at hand er den Discipel / som haffuer seet/ vundet oc screffuet det / saa at alle mand skal vide/ at hans Vidnisbyrd er sande.

Der nu JEsus saae sin Moder / oc den Discipel staa der hos / som hand haffde kier. Met disse Ord giffuer Euangelisten *Iohannes* tilkende / at wi skulle her vel giffue act paa / huorledis Guddommen lader sig krafftelig see / at være tilstede i JEsu Legeme / som er hengd paa Kaarssens Galie / oc giør det / at Christus kand i sin sidste Time giøre god Forskæl paa alle Mennisker / oc kende den ene fra den anden.

Da siger hand til sine Moder / Quinde / see det er din Søn. Der effter siger hand til Disciplen / See det er din Moder. Her kommer nu rættelig det / som wi forgaffue / at skulle være det andet Stycke / som er / huorledis Christus forsiuner sin Moder met en ærlig Forsuar / som er S. Hans Euangelist / huilcken der skal staa hende for som en Søn / paa Christi vegne. Saa opfylder hand her sin hellige Low / *Exod: 20. 12.* huor hand biuder oc be-

oc befaler / at Børnene skulle ære deris Fader oc Moder. Dernæst / giffuer hand alle Christne sit Exempel at efftersølge / at de skulle / i huad Maade det være kand / hielpe Encker oc Faderløse Børn til gode / Oc det met saadant it Hiertelaw / lige som samme Encker vaare deris egen Kiødelige Moder / oc Børnene deris egne Børn / Thi Christus siger her til Discipelen / som hand giør til Forstander oc Forsuar for sin Moder / See / det er din Moder. Huilcken Guds Vilie oc Kierlighed giffuis tilkende / *Exod: 22. 22. etc.* J skulle icke være fortrædelige imod Encker oc Faderløse Børn. Est du dem fortrædelig / da raabe de til mig / oc ieg skal visselige høre deris Raab / Saa bliffuer min Vrede grum / at ieg lader sla eder ihiel met Suærd / oc lader eders Hustruer bliffue Encker / oc eders Børn Faderløse. *Item, Esa: 1. 17.* Hielper den Fortryckte / skicker den Faderløse Ræt / oc hielper Enckens Sager. *Zachar: 7. 10.* Giører icke Enckerne / Faderløse / Fremmede eller Fattige / nogen Wræt / Oc

ingen skal tencke noget Ont imod sin Broder i sit Hierte.

Oc fra den Time tog Discipelen hende til sig. Udi den hellige Euangelist *Iohanne* haffue wi it herligt Exempel/ paa en ræt sand Kierlighed/ Thi her sigis klarlig/ at *Iohannes* icke alleniste vil forsuare *Mariam*, for andre deris Wræt/ Men at hand tager hende ocsaa i sit eget Hus/ oc forsiuner hende aff sin Formue. Huilcket er langt fra mange aff dennem/ som leffue paa denne Dag/ huilcke der icke necter/ at være Forstandere/ naarsomheldst de kand faa Huse oc Gaarde/ Guld oc Pendinge nock/ at regære offuer/ oc vnderuende sig/ Men naar der ere fattige Encker oc Faderløse Børn/ som intet haffue/ da necte de/ oc ville intet gaat suare for dennem. Huorfor Gud Allmectigste/ aff sin Retfærtighed/ tit oc offte maaler saadanne Folckis Børn oc Efftterleffuerske met den samme Maade/ som de haffue maalet met/ *Matth: 7. 2.* Saa at deris Gods oc Pendinge/ som de

samle i saa Maade aff Enckers oc Faderløse Børns/ bliffuer ocsaa vnder it Skin fra-uend deris Hustruer oc Børn / effter deris Død.

Her foruden paaminder oss denne Text / som siger / at *Iohannes* tog JEsu Moder hiem til sit / at wi skulle vel forstaa dette / som *Petrus* taler / *Matth: 19.27.* at Disciplene forlode alting / oc fulde JEsum effter. Icke saa / at de hellige Apostler haffue slæt forladet Hus oc Hustru / oc ingen Omhu oc Sorrig hafft for dennem i nogen Maade / Thi wi læse/ *Iohan: 21. 3.* at Disciplene (effter Christi Opstandelse/) haffue huer draget til sit eget Skib igen/ Men det bør saa at forstaais / at de hellige Apostle haffue mere oc høyre actet deris Kald oc Embede/som Christus kaldede dennem til / end de haffue elsket deris Gods oc Pendinge/ Hus oc Hiem. Effter huilcken Mening den hellige Apostel *Paulus* oc taler/ *Philip: 3. 7. etc.* Huad som vaar mig Vinding/ det actede ieg for Skade/ for Christi skyld/ Thi ieg acter det altsammen for

Skade / imod den offuerflødige Christi JEsu min HErris Bekendelse / for hues skyld ieg regnede alting for Skade / oc acter det for Skarn / paa det ieg kand vinde Christum.

Den Siette oc Tiuende Predicken.

MAtth. 27. 39. etc. Men de som der ginge frem / bespaattede hannem / oc røste deris Hoffuet / oc sagde / Tui dig / huor deylig nedbryder du Templen / oc opbygger den i Tre Dage. Hielp dig nu selff / Est du Guds Søn / da stig hid ned aff Kaarsset. Lige saa spaattede ocsaa de ypperste Prester hannem / iblant sig / met de Scrifftklaage / oc Eldste / oc Folcket / oc sagde / Hand haffuer hulpet andre /

oc kand icke hielpe sig selff. Er hand/ *Marc.* 15. 32. Christus oc Israels Konge/ *Luc.* 23. 35. den Guds Vdualde/ da hielp sig selff/ *Marc.* 15. 32. oc stig sig nu ned aff Kaarsset/ saa wi see der paa/ Saa ville wi tro paa hannem. *Matth* 27. 43. *etc.* Hand forlod sig paa Gud/ hand frelse hannem nu/ om hand haffuer Lyst til hannem/ Thi hand sagde/ Jeg er Guds Søn. Lige saa forhaanede ocsaa Roffuerne hannem/ som vaare Kaarsfeste met hannem. *Luc.* 23. 36. *etc.* Der bespaattede oc Stridsmendene hannem/ traadde til hannem/ oc bare hannem Edicke/ oc sagde/ Est du Jøde Konge/ da hielp dig selff.

DEnne oplæste Text indholder/ huorledis Christus/ som hand henger paa

Kaarsset / nøgen oc blodig vnder Himmelen / for alle mands Øyne / bliffuer bespaattet oc forhaanet aff Jøderne / Lige som hand tilforn / baade vdi *Caiaphæ* Bispegaard / aff Presterne oc de Scriffklaage / dissligeste paa Domhuset / aff Stridsmendene oc Landsknectene / Saa at det er nu den Tredie gang / at Christus lider saadan Forhaanelse oc Bespaattelse.

Om disse Forhaanelse oc Bespaattelse / som Christus her lider / der hand henger paa Kaarsset / ville wi Fire slags Personer faaregiffue i denne Predicken / som hannem bespaatter / Oc vdi huer slags Først see / huad de ere for Personer. Dernæst / huad Bespaattelse de kaste hannem for.

Huad Personerne er anrørendis / som hannem bespaatte / finde wi i denne oplæste Text Fire slags. Først / ere de / som der ginge frem. For det Andet / de ypperste Prester / Scriffklaage oc Eldste. For det Tredie / Røffuerne / som ere hengde hos hannem. For det Fierde / Stridsmendene oc Landsknectene.

Det Første slags.

Men de som der ginge frem.

Disse Folck / som Euangelisten her taler om / der gaa frem om JEsu Kaars / ere de / som komme vandrendis omkring Rætterstæden / oc ville til Byen / til den store oc høye Paaske Fest. Eller oc de / som vandre aff Byen / oc haffue giort deris Kiøbmandskaff / som vaare Fremmede oc Samaritaner / huilcke der actede en ring Ting om Jødernis Høytid oc Paaske. Disse samme giffue sig til stunde / at staa oc see / huorledis JEsus er Kaarsfest aff Jøderne / imellem disse Tuende Røffuere. Huad deris Bespaattelse haffuer været / siger Euangelisterne met mange Ord. Først / at de tale bespaattelige Ord imod JEsum. Dernæst / at de ryste Hoffuedet adt hannem. For det Tredie / at de igentage oc breye hannem Jødernis Løgn / om Templens Nedbrydelse. For det Fierde / at de bede hannem nederstige aff Kaarsset / oc der met beuise oc lade see / om hand vaar Guds Søn.

1. Huad de bespaattelige Ord er anrørendis / som her falde / vide wi / at de ere icke at regne iblant den ringeste Pinactighed / som it Menniske kand lide / Som *Dauid* giffuer tilkende / *Psalm: 52. 4. etc.* huor hand regner Bespaattelse iblant en Tyrannis Gierninger / Din Tunge tracter effter Skade / oc skær met Løgn / lige som met en skarp Ragkniff. Du taler heller Ont end Gaat / oc falsk end Ræt. Du taler gierne alt det / som tien til Fordærffuelse / met en falsk Tunge. *Ierem: 9. 3.* De skiude idel Løgn met deris Tunger / oc ingen Sandhed. Oc de driffue met Vold i Landet / oc gaa aff en Ondskaff til en anden / oc acte mig icke / siger HERREN.

Huo mere vil vide / huad for Hiertesorrig det er / at bliffue bespaattet / hand læse det / som tilforn er sagt i den Tolffte oc Nittende Predicken / om Bespaattelse.

2. Oc røste deris Hoffuet.

Euangelisten siger her fremdelis / huorledis disse Menniske haffue icke alleniste met

Ord / men ocsaa met Tegn / giffuet deris onde Hierte tilkende / Saa at de røsie met Hoffuedet imod JEsum / Lige som oc *Dauid* spaaede / *Psalm: 22. 8.* Alle de mig see / bespaatte mig / oplade Munden / oc røsie Hoffuedet.

3. Tui dig / huor deylig nedbryder du Templen / oc opbygger den i Tre Dage. Est du Guds Søn / da stig her ned aff Kaarsset. Her giffuer Euangelisten tilkende / huad det haffuer været for Bespaatelse / som de haffue talet imod JEsum / Som er / at de samtycke i den Løgn / som Jøderne haffde førre ført i den Rættergang for *Caiapha*, huor de vrangelige vdlagde JEsu Ord / som hand talede til dem / *Iohan: 2. 19. etc.* Bryder denne Tempel ned / oc paa Tredie Dag vil ieg opreise den igen. Huilcket Christus meente om sit Legeme / som er det Hus oc Tempel / i huilcken Christi Guddom boer Legemlig / *Coloss: 2. 9.* Men de forstode det vrangelige om Jerusalems Tempel/

 pel/

vel / som stod i Bygning i Sex oc Fyrretiue Aar.

Her met paamindis wi / at huad som en gang bliffuer sagt aff de Vgudelige/ imod Guds Børn/ det tit oc offte igentagis oc *repeteris* imod dennem / lige som det skulde være sanden / Thi haffuer Herren saadant lidt / saa er det icke Vnder / at Tienerne maa nyde den samme Lycke / *Iohan: 15. 20.* Men der aff skulle Guds Tienere icke lade sig trenge fra Sandhed / Men meget mere met Lyst fare frem vdi HERRENS Gierninger/ ved ære oc Skendzel / ved ont Røct oc gaat Røct / *2. Corinth: 6. 8.* Oc vißelig forlade sig der til / at Menniskens Løgn oc Tant skal bliffue til intet/ oc Guds Sandhed at bliffue euig / Effter som den gamle Gudfryctige *Gamaliel* vißelig sagde / *Actor: 5. 38. etc.* om Disciplenis Lærdom / At der som den vaar aff Menniskene/ da bleff den vel snart til intet / Men vaar den aff Gud/ da kunde den aldrig nedtryckis.

4. Dernæst bespaatte de hannem i anden Maade/ At efftérdi hand haffde bekent sig / at være Guds Søn aff Himmelen/ Saa bede de hannem / at hand skal beuise det i saa Maade / at hand nu nedstiger aff Kaarsset. Met huilcket de giffue tilkende/ deris store Blindhed oc Vforstandighed i den hellige Scrifft / Huilcken der bekender vel/ Gud allene at være Allmectig / *Psalm: 62. 12.* oc kand giøre alt huad hand vil / i Himmelen oc paa Jorden / *Psalm: 115. 3.* Men de acte icke / at *Moses, Numer: 23. 19.* siger/ at Gud/ som kand saadanne mectige Ting giøre / giør intet imod den Vilie oc Forsæt / som hand haffuer ladet giffue tilkende ved de hellige Patriarcher oc Propheter / huilcke som ere ved hans Aand dreffne til / at spaae/ *2. Pet: 1. 21.* om det/ som Gud i sin Tid vilde fuldkomme / *Luc: 1. 70. etc.* Nu vaar det dennem klart aff *Mose*, som ophøyede Slangen i Ørcken/ *Numer: 21. 9.* at Christus skulde ocsaa ophøyes / Oc aff Psalmen / *22. 17.* at hans Hender oc Fødder skulde igennem stingis.

Dissi-

Dissligeste haffde de hørt aff hannem selffuer / *Matth: 12. 40.* at hand haffde sagt dennem / at lige som *Ionas* vaar i Hualfiskens Bug Tre Dage oc Træ Nætter / saa skulde ocsaa Menniskens Søn være mit i Jorden / i Tre Dage oc Tre Nætter. Derfor tale de her imod deris egen Kundskaff / efterdi at de bede hannem giøre imod det / som de viste aff Scrifften / oc haffde hørt aff hans egen Mund / at hand vilde oc skulde giøre / Som vaar / at dø paa Kaarsset / oc icke at stige neder aff Kaarsset i sin Pine.

Det Andet slags.

Lige saa bespaattede ocsaa de ypperste Prester hannem / iblant huer andre / met de Scrifftklaage oc Eldste / etc. Her haffue wi det Andet slags Personers Bescriffuelse / som staa hos JEsu Kaars / oc bespaatte hannem / Som ere / Presterne oc Scrifftklaage for Guds Tempel. Dernæst de Eldste / som ere / Verdslige Øffrighed iblant Jøderne / huilcke endnu /

som

som tilforn / beholde deris gammel Had oc Affuind / aff huilcken de trengis oc driffuis fra en Ondskaff til en anden imod Christum / *Ierem: 9. 2.* effter som de altid haffue været idel Hoerkarle oc en genstride Hob.

Huad deris Bespaattelse haffuer været / følger nu her effter.

Hand haffuer hulpet andre / oc kand icke hielpe sig selff. Først breye de her Christo / at hand haffuer hulpet oc trøstet fattige / sorrigfulde oc bedrøffuede Hierter / vdi atskillige Maade / (At hand haffuer renset de Spedalske / *Luc: 17. 14.* giffuet de Blinde deris Siun / de Døwe deris Hørelse / de Dumme deris Maal / *Marc: 7. 37.* de Halte deris gang / de Besætte haffuer hand forløst oc befriet / *Luc: 11. 14.* de Døde haffuer hand giffuet Liff / *Luc: 7. 15. Iohan: 11. 14.* huilcket de haffue selffuer seet / oc høylig der offuer forundert sig /) oc sige / at hand kand icke hielpe oc trøste sig selff. Huormet de giffue tilkende / at de endnu / som tilforn / *Luc: 11. 15.* mene falskelige / at alle

Christi Miracle oc vnderlige Gierninger / ere icke giorde ved andre / end ved Beelzebul / den ypperste Dieffuel.

Dernæst / at Christus er icke andet end som it bart oc purt Menniske / efftersdi hand icke hielper sig selffuer. Huilcken deris Beuisning er alt for kort / som Opstandelsens Historie nocksom giffuer tilkende / huilcken der beuiser / at Christus kunde giøre mere oc høyre Tegn / end at stige ned aff Kaarsset / huor hand henger en leffuendis Mand / Som er / at opreise sig selff / effter hand haffuer været død oc begraffuet i tre Dage.

For det Tredie / sige de / Er hand Christus oc Israels Konge / den Guds Vdualde / da hielpe sig selff. Huor met de atter bespaatte hannem / oc falskelig blande Christi Aandelige Rigis Vilkaar / (som er / at lide Død oc Pine for sine Vndersaatte /) met disse Verdslige Riger / som er / at haffue Herredom / Velde oc Matt / oc leffue vdi Herlighed oc vdi Glæde.

For det Fierde / sige de / Oc stig nu ned aff Kaarsset. Huor met de forscriffue

Christo Tiden/ naar hand skal vdriffue sig aff sin ælendighed / lige som Gud skulde være forplictig / at hielpe nogen / paa den Tid/ som dennem synis gaat/ oc icke meget mere aff sin euig/ Guddommelig oc velbetenckte Raad / alting giøre vdi sin bestemte Tid/ Som *Salomon* i sin Predicken / *cap*: 3. 1. lærer. Fra denne Jødernis Gierning/ at förscriffue Gud nogen Tid / naar hand skal hielpe oss eller andre/skulle alle Christne vel tage sig vare / Oc vdi deris Bøner/ icke alleniste at giffue Gud den ære / at hand er en Allmectig Gud / som kand giffue offuer alt det wi kand forstaa eller bede / *Ephes*: 3. 20. Oc at hand er en villig Gud / som vil giffue sine Børn / alt hues deris Hierte begær/ *Psalm*: 37. 4. Men at hand er ocsaa en vis oc forstandig Gud / som veed at giffue sine Børn paa den behagelige Tid / 2. *Corinth*: 6. 2. naar hans ære/ oc deris Salighed / kand der offuer allermest forfremmis/ Som *Paulus* lærer / *Roman*: 8. 28. at alting forarbeidis dennem / som Gud frycter / til det beste.

For

For det Femte/ sige de/ Saa ville wi tro paa hannem. Huor met de giffue atter deris Hoffærdighed oc Oyenskalckeri tilkende. Deris Hoffærdighed/ at de tør sige/ oc tillegge sig det/ at de ville oc kand tro paa hannem/ Lige som det stod i deris egen Matt oc Formue/ at tro naar de vilde/ Oc icke alleniste vdi Guds Naade/ som forarbeider i Menniſken baade Villien oc Gierningen/ *Philip: 2. 13.* oc giffuer huer besynderlig/ effter som hand vil/ *1. Corinth: 12. 11.* Deris Oyenſkalckerj/ at de ſige/ at de ville da tro paa hannem/ lige som hand haffde aldrig ladet dennem ſeet ſine offuernaturlige Gierninger/ huilcke der beuiſte nockſom/ at hand vaar Guds Søn/ Huilcke de dog daglig ſaae/ oc vilde dog icke tro paa hannem/ Som hand oc breyer dennem ſelffuer/ *Iohan: 5. 36.* at de Gierninger/ som hans Fader haffde giffuet hannem/ de vunde/ at hand vaar ſend aff Faderen. Oc *Iohan: 10. 25. etc.* ſiger hand til dennem/ De Gierninger/ som ieg giør i min Faders Naffn/ vinde om mig/ Men i tro icke.

Saa kand wi da her aff befatte/ at der som Christus haffde end stiget ned aff Kaarsset/ effter deris Begæring/ saa haffde hand dog intet mere vdret der met hos disse Jøder/end hand vdrette / der hand lod dennem see / at hand krafftelig vddreff Dieffuele aff de besætte Mennisker/Huilcket de skelde hannem for / at hand giorde det met Dieffuelens oc Troldoms Kaanst/ *Luc: 11. 15.* oc der offuer kaldet hannem en Bedragere oc Gøcklere/ som de oc kalde hannem for *Pilato*, der de begære / at Landsknectene skal beuaage hans Graff. *Matth: 27. 63.*

For det Siette/ sige de / Hand forlod sig paa Gud/ hand frelse hannem nu / om hand haffuer Lyst til hannem / Thi hand sagde / Jeg er Guds Søn. Aff denne Siette slags Bespaattelse / som Presterne kaste den HErre Christo i Næsen / haffue wi Christne Først denne herlige Trøst at acte / at disse Prester bekende klarligen / at den / som forlader sig paa Gud/ hand kand aldrig komme i saa stor Nød / at Gud er jo nock mectig til / at hielpe hannem vd / Thi

de bekender her / at Gud kand so hielpe
sin Søn Christum / aff dette forbandede
Kaarssens Træ / huor hand henger igen-
nem stunget / baade met Hender oc Fødder/
oc nærmer Døden / end Liffuet. Huilcket
Gud oc loffuer / *Psalm: 50. 15.* at naar den
Retfærdige raaber paa hannem i sin Nød/
da vil hand frelse hannem / at hand skal
tacke hannem. Oc derfor siger oc *Paulus,
Roman: 8. 38. etc.* at hand er vis paa / at
huercken Død eller Liff/ huercken Engel el-
ler Førstedømme / icke heller Mact / huer-
cken det Næruerendis eller Tilkommendis/
huercken Høyt eller Dybt / oc ey noget an-
det Creatur/kand skille dem / som Gud fryc-
ter/ fra Guds Kierlighed/ som er i Christo
JEsu vor HErre.

Dernæst / at de sige / Om hand haff-
uer Lyst til hannem. Der met opfyldis/
Først det / som spaaet vaar / *Psalm: 22. 9.*
hand klage det for HERREN / hand
hielpe hannem vd / oc redde hannem / om
hand haffuer Lyst til hannem. *Psalm: 42. 4.*
Min Graad er min Mad Dag oc Nat/
Thi

Thi mand siger daglig til mig / Huor er nu din Gud ? 2. Her hos giffue de deris Menniskelige Dom oc Mening tilkende/ huilcken der tencker / at naar Menniskene komme i Nød/ da skulde Gud ingen Lyst oc Behagelighed haffue til dennem. Men fra samme Tancke skal Guds Børn vel foruare sig / oc acte der imod / at Gud aff sin Retfærdighed oc Godhed straffer det Barn som hand elsker / *Ebre : 12. 6.* Som wi kand see vdi de hellige Propheter / som allesammen haffue været forfuld/ *Matth : 5. 12.* oc vdi de hellige Apostler / huilcke Christus selffuer spaaede / at de skulde græde oc hyle / oc Verden skulde glæde sig / *Iohan : 16. 20.* oc vdi Jsraels Folck vdi Egypten/ *Exod : 2.* huilcke allesammen Gud allermest elskte / oc klarligste lod sig see / naar de vaare mest i Bedrøffuelse oc ælendighed/ Som wi nocksom læse *Exod : 14.*

Det Tredie slags.

Lige saa forhaanede ocsaa Røffuerne hannem / som vaare Kaars-

fest met hannem. *Matthæus* oc *Marcus* scriffue / lige som begge Røffuerne skulde haffue bespaattet JEsum / Men *Lucas* siger/atdet vaar icke vden den ene/som saa bespaattede Christum. Huor i ingen skal mene/ at de hellige Euangelister i saa Maade skulle være imod huer andre / Thi det er offte Scrifftens Vijs / at den taler om en/ lige som om mange / effter den Maade oc Figur / som wi kalde *Enallagen numeri*, det er/naar mand taler som om mange/ oc mener dog en allene.

Oc sagde/ Est du Christus/ da hielp dig selff oc oss. Denne arme Røffuer/ effterdi hand hører/at de ypperste Prested oc Eldste/ som ere de fornemste for Folcket/ saa høylig bespaatte Christum/ saa lader hand icke heller falde / men legger sin Bespaattelse til deris/ oc beder Christum/at hand skal hielpe baade sig oc dennem aff Kaarsset / paa det / at hand kand synis aff den Vgudelige Verden/ at haffue it Hiertelaw met hende..

Det

Det Fierde slags.

Der bespaattede oc Stridsmendene hannem. Disse Hedninge oc Romere / ville ocsaa synis at samtycke met de wforstandige Jøder / oc derfor holde Jesum for Spæ oc Spaat / saa at Christus bliffuer her / som *Paulus* beklager / *1. Corint: 1. 23.* Jøderne en Forargelse / oc Grækerne en Daarlighed.

Oc sagde / Est du Jøde Konge / da hielp dig selff. Her see wi / at Stridsmendene *repetere* oc igentage de Ord / met huilcke Presterne bespaattede JEsum / oc sige til Christum / at der som hand er Jøde Konge / da skal hand nu beuise Kongelige Mact / oc hielpe sig selffuer ned aff Kaarset. Thi det er Naturligt oc Verdens vijs / at huo der haffuer Mact at hielpe / hand hielper sig gierne selff først. Huilcket samme Christus oc imod all Jødernis Forstand oc Verdens Visdom her krafftelig giør / Thi haffde hand icke ved Kaarssens Død oc Forsmædelse hulpet sig selffuer / effter som hand

vaar it Menniske / oc bleffuet Faderen ly-
dig indtil Døden / da haffde huercken hand
i sin Menniskelige Natur / icke heller hans
Kiød oc Blod / som er det Menniskelige
Køn / *Ebre: 2. 16.* oc hans Fader oc Moder /
Systre oc Brødre / *Matth: 12. 49. etc.* faaet
Seyeruinding offuer sine Fiender / som er /
Synden / *1. Iohan: 3. 8.* Dieffuelen / *Ebre:
2. 14.* Faderens Vrede / den euige Død /
1. Corinth: 15. 54. huilcke allesammen Chri-
stus sig vnderlegger ved denne sin Pine oc
Død / effter *Oseæ* Spaadom / *13. 14.* O du
Død / huor er din Seyer? O du Helffue-
de / huor er din Braad? Saa at Christus
bliffuer nu strax kendt / end ocsaa aff Hed-
ningene / for en euig Konning / til Guds
ære / Som wi høre / at der *Centurio*, den
Øffuerste for Landsknectene / seer at Christi
Død haffuer saadan en Mact / at Stenene
brydis sønder / Graffuene ladis op / Jorden
bæffue / oc Solen mister sit Skin / da beken-
der hand aabenbarlig Christum for Guds
Søn / *Matth: 27. 54. etc.* som er langt mec-
tiger / end alle Verdens Konger oc Herrer.
 Wi

Wi læse om *Esther*, den Jødiske Pige/ som Gud haffde giffuet Naade/ at hun vaar bleffuen Kong *Assueri* Dronning i Babylon. At den tid *Aman* haffde forklaget Jøderne/ som bode i Babylons Rige/ saaledis/ at hand haffde forhuærffuet Kongens Breff/at de alle skulde omkommis paa en Dag/ som vaar den *13. Martij*, da sparede hun icke sit eget Liff (Thi det vaar forbudet i nogle Dage/ at ingen ved sit Liffs fortabelse/ skulde fordriste sig til at gaa ind til Kongen/ inden i Gaarden/) Men paa en god Fortrøstning gaar ind til Kongen/Oc i det hun sætter sit Liff i Fare/ da offueruinder hun baade sine oc sine Landmends Fiender/at de maa dø samme Dag/som de haffde i Sinde at omkomme Jøderne/ Som mand kand læse i Esthers Bog/ i det 3. 4. oc 5. Capitler. Met denne Esthers Historie kommer smuckt dette Stycke i Christi Pine offuerens/ at Christus i lige Maade/ i det hand sætter sit Liff i Fare/ i den timelig Død/ da icke allene offueruinder hand sine oc sine Landmends Fienders onde For-

sæt / Men hand oc endelig paa den samme Time døder oc omkommer dem / som de meente hannem ved Kaarssens Død at skulle være omkommen. Saa beslutte wi da her / oss til euig Trøst / at Christus / som er vor Konning / hielper sig oc sine aff all Nød / i det hand døer paa Kaarsset. Huorfor *Paulus*, *1. Corinth: 2. 2.* bekender / at hand vide intet andet til Salighed / end JEsum den Kaarsfeste. Huilcken være ære i Euighed / Amen.

Den Siuende oc Tiuende Predicken.

LVc. 23. 39. etc. Men en aff Misdederne / som vaare hengde / bespaattede hannem / oc sagde / Est du Christus / da hielp dig selff oc oss. Da suarede den anden / straffede hannem / oc sagde / Frycter du dig ocsaa icke for Gud?

Du som dog est i lige Fordømmelse. Oc sandelig / Wi ere tilbørlige der vdi / Thi wi faa det vore Gierninger forskyldede / Men denne handlede intet wskickeligt. Oc hand sagde til JEsum / HErre / tenck paa mig / naar du kommer i dit Rige. Oc JEsus sagde til hannem / Sandelig siger ieg dig / J Dag skalt du være met mig i Paradis.

FOrst faaregiffuer denne Text om tuende Røffuere / som vaare hengde hos JEsum / huorledis den ene bespaatter hannem / oc den anden begærer Naade oc Hielp aff hannem. Dernæst / om Christi naadige Gensuar paa Røffuerens Begæring / som begærede / at hand vilde tencke paa hannem / naar hand kom i sit Rige.

Det Første Stycke.

J denne Kaarsfestelse / Christi oc Røffuernis / faaregiffuis oss / som vdi en Speyel /

 huor-

huorledis det haffuer sig met Gud oc det Menniskelige Køn. I begge disse Røffuere/ ere Først affmalet alle Mennisker/ huilcke der ere aff Naturen Røffuere/ effter som wi ere fødde aff syndig Sæd/ *Psalm: 51. 7.* som offte stæler Guds ære/ oc offte døder oc affliffuer i deris eget Legeme Guds hellige Billede/ effter huilcken Mennisken vaar skabt/ i det de affuige fra Gud oc hans hellige Bud oc Befalninge/ *Psalm: 14. 3.* oc bliffue skyldige til timelige oc euige Straff/ effter den Trusel/ som Gud forscreff vore første Forældre. *Genes: 2. 17.*

Men at Christus henger her imellem Røffuere/ oc vdrecker begge sine hellige Hender til dennem/ lige som den der vilde indbiude oc drage dennem begge til sig/ der met giffuis tilkende/ at Gud Allmectigste ved sit hellige Ord staar met vdracte Armer den gantske Dag/ *Esa: 65. 2.* oc indbiuder alle dem/ som arbeide oc ere besuærede met Synden/ *Matth: 11. 18.* oc loffuer/ at hand vil ingen aff dennem forskiude */. Iohan: 6. 37.* Saa at de icke skulde fortabis/

tabis/Men at de skulle haffue det euige Liff. *Iohan: 3. 16.*

J denne Røffuer/ som bespaatter Christum/ere de Wgudeligis Affmalning/Thi lige som hand hengte oc lidde atskillige Pinactighed for sine Synder / oc viste icke huilcken Time hand skulde opgiffue sin Aand/ oc haffde JEsum/ det Guds Lam/ som bær Verdens Synder / ved sin Side / *Iohan: 1. 29.* oc hannem dog met den Wgudelige Verden foractede oc bespaattede / oc icke tenckte paa den euige Død oc Pinactighed/ som hannem faarestod/men bliffuer haardnackelig varactig i det Onde til Enden. Saa er det oc met de Wgudelige / Thi at enddog de lide oc finde/ for deris Ondskaffs skyld / en ond Samuittighed / atskillige Siugdom / Kaars oc Bedrøffuelse / oc ere oc icke visse / paa huilcken Time Gud vil lade riffue deris Siæl aff deris syndige Legeme / *Luc: 12. 20.* oc kaste dennem / met den rige Fraadzere / vdi Helffuedis Affgrund / *Luc: 16. 23.* Oc haffue ocsaa Christum næruerendis i sit hellige oc salige Ord/

vdi huilcket / lige som ved en Haand / hand tilbiuder dennem Naade oc Venskaff / Dog alligeuel foracte de oc forsmaa det / oc icke en gang komme ihu / at omuende sig til HERREN / som dennem plager / Men meget mere / met den Vgudelige *Iuliano Apostata, Sozom: lib: 6. cap: 2.* oc met den Vgudelige Røffuere / fnyse i det allersidste imod Gud. Huorfor de oc aldrig bliffue værdige / at smage hans Nadere. *Luc: 14. 24.*

Her hos haffue wi oc at acte / om denne Vgudelige Røffuere / at hand haffuer været visselig en Jøde / huilcke Christus vaar forloffuet / *2. Samuel: 7. 12.* Thi *Lucas* scriffuer saa merckelig / at hand siger til Christum i sin bespaattelse / Est du DEN Christus / da hielp baade dig selff oc oss. Lige som hand vilde sige / Est du den Frelsere oc Saliggiørere / som Gud haffuer loffuet oss / sit Folck / da hielp nu dig oc oss met. Huor met Euangelisten vil giffue tilkende / at de ere icke strax Guds Folck / som lade sig kalde Guds Folck / oc holde sig vduortis til Lowen / oc rose sig aff Gud / *Roman: 2. 17.*

Men

Men at mange aff dennem/ som Gud saadan sin Naade beuiser/ ere de Argiste til/ at bespaatte oc forfølge Christum / Som *Iohannes, cap: 1. 11.* høylige beklager/ at Christus kom til sine Egne / oc hans Egne annammede hannem icke.

Da suarede den anden/ straffede hannem/ oc sagde/ Frycter du dig ocsaa icke for Gud? Du som dog est i lige Fordømmelse. Oc sandelige/ wi ere tilbørlige der vdi/ Thi wi faa det vore Gierninger forskyldede. Her haffue wi den Anden Røffuers Bekendelse/ vdi huilcken hand Først straffer den andens Haardhiertighed / at hand icke tencker paa/ huorledis hand kand vndgaa Guds Vrede/ huilcken hand haffuer fortient/ oc inden it Øyeblick bliffuer straffet met / aff huilcken ingen Forløsning er i Euighed. *Luc: 16. 26.* Disligeste/ at hand icke tencker paa/ at disse hans spaattelige Ord kand icke formilde den Fordømmelse oc Straff / som

hand

hand henger vdi / huilcken hand haffuer tilbørlige met sine gierninger forskyldet/Men at hand fører her met offuer sit eget Hoffuet større Straff oc Pinactighed efftersom der skal giøris Regnskaff for huer wnytteligt Ord / som gaar aff de Wgudeligis Mund. *Matth: 12. 36.* For det Tredie/ at hand taler den HErre Christo bespaateligt til / huilcken intet wskickeligt haffde handlet oc giort i nogen Maade.

Her aff *in Summa* haffue wi at lære/ at den Wgudelige Røffuer / som bliffuer fordømt/ kand sig icke for Guds Domstoel vndskylde / at hand jo haffuer hafft Aarsage nock / at fly til HERREN / Thi hand icke alleniste haffuer Christum / som predickede for hannem poa Veyen til *Golgotha*, oc henger her hos hannem paa Kaarset / oc hører hans Bøn oc Predicken i mange Maade / Men hand haffuer ocsaa sin Metbroder / Røffueren / som paaminder hannem/ at hand skal frycte sig for den euige Død / huilcken hand kunde icke vndgaa for den Legemlige Straffs skyld/ som hand

nu her lider paa Kaarsset / oc derfor affstaa det Onde / oc giøre Gaat / Som er / icke at bespaatte den retfærdige Christum / Men langt heller at fly til hannem / oc om det vaar mueligt / trøste hannem. Huor om wi skulle være paamindede / at wi icke forsmaa / enten Guds Ord / eller vor Næste / som paaminder oss om it Christeligt Leffnet at føre / lade sig være / huor ringe oc foractelig hand være kand / Men at wi skulle vel betencke / at alle Paamindelser om Guds frycktighed kommer alleniste aff Gud / som enten i sin egen Person / eller ved Middel / biuder oss til Salighed oc euige Velfærd / som hand her giorde ved Røffueren.

Oc hand sagde til JEsum / HErre / tenck paa mig / naar du kommer i dit Rige. Om Trende Stycker paaminder denne Røffuer oss. Først / at hand bekender JEsum / som henger Kaarsfest hos sig / for en HErre / imod alle Jødernis Skrig oc Raab / som forargede sig paa hans ringe Gestalt oc Vilkaar / Saa at

JEsus er en HErre/ effter Dauids Spaadom / *Psalm: 110. 2.* som regærer mit iblant sine Fiender / i det hand haffuer Vidnisbyrd aff Himmelen/ der Solen formørckedis/ aff Menniskene/som er denne Røffuer/ aff Jorden selff / som er Stenene/ der brøster / oc Graffue / der lader sig op / oc det gantske Jødiske Land/ som skalff oc bæffuede/ *Matth: 27. 51. etc.* huilcke alle i saa Maade bekende JEsum / som henger Kaarsfest/ at være en HErre til Gud Faders ære. *Philip: 2. 11.*

Dernæst/ haffue wi at acte hans Bøn oc Begæring til vor HErre/ som er/ icke at Christus skal hielpe hannem sund oc karsk ned aff Kaarsset / som hand vel veed / at hand skal betale oc fyllest giøre Verdslige Lowe paa sit Legeme / Men alleniste / at Christus skal komme hannem ihu/ i det andet Liff/ oc i hans Herligheds Rige.

Met denne sin Bøn lærer Røffueren oss / at enddog wi maa det bekende / at det er Guds siunlig Nærueelsis Tegn / at Gud Allermectigste riffuer sine Børn tit oc offte

aff atskillige Legemlige Sorrig oc Bedrøffuelse. *Psalm : 34. 8. etc.* Saa skulle wi dog alligeuel vide / at wi kunde icke altid der aff dømme/ huilcke der ere Guds Børn oc Belials Børn. Som oc den vjse *Salomon* lærer i sin Predicken/*cap : 9. 2.* at det gaar i denne Verden/ den ene som den anden / den Retfærdige/ som den Wgudelige/ den Gode oc Rene/ som den Wrene. Lige som det gaar den Gode / saa gaar det oc Synderen. Huilcket oc *Paulus, 1. Corinth : 4. 13.* giffuer tilkende/at Gud haffuer giort Apostlene til de Allerringste / som offuergiffne til Døden / Thi wi ere (siger hand/) bleffne it Vidunder for Verden/ oc for Englene/ oc for Menniskene / Saa at de haffue ingen større Glæde / end at de kand glæde sig vdi Christi Kaars. *Galat: 6. 14.* Huorfor Guds Børn skulle vel tage sig vare / at de ere icke lætferdige til / at fordømme deris Næste/ som lider Sorrig oc Bedrøffuelse i denne Verden / effterdi at Gud ræffser mest sine Børn/ som hannem frycte/*Ebre: 12. 6.* som oc Jobs Historie oc andre flere nocksom lære.

For det Tredie / met disse Ord / J dit Rige / igendriffuer hand først Jøderne / som meente / *Meßiæ* Rige alleniste at skulde være it Verdslig Rige. Huilcken Mening Apostlerne selffuer vaare vdi / end ocsaa der Christus vaar opstanden fra de Døde. *Actor: 1. 6.* Dernæst / til intet giør hand Sadduceernis falske Mening / som lærde / at der vaar ingen Opstandelse til at vente for Menniskene / effter dette Liff / *Matth: 22. 23. Actor: 23. 8.* Thi at effterdi den Legemlige Død vaar nu forhaanden / baade met Christo oc hannem / ved huilcken de begge skulde gaa aff denne Verden / fra alle Verdslige Riger / Saa forstaar hand derfor alleniste Christi Aandelige Rige / som er / den Glæde oc Herlighed hos Faderen i Himmelen / som intet Øye seet haffuer. *1. Corinth: 2. 9.* Disligeste / at effterdi begge deris Legeme skulde nu endelige dø paa Kaarssens Galie / Saa bekender hand da / samme deris Legeme / at skulde igen opstaa Liffactig / oc føyes til Siælen / oc siden leffue it vdødeligt Liff / effter *Pauli* egne Ord /

1. *Corinth: 15. 42. etc.* Der saaes it forkren-ckeligt Legem/ oc der skal opstaa it uforkren-ckeligt. For det Tredie/ trøster hand Guds Børn/ at ingen ælendighed oc forsmædelig Død kand skille dennem fra Guds oc Christi Rige. *Roman: 8. 38.*

Maatte her nogen spøre/ Huor kommer det/ at den ene Røffuer forhærder sig/ oc den anden omuender sig/ efftersi de ere baade Adams Børn/ ere baade Røffuere/ oc baade hengde paa Kaarssens Galie? Her til suaris/ At den Røffuer/ som omuender sig/ haffuer flittelig giffuet act paa Christi Predicken/ *Luc: 23. 28.* som hand giorde til Quinderne/ der hand bade dennem/ at de skulde tencke paa den Wlycke/ som dennem oc deris Børn faarestod. Dißligeste paa Christi Bøn/ der hand bad sin Fader/ at hand vilde forlade dennem det/ at de Kaarsfestede hannem/ *Luc: 23. 34.* Huor aff hand haffuer bekommet den hellig Aand/ foruden huilcken ingen kand kalde JEsum en HErre/ *1. Corinth: 12. 3.* ved huilcken ocsaa en sand oc aluorlig Omuen-

 delse

delse til Gud giffuis/ *2. Timoth: 2.25.* oc en Christen Bøn læris / *Roman: 8. 26.* oc en fast Tillid paa Guds Naade oc Barmhiertighed beseglis. *Roman: 8. 15.*

Her aff paamindis wi / at wi icke skal fordømme nogen Menniske / som synis her til / at haffue været Wgudelig / Thi Guds hellige Ord er krafftig til Salighed / *Roman: 1. 16.* oc kand omuende Menniskene / Saa at er hand en Toldere / som *Matthæus* vaar / da kand hand bliffue en Euangelist / *Matth: 9. 9.* Er hand en Guds Ords Forfølger / som *Saul* vaar / da kand hand bliffue en Apostel / *Actor: 9. 15.* Huilcket oc Apostelen / *1. Timoth: 1. 12. etc.* selffuer bekender / met disse Ord / der hand siger / Jeg tacker vor HErre JEsu Christo / som giorde mig sterck / oc actede mig at være tro / oc sætte mig i dette Embede / Jeg som tilforn vaar en Bespaatter / en Forfølger oc en Forhaaner / Men mig er Barmhierrighed vederfaren / Thi ieg giorde wuitterlige / i Vantro / Men vor HErris Naade vaar dis rigere / met Tro oc Kierlighed / som er i Christo

JEsu.

JEsu. Thi det er jo visselig sandt/ oc it dyrt værdigt Ord/ at JEsus Christus kom til Verden/ at giøre Syndere salige/ iblant huilcke ieg er den største/ Men derfor er mig Barmhiertighed vederfaren/ paa det/ at JEsus Christus vilde beuise i mig/ som en Besynderlige/ all Taalmodighed/ Dem til it Exempel/ som skulde tro paa hannem til det euige Liff.

Her skulle alle Mennisker vel tage sig vare/ at de icke misbruge denne Guds Naade/ som denne Røffuere er vederfaren/ Thi Gud vil/ at wi skulle den samme Dag/ som wi høre hans Ord/ omuende oss til hannem/ *Psalm: 95. 7.* oc icke/ som de Vgudelige/ synde/ paa det/ at Naaden kand bliffue større. *Roman: 6. 1.*

At den anden Røffuer/ som oc følger JEsum/ oc henger paa Kaarsset til JEsu Side/ icke ocsaa omuendis/ det skede for den Sags skyld/ at hand foractede oc forsmaade Christi Predicken oc Tale/ *Matth: 13. 9.* oc forarger sig der til paa Christi ringe Person. Huorfor/ efftersi hand er aff Naturen

Vredens Barn/ *Ephes: 2.3.* oc lader Kiød oc Blod raade oc regære sig / oc giør Kiødsens Gierninger/ Derfor høster hand ocsaa Fordømmelsen aff Kiødet/ *Galat: 6. 8.* Effter som Guds Low lyder/ *Galat: 3. 10.* at den er forbandet / som icke giør det / som staar screffuet i Guds Low.

Aff hans Skade bør oss at bliffue vise / saa at wi met allerstørste Flid oc Vindskibelighed/ effter Guds Befalning / *Matt: 17. 5.* høre oc foruare Christi Ord / som Propheterne oc Apostilene vdraabe / *Actor: 10. 43.* Oc beslutte om oss selff / at der som wi høre hans Røst / da ere wi hans Faar/ *Iohan: 10. 4.* Oc flittelig prøffue oss / saa at ingen beskuffer sig selff / Men at hand seer oc giffuer vel act paa / om hand haffuer en Liffactig Tro / om hand kender sig selffuer / om JEsus Christus er vdi hannem. *2. Corinth: 13. 5. etc.* Huilcket hand kand lættelig finde / aff det Vidnisbyrd/ som Guds Børn haffue i deris Hierter/aff den hellig Aand. *Roman: 8. 16.* Dissligeste/ effter S. Pouels Exempel/beslutte om sig/

ende

enddog hand finder offte Syndens Low i sine Lemmer / som vil driffue hanem til det Onde / saa hand offte snubler i sin Christelig Løb / Dog alligeuel / efftherdi hand finder Guds Low / som strider imod Syndens Low i sig / kand hand frimodelig sige / Icke sig at giøre det Onde / Men allene Synden / som boer i hannem / *Roman: 7. 15. etc.* huilcken dog icke kand skille hannem fra Guds Rige / Thi de ere jo vist Guds Børn / som Kaarsfeste oc døde Synden i deris Legeme / saa meget som den hellig Aand giffuer Naade til. *Galat: 5. 24. etc.*

Det Andet Stycke.

JEsus sagde til hannem / Sandelig / ieg siger dig / J Dag skalt du være met mig i Paradis. J disse Christi Ord haffue wi at acte / Først / Christi Redebonhed / til at Bønhøre Syndere. Dernæst / Christi Eed paa samme Redebonhed. For det Tredie / at hand suarer ouer i Besynderlighed / som raabe til hannem.

 nem.

nem. For det Fierde / huad hand loffuer Røffueren / som er / at hand skal være den samme Dag i Paradis met hannem.

1. Huor stor Christi Redebonhed oc Goduillighed er til / at Bønhøre dennem / som raabe til hannem i Aanden oc Sandhed/ *Iohan: 4.23.* giffuis her nocksom tilkende/ i det at denne arme Røffuer/ som nu i denne sin sidste Time haffuer omuendt sit Hierte til Gud/ neppelig haffuer vdbedet/oc giffuet sin Begæring tilkende/førend JEsus Christus (effter sit Løffte / *Esa: 65. 24.* Førend i raabe / vil ieg Bønhøre/) haffuer Mundelig suaret hannem. Huilcket wi ocsaa see i Konning *Dauid, 2. Samuel: 12. 13. etc.* at saa tilig hand sagde til *Nathan*, Jeg haffuer syndet imod HERREN/ Da suarer *Nathan* hannem strax igen/paa Guds vegne/ sigendis/ Saa haffuer oc HERREN borttaget din Synd / Du skalt icke dø. Huilcket oc *Dauid* selffuer bekender/ *Psalm: 32. 5.* der hand siger / Jeg bekender mine Synder for dig / oc skiuler icke mine Misgierninger. Jeg sagde / Jeg vil bekende

mine Offuertrædelse for HERREN / da forlodst du mig mine Synds Ondskaff. *Psalm: 34. 5.* Der ieg søgte HERREN / da suarede hand mig / oc frelste mig aff all min Fryct.

At HERREN icke altid met saadan Redebonhed suarer dennem / som raabe til hannem / det skeer icke for den Sags skyld / at HERRENS Øyne see jo altid paa dennem / som hannem fryete / oc haabe paa hans Miskundhed / *Psalm: 33. 18.* HERRENS Øyne see paa de Retfærdige / oc hans Ørn paa deris Raab / *Psalm: 34. 15.* Men Aarsager her til / er baade hos oss oc hos Gud. Hos oss er Først fordi / at wi offte icke vide oc forstaa / huor om wi bede / Som Christus bekender for Apostlene / *Matth: 20. 22.* der begærede / at vilde sidde ved hans høyre oc venstre Side i hans Rige.

Dernæst / fordisaa wi offte ilde bede / *Iacob: 3. 4.* J bede / oc faa intet / fordi i bede ilde / som er der hen / at i fortære met eders Vellyst.

For det Tredie / at wi bede tit om det/ som oss selffuer er skadeligt / enddog det kand synis for vore Mennifkelige Oyne gaffnligt. Huilcket oc *Paulus* bekender om sig selff / *2. Corinth: 12. 7. etc.* Mig er giffuen en Pæl i Kiødet / som er Satans Engel / som mig skal sla met Næffue/ paa det ieg skal icke ophøye mig. For huilcket ieg formanede HERREN Tre gange / at hand maatte vige fra mig. Oc hand sagde til mig / Lad dig nøye met min Naade / Thi min Krafft er mectig i de Skrøbelige.

For det Fierde / Thi wi tit bede aff HERREN / det som hand haffuer i Sinde / at ville giffue oss / Men efterdi at Guds Tid / *1. Pet: 5. 6.* er endnu icke kommen / derfor sidder HERREN / lige som hand icke hørde / eller gaff act paa sine Børns Raab. Huorfor *David, Psalm: 44. 25. etc.* raaber oc siger / HERRE / vaag op / huorfor soffuer du? Vaag op / oc forskiud oss icke saa aldelis. Huorfor skiuler du dit Ansict / forglemmer vor

ælendighed oc Trengsel? Thi vore Siæle ere bøyede til Jorden / Vor Bug henger ved Jorden. Giør dig rede / hielp oss / oc frels oss for din Barmhiertigheds skyld.

Hos Gud er Aarsage / Først / at hand vil opuecke vor doffnactig Natur / til at bede / oc øffue vor Tro / at den kand vorde fyrrig / Som hand giorde met den Cananeiske Quinde / hues Bøn hand Tre gange syntis at forskiude / Men paa det sidste bekender / henders Tro at være stor. *Matth: 15. 28.* For det Andet / Thi hand vel kender den onde Natur / som er i oss / at det wi lættelig faa / det acte wi ringe / Men det wi faa i vor Nød oc Hiertebedrøffuelse / det acte wi oc vordere paa det høyeste. Som wi læse / *Psalm: 42. 2.* at *David* siger / at Guds Hielp i hans store Nød / er hannem saa kier / som rindendis Vand er Hiorten / som er forgiffuen aff ædder.

2. Sandelig. Her see wi Christi Eed / met huilcken hand vil stadfeste sit gods

Fader-

Faderligt Hierte imod oss sine Børn/ *Psal: 103. 13.* at hand / som selff er Sandhed / *Iohan: 14. 6.* stadfester det ved sin egen Værelse/ at saa sandt/ som hand er en leffuende Gud / som er den euige oc bare Sandhed/ da vil hand giffue oss offuer alt det/ som wi begære / eller kunde forstaa / *Ephes: 3. 20.* Saa at wi haffue aldelis ingen Aarsag/ at tuile paa hans Faderlig Gensuar / At alligeuel hand tøffuer nogen Stund met sin Hielp/ Saa skal de dog glædis oc frydis alle / som adtspøre HERREN / Oc de/ som elske hans Salighed / skulle altid sige/ HERREN være meget loffuet euindelig. *Psalm: 40. 17.*

3. Jeg siger DJG. Her haffue wi it meget merckeligt Stycke at acte/Som er / at lige som Røffueren taler til Jesu egen Person/Herre / kom du mig ihu / Oc sætter all SJN Lijd oc Loffue allene paa hannem/ Lige saa suarer ocsaa Christus til Røffuerens egen Person igen / oc siger/ Sandelig/ ieg siger DJG. Huor met wi Først paamindis / at Jesus Christus er

allene

allene den / huilcken alle deris Tro allene skulde befatte / som ville vorde salige/ Effter som intet andet Grunduaal / end JEsus Christus / til Salighed leggis kand / *1. Corinth: 3. 11.* Oc det i saa Maade / at de tillegge oc tilregne dennem all JEsu Christi Fortieniste oc Værdskyld / lige som denne Røffuer giorde. Oc vore Christelige Troes Artickle lære / at huer skal tro paa JEsum Christum / som er vndfangen aff den hellig Aand / Fød aff Jomfru *Maria*, oc haffuer lidt Død oc Pine vnder *Pontio Pilato*, for deris Synder / oc opstanden til deris Retfærdighed. *Roman: 4. 25.* Dernæst / at Gud vil oc suare huer / som i saadan Tillijd raaber til hannem i sit eget Hierte / lige som hand her suarer Røffueren til hans egen Person / Thi huorledis kunde ellers Guds Børn haffue Fred i deris Samuittighed? *Roman: 5. 1. etc.* Oc huorledis skulde de ellers torde gaa til Naadens Throne / *Ebre: 4. 16.* oc vden all Tuilraadighed/ *Iacob: 1. 6.* raabe til Gud/ *Abba*, Fader? *Roman: 8. 15.* Oc huorledis skulde de ellers kunde met frimodige

modige Hierte traadze imod alle deris Fien-
der / Saa at de holde det saa / at ingen
kand skille dennem fra Gud / *Roman: 8. 33.*
Huilcket altsammen giør den eniste Christi
Aand / ved huilcken hand suarer oc beſegler
huer i sit Hierte oc Sind/sin Naade/Ven-
skaff/ oc rigelig Hielp aff all Nød/ Som oc
Paulus lærer / *Philip: 1. 6.* at den / (Guds
Aand/) som begynte den gode Gierning i
oss / hand skal oc fuldkomme den / indtil
JEsu Christi Dag.

Her bekender ieg vel ocsaa / at Guds
Børn / imod deris stercke Tro / finde vel oc-
saa tit oc offte Vantroens Leffninger / saa
at de maa raabe met den Maanedesiuge
Drengs Fader / *Marc: 9. 24.* HErre / ieg
troer / Men dog HErre styrcke min Tro.
Dog bekender oc *Paulus, Roman: 8. 37.* at
denne deris Liffactig Tro i saadan Strid
vinder langt offuer / for hans skyld / som
dennem elskte.

4. J Dag skalt du være met mig i Paradis. Først giffuer Christus her

Tiden tilkende / naar Røffueren skal vente sig Hielp aff hannem / som er / den selff samme Dag / der hand raaber til hannem / effter som oc Gud loffuer / *Psalm: 91. 15. Esa: 30. 19.* alle tro Christne / at den samme Dag / som de paakalde hannem i Aand oc Sandhed i deris Nød / vil hand Bønhøre dennem.

I Paradis. Paradis i denne stæd / som oc *2. Cor: 12. 4. Apoc: 2. 7.* visselig er at forstaa om den Stæd / huilcken vor HErre Jesus Christus / *Ioh: 14. 2.* kalder sin Faders Hus / som er oven for denne Verden / oc offuer alle Himle / *Eph: 4. 10.* som er den euige Guds æris Throne / huilcken Gud haffuer forordnet til alle sine tro Børn. *1. Thess: 4. 17.*

Met dette Ord / Paradis / seer Guds Søn hen til den herlige oc lystige Stæd Paradis / vdi huilcken Gud haffde sat vore første Forældre / *Adam* oc *Euam*; *Genes: 2. 15.* Oc vil giffue tilkende / at Røffueren skal komme i langt større Lystighed / Herlighed oc Glæde met Christo / end som vore første Forældre nogen Tid vaare vdi / i den skøne Hawe Paradis / huor de haffde Herredom

oc Mact

oc Mact offuer alle Træ / (allenißte det Træ vndertagen / som gaff Forstand paa Ont oc Gaat/) Ja end ocsaa offuer Liffsens Træ/hues Fruct der kunde beuare dem fra all Siugdom oc Døden selff/Vdi huilcken Glæde oc Herlighed alle Gudfryctige Menniskers Siæle skulle bliffue deelactige/ effter som JEsus Christus/*Ioha: 17. 24. etc.* haffuer ombedet sin Himmelske Fader/ at alle de/ som hand haffuer giffuet hannem/ skulle være hos hannem / oc see oc vide den Herlighed/ som Christus haffuer hafft met Faderen aff all Euighed. Huilcken Glæde *Stephanus* oc saae sig at være bered/der hand gick aff denne Verden. *Actor: 7. 55. etc.*

J denne forgiffuen Mening (om dette Ord Paradis/) til intet giøris deris Mening/ huilcke der haffue lært/ at deris Siæle / som leffuede for Christi Fødsel / skulle være henrycte/ icke til Himmelen/ Men til en anden Stæd/ huilcken en Part kalder it Fengsel/ *1. Pet: 3. 19.* en Part Helffuede/ *Psalm: 16. 10.* Som de oc forstaa den Artickel om Christi Nedfarelse til Helffuede.

Thi

Thi wi bekende / at Christi hellige Døds Fruct strecker sig icke alleniste til dennem / som leffue / effter hand er bleffuen it Menniske / Men ocsaa til alle dem / som haffue leffuet fra Verdens første Begyndelse / oc skulle leffue til Verdens Ende / effter som Guds Lam er slactet aff Verdens Begyndelse. *Apocal: 13. 8.*

Dernæst / huad S. Peders Spraag / *1. Pet: 3. 19.* er anlangendis / om Fengselet / vide wi / at hand taler icke om de Gudfryctige / som haffuer været aff Euighed / oc da vaare paa Siælens vegne i Himmerig / Men allene om de Vgudelige / iblant huilcke de oc vaare / som leffuede i Noe tid / oc foractede Guds Naade / som dennem bleff tilbuden ved Noe / oc fantis da i Helffuedis Fengsel. Huorfor Christus strax / der hand er død paa Kaarsset / som somme dette forklare / breyer samme Vgudelige / som de vaare i Fengselet i Helffuede / efftersom de haffde forsmaaet hans tilbuden Naade / at dennem skulle aldrig Naade vederfaris i Euighed.

Om S. Pouels Ord / *Ephes: 4. 8.* haffue wi icke at forstaa/at de Gudfryctige/ som vaare døde før Christus lide Død oc Pine / skulle haffue været i noget Fengsel paa Siælens vegne/ huor vdaff hand skulde haffue reffuet dennem / Men er at forstaa/ om alle Jesu Christi Fiender/Dieffuelen/ Synden / oc den Vgudelige Verden/ Huilcke *Paulus* ocsaa/*Coloss: 2. 15.* siger/ at Christus røffuede / oc giorde en Seyer offuer dem/ formedelst sig selff.

Til dette/ huad Psalmen / *16. 10.* er at ansee / Du lader icke min Siæl bliffue i Helffuede / giffuis nocksom tilkende/ at det Ebreiske Ord *Sceol*, bemercker Graff i samme Stæd/ som det almindelig forklaris/ oc icke Helffuede. Huilcket den hellig Aand ved S. Peder / *Actor: 2. 29.* forklarer/ om Jesu Christi Graff/ huor aff hans hellige Legem skulle opstaa / førend det skulde lide nogen Forraadnelse. Der som nogen vil imodstaa her aff / at *David* taler om Siælen/ oc siger i samme Psalme/ Du skalt icke lade min Siæl bliffue i Helffuede / Den

samme skal oc vide / at Siælen tit oc offte fættis for det gantske Menniske / som er aff Siæl oc Legeme/ Som wi læse / *Genes: 46. 26.* at Scrifften siger / at Jacob Patriarch drog ind i Egypten met Halffierdesindstiue Siæle / det er / Halffierdesindstiue Mennisker. Her aff beslutte wi nu endelig / at alle Munckernis Fabel oc Menniskelig Dict/ om Skærsilds Pine/ er Løgn/ vdi huilcken / som de lærde/ at Menniskens Siæle skulle kastis i en Pine/ nogen stund/ som de kallede Skærsild/ oc der pinis oc skæris/ det er/ klar giøris/ aff alle de Synder/ som de giorde/ fra de bleffue døbte/ oc til deris Død / førend de kunde komme i Guds Rige. Thi Apostelen *Paulus* oc vidner klarligen/ *Ebre: 10. 14.* at Christus met it Offer fuldkommede til euig tid/ dem/ som bliffue hellige. Huad skulde da nogen Pine kunde vdrette/ i det/ som er fuldkommet?

Met mig. Dette Ord/ Met mig/ giffuer oss denne store oc høye Trøst/ at der er icke nogen besynderlig affskild Stæd fra Gud/ forordnet til Guds Børn / Men at

der er en eniste tilfellis euige / fuldkommen Glæde vdi Christi oc Guds Rige / baade for Gud oc hans Børn. Som oc Christus tilforn / *Luc: 22.30.* paamindede sine Disciple / at de skulle æde oc dricke met hannem offuer hans Bord i Himmerigis Rige. Oc *Paulus* derfor kalder oss Guds Arffuinge/ oc Christi Metarffuinge. *Roman: 8. 17.* Saa at enddog all den øffuerste ære / bør met all Rætte / at tilleggis oc giffuis vor Hoffuet / Christo / som sidder til Gud Faders høyre Haand / Saa byttis dog det/ som er offuermaadig fuldkommen i Christo / iblant Lemmerne / oc det i huer / effter sin Maade / Som *Daniel* lærer / *12. 3.* oc Apostelen *Paulus*, *1. Corinth: 15. 40. etc.* At lige som en Stierne offuergaaer den anden vdi Klarhed/ Saa er oc de Dødis Opstandelse. Huilcken Glæde oc Herlighed bliffuer da saa stor vdi huer / baade paa Siælens oc Legemens vegne / som aldrig noget Menniske kand fortælle huer andre i denne Verden/ som *Paulus* giffuer tilkende / *2. Corinth: 12. 4.* der hand siger / sig at haffue

hørt wsigelige Gode i den Tredie Himmel / som hand vaar opryct. *Item*, *1. Corinth: 2. 9.* der hand siger / at aldrig noget Øye haffuer seet / Øre haffuer hørt / eller Hierte kand begribe / den Glæde / som Gud haffuer bered dem / som hannem frycter. Huilcken Glæde oc Herlighed Konning *Dauid* met stor Forundrelse offueruener / der hand siger / *Psalm: 31. 20.* Huor stor er din Godhed / som du skiuler til dem / som dig frycte / oc beuiser dem / som tro paa dig for Folcket.

Den Ottende oc Tiuende Predicken.

MAtth. 27. 45. Oc det vaar ved den Siette Time / bleff it Mørckt offuer det gantske Land / indtil ved den Niende Time / *Luc. 23. 45.* oc Solen miste sit Skin. *Matth. 27. 46. etc.* Oc ved

 den

den Niende raabte JEsus høyt / oc sagde / *Eli, Eli, lama sabachthani*, det er vdlagt / Min Gud / min Gud / huorfor haffuer du forladt mig? Oc nogle / som der stode hos / der de hørde det / sagde de / See / hand kalder paa *Elias. Iohan. 19. 28. etc.* Der effter / som JEsus viste / at alting vaar nu fuldkommen / at Scrifften skulde fuldkommis / siger hand / Mig tørster. Der stod it Kar fuldt aff Edicke / *Matth. 27. 48.* oc strax løb en aff dem hen / tog en Suamp / oc fyllede hannem met Edicke / *Iohan. 19. 29.* oc Ysop / oc stack hannem paa it Rør / oc hulde hannem det der til Munden / *Marc. 15. 36.* oc gaff hannem Dricke / oc sagde / *Matth. 27. 49.* met de andre / holt /
lader

lader oss see/ om *Elias* kommer/ *Marc.* 15. 36. oc tager hannem ned. *Iohan.* 19. 30. Der JEsus haffde nu taget Edicken/ sagde hand/ Det er fuldkommet. *Luc.* 23. 46. Oc JEsus raabte atter høyt/ oc sagde/ Fader/ ieg befaler min Aand i dine Hender. Oc som hand det sagde/ *Iohan.* 19. 30. bøyede hand Hoffuedet/ oc ydgaff sin Aand.

TJl denne oplæste Textis Forklaring ville wi Tuende Stycker faaregiffue. Først/ ville wi tale om det Mørcken/ som Euangelisten siger/ at der bleff offuer det gantske Land. For det Andet/ ville wi offuerueye de Fire sidste Ord/ som JEsus talede paa Kaarsset.

Det Første Stycke.

Oc det vaar ved den Siette Time/ bleff it Mørckt offuer det

gantske Land / indtil ved den Niende Time / oc Solen miste sit Skin.
Først sætter her den hellige *Matthæus* Tiden / paa huilcken at dette Mørckt er sig tildraget / som er / fra den Siette Time / til den Niende / huilcket er at acte / effter som Jøderne skiffte Dagen i Tolff Timer / *Iohan: 11. 9.* fra Solens Opgang / til hendis Nedgang. Huor vdaff wi kand lættelig forstaa / at dette Mørcken er skeed imellem Tolff oc Tre hos oss om Dagen / Paa huilcken Tid JEsu Legeme hengde paa Kaarsset.

Om dette Mørcken haffue wi at acte / at huercken *Matthæus* eller *Lucas*, som det beschriffue / haffue optegnet / huad Naturlig Aarsag der haffuer været til / effter som wi vide / at naar noget synderligt Mørcken skeer / oc Solen mister sit Skin om Middagen / da er der gierne Naturlige Aarsage til / som er / naar Maanen sætter sig ræt imellem oss oc Solen / at Solen icke kand vdgiffue sit Skin ræt frem til oss / for Maanens

nens skyld / som den ellers giør. Saa vide wi da aff Naturen / at den gantske Soel / oc Solens Legeme i sig selff / bliffuer aldrig aff Maanens Imodsættelse slæt formørcket / som *Lucas* her siger / at Solen haffuer mist sit Skin. Saa talis her fordi icke om nogen Naturlig Formørckelse i Solen / som Maanen er Aarsag til / Men langt heller paaminder dette Mørcken oss / om det offuernaturlige oc Aandelige Mørcken / aff huilcken Christus / ved denne sin hellige Død oc Pine / vil føre alle sine Børn / som tro oc forlade sig paa hannem / Effter som hand oc førde sit Folck aff det Egyptiske Trældom / strax effter det store Mørcken vaar skeed hos alle Egypterne. *Exod: 10. 21. etc.*

Saa befatte wi her aff / at lige som *Pharaonis* oc Egypternis Synder / vaare Aarsage til det Mørcken / som Gud lod komme offuer alle Egypterne / Saa vaare oc Verdens Synder Aarsage til / at Gud Fader / som kand / vden all Naturlige Aarsag / formørcke Soel oc Maane / lod komme

 me

me offuer Jøderne dette grueligt Mørcken/ huilcken der vidnede for dennem / om den suare Guds Plage/ som de haffde fortient/ baade Legemlig oc Aandelig / lige som det Mørcken i Egypten vidnede/ om den tilkommendis Guds Straff / som dennem offuergick i det røde Haff/ *Exod: 14.* oc siden i Euighed.

Dernæst vidnede dette Mørcken for Guds Børn/at Guds Søn/JEsus Christus / ved huilcken hand haffde skabt / alt det som skabt er / *Iohan: 1.3.* nu i sit hellige Legem betaler for Verdens Synder / oc ville frie/ ved denne sin Død/ alle dennem/ som hannem anamme/ høre oc atlyde / fra den Aandelige Egyptiske Trældom / oc euig Mørcke/som de met Synden fortient haffue / Oc forskaffe dennem igen den euige Retfærdigheds Soel / som skal opliuse dennem til det euige Liff oc Salighed / oc indføre dennem vdi den rætte forjætte Land/ oc vdi den Stad / som huercken behøffuer Soel eller Maane / at de skulle skinne i hannem / Thi Guds Herlighed opliuser
han-

hannem / oc Lammet er hans Lius. *Apocal: 21. 23.*

Det Andet Stycke.

Oc ved den Niende Time raabte JEsus høyt. Disse Ord giffue oss klarligen tilkende / at vor Broder oc Frelser Jesus Christus / haffuer vden all sædvaanlig Maade døet paa Kaarsset / Thi alle Mennisker sædvaanlige / naar de ligge paa deris Sotte oc Siugeseng / oc skulle dø / da miste de gierne baade Maal oc Mæle / Oc de / som det icke slæt miste / hos dennem bliffuer Krafft oc Styrcke aff Siugdom saa forringet / at de met stor Nød gide talet / eller kunde vdsige deris Mening. Men her siger *Matthæus*, at Jesus Christus met sterck Røst raaber høyt. Oc *Paulus* disligeste vidner / *Ebre: 5. 7.* at Christus paa sin Kiøds Dag haffuer offret Gud Bøn oc Paakaldelse / met sterck Raab oc Graad. Huorfor wi Først aabenbarlig see / imod alle Kættere / som necte Christi Guddom / at vor Frelser Jesus Christus vaar icke it

hart Menniske / Men ocsaa Gud Faders Søn aff Himmerigis Rige. Huilcken der giffuer sig aabenbarlig met dette Raab tilkende / at være her tilstæde i JEsu hellige Legem / huilcket Guddommen saa opholder oc styrcker / at hans helliae Røst lyder frimodelige / oc saa sterck / at Stenene brøster / oc Graffuene lader sig op / Som *Matthæus* vidner / *cap: 27.* Huilcket aldrig noget simpel Menniskis Røst kunde vdrette.

Dernæst giffuer Christus tilkende / met denne sin stercke Røst / det sandt at være / som hand tilforn sagde / *Iohan: 10. 18.* at ingen haffuer Mact til / at tage hans Siæl fra hannem / Men at hand selff haffde Mact / at sætte den fra sig / naar hannem syntis gaat. Effterdi alle disse stercke Pine oc Plager / som vaare nu offuergaaet hans hellige Legem / icke kunde forringe hans hellige Røst oc Maal / Men at hand / aff sin Guddommelige Mact / kunde frimodelige opholde sit Legeme / saa lenge hand selffuer vilde / at det icke skulde dø / førend den selff samme Time oc Minut kom / som

vaar forseet oc besluttet aff hannem aff Euighed.

For det Tredie/ Met denne stercke Røst vil hand adtuare alle sine Fiender/ at hand/ som den rætte vnge Løwe/ *Genes: 49. 9.* der haffuer nedbøyet sig / (i det hand tog det Menniskelige Køns Natur oc Skrøbelighed paa sig / *Philip : 2. 7.*) vil nu opstaa/ som den stercke Løwe aff *Iuda* Slect/ oc Dauids Roed / *Apocal: 5. 5.* til at opsluge oc sønderriffue/ de som hans Vnger (alle tro Christne/) haffue røffuet oc skadet / Satan/ Synden/ Døden oc Helffuede / Saa at der de nu tencke / at hand her i den timelige Død aldelis soffuer / oc skal aldrig giøre dem nogen Affbreck oc Skade/ Saa reiser hand sig / oc som en vred oc glubende Løwe / der sine Vnger haffuer mist / raaber græsseligt / oc giffuer sig / saa at alle hans Fiender maa forskrecke sig i Hierte oc Sind.

Min Gud/ min Gud/ huorfor haffuer du forladt mig? Disse Ord

talet

taler JEsus Christus aff Dauids Psalme / *22. 2.* huor Dauid spaade om denne JEsu Christi ynckelige oc ydmygelige Bøn paa Kaarsset / til sin Himmelske Fader. Huilcke Ord wi skulle vide / icke at være vdaff nogen tuilactig oc vred Hu / lige som JEsus Christus skulde haffue tuilet om sin Faders Hielp / eller kiffuet met hannem / oc spurt hannem / huad Aarsag hand haffuer hafft til / saa ynckelig at fare met hannem / Thi det Ord / Min GUD / giffuer klarlig tilkende / at Christus aff gantske Hierte / Hu oc Sind / haffuer forladet sig paa Gud / ellers haffde hand icke kunde raabet / Min GUD / Huilcket er saa meget meent / Du euige HERRE Gud / dig haffuer ieg hiertelig kier / Thi du est min Styrcke / min Klippe / min Slot / min Frelser oc min Trøst / paa huilcken ieg forlader mig. *Psalm: 18. 2. etc.* Dernæst spurde icke heller Christus om Aarsag / til samme hans bitter Pine oc Smærte / Thi hand haffde jo ved *Esaiam, 53. 5.* bekent / at hand skulle Saargiøris for vore Misgierningers skyld / oc

knusis

knusis for vore Synders skyld/ Oc ved *Dauid, Psalm: 69. 5.* sagt / at hand skulde betale det/ som hand icke røffuede. Huilcken Pine oc Straff/ der hand nu lider/ hand oc hiertelig gierne vilde lide / Som hand oc selff bekende sig/ at være kommen/ at hand vilde lade sig døbe met en Daab/ oc sagde/ sig at være hiertelig bange / før hand bleff fuldkommen. *Luc: 12. 50.*

Men disse Ord ere alleniste en grædelig Bekendelse / aff en ræt hiertelig bedrøffuet Aand/ som tørster oc bier effter Hielp oc Husualelse/ lige som Christus vilde saa sige/ See / Hiertekiere Himmelske Fader/ her er ieg din Søn vdi saadan ælendighed/ huilcken ieg veluillige haffuer anammet paa mig / effter dit Guddommelige Raad oc Vilie / oc nu lider oc finder din Grumheds Vrede saa gruelig i mit hellige Legeme / Saa at mig synis vdi alle Maade / aldelis intet at see oc fornemme aff din Faderlige Yndest / Godhed oc Hielp / vden huilcken Hielp / huercken Du/ som haffuer forordnet Mig her til / eller Jeg/ som det veluillige

uillige haffuer paa mig anammet/ oc begæ-
rer intet ydermere/ end det at vdrette/ fand
det fuldkomme oc fuldende.

Her aff see wi klarligen/ huor grue-
lig/ forfærdelig/ ja vederstyggelig/ Synden
er/ i Guds Ansict/ At Guddommen i den
HErre Christo haffuer holt sig saa ganske
stille/ som Christi grædelig Klagemaal her
bekender/ at hand haffuer i sin bitter Pine
oc Død intet andet fundet/ end Guds grue-
lig Vrede oc Straff/ førend der kunde ske
fuldkommelige Betalning i hans hellige
Legeme for vore Synder.

Saa skulle wi oc her acte/ at wi icke
forstaa dette Ord/ Forladt mig/ lige som
Faderen oc den hellig Aand haffde været
skilt fra Christi Guddom/ i denne Christi
Offring oc Betalning for Synden/ Thi
Fader/ Søn oc hellig Aand/ ere en euig
Guddommelig Værelse/ som aldrig kand
skillis fra huer andre. Icke heller at Christi
Guddom skulle slæt haffue forladet hans
hellige Legem/ Thi Christi Guddom oc
Manddom/ ere met it euigt oc uløsligt
Baand

Baand oc Tilhobeføyelse tilsammenføyede / Saa at end icke Døden paa Kaarsset kunde dennem atskille. Men wi skulle det saa forstaa / som oc nu bleff sagt / at Guddommen i Christo haffuer holt sig stille / oc ladet JEsu Legeme betale for Synden.

J lige Maade sigis Gud i Scrifften / at forlade sine Børn / naar hand holder stille / oc tilstæder / at de lide atskillige Kaars oc Bedrøffuelse. J huilcken deris Nød oc Sorrig Gud er dog tilstæde / effter som hand selff haffuer loffuet / *Esa: 57. 15.* at hand vil bo hos en sorrigfuld / ydmyg oc sønderknuset Aand / Oc vil riffue hannem vd aff sin Nød / oc giøre hannem til ære / *Psalm: 91. 15.* Ja ved Troen vil bo i sine Børns Hierter / *Ephe: 3. 17.* Saa deris Legemer skulle være den hellig Aands Bolig. *1. Corinth: 6. 19.*

Oc nogle / som stode der hos / der de det hørde / sagde de / See / hand kalder paa Elias. Her lærer Euangelisten / huorledis Folcket / som stode

omkring Christi Kaars / haffuer forstaaet denne Christi ynckelig oc græedefuld Bekendelse / som er / at de forstaar det Ord / *Eli*, Min GUD / om *Elia*, som Gud optog i en gloende Vogn / til Himmelen. 2. *Reg*: 2. 11.

Huad det vaar for Folck / som saa vdlegger Christi Ord / siger icke vdtryckelig de hellige Euangelister / Thi det er troligt / at baade Jøder (som alting i Christi Ord oc Gierninger / aff deris haardnackede Hiertis Ondskaff / vdlagde i den værste Mening / hannem til Spæ oc Spaat /) oc Hedningene (som icke rættelig brugte oc til Grund forstode det hellige Ebreiske Spraag / hos huilcke ocsaa vaar denne Mening / at hine Verdslige oc store *Heroes* paa Jorden / som de holt for Guder / skulle effter deris Død haffue Omsorrig for deris Venner / som leffuede igen paa Jorden / oc derfor den store *Elias* at skulde komme ned / at hielpe JEsum /) haffuer i saa Maade vdlagt hans Ord.

Det

Der effter / som JEsus viste / at alting vaar fuldkommen / at Scrifften skulde fuldkommis / siger hand / Mig tørster. Huor høylig oc grandgiffuelig den Herre Christus haffuer alting vdret oc fuldkommet / giffuis her tilkende / i det Euangelisten siger / at der JEsus viste / alting at være fuldkommen / som vaar screffuet om hannem / at hand skulde lide / før hand skulde opgiffue sin hellige Aand paa Kaarsset / saa nær / som dette ene / som staar *Psalm: 69. 22.* De skenckede mig Edicke oc Galde. Da siger hand / sig at tørste / paa det at hand vil opfylde alle Propheter / som haffde screffuet om hannem.

Enddog wi læse / *Matth: 27. 34.* at Landsknectene / der de nu haffde naglede hannem til Kaarsset / haffue skencket hannem Edicke oc Galde / eller blandet met *Myrrha*, Saa haffuer hand dog icke drucket. Derfor begærer hand nu her at dricke / paa det at ingen *Iota*, som screffuet er om

hannem / skal forgættis / men gantske opfyldis. *Matth: 5. 18.*

Det er meget vnderligt / at den / som vdi Ørcken opholt Sex Tusinde Mend / *Numer: 11. 21.* oc gaff dem Vand aff den haarde Steen / *Exod: 17. 6.* oc selffuer vende Vand til Vjn / *Iohan: 2. 9* oc daglig giør det saa / at Jorden giffuer Brød / som styrcker Menniskens Hierte / oc Vjn / som fryder dennem / *Psalm: 104. 14. etc.* oc indbiuder alle Tørstige til det leffuende Vand / ja til Vjn oc Melck / aff Gunst oc Naade at ville metdele dennem / *Esa: 55. 1. etc.* oc kalder sig selffuer Liffsens Vand / *Iohan: 4. 14.* her bekender sig / at være saa fattig / at hand haffuer icke det hand kand læske sin Tørst met.

Aarsage til denne Christi Tørst finde wi Tuende. Den Første er effter Naturlig Vijs / Thi den HErre Christus / nu strax / der hand vaar kommen i Vrtegaarden / er bleffuen Hiertebange. Der effter fangen oc bunden aff Landsknectene / oc i stor Foractelse oc Bespaattelse er ført til *Annam.*

nam. Derfra til *Caiapham*. Fra *Caiapha* til *Pilatum*. Fra *Pilato* til *Herodem*. Fra *Herode* til *Pilatum* igen/ huor hand er bespaattet/ forhaanet/ Hudstrugen/ Tornekronet/ oc siden/ effter hand er fordømt til Døde/ maatte hand drage sit eget Kaars igennem Jerusalems Gader/ oc gaa vd til *Golgotha*, huor de haffue igennem stunget hans Hender oc Fødder/ oc opreist hannem paa Kaarsset/huor hans hellige Blod er vdrunden. Saa at det er icke Vnder/ at den/ som er it Menniske/ oc saadan ælendighed haffuer vdstaaet fra Ti om Afftenen/oc til Tre om Efftermiddagen/ at hand bekender/ sig at tørste.

Huad Vnaturlige Aarsag er anrørendis/ vide wi/ at Guds Vredis Brønde vaar i den HErre Christo/ paa voris vegne/ Aff huilcken Brønde oc ælendighed/at hand kunde oss vdtage/ hand tørstede effter. Som *Zacharias*, 9. 11. haffuer sagt/ At hand ved sin Pactis Blod skulde lade Fangerne aff Kulen/som intet Vand vaar vdi. Oc føre dennem aff Ild oc Vand til Ve-

derquægelse. *Psalm : 66. 12.* Der effter stunder oc attraaer den HErre Christus aff gantske Forsæt/ som hand haffde sagt/ *Luc : 12. 50.* Lige som it Menniske/ der er hiertelig tørstig/ oc attraaer/ at læske oc vederquæge Legemet.

Der stod it Kar fuld aff Edicke/ oc strax løb en aff dem hen/ oc tog en Suamp / oc fyllede hannem met Edicke oc Ysop/ oc stack hannem paa it Rør / oc hulde hannem det der til Munden/ oc gaff hannem Dricke. Atter forkommer oss her Jødernis Ondaskaff imod Christum/ at de icke skencke JEsu aff nogen Kar/ men aff en Suamp/ Oc icke met Vin / men met Edicke. Huilcket altsammen Jøderne giorde til Foractelse oc Pinactighed. Men sandelig/ ville wi lade vore Aandelige Øyne op/ oc see vdi Saligheds ens Sag/ da giffuer disse Jøder her met tilkende / At lige som Vjnedicke er Vin/ som haffuer mist sin rætte Naturlige søde

Smag/

Smag/ Saa ere de oc nu icke de rætte sande Abrahams Børn/ Men ere nogle Vanslectninge oc Hore Vnger/ Som oc Christus selff beuiser dennem offuer/ *Iohan : 8. 39.* huor hand siger til dem / Der som i vaare Abrahams Børn / da giorde i oc Abrahams Gierninger. Om huilcken Jødernis Ondskaff *Esaias, 5. 2.* oc spaade / met disse Ord / Jeg varede paa / at min Vingaard skulle bære Vjndrwer / Men hand bar vilde Drwer.

Her aff haffuer huer Menniske vel at acte / at de giffue act paa deris egne Gierninger / huilcke der skal nockßom vise dem / huad heller de ere rætsindige Christne / eller de vanslecter. Som oc S. Jacob/ *cap : 2. 18.* beder/ at huer i besynderlighed skal vise hannem sin Tro aff sine Gierninger. Oc Christus selffuer viser oss til Fructen / huilcken der vidner/ om Træet er ond eller god. *Matth : 7. 16. etc.*

Der JEsus haffde nu taget Edicken / siger hand / Det er fuld-

kommen. Disse Christi faa Ord ere icke alleniste en Sum offuer det gantske gamle Testamente / Men ocsaa offuer det Ny. Huorfor wi bør gantske vel dennem met Flid at offueruehe / Thi her talis om det Embede oc Kald / som Christus haffde annammet aff sin Himmelske Fader / i det Menniskelige Køns Salighed at vdrette / at hand kunde tage oss aff Døden / oc giøre oss deelactige i det euige Liff oc Salighed. Huilcket hand nu / effter hand i saa mange Aar / 3995. fra Verdens Begyndelse / som det almindelig regnis / oc til hand nu døer paa Kaarsset / i mange atskillige Maade haffde ladet ved Patriarcherne oc Propheterne affmale / gantske her i sit eget Legeme opfylder. Som *Paulus, 2. Corinth: 1. 20.* oc bekender / At alle Guds Forløffte ere i Christo Ja oc Amen. Oc *Iohannes, Apocal: 1. 8.* siger oc / At Christus haffuer bekent sig / at være A oc O / det er / Begyndelsen oc Ende. Den som er / som vaar / oc som kommer / den Allmectige.

Aff

Aff dette Ord / Det er fuldkommen / indfalder her Tuende Spørsmaal at suare til. Først / Huorledis Christus siger her / at vor Salighed / som staar allene vdi hannem / er fuldkommen / Efftersi her tilbage staar endnu hans hellige Begraffuelse / Opstandelse oc Himmelfærd / huilcke / effter vor Troes Artickle / allesammen hører til vor Salighed at fuldkomme? Her til suaris / At wi skulle acte her Tuende Stycker. Først / At alt det / som hørde til / at befrie oss fra Synden oc Døden / vaar nu / effter Christi Ord oc Mening / gantske fuldkommet. Dernæst / Huadsomheldst der hører til / at føre oss til den sande Herlighed oc Glæde i Himmelen / det staar nu her effter / at skulle fuldkommis i hans Opstandelse oc Himmelfærd. Saa siger Christus derfor ræt / at alting er fuldkommen / efftersi hand nu ved sin hellige / fuldkommen oc euige Lydighed / (som hand haffde beuijst Faderen / oc opfylt begge *Mosis* Lowe / om Ceremonierne / oc om den fuldkommen Lydighed / som Gud vdkræffuer aff alle / imod

 sig

sig selff / oc imod vor Næste /) haffuer fuldkommet alting / til at forløse oss vdaff Døden / oc fly oss Børnens Rættighed til det euige Liff oc Salighed / Saa at der intet mere stod tilbage / end at hand kunde føre oss til samme Herlighed oc Glæde / ved sit eget hellige Legeme / i det hand opstaar aff Døde / opfarer til Himmels / oc sætter der vor Kiød oc Blod / i sin egen Person / til Faderens høyre Haand / i ære oc Herlighed.

Det Andet Spørsmaal / er i saa Maade / Efftersdi at Menniskens Forløsning sigis her nu først / at være fuldkommen i denne Christi Offring oc Død / huorledis haffue da alle de hellige Folck / som haffue leffuet i den gantske Tid / fra Verdens Begyndelse / til Christi Død paa Kaarset / bleffne friede oc forløste fra Døden oc Helffuede? Her til suaris / At wi bør her vel at acte / Først / at Christi hellige Død / som vaar prophetceret om aff Verdens Begyndelse / skede fra hand bleff vndfangen i Jomfru *Mariæ* Liff / oc endelig fuldkommis / der hand opgaff sin Aand / paa Kaarssens

Galie. Dernæſt ſkal wi acte / at ſamme hans Døds Værdighed oc Krafft ſtrecker ſig for Gud / til at ſalig giøre alle dem / ſom troede fra Verdens Begyndelſe / oc ſkal haffue ſin Krafft i alle tro Menniſker til Verdens Ende. Huilcket wi oc lættelig her aff kunde ſee / at Chriſtus ſiger ſelff / *Iohan:* 8. 56. At Abraham haffuer ſeet hans Dag / oc glæd ſig der offuer. Oc at *Iohannes, Apocal:* 13. 8. bekender / Guds Lam at være ſlactet aff Verdens Begyndelſe. Oc *Paulus, Ebre:* 11. 1. beſcriffuer derfor Troen i ſaa Maade / oc ſiger / At den er en vis Tilljd til det / ſom mand haabis / oc icke tuile paa det / ſom mand icke ſeer. Oc *1. Corinth:* 10. 3. *etc.* bekender / At vore Forfædre aade alle en honde Aandelig Mad / oc drucke alle en honde Aandelig Drick / Thi de drucke aff den Aandelige Klippe / ſom effterfulde dem / huilcken vaar Chriſtus. Huilcket oc *Petrus, Actor:* 15. 11. met diſſe Ord ſamtycker / Wi tro / at bliffue ſalige ved vor HErris JEſu Chriſti Naade / vdi lige Maade ſom oc ſaa de.

Fader /

Fader / ieg befaler min Aand i dine Hender. Her haffue wi først at lære / til huem wi skulle fly i all vor store Nød oc Bedrøffuelse / ja end ocsaa vdi Dødsens Time / naar all denne Verden slaer off feil / Som er / til Gud / huilcken der haffuer off kierere / end som nogen Legemlig Fader / *Psalm: 103. 13.* eller nogen Legemlig Moder / *Esa: 49. 15.* Oc loffuer / at hand snart vil vd riffue dennem / som raabe til hannem / *Luc: 18. 8.* Huilcket wi ocsaa skulle visselig tro oc forlade off til / effter som Christus her icke alleniste haffuer bedet for sig selff / Men ocsaa for alle sine tro Børn. Som hand oc lod dem høre i Naderen / *Iohan: 17. 20. etc.* At hand bad icke for sig selff allene / Men ocsaa for sine Discipler oc for alle dem / som skulde tro formedelst deris Ord. Oc haffuer ocsaa / effter sin Opstandelse fra de Døde / trøstet dennem der met / at Gud vaar icke alleniste hans Fader / men ocsaa deris Fader / Som hand sagde / sig at vilde opfare til sin Gud / Oc til deris Gud / oc til sin

Fader /

Fader / oc til deris Fader. *Iohan: 20. 17.* Saa haffue wi her aff at trøste oss / at naar wi slippe denne Verden / at wi da haffue slæt intet at frycte for i nogen Maade / Efterdi at Christi Død opsluger den euige Død / *1. Corinth: 15. 54. etc.* Saa at vor Siæl kommer strax til Gud / som haffuer giffuet oss hende / *Ecclesiast: 12. 7.* oc bliffuer der deelactig i all den Glæde oc Herlighed / som den tilforn hiertelig begæret haffuer / Saa at den skuer oc seer Guds hellige Ansict / *Psalm: 42. 3.* oc Legemet leggis i Jorden i sit Soffuekammer / *Esa: 26. 20.* oc bliffuer quit oc frj / icke alleniste fra Syndens Trældom / *Roman: 7. 23.* oc Kiødens Strid / *Galat: 5. 17.* Men ocsaa fra all Lidelse oc Pinactighed / Oc i Jorden i Forraadnelse (som det icke finder /) forarbeidis til den Tid / at det skal opstaa i Herlighed oc Glæde / vor Frelseris JEsu Christi hellige forklarede Legeme lig. *Philip: 3. 21.*

Her aff see wi / huorfor den hellige *Simeon*, der hand haffde faaet JEsum paa sine Arme / saa høylig oc ydmygelig begæ-

ger / at vilde fare i Fred / *Luc: 2. 29.* Oc huorfor Apostelen *Paulus* haffuer begæret / at vilde forløsis aff dette Liff / *Philip: 1. 23. Roman: 7. 24.* Som vaar for den Sags skyld / At de kunde komme til deris Himmelske Fader / oc faa Glæde oc Fryd paa Siælens vegne / oc huile aff alt Ont paa Legemens vegne / Indtil saa lenge / at Legeme oc Siæl / i Christi Tilkommelse til Dommen / skulde tilhobeføyes / oc nyde met huer andre / hos Gud Fader / Glæde oc euige Salighed. *Iohan: 5. 29.*

Jeg befaler. Met dette Ord / παρα-θήσομαι, Jeg nedsætter oc betroer / som Euangelisten her bruger / aff JEsu egen Mund / seer Christus hen til den Skick oc Low / *Exod: 22. 7.* som vaar i det gamle Testamente / Huor Gud befaler / naar nogen antuorder oc betroer sin Næste noget til troer Hende / da skal hand endelig være forplictet til / at foruare det / oc fly hannem det igen. Huor met Christus vil paaminde sine Børn / vdaff dette sit eget Exempel / at de haffue intet at tuile om Gud Faders Gud-

dom-

dommelig Foruaring oc Beskyttelse / At
huad de hannem betroe oc antuorde / de jo
skal være visse paa / at bekomme det igen/
effter som hand er den flittige Israels Vec-
ter/ som icke soffuer eller slummer/ *Psal: 121.*
4. Oc effter som hand er den stercke Løwe/
som icke riffuer eller slider sit Roff / Men
høylig foruarer det/ *Esa: 31. 4.* Saa at al-
drig nogen kand riffue det aff hans Mact/
Iohan: 10. 28. Oc icke lader nogen bliffue
borte eller fortabt aff dem / som Faderen
haffuer giffuet hannem. *Ioha: 17. 12.* Huor-
for wi kand met en god oc tryg Samuittig-
hed/ aff Christi Exempel/ icke alleniste naar
wi gaa aff denne Verden / Men ocsaa alle
Dage/ ja alle Minuter paa Dagene/ befa-
le oc offuerantuorde Gud Fader / icke alle-
niste vor Liff oc Siæl / men ocsaa alt an-
det / som hand oss selff forlænt haffuer/ Oc
visselig forlade oss der til/ at hand/ som vor
gode trofaste Ven/ vdi hues Foruaring wi
alt dette sæt oc betroet haffue/ skal det ocsaa/
oss til beste/ beuare oc forsuare/ fra all deris
Mact / som oss eller det i nogen Maade

skade kand. Huilcket oc *Dauid* meget merckelig siger/ *Psalm: 125. 1. etc.* De som haabe paa HERREN/ de skulle icke falde/ Men de skulle bliffue euindelig/ som Zions Bierg. Der ere Bierge omkring Jerusalem/ oc HERREN er omkring hans Folck/ fra nu indtil euig Tid.

I dine Hender. Denne Maade at tale met/som Christus her bruger/ aff Psalmen/ *31. 6.* giffuer oss en langt større Trøst oc Tryghed/om den/som wi vor Salighed betroet haffue/ end de haffde i det gamle Testamente/Thi Menniskene/som anammede andre deris Gods til tro Hender at foruare/ satte det i Kammere/ Kiste eller Skrine/ oc alleniste vndertiden saae der til/ oc icke vaare vden stor Fryct for Tyffuis oc Røffueris Offueruold/ Men Gud/ som wi haffue oss oc vort offuerantuordet/ hand sætter det icke anden Stæd/end alleniste vdi sine Guddommelige Hender/ oc for sit hellige Ansict/ huor hand det alid seer oc skuer/ vocter oc beuarer. Huorfor *Esaias* rættelig bekender/ *65. 2.* at hand vdbreder sine Hender

offuer sine Børn. Som wi oc læse *Apocal: 7. 15. Luc: 16. 23. Esa: 31. 5. Matth: 23. 37.*

Oc som hand det sagde/ bøyede hand Hoffuedet. Tuende stycker haffue wi her at acte. Først/ (som sagt er) at hand offuerantuorder Faderen sin Aand til tro Hender. Met huilcket hand gaff tilkende/ at hand haffde fortient Naade oc Venskaff/ ved sin hellige Død/ aff Faderen/ saa at hand torde betro hannem sit allerbeste Klenodj oc Liggendefæ/ paa Manddoms vegne/ som vaar/ hans Siæl oc Aand. Dernæst/ at hand bøyede Hoffuedet/ giffuer hand tilkende/ at hand haffuer ocsaa en stor Kierlighed oc Behagelighed til det Menniskelige Køn/ til huilcket hand nedbøyede sin hellige Mund/ At hand/ som den sande *Elisæus, 2. Reg: 4. 34.* vilde legge Mund til Mund/ Oye til Oye/ Haand paa Haand/ paa det Menniskelige Køn/ til saa lenge der kommer Liffactig Aande i oss/ oc hans Billede bliffuer opuact vdi oss igen/ i Visdom/ Retfærdighed oc Hellighed. *1. Corinth: 1. 30.*

Oc vdgaff sin Aand. Dette er meget merckeligt at acte/ at alle de Fire Euangelister haffue samdrectelig screffuet disse fornæffnde Ord/ At Christus vdgaff sin Aand. Huor met den hellig Aand vil endelig lære oc påaminde oss/ Først/ at Christus haffuer icke hengd i nogen Daanelse oc Besuimelse/ Men at hans hellige Siæl vaar visselig vdfaren aff hans hellige Legem/ Saa at strax som Siælen vdfoer aff hans hellige Legeme/ falt hans Hoffuet ned/ som *Iohannes* scriffuer/ som paa it andet Naturligt Menniske/ hues Siæl den leffuende Gud haffuer taget aff Legemet. Dernæst/ at wi vdi denne hans hellige Død skulle trøste oss/ at wi haffue hos Gud vor Himmelske Fader faaet euig Liff oc Salighed at forurente/ Til huilcken Glæde hand sende sin Siæl/ som it Pant oc Beségling/ at alle deris Siæle/ som fly til hans Døds Værdighed/ skulle bekomme samme Glæde oc Salighed/ som hand nu paa Siælens vegne allerede indtaget haffuer.

Huor-

Huorledis Christus ved sine Disciple lader Paaskelammet beræde/ oc æder det met dennem.

M*Atth: 26. 17.* Men der den første Sødebrøds Dag kom nu/ *Marc: 14. 12.* paa huilcken mand skulde offre Paaskelammet/ sige Disciplene til JEsum/ huor vilt du/ at wi skulle gaa hen/ oc berœde dig Paaskelammet at æde? *Luc: 22. 8.* Oc hand sende *Petrum* oc *Iohannem* hen/ oc sagde/ *Mar: 14. 13.* Gaar bort i Staden. *Luc: 22. 10. etc.* See/ naar i kommer ind i Staden/ da skal it Menniske møde eder/ som bær it Vandkrus/ Følger hannem effter i Huset/ som hand gaar ind/ oc siger til Husbonden/ Mesteren lader dig sige/ *Matth: 26. 18.* Min Tid er nær hos/ Jeg vil holde Paaske hos dig/ *Luc: 22. 11. etc.* Huor er det Herbere/ der ieg maa æde Paaskelammet vdi/ met mine Disciple? Oc hand skal vise eder en stor Sall/ som er Steenlagt/ beræder det der. *Marc: 14. 16. etc.* De ginge bort/ oc funde lige som hand sagde. Oc de berædde Paaskelammet. Oc der Afften vaar nu kommen/ kom JEsus/ *Luc: 22. 14. etc.* oc satte sig ned til Bords/ oc de Tolff Apostle met hannem. Oc hand sagde til dem/ Mig haff-

uer hiertelig forlenget/ at æde dette Paaskelam met eder. Førend ieg lider. Thi ieg siger eder/ At ieg skal her effter icke mere æde der aff/ indtil det bliffuer fuldkommet i Guds Rige.

DEn Kongelig Prophet Dauid, Psal: 78.5.etc. siger merckelig/ at Gud oprette it Vidnisbyrd i Iacob, oc gaff en Low i Israël, som hand bød deris Forfædre/ at lære deris Børn/ Paa det at Efterkommerne skulde lære/ at de Børn/ som endnu skulde fødis/ naar de opuoxe/ at de oc kundgiøre det for deris Børn/ At de satte deris Haab paa Gud/ oc icke forglemme Guds Gierning/ oc holde hans Bud.

Denne Guds Befalning/ efterfølge vore Christne Lærere/ Oc derfor berammet/ at Aarligen skulle forhandlis paa denne Dag til Afftensang/ i denne vor Christne Kircke oc Menighed/ om den Low/ som Gud Allmectigste haffde giffuet sit Folck Israeliterne/ om det gamle Testamentis Paaskelam/ huilcket vaar en Figur til den Herre Jesum Christum/ det ny Testamentis Paaskelam/ 1. Corinth: 5. 7. Om huilcket wi i Morgen/ næst Guds Hielp/ faa at høre/ paa det/ at Vngdommen kand vnderuisis oc paamindis/ huor sandru Gud haffuer været i sin Forløffte/ at det/ som hand haffuer ladet affmale i Figurer oc Lignelser/ det haffuer hand i all Sandhed met Gierning fuldkommet/ som de klarlige kand see/ oc haffue hørt/ at hand

haff-

haffuer ladet sin Søns hellige Blod vdgiffue/ved huilcket alle/som tro paa hannem/skulle bliffue frelste fra Dødens Engel/lige som Israeliterne/hues Dørtræ vaar bestenckt met Lammens Blod/bleffue befriede fra den Engel/ som slo alle Egypternis Førstefødde ihiel.

Saa ville wi samme vor Vngdom til Vnderuisning/faaretage oss denne oplæste Text/ som taler om det gamle Testamentis Paaske / huilcket Christus haffuer ædet met sine Disciple Skærtorsdag Afften / før hand gaar vd / oc lider sin bittre Pine oc Død/ Oc dele hende i Tuende Stycker. Først/ ville wi see/ huorledis dette Paaskelam aff Disciplene bliffuer tilred. Dernæst/ huad Samtale der er falden offuer Borde imellem Christum oc hans Disciple / den stund de nu æde Paaskelammet.

Det Første Stycke.

I den Første Part/ som er om Paaskelammens Beredelse / haffue wi at acte / 1. Tiden. 2. Paaskelammet i sig selff. 3. Huorledis det bliffuer slactet oc tilred. 4. Stæden / huor det tilredis. 5. Huordan de skulle rede sig til/ naar de skulle æde samme Paaskelam.

1. Tiden bescriffuis aff Mose, Exod: 12. 1. etc. met disse Ord/ HERREN talede til Mosen oc Aaron i Ægypti Land/ oc sagde/ Denne Maanet (Aprilis,) skal være den første Maanet hos eder/ oc paa hannem skulle i begynde Aarsens

Maaneder. Taler til all Menigheden aff Israel/ oc siger / Den Tiende Dag i denne Maanet skal huer Husbonde tage it Lam for sit Hus / Oc det skulle i beuare til den Fiortende Dag i Maaneden. Oc huer Hob i den gantske Israel skal slacte det vd paa Afftenen.

I denne Tids Bescriffuelse talis om Fire slags Tider. 1. Maaneden/som er Aprilis. 2. Dagen / paa huilcken Paaskelammet skulde vduellis/ oc tagis fra den gantske Hiord / som er/ den Tiende Dag i samme Maanet. 3. Den Dag / paa huilcken Lammet skulde slactis / som er den Fiortende Dag i fornæffnde Maanet. 4. Paa huad Tid om Dagen det skulde ædis / som er / vd paa Afftenen. Til disse Fire Tider haffuer Christi Offer rettelig suaret / som det sande Legeme til sin Skygge. I. Lige som Paaskelammet bleff vduald i den første Maanet om Aaret/ saa er oc Christus i første Verdens Begyndelse/ ja førend nogen Tid/ Aar eller Maanet bleff forordnet/ vduald aff sin Himmelske Fader / Ephes: 1. 4. at skal være alle tro Christne Menniskers rette Paaskelam oc Saliggiører. 1. Cor: 5. 7. II. Lige som det Lam/ der ingen Lyde haffde/ aff den gantske Hiord er vduald/ Saa er oc Christus allene / aff det gantske Menniskelige Køn/befunden/at være vden Synd. Esa: 53. 9. III. Lige som Paaskelammet Fire Dage/ før det bleff slactet/ bliffuer skilt fra den gantske Hiord / Saa er oc Christus paa Fierde Aar/ før

hand

hand bliffuer offrede/ aff sin Himmelske Fader vd-
raabt/ oc stilt fra alle Mennisker/ oc bekendt/ at væ-
re Gud Faders enbaarne Søn / oc den iblant alle
Folck/ som Faderen haffuer vduald oc samtyckt/ til
at vdgiffue sit Blod / til det gantske Menniskelige
Køns Salighed oc euige Velfærd / som tro paa
hannem. IIII. Lige som Lammet bleff slactet om
Afftenen / saa bliffuer oc Christus fangen oc bun-
den / oc henført til Døden om Afftenen / som
Euangelisten Iohannes, 18. 3. vidner/ at Skaren/
som bunde Jesum / komme til hannem i Hawen
met Blus oc Lamper.

Denne Tid bescriffuer Matthæus oc Mar-
cus met disse Ord / Der den første Sødebrøds
Dag kom / paa huilcken mand skulde offre Paaske-
lammet.

J denne Bescriffuelse haffue wi at acte/ 1. Aff
huad Aarsag de kalder samme Tid/den første Sø-
debrøds Dag. 2. Huorfor de kalder Lammet/ som
skulde offris Paaskelammet.

Den første Sødebrøds Dag kalder de sam-
me Tid/ for denne Sags skyld/ at Gud Allmectig-
ste haffde befalet/ Exod: 12. 18. Jsraeliterne/ at de
skulle æde wsuret Brød/ fra den 14. Dag om Aff-
tenen/ til den 21. Dag Aprilis. Huilcken Low oc-
saa Apostelen Paulus, 1. Corinth: 5. 6. etc. i disse
Ord vdlegger oc forklarer/ Wi haffue oc it Paaske-
lam / som er Christus / offret for oss. Derfor la-
der oss holde Paaske/ icke i den gamle Surdey/ oc

icke i Ondskaffs oc Skalckheds Surdey / Men i Reenheds oc Sandheds søde Dey.

Paaskelammet kalde de dette Lam / Thi de seer hen til det gamle Testamente / Exod: 12. 25. huor Gud befaler / at slacte samme Lam / til at ihukomme / at Gud beuarede Israeliternis Førstefødde / fra den Engel / som gick omkring / oc ihielslo alle Egypternis Førstefødde. Thi Paaske / som er it Ebreiske Ord / bemercker saa meget / som en Gang. Oc naar de næffnte Paaskelammet / da skulde de tacke Gud / at Engelen gick omkring deris Døre / som vaare bestenckte met Lammens Blod. Huilcken Velgierning Jøderne haffue Aarligen / fra det Aar effter Verdens Skabelse 2453. indtil Christi Død oc Offring paa Kaarsset / som vaar hen ved 1542. Aar / ihukommet oc Høytilige holdet.

2. Huordan dette Paaskelam skulde være / læse wi Exod: 12. 5. J skulle tage saadant it Lam / som ingen Lyde er paa / it Væder Lam / it Aar gammelt / det skulle i tage aff Lammene / oc aff Kidene. Trende Vilkaar finde wi her / at dette Lam bescriffuis aff / huilcke alle Tre oc findis i Christo / vort Paaskelam.

Huad det Førske er anlangendis / at Lammet skulde være vden Lyde / det vidner oc Esaias, 53. 9. om vort Paaskelam / Christo / at der er icke funden Suig i hans Mund. Huorfor oc S. Peder / 1. Pet: 1. 19. kalder Christum det wskyldige oc wbesmitte-

smittede Guds Lam. At Lammet skulde være it Væder Lam/ Saa er ocsaa Christus/ en Mands Person/ Guds Søn/ Psalm: 2. oc Mariæ Søn/ Luc: 1. 31. Lige som Paaskelammet vaar it Aar gammelt Lam/ før det bleff slactet/ Saa vaar oc Christus/ paa sin Manddoms vegne/ kommen til Mands Alder/ offuer sine Tredive Aar.

3. Huordan dette Lam skulde slactis oc tilredis/ giffuer Moses tilkende/ Exod: 12. 7. etc. I skulle tage aff Blodet/ oc stryge paa baade Dørstolpene/ oc paa det øffuerste Dørtræ/ paa de Huse/ som de æde det vdi. Oc den samme Nat skulle i æde Kiød/ som er stegt ved Ild/ oc vsuret Brød/ met det/ som beeskt er. I skulle icke æde raat/ oc ey sødet i Vand/ Men stegt ved Ild/ met Hoffuedet/ Been oc Induollen. Oc i skulle intet leffne der aff til Morgenen/ Men leffnis der noget til Morgenen/ da skulle i det opbrende met Ild.

Først befalis her/ at de skulle bestencke deris Dørtræ met Paaskelammens Blod/ huilcket de hellige Apostle i saa Maade vdlegge/ 1. Ioh: 1. 7. Jesu Christi/ Guds Søns Blod/ giør oss rene aff alle Synder. Apocal: 1. 5. Jesus Christus/ som er it tro Vidne/ oc Førstefødde for de Døde/ oc Kongernis Første paa Jorden/ hand elskte oss/ oc tode oss aff vore Synder met sit Blod/ oc giorde oss til Konger oc Prester for Gud sin Fader. 1. Pet: 1. 19. I ere icke forløste met forgengeligt Sølff eller Guld/ fra eders forgengelige Omgen-

gelse/ effter Faderlig Stick / Men met Christi dyrebare Blod / som met it wskyldigt oc wbesmittet Lams / som tilforn vaar forsticket / før Verdens Grunduaal bleff lagt. Ebre: 9. 11. etc. Christus er kommen / at hand skal være den ypperste Prest/ offuer det tilkommendis Gode / formedelst it større oc fuldkommeligere Tabernackel / huilcket icke er giort met Haand / det er / som icke er saa bygt. Oc icke heller formedelst Bucke eller Kalffue Blod/ Men hand gick formedelst sit eget Blod en gang ind i det Hellige / oc fant en euige Forløsning. Thi der som Oxe oc Bucke Blod/ oc Asken aff en Ko/som vdstrøes/helliger de Wrene til den Legemlige Reenlighed / Huor meget mere skal Christi Blod/som offrede sig selff Gud wbesmittet/formedelst den hellig Aand/ rense vor Samuittighed aff døde Gierninger / til at tiene den leffuende Gud. Actor: 20.28. Giffuer act paa eder selff/oc paa den gantske Hiord/iblant huilcken den hellig Aand sette eder til Bisper/at føde Guds Menighed/huilcken hand forhuerffuede formedelst sit eget Blod.

At dette Lammes Blod skal vdstenckis ved Isop/giffuis tilkende/at ved Ordet oc Sacramenterne/ som Gud haffuer tilhobebundet/ som tuende Middel i Menniskens Saliggiørelse/ giøris wi deelactige vdi Christi Blods Værdighed. Huorfor Dauid, Psal: 51. 9. ydmygelige beder/ at Gud vil toe hannem met Isop aff hans Synder/at hand bliffuer reen/ oc toe hannem/ at hand kand bliffue Snehuid.

For.

For det Andet/befalis her/at stege Lammet/oc icke at syde det i Vand. Huor met der affmalis/at Christus/ det sande Paaskelam/ skulde jammerlig aff sin Faders Vrede/ som er en fortærendis Ild/ Deuter: 4. 24. pinis. Huilcket wi oc see/ at være steed/der hand i Hawen tuingis saa haardelige aff Faderens Vrede/ at Blodet trenger sig aff hans hellige Legeme/Luc: 22. 44. Oc paa Kaarsset raaber hand/ som den der er fortørrede/oc liden Safft oc Vædske er vdi/ Mig tørster. Iohan: 19. 28.

For det Tredie/befalis her/at stege det gantske Lam/ met Hoffuedet/ Been oc Jndvollen. Huor met der giffuis tilkende/ at Christus baade i Siel oc Legeme skulde lide Smerte oc Pine/som oc Hawens Historie vidner/ huor Christus bekender/ sin Siel at være bedrøffuet indtil Døden/oc hans hellige Legeme at lide Smerte/ der det suettis Blodige Taare/ som fulde paa Jorden/ Luc: 22. 44. Paa det/ at wi baade paa Siels oc Legems vegne skulle haffue i Christo en fuldkommelig Betalning oc Fylliist for vore Synder. 1. Iohan: 2. 2.

For det Fierde/befalis her/at de skulle intet leffne der aff til Morgenen. Huor met wi paamindis/ at wi skulle Christum gantske anamme/som en euig Gud/ oc it sandt Menniske/ vdi en Person/ huilcken der haffuer i Guddommen opholt den Menniskelige Natur/vnder Faderens forterendis Vrede/ saa at wi bekende oss/ at være igenløste aff Gud oc Menniske/ i den ene Christi Person.

For

For det Femte/ at de skulle æde samme Paaskelam / met vsuret Brød. Det forklarer Paulus, 1. Corinth: 5. 8. som tilforn er sagt/ Lader oss holde Paaske / icke i den gamle Surdey / oc icke i Ondskaffs oc Skalckheds Surdey / Men i Reenheds oc Sandheds søde Dey.

For det Siette/ befalis de at æde Paaskelammet/ met det/ som beeskt er. Huor met der først affmalis / at det sande Paaskelam / Christus / skal ædis i vore beeske Synders Hukommelse / huilcke oss beeskere oc vederstyggeligere skal være / end som nogen Naturlig Beeskhed kand være.

4. Steden/ paa huilcken Lammet skulde slactis/ finde wi optegnet/ Exod: 12. 3. etc. Taler til all Menigheden aff Israel/ oc siger/ Den Tiende Dag i denne Maanet / skal huer Husbonde tage it Lam for sit H V S. Her bør oss vel at acte/ om denne Sted / som Lammet skulle slactis / Tuende Lowe/ oc Tuende Tider.

1. Der Guds Folck Israeliterne vandrede i 40. Aar i Ørcken/ da haffde de Befalning/ Exod: 12. 3. etc. at huer Husbonde skulde æde Paaskelammet / i sit eget Hus oc Tabernackel. 2. Men effter de vaare komne i det forjætte Canaans Land / gaff H E R R E N dennem denne Low / Deuter: 16. 5. etc. Du kant icke slacte Paasken inden nogen aff dine Porte / som H E R R E N din Gud haffuer giffuet dig / Men paa den Sted / som H E R R E N din Gud skal vd-

nelle/

nelle / at hans Nafn skal bo der / der skalt du slacte Paasken.

Her indfalder at spøre / huorfor Lucas, 22. 9. siger / at Disciplene haffue spurd Jesum adt / huor hand vilde / at de skulle berede hannem Paaskelammet / effterdi her klarlig sigis / at det skulde beredis i Jerusalem / huor Christus oc Aarligen met sine Disciple / nu paa Fierde Aar / haffde ædet Paaskelammet. Huor til der suaris / at Disciplene / Hans oc Peder / haffue ingenlunde tuilet paa / at Christus vilde jo æde Paaskelammet i Jerusalem / effter Lowen / oc sin Aarlige Seduaane / Men at de haffue spurd / hos huilcken Husbonde i Jerusalem hand vilde / at de skulle berede Paaskelammet / som denne efterfølgendis Christi Underuisning nocksom giffuer tilkende / See / naar i kommer ind i Staden / da skal it Menniske møde eder / som bær it Vandkruis / følger hannem effter i Huset / som hand gaar ind / oc siger til Husbonden / Mesteren lader dig sige / Huor er det Herbere / der ieg maa æde Paaskelammet vdi. Oc hand skal vise eder en stor Sall / som er Steenlagt / bereder det der.

Aff denne Disciplenis oc Christi Samtale haffue wi at acte / 1. Christi haarde Vilkaar hos Jøderne / at der haffuer været gantske faa aff Jerusalems Indbyggere / som haffue retsindige elsket oc bekendt Christum. En Part aff dennem / som Caiaphas oc hans Metbrødre / ere Christi aabenbarlige Fiender: En Part / enddog de i nogen

Maa-

Maade elskte Christum / saa fryctede dog saa for Phariseernis Affuind oc Had/at de icke tør aabenbarlige bekende Jesum. Huorfor Disciplene spør Christum adt/ om hand veed nu nogen saa tryg oc god Ven / der vil laane hannem oc dennem Herbere/ huor de kunde æde Paaskelammet.

2. At Christus viser dennem en vis Husbonde / der aff paamindis wi / at enddog det kommer offte saa langt/ at mand tuiler met Elia, 1. Reg: 10. 10. om der skal være nogle Guds Børn/ iblant disse mange Onde/ Saa see wi dog/ at det er jo vist oc fast / at Gud haffuer ocsaa Huede iblant Klinte/ Matth: 13. 30. huilcken hand gantske vel kender fra Klintene / effter som Guds Grunduaal ligger fast/ oc haffuer denne Besegling/ Gud kender sine. 2. Timoth: 2. 19.

3. At hand bescriffuer denne Husbondis Tiener/ som tager Jesum til Herbere/ aff det Vandkrus / som hand bar / paamindis wi / at Guds Børn oc tro Tienere / bære almindelige Vandkrucker/ det er/ de ere Sorrig oc Bedrøffuelse vndergiffne/ som Dauid klarlig bekender/ Psalm: 69. 2. etc. huor hand siger / Gud hielp mig / Thi at Vandet gaar mig indtil Sielen. Jeg siuncker ned i dybt Vand/ som ingen Grund er/ Jeg er dybt i Vand/ oc Floden vil siuncke mig.

4. Stadfester Christus/at huer maa være Herre offuer sit eget Gods / oc ingen bør Tyranske vjs at røffue oc tage noget fra sin Neste/ Men hus

en an-

en andens Gods vil bruge / da skal det være met Eyermandens Vilie oc Samtycke / huilcket Christus her lærer / der hand begærer Herbere til laans / oc spør / huor hand maa i Husbondens Hus æde Paaskelammet met sine Disciple. Saa see de / som mene sig / at haffue Mact til / at tage oc bruge deris Nestis Gods / imod hans Vilie / effter som de lyste / huor langt de ere fra Christi Exempel / som alle de / der ville være Guds Børn / endelig skulle efterfølge. Matth: 11.25. Lærer aff mig / Thi ieg er sactmodig oc ydmyg aff Hiertet.

Her foruden er Guds Børns rette Hierte-law / i denne goduillige Husbonde / som gierne laaner Christo sin skøne Steenlagt Sall / affmalet / Thi at de oc gierne met Abel, Genes: 4. 4. offrer Gud deris Fedme / det Allerbeste / som Gud dennem forlaant haffuer. Oc paa det / at de kand vinde Christum / da acte de den gantske Verden / met S. Pouel / for Skarn oc Skade. Philip: 3.8.

5. Huordan Israeliterne skulde være skickede oc beredde / naar de skulde æde Paaskelammet / sigis oss / Exod: 12. 11. Saa skulle i æde Paaskelammet / I skulle være omgiordede om eders Lender / oc haffue Sko paa eders Fødder / oc Staffue i eders Hender / oc i skulle æde det met hast.

Disse Ord vdlegger S. Pouel / Ephes: 6.14. der hand siger / Staar nu omgiordede om eders Lender met Sandhed / oc iførde met Retferdigheds

Pan-

Pantzer/ oc haffuer Støffle paa Benene / som de der ere færdige til at driffue Fredens Euangelium, met huilcke i ere beredde / Men for alting tager Troens Skiold / met huilcken i kunde vdslycke alle den forgifftige Fiendis gloende Pile/oc tager Salighedens Hielm / oc Aandens Suærd / som er Guds Ord.

Huorfor de skulle æde Paaskelammet met hast/ det vdlegger Moses selff / met disse Ord / Thi det er HERrens Paaske. Huor aff wi lære / at den/ som forsømmer / at giøre effter HErrens Befaling/ hand skal hueet Øyeblick forurente/at HERREN/ som altid er paa GANG/ vil komme met Straff til de Wlydige / Som oc Dauid lærer/ Psalm: 7. 12. etc. Gud er en Retuijs Dommere/ oc en Gud / som daglig truer. Vil mand icke bedre sig / saa haffuer hand huæsset sit Suærd / oc spent sin Bue / oc meder til / oc haffuer lagt dødelige Skud der paa / sine Pile haffuer hand bered til at fordærffue.

Det Andet Stycke.

Oc der Afftenen vaar nu kommen/ kom JEsus/ oc sette sig ned til Bords/ oc de Tolff Apostle met hannem / oc hand sagde til dem/ Mig haffuer hiertelig forlenget / at æde dette Paaskelam met eder / førend ieg lider. Thi ieg siger eder/at ieg skal her effter icke mere æde der aff/ indtil det bliffuer fuldkommet i Guds Rige.

Rige. I dette Andet Stycke er at acte/ 1. Tiden/ naar Christus setter sig til Bords. 2. Huad Gæster Christus haffuer til Paaskelammet. 3. Huad for Samtale de haffue hafft offuer Borde.

1. **Oc der Afftenen vaar kommen.** Disse Ord bescriffue oss Tiden om Dagen/ paa huilcken Christus met sine Disciple æder Paaskelammet/ som er/ der det nu vaar silde om Afftenen. Oc det for disse Sagers skyld. 1. Fordi/ at Guds Low lyder/ Exod: 12. 6. at Israels Børn skulde slacte Lammet om Afftenen. 2. Fordisaa/ at det gamle Testamentis Paaskelam/ vaar lige som en Nat oc Skygge/ imod det ny Testamentis Paaskelam/ 1. Corinth: 5. 7. som er det sande Legem/ Coloss: 2. 17. Oc derfor bleff Christus/ vort Paaskelam/ icke slactet om Natten/ som det gamle Paaskelam/ Men om Dagen/ ved høy Middags Tid/ der Klocken vaar ved Tolff hos oss/ som Euangelisterne/ Marcus, 15. 25. Iohannes, 19.14. klarligen vidne/ paa det at all Verden kand vide/ at hand allene er det sande Guds Lam/ som bær Verdens Synder. Iohan: 1.29.

Oc de Tolff Disciple met hannem. Her giffuis tilkende/ huo der haffuer været met Christo offuer Borde/ der hand æder Paaskelam/ som ere/ alle de Tolff Apostle/ huilcke der haffue været met Christo/ fra hans hellige Daab/ oc indtil denne Dag. Huor vdaff wi lettelig forstaa/ at Iudas Iscariotes, som nu allerede haffde sold Iesum for

Tredive Sølff Pendinge/ Mat: 26.15. vaar de tilstede offuer Borde met Christo/ som oc Iohannes, 13.26. klarlig siger/ At Jesus (effter S. Hansis begæring/ som vilde vide huo den vaar aff Disciplene/ som skulde forraade hannem/) dyppede it Stycke i Fadet/ oc gaff Iudæ Iscariotæ, Simonis søn det.

Saa haffue wi her aff at lære/ Gud Faders/ oc hans Søns Christi wbegribelig oc wrandsagelig Godhed oc barmhiertighed/ icke alleniste imod dennem/ som hannem hiertelig gierne/ offuer alt det/ som er i Verden/ met S. Paulo tiene/ Philip: 3. 8. Men oc saa imod de Wgudelige oc forhærdede Mennisker. Thi huad gode kunde Christus ydermere beuise Iudæ, end hand haffde hannem beuist? i det hand haffde skabt hannem it fornufftige Menniske/ som vaar giffuen Herredom offuer andre Creatur. Genes: 1. 26. Psalm: 8. 7. Oc ladet hannem fødis den salige Tid/ huilcken mange Konger oc Propheter haffde ynsket/ oc hiertelig begæret at vilde leffue/ Luc: 10. 24. Ja kaldet hannem til/ at være sin Discipel/ Iohan: 6. 70. Oc end betroet hannem til/ at foruare sine Pendinge oc Gods/ Iohan: 12. 6. Oc saa rigelig besørget hannem/ at hannem aldelis intet haffuer fattis i nogen Maade. Luc: 22. 35.

Huad ville wi sige meget om Iuda? Thi wi læse/ Esa: 5. 3. at Gud haffuer oc beuist Israeliterne/ det wtacknemmeligt Folck/ oc den Mordiske Stad Jerusalem/ Matth: 23. 37. saa stor Godhed

oc

oc mangfoldige Velgierninger / at hand haffuer sat i Rette for dem selffuer / om noget Menniske kunde giøre sin Vjngaard mere til gode / end som hand haffuer beuijst dennem. Huilcken Godhed Gud Fader daglige Dag ocsaa beuiser det gantske Menniskelige Køn / som Christus selffuer lærer / Matth: 5. 45. der hand siger / at hans Fader lader regne offuer de Retferdige oc offuer de Wretferdige / oc Solen skinne offuer Onde oc Gode.

Dernest giffuis her Christi Langmodighed tilkende / at hand / som veed / at Iudas er en Dieffuel / Iohan: 6. 70. oc den / som hannem skulde forraade / Iohan: 13. 45. endda alligeuel lider oc fordrager hannem iblant sine tro Mend oc Apostle / saa at hand icke aabenbarer hannem / eller skelder hannem ved sit Naffn / for de andre Disciple / Men gierne / som den rette sande Aandelige Bonde / der fordrager Klinte iblant Huæde / indtil Høsten / Matth: 13. 30. offuerbærer met hannem / indtil saa lenge / at hand haffuer selffuer aabenbaret sig / at være en wtro Knect / oc en Forrædere / i det hand solde Phariseerne sin Mester / for Trediue Sølff Pendinge.

Denne Guds Langmodighed oc Taalmodighed / som læder oss til Penitentz oc Omuendelse / skulle wi ingenlunde misbruge / oc bliffue varactige i Synden / for den Sag skylds / at Gud forhaler oc fortøffuer met straffen / Thi at huo det giør / hand samker sig selff / met sit forstockede oc forhærdede Hierte /

Vrede paa Vredens Dag / oc Guds retferdige Doms Aabenbarelse / huilcken som skal giffue huer effter sine Gierninger. Roman: 2. 4. etc.

Mig haffuer hiertelig forlenget / at æde dette Paaskelam met eder. Her giffuer Christus oss rettelig tilkende / huor hiertelig gierne hand haffuer vildet lide Død oc Pine / for det Menniskelige Køn / i det hand siger sig / at haffue hiertelig begæret oc attraaet / at vilde æde dette sit sidste Paaskelam met dennem / Som hand vilde saa sige / Denne Tid haffuer altid staaet mig i mit Hierte / Psal: 40. 9. at den kunde komme / at ieg kunde komme til / at lade slacte mit Legeme / som er det sande Paaskelam / 1. Corinth: 5. 7. til Menniskens Salighed. Huilcken Christi Begæring hand offte tilforne / for sine Disciple / haffuer met klare Ord giffuet tilkende. Luc: 12. 50. Item, 18. 31.

Thi ieg siger eder / At ieg skal her effter icke mere æde der aff / indtil det bliffuer fuldkommet i Guds Rige. Met disse Ord giffuer Christus klarlig tilkende / at der skal nu være Ende paa det gamle Testamenis Paaskelam / oc andre Ceremonialiske Lowe / Matth: 11. 13. Huilcke allesammen den Herre Jesus Christus i sit eget Legeme haffuer opfylt / Coloss: 2. 17. Som oc Iohannes, 1. 17. vidner / der hand siger / Lowen er giffuen ved Mosen, Men Naade oc Sandhed ved Jesum Christum.

Dernæst trøster hand sine Discipl e oc off al-
le / at hand nu aldelis vil fuldkomme/oc endelig vd-
rette alt det / som hør til / at bekomme Syndernis
Forladelse / Retferdighed/ Guds Naade oc Ven-
skaff/ huilcket hand i denne Sted kalder Guds Ri-
ge/ Oc saadant altsammen forstode hand/der hand
raabte paa Kaarsset/ Det er fuldkommet. Saa at
alle Guds Børn skulle vide/ at alt det / som hører
til / at fortiene det euige Liff oc Salighed met / oc
at til intet giøre alt det / som Guds Børn kand
forhindre der fra / det er altsammen vdret oc fuld-
kommet i Christi hellige Død oc Pine/ Saa at de
haffue nu intet ydermere at begære aff Christo til
Salighed / end at dennem i den samme Naade/
som hand dennem fortient haffuer / vil naadelige
beholde / styre oc regære / indtil saa lenge/at haud
kommer igen/ oc effter sit Løfft / Iohan : 12. 32. fø-
rer off met sig til sin Faders Hus oc Bolige / Io-
han : 14. 3. Amen.

Huorledis Christus toer sine Disci-plers Fødder/ effter hand haffde ædet Paaskelammet met dennem.

IOhan : 13. 2. etc. Oc effter Afftens
Maaltid / der Dieffuelen haffde al-
lerede giffuet *Iuda Simonis Iscarioth* i
Hierte/ at hand skulde forraade hannem / da
viste Jesus / at Faderen haffde giffuet han-

 nem

nem alting i sine Hender / oc at hand kom aff Gud / oc gick til Gud. Da stod hand op aff Nadueren / lagde sine Klæder aff / oc tog it Skørt / oc omgiordede sig. Der effter øsde hand Vand i it Becken / begynte at toe Disciplenis Fødder/oc tørrede dem met det Skørt/ som hand vaar omgiordet met. Da kom hand til *Simon Petrum*, oc hand sagde til hannem/ HErre / skulde du toe mine Fødder? JEsus suarede / oc sagde til hannem / Huad ieg giør / det veedst du icke nu / Men du skalt forstaa det her effter. Da sagde *Petrus* til hannem / Aldrig skalt du toe mine Fødder. JEsus suarede hannem / Toer ieg dig icke / da haffuer du ingen Deel met mig. *Simon Petrus* siger til hannem / HErre / icke Fødderne alleniste / Men ocsaa Henderne oc Hoffuedet. JEsus siger til hannem / Huo som toen er / hand haffuer icke behoff / vden at toe Fødderne / Men hand er aldelis reen / Oc i ere rene / Men icke alle. Thi hand viste sin Forrædere vel. Derfaare sagde hand / J ere icke alle rene. Der hand haffde nu toet deris Fødder / tog hand sine Klæder / oc sette sig ned igen / oc sagde atter til dem / Vide i / huad ieg haffue giort eder? J kalde mig Mestere oc HErre / oc sige ret der vdi / Thi ieg er ocsaa. Der som ieg nu / eders

HErre oc Mestere / toede eders Fødder / saa skulle i oc toe eder Fødderne iblant huer andre. Jeg gaff eder en Efftersyn/ at i skulle giøre/ som ieg giorde eder. Sandelige/sandelige/ ieg siger eder / Suenden er icke større / end hans Herre / oc ey Apostelen større / end den/ som hannem vdsende. Der som i vide saadant/ da ere i salige/ der som i det giøre.

JAfftis bleff der omtalet / huorledis Christus/ met sine Disciple / vandrer ind i Jerusalem/ oc der/ effter Lowen/æder Paaskelammet met dennem/ oc i saa Maade giør en Ende der paa/ i det/ at hand i samme gamle Testamentis Paaskelams Sted / indsticker oc forordner sit hellige Legemis oc Blods Sacramente / til en euig Hukommelse/ at Gud haffuer sendt oss sin Søn / huicken det haffuer giffuet sit hellige Blod / til en Befrielse/ Vern oc Beskyttelse / imod alle vore Fiender / som oss kunde skade i nogen Maade. Følger her nu effter / huad der haffuer sig tildraget / strax effter / at Christus haffuer giort Ende paa samme gamle Testamentis Paaskelam/ som er/huorledis Christus haffuer toet sine Disciplers Fødder / oc vnderuijst dennem/huorledis de skulle skicke sig/ icke alleniste indbyrdis i Broderlig Kierlighed imod huer andre/Men ocsaa/huorledis de skulle skicke sig i deris gantske Liffs tid i denne Verden / i Taalmodighed vnder Kaarsset/oc i en fyrig oc fast tillijd

til Gud / at hand icke skulde forlade dem Faderløse oc Hielpeløse i deris Bedrøffuelse / Men at de skulde vißelig forlade sig til / at hand vilde hielpe dennem aff all deris Nød / Ja føre dennem fra denne Verdens ælendighed / til sin Faders euige Bolige. Om huilcken Vnderuisning S. Hans vitlige taler / icke alleniste i dette Trettende Capitel / Men ocsaa i alle de Fire efterfølgendis Capitle / som er det 14. 15. 16. oc 17.

Saa ville wi da nu / met Guds Hielp / i Afften / effter vor Kircke Ordinantzis Befalning oc vor gamle Skick / Tuende smaa Stycke faaregiffue / aff denne oplæste Text / som tale om / huorledis Christus haffuer toet sine Disciplers Fødder.
1. Om Fodebadet / met sine omstendige Vilkaar.
2. Huorledis Christus vdlegger oc forklarer samme Fodebad / for sine Disciple.

Det Første Stycke.

Om Fodetuetten haffue wi diße efterfølgendis Stycker at acte / 1. Tiden. 2. Huad Ceremonier Christus haffuer brugt i denne Fodetuetten. 3. Christi Samtale met S. Peder / som vil icke / at Christus skal toe hans Fødder.

Tiden bescriffuer Iohannes i diße Trende Maader / 1. Effter Afftens Maaltid. 2. Der Dieffuelen haffde allerede giffuet Iuda Iscarioth i Hierte / at hand skulde forraade Jesum. 3. Da viste Jesus / at Faderen haffde giffuet hannem alting

i sine

i sine Hender / oc at hand kom aff Gud / oc gick til Gud.

Effter Afftens Maaltid. Huad dette Maaltid er anrørendis / vide wi / at S. Hans mener / at Christus / effter hand haffuer ædet det gamle Testamentis Paaskelam met sine Disciple / oc forordnet igen til sin hellige Døds oc Pinis Ihukommelse / sin hellige Nadueris / eller Legemis oc Blods Sacramente / da haffuer hand vdret det / som her nu effterfølger / som er / Fodetuettelsen. Saa vil da den hellige Euangelist Iohannes lære oc paaminde oss / at wi nu icke lenger skulle henge vdi nogen Legemlige Ceremonier oc Skick / som det gamle Testamentis Folck haffuer giort / Men at wi skulle gantske tro oc beslutte / all vor Salighed at være bered i vor Herre Christo. Huilcken vor Tro wi altid / met alle Ydmygheds Gierninger / effter dette Christi Exempel / skulle beuise.

Der Dieffuelen haffde allerede giffuet *Iuda Simonis Iscarioth* i Hierte / at hand skulde forraade hannem. Huorledis Dieffuelen haffde indgiffuet Iuda Iscarioth, at hand skulde forraade Herren / lærer Iohnnes, cap: 12. 5. der hand scriffuer aff Iuda Iscarioths Mund / Hui bleff denne Salue icke soldt for Tre Hundrede Pendinge / oc giffne Fattige? Huilcket Euangelisten sigger / at Iudas icke sagde / fordi at hand actede Fattige / Men fordi hand vaar en Tyff / oc haffde Pungen / oc bar huad der bleff giffuet.

Met denne Beſcriffuelſe paaminder Iohannes alle tro Chriſtne / huilcke Chriſti Døds Værdighed daglig ſettis for Øyne / at Satan lader icke aff at faarekaſte dennem atſkillige onde Tancker oc Aarſager til at ſynde / paa det / at hand kand ſkille dennem ved Chriſti Døds Fortieniſte oc Værdſkyld. Derneſt giffuer hand dennem en ſtor Trøſt met dette Ord / (Der hand haffde faarekaſt eller indgiffuet /) at Satan kand intet ydermere giøre nogen Chriſten / end at hand alleniſte kand kaſte i Veyen for dennem / det er / faaregiffue atſkillige Aarſage / til at ſynde oc forſee ſig imod Gud / Men hand kand ingenlunde tuinge eller drage dennem met Mact / til at giøre noget Ont / vden de ſelffuer veluillige ſamtycke hans onde indſkud. Huilcket vore førſte Forældris Exempel / Adams oc Euæ, nockſom giffuer tilkende / Geneſ: 3. 5. huor Texten vidner / at Slangen allene raadde Quinden / at hun ſkulde æde aff det forbudne Træis Fruct / Men hand drog eller tuingede hende icke imod hendis Vilie der til. Saa læſe wi oc / Matth: 4. 6. at hand raadde Chriſtum til / at hand ſkulde kaſte ſig ned aff Tindingen paa Templen / Men hand torde ingenlunde ſelffuer kaſte Chriſtum ned.

Da viſte JEſus / at Faderen haffde giffuet hannem alting i ſine Hender / oc at hand kom aff Gud / oc gick til Gud. I denne Beſcriffuelſe giffuer Iohannes tilkende / at ingen ting i gantſke Chriſti Leffnet er ſig tildragen / aff nogen

Hendelse eller Slumpelycke / Men alting at være tilforn den Herre Christo gantske vitterligt / saaledis / at hand haffde alting i sine egne Hender. Huilcket Iohannes met disse Ord giffuer tilkende / der hand siger / At hand kom aff Gud / oc gick til Gud. Thi ved dette Ord / Hand kom aff Gud / forstaais all den Guddommelige Forordning / huorledis at Guds Søn i Tidsens Fuldkommenhed / Galat: 4. 4. skulle komme til Verden / oc ved den hellig Aands Forarbeidelse / i Jomfruens Liff annamme Manddom / Luc: 1. 35. oc lade sig føde Gud oc Mand til Verden / Luc: 2. 7. oc bevise sig met Ord oc Gierninger / Iohan: 2. 11. at være den sande forloffuede Quindens Sæd / Genes: 3. 15. ved huilcken det gantske Menniskelige Køn / som paa hannem vil tro / skulde vorde salige. Ioh: 1. 17. Dernest / met dette Ord / Gick til Gud / forstaaer Euangelisten alt det / som Christus skulde vdstaa i sin hellige Embede oc Bestilling i denne Verden / huad heller det vaar / i Gierning eller i Lidelse.

De Ceremonier / som Christus bruger i denne Fodetuettelse.

1. Da stod hand op aff Nadueren. Met denne Gierning / at hand staar op fra Bordet fra sine Disciple / opfylder hand det / som hand tilforn sagt haffde / Matth: 20. 27. etc. Huo som vil være den Ypperste / hand skal være eders Tienere.

2. Oc lagde sine Klæder aff. Met denne Klæders Affleggelse giffuer hand tilkenge / at alle

det

det gamle Testamentis Ceremonier skulle nu her-
efter være nederlagt / saa at wi her efter skulle met
vore Trois Øyne see allene til hans egen Person /
som til vor eniste Frelsere oc Saliggiørere. Matt:
1. 21. Dernest vil hand paaminde oss / at wi skulle
afflegge vore Klæder / det er / hofferdige Klædedract /
Esa: 3. 6. etc. it hofferdigt oc stifft Hierte / Rig-
dom / oc andet mere / som offte tilbage holder man-
ge / at de icke beuise deris Neste tilbørlig oc Broder-
lig Kierlighed oc Tienstactighed / som Gud vil at
den ene skal beuise den anden. Leuit: 19. 18. Ro-
man: 12. 10.

3. **Oc tog it Skørt / oc omgiordede sig.**
Ved dette Linet Skørt forstaa wi met S. Pouel /
den hellige Scrifftis klare Sandhed / Ephes: 6. 14.
som er ret imod / enten Øyenskalckeri / eller Figu-
rer oc Lignelser. Vil nogen sige her imod / at det
skal icke saa forstaais / efterdi at samme Apostel /
1. Corinth: 13. 12. siger / Wi see nu igennem en
Speyl / i it mørckt Ord / den samme skal vide / at
Apostelen icke necter / at det ny Testamentis Lær-
dom oc Kundskaff / er jo at regne imod det gamle
Testamentis Lærdom / lige som Dagens Lius oc
Nattens Lius imod huer andre. Men Apostelen i
samme Sted / ligner denne Tids Kundskaff / imod
det euige Lifs Kundskaff / huor wi skulle see fra An-
sict til Ansict / ja hannem selffuer / lige som hand
er. 1. Iohan: 3. 2.

4. Der

4. Der effter øsde hand Vand i it Becken.

Ved Vand forstaaer den hellige Scrifft tit oc offte Kaars oc Bedrøffuelse. Psalm: 69.2. Jeg siuncker ned i it dybt Dynd/ som ingen Grund er/ Jeg er i dybt Vand/ oc Floden vil siuncke mig. Psalm: 66. 12. Du lodst Menniskene fare offuer vort Hoffuet / Wi ere komne i Jld oc Vand. Psalm: 124. 3. etc. Vaar HERREN icke hos oss/naar Menniskene sette dem imod oss / da opslugede de oss leffuende. Naar deris Vrede bleff grum imod oss/ da drucknede Vand oss. Strømme ginge offuer vore Siele/ Vandet gick alt for høyt offuer vore Siele. Psalm: 144. 7. Vdsend din Haand aff det Høye/ oc frels mig/ oc red mig aff store Vand. Saa affmaler dette Vand/ som Christus toer Disciplenis Fødder met / 1. Den Sorrig oc Bedrøffuelse/ som hand haffde sagt dem aff/ Iohan: 16. 20. huilcken skulde dog icke bliffue høyre / end offuer Fødderne / Thi Gud er trofast/ som icke vil lade dennem friste offuer deris Effne. 1. Corinth: 10. 13. Dernest Christi Blods Verdighed / som vore Aandelige Fødder/Affecter oc Sind reengiør aff Syndens Smitte oc Wreenlighed / Thi lige som ved Hender forstaais Gierning / saa forstaais oc tit oc offte ved Fødder / Menniskens Affecter oc Sind. Thi at lige som Føddrene/ i det at de trede paa Jorden / bliffue offte besmittede/ oc fulde aff Støff oc Wreenlighed / Lige saa bliffue it Menniskis Affecter oc Sind besmittede / i det / at de

tracte-

tractere, betencke oc offuerueye det / som hører til dette Liffs Ophold / Matth: 6. 25. Luc: 21. 34. Aff huilcken Wreenlighed de ingenlunde kunde bliffue befriede / vden alleniste / at Gud dennem / effter sit Løffte / toer oc reengiør / Ezech: 36. 25. etc. Jeg vil stencke reent Vand offuer eder / at i skulle bliffue rene aff all eders Wreenhed / oc ieg vil rense eder fra alle eders Affguder / oc giffue eder it nyt Hierte / oc en ny Aand i eder / oc ieg vil borttage det Steen Hierte aff eders Kiød / oc giffue eder it Kiødeligt Hierte. Jeg vil giffue min Aand i eder / oc ieg vil giøre saadant it Folck aff eder / som vandre i mine Bud / oc holge min Ræt / oc giøre der effter. Ephes: 5. 25. Christus elskte Menigheden / oc gaff sig selff for hende / paa det hand skulde hellige hende / oc hand rensede hende formedelst Vandbadet i Ordet / paa det hand skulde beskicke sig selff hende en Menighed / som er herlig / som icke haffuer nogen Besmittelse eller Ryncke / eller noget saadant / Men at hun skulle være hellig oc vstraffelig.

Begynte at toe. Met dette Ord / Begynte / trøster den hellig Aand alle bedrøffuede Hierter / som bekende sig for Gud / at være besmittede / at Christus haffuer begynt / at toe sine Disciplers Fødder / oc aldrig vil lade aff / indtil saa lenge / at de allesammen bliffue toede / saa at der ingen skal forglemmis / som begære / at ville være afftoede. Huilcket oc Dauid giffuer tilkende / Psalm: 51. 4. der

hand

hand beder/ sigendis/ HErre/ toe mig tit oc offte aff mine Misgierninger/ oc giør mig reen aff mine Synder. Philip: 1.6. Jeg haffuer it gaat Haab der til/ at den/ som begynte den gode Gierning/ hand skal oc fuldkomme den/ indtil JEsu Christi Dag.

5. Oc tørrede dem met det Skørt/ som hand vaar omgiordet met. Endnu/ som tilforn/ forstaa wi her/ Først oc i besynderlighed/ den hellige Scrifftis Sandhed oc rette Forstand/ som Guds Søn haffuer ført oss aff sin Faders Skød/ Ioh: 1.18. ved huilcken hand/ som met it linet Klæde/ tørrer Vand/ Kaars oc Bedrøffuelse/ i denne Verden/ aff sine Disciplers Aandelige Affecter oc Aandelige Fødder. Esa: 25.8. Apocal: 7.17.

Dernest forstaa wi oc i Aandelige Vjs/ ved dette Skørt/ Christi Manddom/ ved huilcken/ oc vdi huilcken/ hans hellige Guddom giør det saa/ at alle hans Disciplers Sorrig oc Bedrøffuelse bliffue borttagne/ som oc Apostelen lærer/ Ebre: 2.16. etc. Hand tager ingensted Engle til sig/ Men Abrahams Sæd tager hand til sig. Derfor skulle hand være sine Brødre lig i alle Ting/ Paa det hand skulle bliffue barmhiertig/ oc en trofast ypperste Prest for Gud/ at forlige Folckens Synder. Thi der vdi/ som hand leed oc bleff fristet/ kand hand hielpe dem/ som bliffue fristede.

Christi Samtale met S. Peder.

Da kom hand til *Simon Petrum*, Oc hand sagde til hannem/ HErre/ skulde du toe mine

Fød-

Fødder? IEsus suarede/ etc. Vdi S. Peder er affmalet det Mennistelige Køns Forstand/ som icke forstaaer sig paa Guds Gierninger/ 1. Corin: 2. 4. Men dømmer saadanne for en Daarskaff. Huilcket wi oc see i mange andre hellige Folck. Iohannes Baptista stod høylig imod / før hand vilde døbe Christum/ Matth: 3. 14. Moses bleff oc høylig forskrecket / der hand saae Tornebusken brende/ Exod: 3. 3. Jacob Patriarch/ effter hand vaagner op / oc haffuer seet Stien/ oc HErrens Engle fare der op oc ned / forskreckis hand i sit Hierte / Genes: 28. 17. Ja / huad vil ieg sige? Dauid bekender selff/ Psalm: 106. 7. at vore Forfædre i Egypten / forstode icke Guds vnderlige Gierninger. Oc om sig selff bekender hand/ Psal: 139. 6. At HErrens Gierning er hannem for vnderlige oc for høye at forstaa / saa hand kand dem icke begribe.

Saa paamindis wi her aff/ at wi icke fortredelige staa Guds Ord imod / huilcke wi offte icke kunde forstaa / oc der offuer følge vort eget Kiøds Vilie oc Forstand/ paa det/ at det icke skal vederfaris oss/ som Salomon siger/ Prouerb: 14. 12. Der behager mangen en Vey vel / Men paa det sidske fører hun hannem til Døden. Huilcket wi oc letteligt kunde see i Saul, 1. Reg: 15. 9. etc. Huilcken som icke vilde lyde HErrens Befalning/ oc drebe Amalech, Men aff sin Kiødelig Mening oc Dom sparede hannem. Huorfor Apostelen/ 2. Co-
rinth:

rinth: 10. 5. raader/ at wi skulle tage all vor Forstand til fange/ vnder Christi Lydelse.

JEsus suarede/ oc sagde til hannem/ Huad ieg giør/ det veedst du icke nu/ Men du skalt forstaa det her effter. Christus giffuer oss her tilkende/ at ingen Menniske paa en Tid bekommer klar oc reen Kundskaff paa alle Guds Gierninger/ som hand oc paaminder alle Disciplene/ Iohan: 16. 12. etc. Jeg hoffuer endnu meget at sige eder/ Men i kunde icke bære det nu. Men hand loffuer dog/ at S. Peder skal forstaa denne hans Gierning her effter/ Som hand oc loffuede Disciplene/ at naar Sandheds Aand kom/ da skulle hand lede dennem i all Sandhed. Saa skulle wi da her aff lære/ at wi lade oss nøye/ met den Gudfryctige Ioseph, som lod sig nøye met den Vnderuisning/ at hand skulde tage Barnet oc Moderen/ oc fare til Egypten/ oc taalmodelige bie oc fortøffue/naar HERREN vilde sige hannem/ naar hand skulde drage hiem igen/ oc huor hand skulde sette sig ned. Matth: 2. 13. etc.

Da sagde *Petrus* til hannem/ Aldrig skalt du toe mine Fødder. J dette S. Peders Suar affmalis oss paa ny Menniskens blinde Forstand/ huilcken/ jo lenger den imodstaar HErrens Ord/ jo høyre oc grueligere farer den vild/ Som S. Peder giør her/ huilcken der icke nu enfoldelig/ som tilforn/ necter det Christus vil haffue frem/ Men

paa det allerhøyeste sucærer oc stadfester sin blinde oc vrange Mening / huilcken hand nu strax / met sin egen store Blusel / maa affstaa / oc bekende / at være vrang. Huorfor det er høylig fornøden / at wi allesammen / effter S. Jacobs gode Raad / værer snare til at høre / oc langsom til at tale.

JEsus suarede hannem / Toer ieg dig icke / da haffuer du ingen Deel met mig. Christi Mening er denne / S. Peder / vduel dig nu it aff disse Tuende Stycker. Vilt du være min Discipel / oc haffue Gaat aff mig / da skalt du lade mig toe dig. Vilt du icke lade dig toe / saa skalt du icke være iblant mine Discivle / oc ey haffue noget met mig at skaffe. Aff disse Tuende Vilkaar paamindis det Menniskelige Køn / Først / huordanne wi allesammen ere aff vor egen Natur / som er / wrene / Thi wi ere jo alle aff det ene wrene Adams Blod skabte / Actor: 17. 26. Saa at wi met Kong Dauid / Psalm: 51. 7. vndfangis oc fødis i Synden. Saa at wi met Esaia, 64. 6. maa bekende / at all vor Retferdighed er som it besmittet Klæde / Ja fra Fodsolle oc til Hoffuetisse intet reent at være i oss / Esa: 1. 6. Huorfor Konning Dauid / Psalm: 32. 6. ocsaa bekender / at end ocsaa de Hellige maa raabe til Gud / om Syndernis Forladelse.

For det Andet / lærer Christus oss met disse Ord / Der som ieg icke toer dig / at der er ingen anden giffuen det Menniskelige Køn / som det kand

toe

toe aff sin Wreenlighed / vden allene den Herre Christus. Huilcket ocsaa disse efterfølgende Sententzer / oc mange andre / nocksom giffue tilkende. Iohan: 1. 29. See / det Guds Lam / som bær Verdens Synder. 1. Iohan: 1. 7. Jesu Christi / Guds Søns Blod / renser oss aff alle Synder. 1. Iohan: 2. 1. etc. Mine Børn / dette scriffuer ieg eder til / at i skulle icke synde. Der som nogen synder / da haffue wi en Taalsmand hos Faderen / Jesum Christum / som er retfærdig / oc den samme er Forligelsen for vore Synder / Dog icke alleniste for vore / Men ocsaa for den gantske Verdens. 1. Corinth: 3. 11. Der kand ingen legge en anden Grunduaal / end den som lagt er / som er Jesus Christus.

Simon Petrus **siger til hannem / Herre / icke Fødderne alleniste / Men ocsaa Henderne oc Hoffuedet.** Lige som Petrus tilforn syndede / i det hand icke vilde det lidet samtycke / som Herren begærede / Saa synder hand nu / i det hand vil mere / end vor Herre vil. Men sandelig / vden all tuil haffuer S. Peder giffuet her tilkende / at hand vil Hiertens gierne sette sin Vilie vnder sin Mesters / oc lade icke allene sine Fødder / Men oc sit gantske Legeme toe / førend hand vil stillis fra sin Mestere Christo. Huilcket Forsæt ocsaa alle Guds Børn haffue / Thi de hiertelige gierne lide oc omdrage / baade Legems oc Siels bedrøff-

 uelse

nelse oc Genuordighed / Paa det de kand vinde Christum. 2. Corinth: 4. 10. Wi bære altid vor Herris Jesu Christi Død omkring i vore Legeme / paa det / at oc vor Herris Jesu Liff skal aabenbaris i vort Legeme. Oc derfor kommer det oc / at de ligne aldelis intet denne neruerendis ælendighed / ved den Glæde / som skal aabenbaris i dem. Roman: 8. 18.

JEsus siger til hannem / Huo som toen er / hand haffuer icke behoff / vden at toe Fødderne / Men hand er aldelis reen. J disse Ord synis Christus at tale effter den Skick / som Folck holder / effter de haffue toet oc reengiort deris gantske Legeme / da pleye de alligeuel offte at toe Fødderne / som bære det gantske Legeme / for den Sags skyld / at de mest brugis paa Jorden / oc bliffue der aff wrene / Lige saa giffuer Christus oc tilkende / at det haffuer sig met Guds Børn / som allerede ere afftoede oc helliggiorde / 1. Corinth: 6. 11. Saa at der er ingen Fordømmelse i dennem / Roman: 8. 1. Dog alligeuel haffue de altid behoff / at afftoe de onde Affecter oc Begærlighed / som deris Affect oc Sind tit oc offte besuerer oc wreen giør. Huorfor oc Dauid, Psalm: 51. 4. bad ydmygelig / at Herren vilde tit oc offte toe hannem aff sine Synder. Huilcket oc Salomon, Prouerb: 24. 16. lærer / der hand bekender / at den Retferdige falder Siu gange om Dagen.

Det Andet Stycke.

Her til haffue wi forklaret/ effter vor Børne vis/ Fodebadet / met sine omstendige Vilkaar / som vaare / aff Tiden / aff de Skick oc Ceremonier, som Christus haffuer brugt. Disligeste S. Peders oc Christi Samtale. Følger nu effter det Andet Stycke/ som wi faaregaffue/ som er/ den Forklaring/ der Christus giffuer paa denne sin Gierning/ huilcken Forklaring høylig vaar fornøden. Thi Christus vel viste/ som oc S. Peders Nectelse giffuer tilkende / at hans Disciple icke bedre forstode/ eller høyre actede denne hans Gierning / end som Michol, Dauids Hustru/ actet oc forstod/ at Dauid hoppede oc sprang for HErrens Arck / der hun bespaatter Dauid for samme hans Gierning/ 2. Reg: 6. 14. etc. Huorfor Christus nu klarlige vdlegger / huad hand vil/ at Disciplene skulle lære aff samme hans Gierning.

Der som ieg nu/ eders HErre oc Mestere / toede eders Fødder / saa skulle i oc toe eder Fødderne iblant huer andre. Jeg gaff eder en Efftersyn / at i skulle giøre / som ieg giorde. At Disciplene dis bedre kunde forstaa Christi Mening/ oc den aluorlig giøre/ giffuer hand dennem at betencke / at det samme / de bekende met deris Mund / det skulle de oc tencke til / at beuise met Gierning. J/ siger hand/ kalder mig eders Herre oc Mestere / oc sige ret der vdi/ Thi ieg er ocsaa.

Eders Herre er ieg/ fordi at ieg haffuer skabt eder/ Iohan: 1. 3. Jeg haffuer kaldet eder til mine Disciple oc Tienere/ Matth: 10. 1. Jeg haffuer voctet oc beuaret eder. Iohan: 17. 12. Derfor er det ocsaa all ret / at efftersi i kalde mig Herre / i beuise mig Lydighed. Malach: 1. 6.

Eders Mestere er ieg / Thi ieg haffuer ført eder fra Faderens Skød / den sande Saligheds Kundskaff/ Iohan: 1. 18. saa at i haffue mit Sind. 1. Corint: 2. 16. Derfor er det ocsaa fornøden/ at i / som gode Disciple/ lærer aff mig/ efftersi i see/ at ieg er sactmodig oc ydmyg aff Hiertet/ Matth: 11. 29. Oc haffue saa inderlig ydmyget mig/ at ieg er bleffuen eders Tienere/oc haffuer toet eders Fødder/ At i derfor oc skulle lære det aff mig/ at den ene skal toe den anden hans Fødder.

Den ene Christen kand toe den anden hans Fødder / Først / naar hand gierne aff gantske Hierte oc Hu tilgiffuer oc forlader sin Næste all Brøst oc Forseelse/ huad det være kand/ lidet eller stort / i nogen Maade / effter som Christus befaler/ Matth: 6. 14. oc lærer oss/ Matth: 18. 27. aff sit Exempel / der hand forlader oc tilgiffuer den/ som vaar hannem Tj Tusinde Talenter skyldig.

Dernest/ naar hand giør sin Bøn til Gud for hannem/ effter som oc Paulus formaner/ 1. Timo: 2. 1. etc. Der skal skee for alting Bøn/Formaning/ Forbedelse/ for alle Mennisker / Thi det er gaat/ der til ocsaa behageligt for Gud vor Frelsere / huilcken

eken der vil / at alle Mennisker skulle bliffue salige / oc komme til Sandheds Bekendelse. Iacob: 5. 16. Beder for huer andre / at i kunde helbredis.

For det Tredie / naar hand hielper oc trøster hannem met Ord oc Gierning / huilcket den hellige Scrifft vdkreffuer aff alle dem / som ville vorde salige. Psalm: 41. 2. Salig er den / som tager sig den Nødtørfftige til / HERREN skal frelse hannem i den onde Tid. Matth: 10. 42. Huo som giffuer en aff de Mindske en kaald Vands Drick i en Discipels Naffn / Sandelig / ieg siger eder / hand skal icke miste sin Løn. Matth: 25. 40. Sandelig / ieg siger eder / Huadsomhelst i haffue giort en aff disse mine mindste Brødre / det skal i haffue giort mig.

Der som i vide saadant / da ere i salige / der som i det giøre. Den Herre Christus paaminder her sine Disciple / at det er icke nock til Salighed / at de met de Verdslige Vise høre oc lære meget om Dyd oc Fromhed / Troen oc Kierlighed / oc dog der offuer intet giøre der effter / Men hand vil / at de skulle / ved Saligheds oc euige Velfærds Fortabelse / giøre effter / som hand dennem lært oc vnderuist haffuer. Luc: 12. 47. Den Suend / som veed sin Herris Vilie / oc icke giør der effter / hand skal slais met mange Limer. Tuert om loffuer den hellige Scrifft allene dem Salighed / som haffuer deris Lyst i Herrens Low Dag oc Nat. Psalm: 1. 2. HErrens Naade varer fra Euighed til Euighed / offuer dem / som hannem

fructe / oc hans Retferdighed varer til Børne Børn / hos dem / som holde hans Pact / oc tencke paa hans Bud / at de giøre der effter / Psalm: 103. 17. etc. Den Mand / som hører min Tale / oc giør den / hannem ligner ieg ved en forstandig Mand / som bygde sin Hus paa en Klippe. Matt: 7.24. etc. De ere icke Retferdige for Gud / som høre Lowen / Men de / som giøre Lowen / skulle bliffue Retferdige. Roman: 2.13. Sandelig / ieg siger eder / Der som nogen beuarer mit Ord / hand skal icke see Døden euindelige. Iohan: 8. 51. Salige ere de / som høre Guds Ord / oc beuare det. Luc: 11. 28.

Om de Tegn / som ere skede nu strax / der Christus døde paa Kaarsset.

MAtth: 27. 51. etc. Oc see / Forhenget i Templen reffnede i To Stycke / fra det Offuerste til det Nederste / oc Jorden beffuede / oc Stenene brøste sønder / oc Graffuene lode sig op / oc der stode mange Helligens Legeme op / som soffue / oc ginge aff Graffuene effter hans Opstandelse / oc komme i den hellige Stad / oc aabenbaredis for mange. Men Høffuitzmanden / oc de / som vaare hos hannem / oc beuarede JEsum / *Marc: 15. 39.* som stode der hos / tuert offuer fra / der de saae / at hand vdgaff Aanden met

saadan

ſaadan Raab/ *Matth: 27.54.* oc ſaae det Jord
ſkel/ oc huad der ſkede/ da forſærdedis de ſaare-
Luc: 23. 47. oc priſede Gud/ oc ſagde/ San-
delig/ denne vaar it retfærdigt Menniſke/
Matth: 27.54. oc Guds Søn. *Luc: 23. 48. etc.*
Oc alt det Folck/ ſom der vaar hos/ oc ſaae
til/ der de ſaae det/ ſom ſkede/ ſloge de ſig for
deris Bryſt/ oc vende tilbage igen. Oc alle
hans Tilhengere ſtode langt borte/ oc de
Quinder/ ſom effterfulde hannem aff *Gali-
læa,* oc ſaae alt dette/ *Marc: 15. 40.* iblant huil-
cke vaar *Maria Magdalena,* oc *Maria,* den lille
Iacobs oc *Ioſes* Moder/ oc *Salome, Zebedæi*
Børns Moder/ ſom oc haffde effterfuldt oc
tient hannem/ der hand vaar i *Galilæa,* oc
mange andre/ ſom vaare gangne op til Jeru-
ſalem met hannem. *Ioh: 19. 31. etc.* Men Jø-
derne/ effterdi at det vaar Beredelſens Dag/
at deris Legeme ſkulde icke bliffue paa Kaarſ-
ſet Sabbathen offuer/ (Thi den ſamme
Sabbaths Dag vaar ſtor/) Da bade de *Pi-
latum,* at deris Been maatte brydis/ oc tagis
aff. Da komme Stridsmendene/ oc brøde
Benene paa den Første oc den Anden/ ſom
vaare Kaarsfeſte met hannem/ Men der de
komme til JEſum/ oc de ſaae/ at hand vaar
allerede død/ brøde de icke hans Been/ Men

 en aff

en aff Stridsmendene aabnede hans Side met it Spiud/oc strax gick der Blod oc Vand vd. Oc den/ som dette haffuer seet/ hand vidnede det/ oc hans Vidnisbyrd er sandt/ oc den samme veed/ at hand siger Sandhed/ paa det i oc skulle tro. Thi dette skede / at Scrifften skulde fuldkommis / I skulle icke sønderbryde noget Been paa hannem. Oc atter siger en anden Scrifft / De skulle see / i huilcken de stunge.

AF denne oplæste Text ville wi Tuende Stycker forhandle. 1. Om de atskillige Tegn oc Vidnisbyrd / som skeer i Christi Død. (Der alle endrectelig vidne/at Christus er Gud oc Mand/oc en Herre i Døden offuer alle sine Fiender.) 2. Om Jødernis Begæring hos Pilatum, at deris Been/ som vaare Kaarsfeste/ maatte brydis.

Det Første Stycke.

Huad Hiertesorrig oc Bedrøffuelse der haffuer været i Christi Disciplers / oc andre hans Venners Hierter / der de nu see den/ som de haffde forladet sig til / at skulle være Verdens Frelsere oc Saliggiørere / oc redde dennem aff all deris Nød / at hand saa jammerlig afliffuis / at hand selff raaber jammerlig oc græselig / met grædende Taare / Min Gud / min Gud / hui haffuer du saa forladt mig? Det see wi vel / icke at haffue

været ringe / Men de nesten ere faldne i Mishaab om hannem / Som oc deris Bekendelse / der ginge til Emaus met Christo / Luc: 24. 21. giffuer tilkende / der de sige / Wi forhaabedis / at hand skulde haffue forløst Jsrael. At denne store Hiertesorrig icke skulde faa Mact offuer Christi Venner / oc komme dennem slet til / at mistuile om hannem / da opuecker nu Gud disse herlige oc skøne Vidnisbyrd / som wi faaregaffue / huilcke der skulle vidne for Disciplene / oc andre Christi tro Venner / at Jesus vaar icke offueruunden aff Døden / Men at de skulle see aff samme Legeme / oc høre aff samme Vidnisbyrd / at Jesus mit i Døden hersker oc regnerer / baade hos de Leffuende oc hos de Døde / Saa at ville alle Mennisker tie stille / saa skulle de wmælende Creatur vidne / Effter som hand sagde dennem / Luc: 19. 40. Der som disse (Disciple / Børn oc Almuen /) tie / da skulle Stene tale. Ja sandelig / den som oplod Asenens Mund / til at vidne om Bilhami Wretferdighed / Numer: 22. 28. hand paa denne Dag giør det / at her opstaar Fem skøne Vidne / vden Tunge oc Mund / som merckelige vidner / Jesum at være Guds Søn / oc en Herre mit i Døden til sin Faders ære. Huo haffuer da nu lenger Aarsag at tuile / om denne vor Frelsere Jesu Christo? Sandelig ingen / Men wi maa nu met en god Samuittighed oc all tryghed forlade oss paa hannem / efterdi wi see / at hand / som den sande oc Aandelige Elisæus, icke allene der hand leffde /

giorde

giorde Tegn/ Men oc/ der hand vaar død/ giorde offuernaturlige Ting. Sirac: 48. 19. Huor om wi ville nu ordentlig/ nest Guds Hielp/ tale. Oc faaregiffuer oss Texten Tuende slags. Først/ optegnis her Wmælende oc Wforstandige/ som ere/ 1. Forhenget i Templen. 2. Jorden. 3. Stenene. 4. Graffuene. 5. Døde som opstaa. For det Andet/ Fornufftige oc Talendis/ som ere/ Hedninge/ Centurio, met sine Tilhengere/ oc Jøderne/ iblant huilcke er den simpel Almue/ oc Quinderne/ der haffde efterfuldt Jesum aff Galilæa.

De Wfornufftige.

Oc see/ Forhenget i Templen reffnede i To Stycker/ fra det Offuerste til Nederste. Huordan dette Forheng haffuer været i Jerusalems Kircke/ kand wi læse Exod: 26. 33. huor Gud befaler Mose, sigendis/ Du skalt giøre it Forhenge aff gult Silcke/ Skarlagen oc Purpur/ oc huit tuindet Silcke/ der paa skalt du kaanstelige giøre Cherubim. Oc henge det ved Fire Støtter aff Fyrtræ/ som ere beslagne met Guld/ oc haffue guld Knappe/ oc Fire Fødder aff Sølff. Oc du skalt spende Forhenget tilsammen met Hecter/ oc sette Vidnisbyrdens Arck inden for samme Forhenge/ at det skal være eder en Atskilning imellem det Hellige oc det Allerhelligste.

At dette Forheng sønderreffuis/ giffuis der met tilkende/ Først/ at Mosis Ceremonier skulle

nu

nu haffue en Ende/ effter som Christus selff spaaet haffuer / Matth: 11. 13. Alle Propheter oc Lowen spaade indtil Iohannem. Saa fare de derfor høylig vild / som nu paa denne Dag lader sig omskære/ effter Mosis Stick/ Actor: 15. 1. Thi sandelig / de ere Christi Kaarssis Fiender / Philip: 3. 18. huilcke ingen Gaffn haffue at foruente aff Christo. Galat: 5. 2.

Dernæst giffuts her tilkende / at i det/ at det Hellige oc Allerhelligste bliffuer it / at der skal bliffue aff de Tuende slags Folck/ Hedninge oc Jøder/ en Christen Kircke oc Menighed / effter som Noach Patriarch / Genes:9. 27. spaaet haffuer/ At Iaphet skal bo i Sems Tabernackel. Oc Ezechiel, 37. 2. etc. See / ieg vil hente Jsraels Børn fra Hedningene / til huilcke de ere bortdragne / oc ieg vil samle dem alleuegne / oc føre dem igen i deris Land / oc ieg vil giøre it eniste Folck aff dem vdi Landet / oc paa Jsraels Bierge / oc de skulle allesammen haffue en eniste Konge / oc de skulle icke mere skifftis i Tuende Folck / ey heller i To Kongerige. Oc Christus selff / Iohan: 10. 16. Jeg haffuer andre Faar / som icke ere aff denne Stj/ dem vil ieg hente hid / oc de skulle høre min Røst/ oc der skal bliffue en Hiord oc en Hyrde.

For det Tredie/giffuis her tilkende/at den Kiødelige Forstand/ 2.Cor : 3.15. som er it Forheng for den Aandelige Forstand/da først borttagis/naar wi Aandelige met Christo dø oc igenfødis. Ioh: 3. 5.

For

For det Fierde/ giffuis her met tilkende/ at oss Christne/ end oc som wi ere i dette Liff / er Frihed giffuen / at indgaa i det Allerhelligste / ved Jesu Blod/som oc Paulus lærer/ Ebre: 10. 9. etc. Efferdi wi nu haffue/kiere Brødre/Dristighed til den Indgang i det Hellige / formedelst Jesu Blod/ huilcken hand beredde oss / til en ny oc leffuendis Vey/formedelst Forhenget/det er/formedelst hans Kiød/ oc wi haffue en ypperste Prest offuer Guds Hus/ da lader oss nu gaa frem met it sandt Hierte/ vdi en fuldkommen Tro/ bestenckte i vore Hierter/ oc løse fra en ond Samuittighed / oc toede paa Legemet met reent Vand / oc lader oss bliffue ved Haabens Bekendelse/oc icke være wstadige/ (Thi hand er trofast/ som det loffuede/) oc lader oss tage vare paa oss selff indbyrdis / met Tilskyndelse til Kierlighed oc gode Gierninger. Gal: 4. 6. Efterdi wi ere nu Børn/da haffuer Gud sent sin Søns Aand i vore Hierter/ som raaber/ Abba, Fader.

For det Femte/ giffuis her met tilkende/ at der skal være en tilfellis Bolig i Himmelen/ for Christo oc alle hans Børn/ Som oc Christus loffuer/ Iohan: 12. 32. Der som ieg bliffuer ophøyet/ skal ieg drage eder til mig. Iohan: 14. 2. etc. J min Faders Hus ere mange Bolige. Der som det icke saa vaare/ da vilde ieg sige eder det. Jeg gaar bort/ at berede eder Steden/ Oc naar ieg er gaaen bort/ at berede eder Steden / saa vil ieg komme igen/ oc tage eder til mig/ paa det i skulle være der/ som ieg

er.

er. Iohan: 17. 24. Fader/ ieg vil/ at de/ som du haffuer giffuet mig / skulle oc være hos mig / huor som ieg er / at de skulle see min Herlighed/ som du haffuer giffuet mig. 1. Thessal: 4. 16. etc. De Døde i Christo skulle først opstaa/ Der effter skulle wi/ som leffue oc offuerbliffue/ ryckis til lige bort met dem i Skyerne imod HERREN i Lufften/ oc wi skulle saa altid bliffue hos HERREN.

Jorden beffuede. At Jorden beffuede oc skalff/ der met giffuer den tilkende/ at hun er ferdig oc redebon / at straffe den Vgudelighed paa Jøderne/ som de beuijste imod Christum/ Guds Søn/ Lige som hun oplod sig/ oc opslugede Corach, Dathan oc Abiram, met deris Tilhengere/ som satte sig op imod Guds Mand Mosen. Numer: 16. 24. etc. Som oc Paulus, Roman: 8. 20. bekender / at Creaturet er vnder Forfengelighed / imod sin Vilie. Men at Jøderne icke strax bliffuer opslugede/ det giorde allene Guds offuerflødige Godhed / Taalmodighed oc Langmodighed/ som tøffuer effter / at Menniskene skal omuende sig til hannem. Roman: 2. 4.

Stenene brøste sønder. At Stenene her brøste sønder / er icke / som i gamle Dage / it besynderligt Guds Naadis oc Mildheds Tegn / der Gud i Ørcken lod Stenene brøste sønder / oc lod vdflyde det søde Vand / met huilcket hand leskede sine tørstige Tienere / Exod: 17. 6. Men sandelig er it Vredis Tegn / Met huilcket der

giffuis

giffuis tilkende / at Gud vil opſtaa/ oc ſønderriff-
ue deris Stene Hierter / effter ſom Esaias, 11. 4.
ſpaaet haffuer / Hand ſkal ſla Jorden met ſin
Munds Rijs / oc ihielſla den Vgudelige met ſine
Læbers Aande.

Derneſt / at diſſe Naturlige Stene brøſte
ſønder / giffuis klarlig tilkende / at Chriſtus / den
ſande Aandelige Hiørneſteen / i den ſande Chri-
ſten Kircke / er nu aff Jøderne / effter den gamle
Spaadom/ forſkut oc henkaſt/ Esa: 28. 16. Pſalm:
118. 22. Actor: 4. 11. Matth: 21. 42. Ja ſaa me-
get/ ſom dennem mueligt vaar/ i ſønder ſlagen.

Graffuene lode ſig op. At Graffuene lade
ſig op/ det ſkeer/ Førſt/ at det ſkulle være alle mand
vitterligt / at Chriſti Død er icke alleniſke deris
Liff/ ſom leffue paa Jorden / Men ocſaa alle deris/
der haffue troet paa Chriſtum aff Verdens Be-
gyndelſe/ Som Chriſtus ſelff bekendt haffuer/ Io-
han: 5. 28. Den Tid ſkal komme / at alle de/ ſom
ere i deris Graffue/ ſkulle høre Menniſkens Søns
Røſt / oc de ſkulle vdgaa / De ſom haffue giort
Gaat / til Liffſens Opſtandelſe / De ſom haffue
giort Ont / til Domſens Opſtandelſe. Huorfor
ocſaa Chriſtus / Matth: 22. 32. bekender/ at Gud
er Abrahams Gud/ Iſaacs Gud/ oc Jacobs Gud/
oc at Gud er icke de Dødis Gud/ Men de leffuen-
dis Gud.

Derneſt aabner Graffuene ſig / at de ville
giffue Chriſto/ deris Skabere/ Rum/ huilcken nu/
effter

effter Ionæ Figur / som vaar i Hualfiskens Bug i Tre Dage oc Tre Nætter / Ion: 2. 1. skal i Tre Dage oc Tre Nætter huile sig vdi Jorden. Matth: 12. 40.

For det Tredie / at de salige hendødis Legeme / som lode sig see i Jerusalem / effter Christus vaar opstanden fra de Døde / skulle haffue Rum / at opstaa aff Graffuene / Effter som wi oc læse / Iohan: 11. 39. at Christus befaler Jøderne / at de skal borttage Stenen aff Lazari Graff / paa det / at hand kand opstaa.

Oc mange Helligens Legeme opstode / oc ginge aff Graffuene effter hans Opstandelse / oc komme i den hellige Stad / oc aabenbaredis for mange. Her aff see wi / Først / at Christi Døds Værdighed er icke alleniste nock / til at toe Synden fra Sielen / 1. Pet: 3. 21. Men ocsaa strecker sig til Menniskens Legeme / at opuecke end oc dennem / som ligge vdi Jordens Støff / oc soffue. 1. Corinth: 15. 22. Lige som wi alle dø i Adam / Saa ere wi alle leffuende giorde i Christo.

Dernest / at Euangelisten siger / at mange Helligens Legeme / som soffue / ginge aff Graffuene / der met giffuer hand tilkende / at Christi Døds Værdighed oc Fortieniste / hører i Besynderlighed / oc for alt / de Hellige til / effter som hand haffuer giffuet dennem allene / som tro paa hans Naffn / denne Værdighed / at de skulle kaldis Guds Børn / Saa haffue de oc allene dette Haab / at de haffue

Liff i Christi Liff. Iohan : 5. 28. Som oc Apostelen Coloss : 3. 3. etc. klarlig lærer / at vort Liff er skiult met Christo i Gud. Oc naar Christus / som er vort Liff / aabenbaris / da skulle wi ocsaa aabenbaris met hannem i Herlighed.

For det Tredie / siger Euangelisten / at disse samme Helligens Legeme ginge først aff Graffuene / effter Christus vaar opstanden / der met vil hand lære oss / at Christus er den rette sande Aarsag til alle Menniskers Opstandelse fra de Døde. Huilcket Apostelen oc lærer / 1. Corinth : 5. 20. Christus opstod fra de Døde / oc er bleffuen den første Grøde iblant dem som soffue. Huorfor oc Paulus, Coloss : 1. 18. kalder Christum en Begyndelse oc den Førstefødde aff de Døde.

At Euangelisten siger / at de aabenbaredis for mange / det skulle wi rettelig forstaa saa / at wi icke mene / at de syntis allene / oc icke vaare / Men at de vaare skinbarlige oc sandelige hellige Menniskers Legeme. Huor met wi oc skulle lade oss nøye / oc icke her om lade høre nogen wnyttig Spørsmaal / som kand opuecke Trette / imod S. Pouels Raad / 2. Timot : 2. 23. om deris Naffne / huad disse Helligens Naffne haffue været / huad Samtale de haffue hafft met Indbyggerne i Jerusalem / eller huor lenge de ere bleffne her paa Jorden / skulle wi icke heller være omhyggelige / Efferdi at Guds hellige Ord om saadant slet intet taler.

Jeru-

Jerusalem kaldis den hellige Stad / enddog den vaar en Mordiske Stad / Thi den ihielslo icke alleniste Propheterne / Matth: 23. 31. Actor: 7. 52. Men ocsaa Lifssens Første / Actor: 3. 15. Matth: 21. 39. Først / for de hellige oc aabenbarlige HErrens Pactis Tegn / som vaar den hellige Tempel / oc Guds gantske Aandelige Dyrckelse / som Gud dennem forscreffuet haffde / Exod: 26. 34. huilcken de paa den Tid meget retteligere oc bedre holt / end som de enten mange Hundre Aar tilforn / eller oc effter det Babyloniske Fengsel giorde / enddog at de vdi mange Maade forblommede oc forkrenckede / met deris gamle Pharisaiske Surdey / den rette sande Forstand paa Mosis oc Propheternis Lærdom / Marc: 7. 8. Thi de hulde dog alligeuel meget aff Mosis oc Propheternis Scrifft / Saa at de bliffue læste huer Sabbath vdi deris Scholer. Actor: 13. 27. Huor der oc lode sig finde mange Gudfryctige Tilhørere / iblant huilcke vaare / Zacharias, Elizabeth, Ioseph, Maria den hellige Jomfru / Simeon, Anna Prophetissa, Ioseph aff Arimathæa, Nicodemus, oc mange andre flere lønlige oc Liffactige Lemmer.

Her foruden kaldis den en hellig Stad / Thi den vaar den bestemmede Sted / Actor: 1. 4. huor Gud Allmectigste vilde ved den hellig Aand opliuse sine Apostle / Actor: 2. 4. som der effter skulle først vdi Jerusalem forsamle Christo en Christne Kircke oc Menighed / Actor: 2. 41. oc siden vdgaa

offuer den gantske Verden/ Marc: 16. 15. Effter som spaaet vaar / Mich: 4. 2. Lowen skal vdgaa aff Zion/ oc Euangelium aff Jerusalem.

Centurio, **Høffuitzmanden / oc de / som vaare met hannem / etc.** Her til haffue wi hørt Vidnisbyrd aff de wforstandige oc wfornufftige Creatur. Følger nu effter at tale/ huad de forstandige oc fornufftige Creatur vundet haffuer / vdi huilcken Vidne wi haffue dette at forundre oss paa/ at dette Vidne skeer icke alleniste aff Christi gode Venner / Men ocsaa i Synderlighed aff hans Hoffuetfiender oc Hedninge / huilcke der nu saa høylig priser oc loffuer hannem / oc bekender hannem for Guds Søn / som de tilforn lastede oc forskudde hannem. Huor vdi wi see/ at det opfyldis/ som sigis Exod: 1. 7. Der Joseph vaar død / bleffue Jsraeliterne mange / Thi der Jesus er død/ bliffue der strax mange tro Christne.

Saa ville wi da nu ansee ordentlig de Personer / som vidne oc bekende her / Jesum at være Guds Søn / som hand endnu henger død paa Kaarsset. Først næffnis her Centurio, Høffuitzmanden. Dernest de som vaare met hannem/ det er / de Romerske Landsknecte oc Krigsfolck/ som paa deris Embedis vegne haffue fuld Jesum vd til Rætterstedeн.

Men huor kommer det/ at icke de/ som Salighed vaar mere tilbuden / Caiaphas, oc de andre hans Staalbrødre / lade sig beuege/ oc omuende sig/

sig/ end Centurio, oc de andre Hedninge? Sandelig for den Sag skyld / at det vil alt saa gaa/ at de / som giøre haardnackelig / imod deris gode Samuittighed/ mister hende / oc aff Guds retferdige Dom / icke finder vdi sig det / ved huilcket de skulle opstaa aff Synden / Som oc Apostelen lærer/ Roman: 1. 28. Lige som de icke actede/ at kende Gud / saa gaff Gud dem oc hen i deris vanartige Sind/ at giøre det/ som icke duer.

For det Andet / giffuer Euangelisten tilkende/ huad Aarsag der haffuet været til/at disse Hedninge haffue omuendt sig/ met disse Ord / Der de saae/ at hand vdgaff Aanden met saadant Raab/ oc saae det Jordskel/ oc huad der skede. Huor met wi paamindis / at mange Folck i Verden / den stund Gud lister oc locker adt dennem / i sit hellige oc salige Ord/ da acte de en saare ringe ting om/ at høre oc følge hannem / førend hand maa nødis til / ved forskreckelige oc jammerlige Hiemsøgelse/ Nu ved Pestilentze / nu ved dyr Tid/ nu ved Krig oc Orloff/ at hiemsøge dennem / Saa det altid vil staa ved lige som Christus siger hos Lucam, 14. 23. Nød dem til / at komme her ind. Esa: 26.16. etc. HERRE / naar Drøffuelse er / da søger mand dig/ Naar du straffer dem/ da raabe de jammerlige. Lige som en Fructsommelige / naar hun skal til at føde/ da er hende meget bange/ Hun raaber i sin Pine / Saa gaar det oc oss/ HERRE/ for dit Ansict. Hoseæ 6. Naar det gaar dem ilde/

da skulle de Aarle søge/ oc sige/ Kommer/ wi ville til HERREN igen.

For det Tredie/ siger Euangelisten/ at de forfærdedis saare. Huor met hand giffuer tilkende/ at de haffue icke lettelig/eller aff Øyenskalckerj angrede/ at de haffue saa høylig forseet sig imod Christum/ i mange oc atskillige Maade/ oc endelig hulpet til/ at hand er aff Liffuet/ Men at de haffue aff ret Hiertens Grund bekendt/ at de haffue vel fortient der met den euige Død oc Fordømmelse/ huorfor de forskreckedis oc forfærdedis nu saare. Huilcket sandelig er it Trin oc Trappe til det euige Liff oc Salighed. Thi de Siuge søge gierne Læden. Matth: 9.12.

For det Fierde/ siger hand/ huad deris Bekendelse haffuer været om Christo/ som er/ at de prisede Gud/oc sagde/ Sandelig/ denne vaar it retferdigt Menniske oc Guds Søn. Vdi disse Ord vidner her Lucas, Først/ at disse Hedninge haffue ret tilbage kaldet/ oc til intet giort/ all Jødernis Løgn oc Spaat/ som nectede/ at Christus vaar Guds Søn. Dernest paaminder hand oss/ at Gud icke anseer nogen Person/ vdi Saligheds Sag/ Men at alle de/ som ville fryctе Gud/ oc giøre det/ som ræt er/ skal være hannem behagelige iblant allehaande Folck. Actor: 10.34. Huilcket klarlige her sees/ i det/ at disse fattige foractede Landsknecte/ som nu haffue Kaarsfest Christum/ oc omuende sig til Gud/ at de bliffue deelactige i Christi oc

Guds

Guds Bekendelse oc Kundskaff. Oc tuert om/ bliffue hine store hofferdige Scrifftklaage oc Phariseer i deris Vgudelighed oc Hiertens Haardhed.

Oc alt det Folck/ som der vaar hos/oc saae til/ der de saae det/ som skede/ sloge de sig for deris Bryst/ oc vende tilbage igen. Her haffue wi det Andet slags Personer/ som vidner/ at Jesus er Christus/ Guds Søn/ Oc giffue synlig tilkende/ at de hiertelige angre oc fortryde/at de haffue samtyckt met Phariseerne i Christi Død/ i det/ at de icke sønderriffue deris Klæder/ aff nogen Øyenskalckerj/ som Caiaphas giorde/ Matth: 26. 65. Men aff Hiertens Sorrig oc Bedrøffuelse fortryder/ at de haffue syndet/ som de oc giffue det tilkende/ der de sloge sig for deris Bryst/ oc vende tilbage fra Rætterstеden/ at de icke mere ville samtycke/ at bespaatte oc forhaane Christum.

Her aff lære wi/ at Sandhed er aldrig saa formørcket oc fortrengt/ at den vil jo alligenel vaagne op/ oc komme til Dagen. Oc paa den Tid/ som it Menniske mindst tencker der paa/ vil hun opuecke hans Samuittighed/ oc sette hannem Synden for Øyne. Huorfor hand kand jo sigis/salig at være/ som met det første/ ja den samme Dag/ som hand hører Sandhed/ opuaagner aff Synden/oc anammer HErrens Ord/ Psalm: 95. 7. Oc er det end meget silde giort aff mange/Saa er det dog bedre silde at giøre/ end aldrig/ som Røffuerens Exempel giffuer tilkende. Luc: 23. 42.

Oc alle hans Tilhengere stode langt borte/oc mange Quinderne/ som efftersulde hannem aff *Galilæa*, etc. Vdi dette Tredie slags Vidne haffue wi at acte / 1. At de staa langt fra Christi Kaars. 2. Huad de ere for nogle / som er den største Part Quinde Køn. 3. Deris Naffne. 4. Deris Fæderne Land / huor fra de vaare komne. 5. Deris Bestilning / at de haffde efftersuldt oc tient Christo.

Aff disse Fem omstendige Vilkaar ville wi allene acte / Først / at wi haffue synlige Vidnisbyrd / huorledis det er tilgaaet i Christi Død oc Pine/ saa at Christus er visselig død paa Kaarsset for vore Synder.

Dernest see wi ocsaa / at lige som disse Quinder haffue icke bluedis ved / at efterfølge Christum/ oc tiene hannem / Saa bluis hand icke heller ved/ at bekende deris Naffn igen for den gantske Verden/ Som wi see her i Texten/ at de ere optegnede ved Naffn / huo de haffue været. Huilcket hand oc loffner alle dennem / som ville efterfølge disse Quinders Exempel. Luc: 10. 20. Apocal : 7. 3. Iohan: 10. 3.

For det Tredie/ at her sigis/ at disse Quinder haffue efftersuldt oc tient Christo / oc som Lucas, 8. 3. siger / været hannem behielpelige met deris Gods / bør oss at acte / huor inderlig oc gantske Christus haffuer fornædret sig for oss/ Philip: 2. 7.

saa

saa at hand haffuer ladet sig føde i Asen Staald/ Luc: 2. 7. oc opdrage vnder en fattige Tømmermand / Marc: 6. 3. oc er bleffuen saa fattig / at hand icke haffuer hafft / det hand kunde bøye sit Hoffuet til. Matth: 8. 20. Oc det altsammen haffuer hand giort/ som hand selff lærer/ Matth: 5. 3. paa det/ at wi Aandelige Fattige skulle bliffue Arffuinge til Guds Rige. Huilcket oc Paulus, 2. Corinth: 8. 9. met disse Ord giffuer tilkende/ I vide vor Herris Jesu Christi Naade/ at alligeuel hand er rig / saa bleff hand dog fattig for eders skyld / paa det i skulle bliffue rige/ formedelst hans Fattigdom.

Det Andet Stycke.

I det Andet Stycke ville wi acte/ 1. De Personer / som begære / at deris Been maat brydis/ som vaare Kaarsfeste. 2. Aarsag til denne deris Begæring. 3. Huorledis det lyckis dennem. 4. Hvad Fruct oc Gaffn wi haffue bekommet der aff.

1. Men Jøderne bade *Pilatum*, at deris (som vaare Kaarsfeste/) Been maatte brydis / oc tagis aff. Endnu / som tilforn / see wi Jøderne Fremfusenhed oc Haardnackenhed imod Jesum/ at de icke ville lade dennem nøye her met/ at hand er Kaarsfest / Men ville endnu ydermere pine hannem / saa de begære icke / at stinge hans Hierte sønder/ Men at bryde hans Been/ huilcket er en gruelig Smerte oc Pine. Oc sandelig/ i saa

Maade giffue de tilkende / at de haffue ret Satans Natur i dennem / som altid skal pine sine Fanger / oc dog aldrig affliffue dennem.

Met denne deris Wgudelige Væsen oc Hastighed bliffuer det opfylt / som befalet er / Exod: 12. 11. at Israeliterne skulde met hast æde Paaskelammet / Thi wi see jo her / at Jøderne kand aldrig saa snart / at de ville jo snarere døde oc affliffue Christum / det sande Paaskelam. 1. Corinth: 5. 7.

2. Effterdi at det vaar Beredelsens Dag / at deris Legeme skulde icke bliffue paa Kaarsset Sabbathen offuer / Thi den samme Sabbaths Dag vaar stor. Aarsagen faaregiffue her Jøderne / til deris Begæring / vdi huilcken wi haffue disse Trende Stycker at acte / 1. Huad de forstaa ved Beredelsens Dag. 2. Huorfor Røffueren maatte icke henge paa Kaarsset om Sabbathen. 3. Huorfor den samme Sabbath kaldis den store Sabbaths Dag.

I. Beredelsens Dag / kalde de den Dag / som gick nest for Paaskedag / for den Sag skyld / at Jøderne skulde berede paa samme Dag / alt det / som de skulde bruge paa den store Sabbath / Saa at ingen maatte optende Ild i sit Hus oc Bolige / at kaage sin Mad ved. Exod: 16. 23. Item, cap: 35. 3. Dernest skulde de oc tilrede Paaskelammet / oc huad der til hørde / effter som Gud haffde dennem befalet / Exod: 12.

Dette

Dette Ord/ Beredelse/ paaminder oss/ at wi skulle vel berede vore Hierter / naar wi ville holde vor Sabbath ret / saaledis / at wi beuare oss intet met denne Verdens Handel / Thi wi kunde icke baade tiene Gud oc Mammon. Matth: 6. 26. Huo som elsker Verden/ Guds Kierlighed bliffuer icke i hannem. 1.Ioh: 2. 15. Oc Lowen/Num: 9.6. siger oc/ at ingen Wreen maa æde aff Paaskelammet/saa kand ey heller nogen Wreen haffue Arffuedeel i Christi oc Guds Rige/Ephe: 5. 5. Oc ey heller skal der indkomme noget Almindeligt/ eller det/ som giør Vederstyggelighed oc Løgn. Apo: 21.27.

II. Aarsagen faaregiffue Phariseerne til deris Begæring / som er denne / At deris (Christi oc Røffuernis) Legeme skulde icke bliffue paa Kaarset/ Sabbathen offuer. Denne samme deris Begæring finde wi / at haffue Grund i Guds Low/ Deuter: 21. 22. som saa lyder/ Naar nogen haffuer giort en Synd / at hand er skyldig at dø / oc bliffuer saa død / at mand henger hannem paa Træ/ da skal hans Legeme icke bliffue om Natten paa Træet/ Men du skalt Jorde hannem samme Dag / Thi hand er forbandet aff Gud / som bliffuer hengt.

At wi disse Ord ret forstaa / ligger stor Mact paa. Wi bekende / at alle slags Straff / lad den være huad Straff den være kand / som Christen Øffrighed / for it Mennisktis Forseelse oc Synds skyld / straffer hannem met / fører icke alleniste Blusel oc Spaat / ja it Mennisktis

gode

gode Rycte ſtor Vanære paa / Men dog alligeuel er Kaarsfeſtelſe it ſynderligt oc ſynligt Vidnisbyrd paa Guds grumme Vrede imod Synden/ (Enddog det er vel oc ſandt / at Gud tager oc dennem til Naade / ſom i ſaadan ſkammelige Maade bliffue ophengde / met ſaa ſkel/ de fly met Røffueren til Chriſtum / oc tro Syndernis Forladelſe/) Saa at Gud vil i Synderlighed met ſamme ſkendelige Død giffue Menniſkene ſin grumme Vrede tilkende/ imod Synden. Huorfor at det endnu holdis / oc er hos oſſ Chriſtne den ſkammeligſte Død / ſom wi vide at ſige aff / at Menniſkens Legeme ſkal ligge eller henge i Været for alle Creature/ til it ſynligt Tegn / at det ſamme haffuer været Guds Low wlydig. Oc effter denne Mening ſiger Paulus, Gal: 3. 13. Phil: 2. 8. icke alleniſte Chriſtum at være død for vore Synder / Men hand oc ſiger / Chriſtum at være Kaarsfeſt/ paa det hand vil viſe oſſ / huor ſtor oc grum Guds Vrede vaar imod Synden / (ſom vaar kaſt paa Chriſtum/ Eſa: 53. 6.) at den kunde icke ſtillis eller affſlettis/ førend Guds Søn Chriſtus maatte lide den foractelige Død / oc lade ſig ophenge imellem Himmel oc Jord/ at alle Creatur kunde ſee/ huor ſtreng Guds Vrede vaar / imod Menniſkens Synder/ ſom Chriſtus bar. Iohan: 1. Som oc Paulus, Galat: 3. 13. klarlige det met diſſe Ord vdlegger/ Chriſtus forløſte oſſ aff Lowens Forbandelſe / der hand bleff en Forbandelſe for oſſ / (Thi der ſtaar

ſkreff-

screffuet/ Forbandet er den Mand/ som henger paa Troe/) paa det/ at Abrahams Velsignelse/ skulle komme ibiant Hedningene/ i Christo Jesu/ oc wi skulle faa den forjette Aand/ formedelst Troen.

III. **Thi den samme Sabbaths Dag vaar stor.** Stor kalde de den Sabbath/ (det er/ den Siuende Dag i Vgen /) som vaar nu for haande/ Først/ fordi at deris rette Sabbath/ som Gud haffde befalet dennem / at holde hellig / paa huilcken de ingen Arbeide maatte giøre / huercken Folck eller Quæg. Deuter: 5. 14. Dernest/ fordi at Phariseerne haffde (imod Guds Low / Exod: 12. 6. at de skulde æde Paaskelammet paa den Fiortende Dag i Aprilis Maanet/) nu saa skicket det/ at deris Paaske/ paa huilcken de aade Paaskelammet/ falt ind paa Sabbathen / som de ellers holde hellig / effter Lowen. Huor om wi oc tilforn sagt haffuer i den Sextende Predicken. Effterdi da/ at baade Sabbathen oc Paaskefesten falt her ind/ (effter deris Skick) saa kallede de den samme Sabbath / en stor Sabbath / Oc derfor ville de bryde deris Been/ som vaare hengde/ at de kunde bliffue tilige begraffne / førend Solen gaar vnder / oc Sabbathen gaar ind / paa det / at de skulle icke imod Lowen/ Deuter: 5. 14. haffue met deris Begraffuelse paa Sabbathen at giøre. Men sandelige / see wi ret ind i deris Forsæt / da befinde wi i Sandhed endnu den samme vduortis Hellighed i dennem / som de beuijste / Iohan: 18. 28. der de

necte-

nectede/ at vilde gaa paa Pilati Raadstue/ paa det/ at de skulde icke bliffue vrene / Men maatte æde Paasken. Thi at de beuise sig i Sandhed / som Christus haffuer sagt / Matth: 23. 24. at de sije Mygget aff/ oc opsluge Kamelet/ i det/at de giøre sig trange Samuittighed i det ringe Stycke / som er / at begraffue de Døde noget nær paa Sabbathen/ Men de acte slet intet om den store Synd/ de haffue bedreffuet/i det de haffue Kaarsfest Sabbathens Herre/ den Herre Iæsum. Marc : 2. 28.

4. Huorledis Phariseernis Forsæt lyckis dennem.

Men der de komme til Iæsum/ oc saae/ at hand vaar allerede død / brøde de icke hans Been. Først giffue oss disse Ord tilkende / at Jøderne haffue sønderslaget de arme Røffueris Been/ som vaare hengde hos Christum/ paa det/ at de kunde dø/ oc bliffue begraffne/ førend Solen vnder gaar.

Dernest viser den oss / huorledis Gud Allmectigste/ som kaste Krogen i Senacheribs Næse/ Esa : 37. 29. endnu det samme giorde met Jøderne / her met / at Christus døer / før de komme til hannem/ Saa de haffue aldelis ingen Aarsag til/ at fuldkomme deris hadske Forsæt / som vaar / at sønderbryde hans Been.

At Christi Been bliffue icke sønderslagne/ det skede aff Guds synderlig Forsiun oc Vilie/paa det / at denne Figur i Paaskelammet skulle fuldkommis / Exod: 12. 46. I skulde ingen Been

bryde paa Paaskelammet. Oc at Dauids Spaadom skulde bliffue sandt/ Psalm: 34. 21. Hand beuarer alle hans Been/ at der bliffuer icke it sønderbrudet aff dennem.

Her hos aff dette Ord / Ezem , som baade Moses oc Dauid bruger / i forbemelte Capitel oc Psalme/ som bemercker Styrcke / (paa Danske/ Been / fordi at Benene ere Legemens Styrcke/) haffue wi Christne denne skøne store Trøst/at enddog Christi Legem bleff saa ynckelige tracteret aff Jøderne / at det døde paa Kaarsset/ som it ander Naturligt Menniske / Dog alligeuel bleff hans Been/det er/hans Styrcke/hans Liffactig Mact til at salig giøre/aldelis wskad aff Jøderne/ huad heller wi ansee hans Guddom / (som dog icke kunde lide / meget mindre forringis eller brydis/) eller hans Legem/enten i hans egen Person/eller i hans Lemmer. Thi huad hans egen Person er at ansee/ da haffuer hand i denne sin Død afflagt all Menniskelig Skrøbelighed / (Døden skal icke mere regære offuer hannem/ Roman: 6. 9.) oc ved samme sin Død indgangen i sin Faders Herlighed. Luc: 24. 26. Huad hans Lemmer er at ansee/ da haffue de allesammen faaet Been oc Styrcke i det sande Liff/ i hans Død / Som oc Oseas spaade/ 13. 14. Oc Paulus læret / at Døden er opslugen i Seyer/huorfor hand oc gladelig tacker HERREN/ sigendis/ Gud være Tack/som gaff oss Seyer/formedelst vor Herre Jesum Christum.1.Cor:15.54.

Der

Der aff kommer det/ at alle Mennisker skulle opstaa / oc Guds Børn skal da i Sandhed finde oc see deris sande Liff Christum / Som Christus selff siger/ Iohan: 5. 28. Matth: 25. 32. Den Time skal komme / i huilcken alle de/ som ere i Graffuene / skulle høre hans (Menniskens Søns/) Røst / Oc de skulle gaa frem / som haffue giort Gaat/ til Liffsens Opstandelse/ Men de/ som haffue giort Ont/ til Dommens Opstandelse.

4. Huad Fruct her kommer aff til alle tro Christne.

Men en aff Stridsmendene aabnede hans Side met it Spiud / oc strax gick der Blod oc Vand vd. At denne Stridsmand aabner Jesu Side / finde wi Aarsag hos Jøderne/ dißligeste hos Gud.

Hos Jøderne vaar denne/ Efftterdi de haffde nu begæret aff Pilato, at deris Been maatte brydis / som vaare Kaarsfeste / at de kunde dø / oc bliffue begraffne imod Afftenen / oc de nu see Jesum at være død / saa slaer Samuittigheden dennem / at de skulle icke bryde hans Been / efftterdi hand er nu død / paa det / at Stridsmanden/ Centurio, met sine Landsknecte / som saa høylig haffde nu bekendt for alle mand / at Jesus vaar visselig it retferdigt Menniske / oc en Guds Søn / skal icke hæffne den Wræt / som Jesu er vederfaret.

Dernæst skamme de sig for Folcket/ som saa mangfoldig staa der omkring/ at sønderslaa Christi døde Been / Men efterdi de lidet tilforne hørde hannem tale saa beskedelig til sin Himmelske Fader/ til sin Moder/ oc til S. Hans/ Ja de høre/ at hand met it fuld oc sterck Stemme oc Røst/ antuorder Faderen sin Siæl i Hende / oc finde dog/ at hand er død / Saa tencke de dog ligeuel / at hand kunde være besuimet eller daanet. Men at de kunde være visse paa deris Sag/ saa træder denne Stridsmand frem/ oc stinger it Spiud i Jesu Side / oc vil see / om hand der offuer vil røre sig/ oc befinder saa Christum i Sandhed at være død.

Hos Gud finde wi disse Sager. Først / som Iohannes siger / cap: 19. 37. De skulle see den de haffue stungen. Iohannes i disse Ord seer hen til Zachariæ Spaadom / cap: 12. 10. huor Propheten taler om denne samme Stridsmands Gierning / De skulle see til mig/ huilcken de haffue igiennem stunget/ oc de skulle klage offuer hannem/ som mand klager offuer it eniste Barn / oc de skulle bedrøffue dem offuer hannem / lige som mand bedrøffuer sig for det første Barn.

For det Andet/ aabnes Christi Side/ at den vantro Thomas kunde see met baade Øyne / Ioh: 20. 21. disligeste de andre mistrøstige oc tuilraadige Disciple/ oc Jøder/ som vaare lønlige Jesu Disciple / at det vaar sandelig Jesu Legem/ som bleff hengd paa Kaarsset / der opstod fra de Døde / oc

vaar huercken Røffuerens/ eller nogen anden Helligens Legem / som de saae / aade / oc talede met. Luc: 24. 38.

For det Tredie/ at den sande Aandelige Klippe / 1. Corinth: 10. 4. kunde aabnis for alle tro Jsraeliter/ Exod: 17. 6. som tørste effter Retfærdighed / Matth: 5. 6. oc begære met Konning Dauid / Psalm: 51. 4. offte at afftois aff deris Wreenlighed / Esa: 64. 6. at de kunde haffue i Christo det sande Aandelige Vand/ Iohan: 4. 14. som tiener til/ at afftoe Synd oc all Wreenlighed/ Zachar: 13. 1. etc. fra Samuittigheden / Ebre: 9. 14. 1. Pet: 3. 21. saaledis / at de skal icke haffue nogen Besmittelse eller Ryncke / eller noget saadant / Men at de skulle være Hellige oc Wstraffelige. Ephes: 5. 26.

Den som det haffuer seet / hand vidnede det/ oc hans Vidnisbyrd er sandt/ oc den samme veed / at hand siger Sandhed / paa det i oc skulle tro. Tuende Stycker befatter her S. Hans/ Først bekender hand / at hand haffuer Personlig selffuer seet oc hørt dette / som haffuer sig tildraget/ nu strax Jesus er død paa Kaarsset / som hand her/ met de andre Euangelister/ haffuer antegnet/ Oc derfor siger hand/ oc den samme veed / at hand siger Sandhed. Det er/ Jeg Iohannes Euangelist veed Sandhed / oc veed met min egen gode Samuittighed / oc den hellig Aands Vidnisbyrd i mig/

i mig/

i mig/ siger ret bar Sandhed for eder/ saa ieg lyver intet i nogen Maade. Dernæst giffuer hand tilkende/ huorfor hand haffuer met saadan Flittighed oc Sandruhed alting screffuet oc optegnet/ met disse Ord/ Paa det i oc skulde tro. Hans Mening er denne/ Jeg Iohannes saae dette/ oc derfor troer ieg visselig/ at Jesus Christus er Guds oc Mariæ Søn/ oc nu/ effter sit Løffte/ Genes: 3. 15. haffuer ved sin Død til intet giort Dieffuelens Gierninger/ 1. Iohan: 3. 5. oc Helffuedis Mact/ 1. Corinth: 15. 24. oc skyet oss Indgang til sin Faders Herlighed/ oc euige Bolige/ Ebre: 9. 12. Iohan: 14. 2. Dette vilde ieg/ at i skulde tro met mig i Sandhed/ oc forlade eder paa hannem/ som paa eders Frelsere oc Saliggiørere/ der haffuer frelst eder fra alle deris Haand/ som eder kand hade/ Luc: 1. 71. oc lagt alle eders Fiender til en Fodskammel vnder eders Fødder/ Psalm: 110. 1. Oc nu haffuer ført eders Kiød oc Blod/ Ebre: 2. 10. i sin Person/ Actor: 1. 2. & 9. til euig Herlighed oc Glæde/ Ephes: 4. 10. Oc vil komme igen/ oc tage eder op til sig/ Iohan: 12. 32. oc saa skulle i altid bliffue hos hannem. 1. Thess: 4. 17.

SOLI DEO GLORIA.

Til den Christne Læsere.

GUnstige Læsere/ Efterdi at intet/ nu i denne siste onde Verdens Ende/ saa ræt oc i saa god en Mening giøris oc vdrettis/ at der ere jo de/ som det i den værste Mening vdlægge/ Saa kand da ey heller dette lidet ringe Arbeide være vden den samme Lycke oc Skæffne. At ieg haffuer/ gunstige Læsere/ antegnet Capitle oc Vers i dette lidet Arbeide/ huilcket ieg maa bekende/ icke at være Brug i vort Danske Spraag/ Dette haffuer dreffuet mig der til/ at ieg haffde taget mig for/ at ieg/ næst Guds Hielp/ vilde see oc vide/ aff de hellige Euangelister/ i huilcke Capitle de Artickle oc Ord/ som findis i vor Danske *Paßional*, det er/ i vor HErris JEsu Christi Pinis oc Døds Historie/ ere optegnede/ effter som *Doctor Iohannes Bugenhagius*, met vore Danske Lærefædris Hielp/ haffuer den tilsammen screffuet/ oc Aarligen læsis i vor Christne Kircke oc Samfund/ Oc der ieg haffde det begynt/ befant ieg/ at mit Forsæt vilde bliffue mig tungt/ vden ieg optegnede baade Capitel

oc Vers / huor huer Artickel fantis / Oc der ieg haffde fuldkommet / aff den Naade / Gud vilde mig da metdele / mit Forsæt / da syntis det Vise oc forstandige Folck nyttigt / at lade samme Vers staa / saa vel i vor Danske Spraag / som i andre Spraag / paa det / at fattige simpel Folck / som offte lode sig høre / at de tuilede paa / at alle de Ord / som ere antegnede i samme Histories Beskriffuelse / skulde findis hos Euangelisterne / at de samme kand see oc vide / oc selff læse / huor huert Ord findis. Vil der nogen sige / at simpel Folck forstaa sig icke paa Vers / efftерdi vor Danske Bibel er icke skifft vdi Vers / Den samme kand icke necte / at den / som kand læse / er icke saa wforstandig / at naar hand seer Tallet paa Verset / om det er ringe eller stor / at hand jo kand der aff acte / huor paa pass i Capitlet hand skal søge de Ord / hand leder effter. Oc efftерdi ieg endelig / for disse Sager skyld / optegnede Versene i Texten / Saa haffuer ieg oc det samme giort i Textens Forklaring. Er der nogen Simpel / som icke er beuaant met Capitle oc Vers / eller oc mener / at de staa hannem til Wmag oc Forhindring / da haffuer ieg ladet Capitle oc Vers / hannem til Vilie / antegnē met en anden slags Bogstaff-

ne / end som her ellers almindelig er bruget/
Saa at huer kand læse fort frem / oc haffue
den fuldkommen Mening / wanseet nogen
Toll. Saa er da min ydmygelig Bøn til
den Christne Læsere/ at hand alting i den beste
Mening/som Broderlig Kierlighed vdkræff-
ner / vil fordrage oc vdlegge / oc lade sig dette
ringe Arbeide befalde/ oc huad der vdi findis/
som synis icke saa tilbørlig oc ræt / som huer
vilde af være giort / at det dog maatte vdleg-
gis i den beste Mening/oc tagis til Tacke met
hannem / som giør alting i alle / til Menig-
hedens Nytte oc Beste. Oc der som ieg bliff-
uer her vdi Bønhørt / da loffuer ieg / næst
Guds Hielp / at den Christne Læsere skal oc
bekomme / det allerførste muelig kand være/
vor HErris JEsu Christi Opstandel-
sis Historie. Her met eder
Gud befalendis.

Føl

Følger her en liden Forklaring paa de brydne oc fremmede Ord / som findis i denne lille Bog / simpel Folck til Vilie oc Tieniste.

Gen.	Mosis Første Bog.
Exod.	Anden Bog.
Leuit.	Tredie Bog.
Num.	Fierde Bog.
Deut.	Femte Bog.
Iosu.	Josuæ Bog.
Iudic.	Dommernis Bog.
1. Sam.	Første Samuels Bog.
2. Sam.	Anden Samuels Bog.
1. Reg.	Første Kongernis Bog.
2. Reg.	Anden Kongernis Bog.
1. Paralip.	Første Krønicke Bog.
2. Paralip.	Anden Krønicke Bog.
Iob.	Jobs Bog.
Psal.	Psalme.
Prouerb.	Salomons Ordspraag.
Eccles.	Salomons Predickere.
Esa.	Esaias.
Ierem.	Jeremias.
Ezech.	Ezechiel.
Dan.	Daniel.
Hos.	Hoseas.
Mich.	Micheas.
Zophon.	Zophonias.

Hag.

Hag.	Haggeus.
Sapient.	Salomons Viſdom.
Tob.	Tobias.
Maccab.	Maccabeernis Bøger.
Matth.	Matthæus.
Marc.	Marcus.
Luc.	Lucas.
Ioh.	Johannes.
Act.	Apoſtlernis Gierninger.
Rom.	Romere.
Cor.	Corinther.
Galat.	Galater.
Epheſ.	Epheſer.
Philip.	Philipper.
Coloſſ.	Coloſſer.
Theſſal.	Theſſalonicker.
Ebre.	Ebreerne.
Apocal.	Johannis Aabenbaring.

De Tall / ſom ſtaa hos diſſe brødne Ord / ſkal ſaa forſtaais / Naar der ſtaar To Tal / huer for ſig / ſom her i den førſte Predickens Text / Matth. 26.30. Da bemercker det Førſte Tall / Capitlet / Det Ander / Verſet / Oc ſkal ſaa læſis / Matthæus i det 26. Capitel / i det 30. Vers. Oc naar dette Tegn / etc. ſtaar effter det ſidſte Tall / ſom er Verſet / da giffuer det tilkende / at der følger flere Vers effter / end det ene / ſom ſæt er / Som du oc her ſeer i ſamme Sted / Matth. 26. 31. etc. J lige Maade ſkal ſimpel Folck mene om alle de andre Tall / ſom findis i denne Bog.

FINIS.

